

การใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทน
กรณีละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย

โดย

นางสาวสันต์สุดา สิทธิประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตรศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ
คณะนิติศาสตร์และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทน
กรณีละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย

โดย

นางสาวสันต์สุดา สิทธิประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตรศาสตร์การค้ำระหว่างประเทศ
คณะนิติศาสตร์และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

THE EXERCISE OF DISCRETION BY THAI COURTS IN AWARDING
COMPENSATION FOR DEATH OF VICTIMS
OF WRONGFUL ACTS

BY

MISS SANSUDA SITTHIPRASERT

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER DEGREE OF ARTS
INTERNATIONAL TRADE LAW AND ECONOMICS
FACULTY OF LAW AND FACULTY OF ECONOMICS
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2017
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะนิติศาสตร์และคณะเศรษฐศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวสันต์สุตา สิทธิประเสริฐ

เรื่อง

การใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทน
กรณีละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2561

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร. ภาณุมาศ สิทธิเวคิน)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. พินัย ญ นคร)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร. ศุภฤติ ถาวรยุติกการต์)

(ศาสตราจารย์ ดร. อุตม รัฐอมฤต)

คณบดีคณะนิติศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยนันทน์ ตันติวิสดาการ)

คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย
ชื่อผู้เขียน	นางสาวสันต์สุดา สิทธิประเสริฐ
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	นิติเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. พินัย ฦ นคร
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

ในสภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและเติบโตด้านวัตถุนิยมสูง ในขณะที่คุณธรรมจริยธรรมของผู้คนในสังคมตกต่ำลง การกระทบกระทั่งและเกิดการล่วงละเมิดในสิทธิของบุคคลอื่นเกิดได้ง่ายขึ้นและนำมาซึ่งความเสียหายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะความเสียหายต่อชีวิต สิ่งที่มีมนุษย์ผู้มีเหตุผลต่างให้ความสำคัญและตระหนักในคุณค่าแห่งชีวิต เนื่องจากเป็นสิ่งที่ยากแก่การประเมินค่า ดังนั้นเมื่อเกิดละเมิดต่อชีวิตขึ้น จึงมักนำไปสู่การฟ้องร้องดำเนินคดี จากสถิติของสำนักงานศาลยุติธรรมพบว่า คดีละเมิดเป็นคดีที่เข้าสู่กระบวนการในชั้นศาลติดอันดับ 1 ใน 5 ของทุกปี

ในสังคมไทย ได้วางแนวทางเกี่ยวกับกฎหมายละเมิดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 กำหนดให้ผู้ทำละเมิดต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้น แต่จะใช้โดยสถานใดเพียงใด มาตรา 438 กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจประกอบการพิจารณา

ในทางทั่วไป ค่าสินไหมทดแทนควรมีค่าเท่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ในทางปฏิบัติพบว่า การกำหนดค่าสินไหมเพื่อทดแทนความเสียหายของศาลไทย ปราศจากวิธีคิดคำนวณที่ชัดเจน ผลลัพธ์ของค่าสินไหมอยู่ที่ดุลพินิจของศาล และบทบัญญัติทางกฎหมายที่ต้องอาศัยการตีความจากศาล

งานวิจัยนี้จึงศึกษาการใช้ดุลพินิจของศาลผ่านแนวคำพิพากษาในอดีตแล้วนำค่าสินไหมทดแทนที่ศาลกำหนดมาหาค่าเฉลี่ยทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์การใช้ดุลพินิจของศาลไทยในคดีละเมิดถึงแก่ความตาย และศึกษาบทบัญญัติทางกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เพื่อให้สังคมและผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายตระหนักว่า “ปัจจุบัน” การใช้ดุลพินิจของศาลยังไม่เพียงพอ ทำให้ค่าสินไหมทดแทนไม่สามารถสะท้อนมูลค่าความเสียหายที่

แท้จริงได้ ซึ่งส่งผลให้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจและไม่สามารถยับยั้ง ป้องปรามการกระทำผิดในอนาคตได้ นอกจากนี้ยังจะส่งผลให้ผู้คนที่ใช้ระดับความระมัดระวังที่ไม่เหมาะสมอีกด้วย

จากการศึกษาพบว่า การใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิตที่ไม่เหมาะสมนั้น ส่วนหนึ่งมาจากบทบัญญัติและข้อจำกัดทางกฎหมาย อีกส่วนหนึ่งมาจากการใช้ดุลพินิจของศาลและการตีความของศาลเอง ดังนี้

ภายใต้บทบัญญัติทางกฎหมายไทย ทำให้เกิดข้อแตกต่างในสิทธิเรียกร้องค่าความเสียหายระหว่างกรณีเสียชีวิต และไม่เสียชีวิต โดยพบว่า กรณีเสียชีวิตสิทธิในการเรียกร้องค่าความเสียหายบางประการสูญสิ้นไปตามสภาพแห่งชีวิต แม้จะเกิดสิทธิในการเรียกร้องค่าความเสียหายบางประการเพิ่มขึ้น แต่มีมูลค่าน้อยกว่ากรณีที่อยู่รอดและมีชีวิตรอดและเรียกร้องเอง แสดงให้เห็นว่าข้อบกพร่องของกฎหมายอาจส่งเสริมให้บางกรณีที่อยู่รอดความเสียหายสามารถเห็นความแตกต่างของต้นทุนและผลประโยชน์จากการเสียชีวิตของผู้เสียหายได้ อาจมีความประสงค์ให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตายมากกว่าการรอดชีวิตนั่นเอง ทำให้เมื่อเกิดเหตุมีแนวคิดว่า “ต้องเอาให้ตาย เพราะคนตายพูดไม่ได้” การพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆที่จะให้ศาลเห็นจะยิ่งยากขึ้น

และเมื่อเปรียบเทียบกับ การกำหนดค่าความเสียหายของต่างประเทศพบว่า ความแตกต่างที่สำคัญ คือ ประเด็นที่ 1 ขอบเขตการยอมรับค่าความเสียหายต่อจิตใจระหว่างศาลไทยและศาลต่างประเทศที่แตกต่างกัน เนื่องจากในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ความเสียหายต่อจิตใจที่ศาลไทยยอมรับจะต้องเกิดแก่ตัวผู้เสียหายโดยตรง มีความเสียหายทางร่างกายของผู้เสียหายร่วมด้วย และผู้เสียหายเป็นผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจด้วยตนเอง ตามมาตรา 446 ซึ่งในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ค่าความเสียหายต่อจิตใจของบุคคลใกล้ชิดแวดล้อมผู้ตาย ศาลไทยไม่ยอมรับโดยให้เหตุผลว่า “ไม่มีบัญญัติไว้ให้อ้างได้” ประเด็นที่ 2 เป็นเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษ ด้วยประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา มีระบบกฎหมายแบบ Common Law ทำให้แนวคิดของระบบกฎหมายต่างประเทศนั้นเป็นไปเพื่อชดเชย เยียวยาผู้เสียหายให้คืนสู่สภาพเดิมและมีจุดประสงค์เพื่อการลงโทษผู้กระทำผิดได้ด้วย ซึ่งต่างจากของประเทศไทยที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Civil Law หลักการกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายมีเพื่อชดเชยและเยียวยาผู้เสียหายให้กลับสู่สภาพเดิมเท่านั้น ซึ่งความต่างทั้ง 2 ประเด็นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในกรณีที่ละเมิดถึงแก่ความตาย สิทธิในค่าเสียหายบางประการตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยได้ถูกระงับไว้แล้วโดยปริยาย ศาลจึงควรตีความอย่างกว้างเพื่อพิจารณาค่าเสียหายให้ใกล้เคียงกับความเสียหายที่แท้จริงได้มากขึ้น เพราะนอกจากจะเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลแวดล้อมใกล้ชิดยังเป็นการผลิตันประสิทธิภาพของกฎหมาย โดยเฉพาะคดีที่มีลักษณะของพฤติการณ์ที่ร้ายแรงต่อสังคมให้ผู้ก่อความเสียหายได้รับโทษ

เพื่อเป็นทั้งเยี่ยงอย่างแก่คนอื่นๆและทำให้ผู้กระทำผิดรับผิดชอบกับความเสียหายที่ตนเองได้ก่อขึ้น จะส่งผลให้ทุกๆฝ่ายในสังคมตระหนักกับคุณค่าความเสียหายที่จะเกิดแก่ชีวิตของผู้คนในสังคมมากขึ้น

ภายใต้การตีความและการใช้ดุลพินิจของศาลจากการศึกษาแนวโน้มทางสถิติของค่าสินไหมทดแทนที่ศาลไทยกำหนด มีลักษณะของการกุดต่ำกว่ามูลค่าที่โจทก์ร้องขอ โดยเมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ยแล้วพบว่า ศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนรวมทั้งสิ้นเพียงร้อยละ 44.94 ของที่โจทก์ร้องขอ โดยแบ่งเป็นประเภทความเสียหายที่ชัดเจน ศาลจะมีแนวโน้มที่จะกำหนดค่าความเสียหายไว้ในระดับสูงหรือเกือบเต็มจำนวน เช่น ค่าปลงศพ ได้รับการชดเชยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 86.61 , ค่ารักษาพยาบาลก่อนตายได้รับการชดเชยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 88.42 ในขณะที่ประเภทความเสียหายที่ไม่ชัดเจน เนื่องจากขาดวิธีคิดคำนวณที่ชัดเจน ศาลจะเลือกใช้วิธีการกุดต่ำลงไว้ก่อน แต่หากโจทก์สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้อย่างชัดเจนศาลจึงจะเพิ่มให้ตามที่โจทก์เรียกร้องมา เสมือนเป็นความเสียหายที่ไม่ต้องใช้ดุลพินิจเนื่องจากมีหลักฐานแสดงให้เห็นแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่า การกำหนดค่าสินไหมทดแทนกลุ่มความเสียหายที่ไม่ชัดเจนนี้ยังมีลักษณะของระดับวงเงินชดเชยเป็นขั้นๆขึ้นอยู่กับวงเงินซึ่งค่าเสียหายที่ไม่ชัดเจนเหล่านี้ ยกตัวอย่างได้แก่ ค่าขาดไร้อุปการะ จากค่าเฉลี่ยศาลกำหนดให้อยู่ที่ร้อยละ 66.26 ของที่โจทก์เรียกร้อง แต่มีค่าการกระจากของข้อมูลตั้งแต่ 96,000 – 2,500,000 บาท ในขณะที่ค่าขาดแรงงาน ศาลจะยึดสัญญาจ้างเป็นสำคัญ ซึ่งสัญญาย่อมสิ้นสุดลงตามสภาพการเสียชีวิตของคู่สัญญา ทำให้ส่วนใหญ่แล้วแม้บทบัญญัติจะกำหนดให้สามารถเรียกร้องค่าขาดแรงงานได้ แต่ในทางปฏิบัติก็เป็นไปได้ยากเนื่องจากการตีความของศาลนั่นเอง

ผลการศึกษารายงานเบื้องต้นสอดคล้องกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ผ่านมาของนักวิจัยหลายท่านที่พยายามคำนวณมูลค่าชีวิตมนุษย์เพื่อนำไปสู่การชดเชยความเสียหายที่เหมาะสมกับการสูญเสียมนุษย์ ผู้เป็นทรัพยากรสำคัญของสังคม ซึ่งไม่ว่าจะใช้วิธีการคำนวณมูลค่าชีวิตด้วยวิธีใดๆ มูลค่าชีวิตเฉลี่ยที่ได้ก็มักมีค่ามากกว่าค่าสินไหมทดแทนความเสียหายโดยเฉลี่ยที่ศาลกำหนดให้เสมอ ผู้วิจัยจึงศึกษาพฤติกรรมการใช้ดุลพินิจของศาลเพิ่มเติมผ่านทฤษฎีข้อมูลที่ไม่สมมาตรและทฤษฎีตัวแทน ทำให้พบว่าภายใต้สองทฤษฎีนี้ประกอบกับหลักการพิจารณาคดีของศาลในชั้นศาล การใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชีวิตมีกลยุทธ์หลักอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นั่นคือโจทก์จะได้รับค่าสินไหมไม่เกิดจากที่ร้องขอ โดยนอกจากนั้นศาลจะใช้ดุลพินิจเพื่อการกุดค่าความเสียหายให้ต่ำลงไว้ก่อน

จากการใช้ดุลพินิจของศาลเช่นนี้ จึงไม่น่าแปลกใจที่สัดส่วนของคดีละเมิดที่เพิ่มขึ้นในสังคม แม้จะเข้าสู่ชั้นศาลมากขึ้นแต่ก็เป็นลักษณะของการเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงเนื่องจากโจทก์เล็งเห็นว่า เรียกร้องไปอย่างไรศาลก็จะกุดต่ำจึงไม่คุ้มกับต้นทุนที่โจทก์จะเรียกร้องความยุติธรรมที่สูญเสียไปกลับมา แต่เมื่อทำการสำรวจความเห็นของคนในสังคมเกี่ยวกับปัญหาของอาชญากรรม

(4)

โดยเฉพาะความเสียหายต่อชีวิต ประชาชนส่วนใหญ่ลงความเห็นว่าเป็นเพราะความอ่อนแอของการบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพ ความเสียหายที่แท้จริงไม่ถูกส่งต่อให้ผู้ก่อความเสียหายรับผิดชอบได้ ในระยะยาวพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมก็จะใช้ความระมัดระวังต่อชีวิตคนอื่นในระดับที่ไม่เหมาะสมและกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมในระยะยาว

คำสำคัญ: ค่าเสียหาย, มูลค่าชีวิต, เสียชีวิต, เศรษฐศาสตร์พฤติกรรม

Thesis Title	THE EXERCISE OF DISCRETION BY THAI COURTS IN AWARDING COMPENSATION FOR DEATH OF VICTIMS OF WRONGFUL ACTS
Author	Miss Sansuda Sitthiprasert
Degree	Master of Arts
Major Field/Faculty/University	International Trade Law and Economics Faculty of Law and Faculty of Economics Thammasat University
Thesis Advisor	Associate Professor Pinai Nanakorn, Ph.d
Academic Years	2017

ABSTRACT

Nowadays, people in society have become more and more materialistic while their ethical standards are going down. This has resulted in an increased invasion of some right of the individual, especially the damage to life, whose value is incalculable. Hence, when a tort injures the life, it often leads to a claim for damages being filed. According to the statistics of the Court of Justice, tort cases rank among the top 5 every year.

In Thailand, a tort falls under Civil and Commercial Code Section 420, which provides that the wrongdoer must make compensation for the injury accrued, and Section 438, which prescribes that the court shall determine the manner and the extent of compensation.

Generally speaking, the scope of compensation should equal the actual damage. However, in practice, this is not clearly the case under the Thai law: the extent of compensation is entirely up to the court judgement and interpretation of the case.

This paper examines court judgements and the extent of compensations in the past and use the findings to find a median for further analysis of tort cases involving death in Thailand. Also, the scope of compensation will be compared with

those of England and the U.S. Ultimately, the aim is to bring to attention that 'nowadays' court judgement alone does not suffice nor well reflect the real damage done. In all, it has led to the law becoming ineffective, unmotivating, and failed to prevent harm in the future. Simply said, people may not be cautious enough.

The studies have shown that inadequate court judgement in determining the scope of compensation mainly comes from the body of law itself while judgement and the interpretation of the court contribute partly to this.

To elaborate, the difference is quite stark for cases involving liability to life in comparison to bodily injury under Thai law. For death cases, certain claims have been made invalid due to the loss of lives although death has given way for other additional claims that can be made. However, the extent of compensation is still low when compared to cases when the individual makes it alive and is the one who is filing the lawsuit. This clearly shows that there is a loophole in the law which may encourage more wrongful or serious acts. For example, it is often said it is better "to have the person killed since the dead cannot speak". This in turn makes it all the more difficult to prove to the court.

When compared to other countries, several differences can be seen. First is the scope of compensation between the Thai and foreign courts. The Thai Civil and Commercial code stipulates that the damage must be on the injured person, which involves bodily injury. In order to receive the compensation, the injured must be the one who is filing the claim. At the same time, the court does not allow others to claim for the pain and suffering despite being directly related to the decedent. According to Section 446, "it is not stipulated" under the Thai law. The second point is punitive damage. Common Law which is exercised in England and the U.S. serves the purpose of compensating the victim and punishing the tortfeasor. This is in contrast to Thailand which refers to Civil Law which primarily aims at paying for compensation and restoration of the victim to the former stage. These two aspects demonstrate that the existing Thai law prevents the court from assessing otherwise. The law must be reviewed, especially for serious tortious acts, so as to reflect the

actual extent of compensation. At a larger scale, society will recognize the value of life and the threats that may harm one's life.

The examination into the court interpretation and judgement on the tendency of compensation reveals lower compensations as put forward by the plaintiffs. The means has shown that the court requests for only 40.04%. For a clear tortious act, the court summons a higher or almost close to the ceiling such as funeral fee, at 86.60%, and medical fee at 88.41%. For an unclear wrongful act, the court is likely to lower the compensation. However, should the plaintiff be able to adduce evidences of the tort, only then the court will increase the compensation accordingly. The finding also reveals that for an unclear wrongful act, the scope of tort liability is incremental. Take allowance fee as a result of death for example. The average means is at 66.26%. However, when using standard deviation, the figure ranges between 96, 000 -2, 500, 000 Baht. As for disability to work, the court will refer to work contract, which by default, is terminated following the death of a person. Even though the law says that this can be compensated, in practice, this is difficult due to the interpretation of the court.

The findings are in line with other economic concepts used by other researchers in the past which calculated the value of an individual's life to find an appropriate compensation for the loss. In any case, the means is always higher than the actual compensation paid. To examine further, this paper looks into the court judgement using asymmetric information and agency theory. Under these two approaches, it is telling to see that the plaintiff will likely not be awarded with the amount asked for, and that the court is likely to lower it.

With this, it is not surprising, despite the tort cases being on the rise, for the plaintiff to feel that filing claims on tort cases will end up in vain and not worth all the efforts, let alone bringing back justice. The result of survey on crime or harm to life reveals that the majority holds the opinion that due to ineffective law, the actual damage is not compensated by the tortfeasor. In the long run, this will likely lead to careless violations of other individuals' rights and affect the peacefulness of society at large.

Keywords: Compensation, value of life, death, behavioral economics

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร. พินัย ฦ นคร ที่ได้ให้เกียรติเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้แก่วิทยานิพนธ์ คอยสนับสนุน แนะนำและชี้แนะแนวทางการเขียนงานในเชิงกฎหมาย หลักการอ่านงานและวิธีทำความเข้าใจ หลักการทางนิติศาสตร์เพื่อให้ข้าพเจ้ามีองค์ความรู้ที่เป็นรูปธรรมและชัดเจนขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.ภาณุมาศ สิทธิเวคิน และท่านอาจารย์ ดร.ศุภฤติ ถาวรยุติการต์ ที่กรุณาให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คอยให้กำลังใจในการเขียนงาน รวมถึงแนะนำแนวทางการเชื่อมโยงหลักการทางนิติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ให้เกิดความสัมพันธ์กันกับการศึกษานี้

ขอกราบขอบพระคุณนักวิจัยทุกท่านที่ได้สร้างสรรค์ผลงานเพื่อเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ในการทำวิจัยในครั้งนี้ รวมถึงท่านผู้พิพากษาทั้ง 2 ท่านที่ไม่ประสงค์จะออกนาม ที่กรุณาให้สัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล อีกทั้งได้ข้อคิดและทัศนคติในการทำวิจัยอย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่สุดารัตน์ สิทธิประเสริฐ และครอบครัว ที่เข้าใจและคอยสนับสนุนข้าพเจ้ามาโดยตลอด ขอขอบคุณเพื่อนๆทุกคน และน้องๆในสถาบันอิงสุดา ติวเตอร์๔ ที่ช่วยเป็นกำลังใจและกำลังกายแบ่งเบาภาระหน้าที่ในทุกๆด้านเพื่อให้ข้าพเจ้าได้ทุ่มเทเวลากับการวิจัยในครั้งนี้ได้อย่างเต็มที่ ขอขอบคุณเพื่อน TITILE ที่ยังไม่ทิ้งกันไปไหนและคอยกระตุ้นและให้ข้อเสนอแนะกับงานวิจัยในครั้งนี้มาโดยตลอด

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะสามารถสร้างคุณูปการให้แก่สังคมและประเทศชาติสืบไป และทำให้ผู้คนในสังคมตระหนักถึงความเสียหายที่จะเกิดแก่ชีวิตของเพื่อนมนุษย์ในสังคมมากขึ้นกว่าเดิม คุณค่าและประโยชน์ทั้งหมดจากวิทยานิพนธ์นี้ ข้าพเจ้าขออุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน หากมีข้อบกพร่องประการใด ข้าพเจ้าขออภัย และขอน้อมรับไว้ ณ ที่นี้แต่ผู้เดียว

นางสาวสันต์สุดา สิทธิประเสริฐ

(9)

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(8)
สารบัญตาราง	(15)
สารบัญภาพ	(16)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 โจทย์การวิจัย	4
1.3 สมมติฐาน	4
1.4 วัตถุประสงค์	4
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 วิวัฒนาการของหลักกฎหมายละเมิด	8
2.1.1 วิวัฒนาการกฎหมายละเมิดในระบบ Civil Law	8
2.1.2 วิวัฒนาการกฎหมายละเมิดในระบบ Common Law	9
2.1.2.1 ค่าเสียหายเพื่อการชดเชยความเสียหาย (Compensatory Damages)	10
2.1.2.2 ค่าเสียหายที่มีได้มุ่งชดเชยความเสียหาย (Non-Compensatory Damages)	11

2.1.3	วิวัฒนาการกฎหมายละเมิดในระบบกฎหมายไทย	11
2.1.3.1	การกระทำผิดที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม	12
2.1.3.2	การกระทำผิดที่ทำให้เกิดความเสียหายให้เฉพาะตัว	12
2.2	ลักษณะของการทำละเมิด	13
2.3	ความรับผิดทางละเมิด	13
2.3.1	ทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk)	14
2.3.1.1	ทฤษฎีความรับผิดโดยเด็ดขาด (Absolute Liability)	14
2.3.1.2	ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)	15
2.3.1.3	ทฤษฎีบทสันนิษฐานความผิด (Theory of Presumption Fault)	16
2.3.2	ทฤษฎีความผิด (Theory of Fault)	17
2.4	สิทธิตามมาตรา 420 และผู้ทรงสิทธิในค่าสินไหมทดแทน	18
2.4.1	ลักษณะความเสียหายจากละเมิดที่ก่อให้เกิดสิทธิของผู้เสียหาย	18
2.4.2	สิทธิของผู้เสียหาย	223
2.4.3	สิทธิตามมาตรา 420	24
2.4.4	ผู้ทรงสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนกรณีทำให้ตาย	24
2.4.5	ปัญหาต่อสิทธิของผู้ทรงสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนกรณีทำให้ตาย	25
2.5	ค่าเสียหายในทางละเมิด	29
2.5.1	ค่าเสียหายตามความมุ่งหมาย	29
2.5.1.1	ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (Compensatory Damages)	29
2.5.1.2	ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages)	30
2.5.1.3	ระบบกฎหมายกับความแตกต่างของค่าเสียหาย	31
2.5.2	ค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นโดยแนวทางปฏิบัติของศาล	35
2.5.2.1	ค่าเสียหายตามความเสียหาย (Substantial Damages)	35
2.5.2.2	ค่าเสียหายแบบเป็นพิธี	36
2.5.3	ค่าเสียหายตามลักษณะความเสียหาย	37
2.5.3.1	ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายในเชิงวัตถุ (Special Damages)	38
2.5.3.2	ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่สันนิษฐานกันทั่วไป (General Damages)	38

2.6	ค่าสินไหมทดแทน	40
2.6.1	ความหมายของค่าสินไหมทดแทน	40
2.6.1.1.	ความหมายของค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด	41
2.6.1.2	ความหมายของค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติเรื่องนี้	42
2.6.1.3	ความแตกต่างของค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด กับบทบัญญัติเรื่องนี้ และเปรียบเทียบกับต่างประเทศ	42
2.6.2	วัตถุประสงค์ของค่าสินไหมทดแทนตามมิติทางนิติศาสตร์	46
2.6.2.1	มุ่งชดเชยและเยียวยาผู้ต้องเสียหาย	46
2.6.2.2	มุ่งลงโทษผู้กระทำผิด	46
2.6.3	ประเภททั่วไปของค่าสินไหมทดแทน	48
2.6.3.1	ค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงิน	48
2.6.3.2	ค่าสินไหมทดแทนในรูปแบบอื่นที่ไม่เป็นตัวเงิน	48
2.7	หลักในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 438	50
2.7.1	พิจารณาตามกรอบหรือแนวทางการพิจารณาค่าสินไหมทดแทน ที่ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร	50
2.7.1.1	พิจารณาค่าสินไหมทดแทนโดยพฤติการณ์ และความร้ายแรง ตามมาตรา 438	51
2.7.1.2	พิจารณาตามกรอบหรือแนวทางการพิจารณาค่าสินไหมทดแทน ที่ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็น ลายลักษณ์อักษรโดยแบ่งตามประเภทของความเสียหาย	52
2.7.2	รูปแบบการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการใช้ดุลพินิจของศาล กรณีผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย	58
2.7.2.1	การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเป็นการลงโทษ	59
2.7.2.2	การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเป็นการประมาทการ	59
2.7.2.3	การกำหนดค่าสินไหมทดแทนน้อยกว่าความเสียหายที่แท้จริง	60
2.8	การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลเพื่อกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อ ความเสียหายแก่ชีวิต	62
2.8.1	การบรรยายฟ้องและคำให้การ	62
2.8.2	หน้าที่ในการนำสืบของโจทก์และจำเลย (ภาระการพิสูจน์)	66

บทที่ 3	วิเคราะห์การใช้ดุลพินิจของศาลไทยภายใต้มุมมองทางนิติศาสตร์	67
3.1	วิเคราะห์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลไทยเปรียบเทียบ กรณีเสียชีวิตและไม่เสียชีวิต	67
3.1.1	วิเคราะห์เปรียบเทียบค่ารักษาพยาบาลและค่าปลงศพ	70
3.1.2	วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้และค่าขาดไร้อุปการะ	70
3.1.3	วิเคราะห์ค่าขาดแรงงานทั้งในกรณีที่ผู้เสียหายรอดชีวิตและถึงแก่ความตาย	74
3.1.4	วิเคราะห์ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ตามมาตรา 446	76
3.2	การยอมรับค่าเสียหายทางจิตใจของศาลไทยกับศาลต่างประเทศ	78
3.2.1	ความเสียหายต่อจิตใจของกฎหมายประเทศอังกฤษ	78
3.2.1.1	รูปแบบค่าสินไหมทดแทนของประเทศอังกฤษ	79
3.2.1.2	การกำหนดค่าเสียหายกรณีผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย ของประเทศอังกฤษ	80
3.2.1.3	ตัวอย่างคำพิพากษาของศาลอังกฤษในการพิจารณาค่าความ เสียหายทางจิตใจ กรณีผู้เสียหายถูกละเมิดถึงแก่ความตาย	82
3.2.2	ความเสียหายต่อจิตใจของประเทศสหรัฐอเมริกา	83
3.2.2.1	จุดประสงค์ของค่าสินไหมทดแทนของประเทศสหรัฐอเมริกา	84
3.2.2.2	การเรียกร้องค่าเสียหายเมื่อเกิดการละเมิดจนถึงแก่ความตาย ภายใต้ Survival Acts	85
3.2.2.3	การเรียกร้องค่าเสียหายเมื่อเกิดการละเมิดจนถึงแก่ความตาย ภายใต้ Wrongful Death Statues	85
3.2.2.4	การประเมินค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา ค่าความเสียหายทางจิตใจ กรณีผู้เสียหายถูกละเมิดถึงแก่ความตาย	86
3.2.2.5	การพิสูจน์ความเสียหายของประเทศสหรัฐอเมริกา	87
3.2.2.6	ตัวอย่างคำพิพากษาของศาลสหรัฐอเมริกาในการพิจารณา ค่าความเสียหายทางจิตใจ กรณีผู้เสียหายถูกละเมิดถึงแก่ความตาย	88
3.2.3	ความเสียหายต่อจิตใจของประเทศไทย	89
3.2.3.1	รูปแบบความเสียหายทางจิตใจที่ศาลไทยยอมรับ	90
3.2.3.2	รูปแบบความเสียหายทางจิตใจที่ศาลไทยไม่ยอมรับ	91

	(13)	
3.3	วิเคราะห์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลไทยเปรียบเทียบกับศาลต่างประเทศ	93
3.4	แนวโน้มทางสถิติของค่าสินไหมทดแทนของศาลไทย	95
บทที่ 4	ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง	106
4.1	แนวคิดและความเป็นมาของนิติเศรษฐศาสตร์	106
4.1.1	ความหมายของเศรษฐศาสตร์	107
4.1.2	ความหมายของนิติเศรษฐศาสตร์	108
4.1.3	พัฒนาการของนิติเศรษฐศาสตร์	110
4.1.4	กฎหมายละเมิดในความหมายของนิติเศรษฐศาสตร์	112
4.2	ทฤษฎีประสิทธิภาพ	112
4.2.1	ประสิทธิภาพแบบพาเรโต (Pareto Efficiency)	113
4.2.1.1	วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักประสิทธิภาพแบบพาเรโต กับกรณีละเมิดต่อชีวิต	114
4.2.2	ประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์ (Kaldor-Hicks Efficiency)	116
4.2.2.1	วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์ กับกรณีละเมิดต่อชีวิต	118
4.3	ทฤษฎีเกี่ยวกับต้นทุน	119
4.4.1	ประเภทของต้นทุน	119
4.4.2	ต้นทุนกับมูลค่าชีวิตมนุษย์	121
4.4	หลักการกำหนดค่าความเสียหายที่เหมาะสม	122
4.4.1	ความเสียหายภายใต้ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital)	123
4.4.2	ความเสียหายภายใต้หลักการประเมินมูลค่าชีวิต (Value of a Statistical Life: VSL)	125
4.4.2.1	วิธีการประเมินมูลค่าชีวิต	126
4.4.2.2	ตัวอย่างการศึกษามูลค่าชีวิต (VSL) ในประเทศไทย และข้อเท็จจริงจากการใช้ดุลพินิจของศาล	128
4.4.3	ค่าเสียหายภายใต้ต้นทุนในการบริหารจัดการระบบละเมิด	130
4.4.4	ค่าเสียหายภายใต้โอกาสในการบรรเทาความเสียหายของผู้เสียหาย	130
4.4.5	ค่าเสียหายภายใต้ความสามารถในการจ่ายของผู้ก่อความเสียหาย	130

	(14)
4.4.6 ค่าเสียหายภายใต้ความไม่แน่นอน (Uncertainty) หรือไม่สามาร คาดเดาได้ว่าจะเกิดขึ้น (Unforeseeable)	130
4.4.7 ความเสียหายภายใต้หลักความรับผิดชอบโดยประมาณตามกฎหมายของแฮนด์ (Hand Rule)	131
4.5 วิเคราะห์ความเสียหายที่เหมาะสมในมุมมองของนิติเศรษฐศาสตร์	132
4.6 เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมกับการใช้ดุลพินิจพิจารณาค่าสินไหมทดแทนของศาล	134
4.6.1 กระบวนการคิดของมนุษย์ (Human Cognitive Systems) กับการใช้ดุลพินิจของศาลไทย	135
4.6.1.1 ระบบอัตโนมัติ (Automatic System)	135
4.6.1.2 ระบบไตร่ตรอง (Reflective System)	136
4.6.2 ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)	137
4.6.3 ทฤษฎีข้อมูลที่ไม่สมมาตร (Asymmetric Information)	138
4.6.4 วิเคราะห์กลยุทธ์เด่นในการใช้ดุลพินิจศาล	139
4.6.4.1 กรณีที่โจทก์และจำเลยสามารถตกลงกันได้	140
4.6.4.2 กรณีที่โจทก์และจำเลยไม่สามารถตกลงกันได้ ต้องนำคดีขึ้นสู่ชั้นศาล	141
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	145
5.1 บทสรุป	145
5.2 ข้อเสนอแนะ	149
รายการอ้างอิง	150
ภาคผนวก	158
ภาคผนวก ก.	155
ภาคผนวก ข.	164
ประวัติผู้เขียน	1647

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	ตารางเปรียบเทียบค่าสินไหมทดแทนจำแนกตามตามพฤติการณ์	67
3.2	สิทธิที่สิ้นไปและสิทธิที่ได้มาจากการสูญสิ้นชีวิตตามกฎหมายไทย	69
3.3	วิเคราะห์การใช้ดุลพินิจกำหนดค่าขาดไร้อุปการะของศาลไทย	72
3.4	เปรียบเทียบสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายกรณีเสียชีวิตของไทยกับต่างประเทศ	94
3.5	สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน “ทั้งหมด” ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่โจทก์ร้องขอ	96
3.6	สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน “ค่าปลงศพ” ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่โจทก์ร้องขอ	99
3.7	สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน “ค่าขาดแรงงาน” ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่โจทก์ร้องขอ	101
3.8	สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน “ค่าขาดไร้อุปการะ” ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่โจทก์ร้องขอ	102
3.9	สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน “ค่ารักษาพยาบาล” ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่โจทก์ร้องขอ	103
3.10	สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน “ค่าเสียหายอันไม่ใช่ตัวเงินอื่นๆ” ตามมาตรา 446 (ค่าเสียหายต่อจิตใจของบุคคลใกล้ชิด) ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่โจทก์ร้องขอ	104
4.1	ตารางแสดงมูลค่าชีวิตตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ กับ มูลค่าชีวิตที่ศาลไทยใช้ดุลพินิจพิจารณาในรูปแบบของค่าสินไหมทดแทน	133
4.2	ตารางแสดงผลการพิจารณาค่าขอเรื่องค่าสินไหมทดแทนระหว่างโจทก์และจำเลย ผ่านการใช้ ดุลพินิจของศาลในฐานะตัวแทนของทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย ภายใต้ข้อมูลที่มีอยู่ในสำนวน	142

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	แสดงกรอบแนวคิดและขอบเขตงานวิจัย	6
2.1	สภาพรณหลังประสบอุบัติเหตุ	33
2.2	แผนภูมิแสดงความหมายของค่าสินไหมตามการทดแทนเพื่อละเมิด	41
2.3	แผนภูมิแสดงความหมายของค่าสินไหมตามการทดแทนเรื่องนี้	42
2.4	แผนภูมิแสดงประเภททั่วไปของค่าสินไหมทดแทน	49
3.1	การชดเชยค่าสินไหมทดแทนของประเทศอังกฤษ	80
3.2	ค่าเสียหายที่เป็นเงินก้อนแก่การสูญเสียชีวิตตามกฎหมายอังกฤษ	81
3.3	แผนภูมิแสดงแนวการใช้ดุลพินิจพิพากษาค่าสินไหมทดแทนที่เป็นค่า ความเสียหายต่อจิตใจของศาลไทย	93
4.1	หลักประสิทธิภาพแบบพาราไต์	114
4.2	แสดงค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์ต่อชีวิต	116
4.3	หลักประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์	117
4.4	กระบวนการคิดในมนุษย์	136

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดใหญ่เพื่อความอยู่รอด แต่เมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้นในขณะที่ทรัพยากรมีจำกัดหรือน้อยลง การแก่งแย่งทรัพยากรและแย่งชิงผลประโยชน์ย่อมตามมา จึงเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดการกระทบกระทั่งขึ้นด้วยเหตุและผลแตกต่างกันไปตามแต่ละโอกาสเกิดเป็นข้อพิพาทขึ้นมาในสังคม หนึ่งในข้อพิพาทที่มีมานานับแต่อดีตและทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆตามระยะเวลาคือปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้อื่น ซึ่งเมื่อเกิดการละเมิดขึ้นแต่ละครั้งย่อมมีผู้ได้รับความเสียหายจากการต้องถูกละเมิดเกิดขึ้นด้วยเป็นธรรมดา และเมื่อการละเมิดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยง่ายและเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในสังคมขนาดใหญ่เช่นนี้จึงเป็นการเกินกำลังที่จะให้รัฐเป็นผู้แบกรับภาระในการริเริ่มพิจารณาข้อพิพาทอันเกิดจากการละเมิดรวมถึงการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนด้วยตัวรัฐหรือศาลเองแต่เพียงฝ่ายเดียวเพราะคดีละเมิดมีเกิดขึ้นทุกวันและเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นหน้าที่ของผู้ต้องเสียหายจากการทำละเมิดเองที่จะต้องฟ้องร้องผู้ทำละเมิดให้ดำเนินการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ถูกทำละเมิดสมควรได้รับอีกคราหนึ่ง ส่วนศาลจะพิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนให้สถานใด เพียงใดนั้น จะต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบการใช้ดุลพินิจพิจารณาตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดเป็นสำคัญ แต่ในกรณีที่การละเมิดนั้นได้เกิดขึ้นแก่ชีวิตจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย รูปแบบของการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจะตกอยู่แก่ทายาทหรือบุคคลผู้ทรงสิทธิโดยต้องประเมินค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากหลักเกณฑ์ที่แน่นอน

การตายหรือการสูญเสียชีวิตจึงไม่ใช่สิ่งที่มีมนุษย์ผู้มีเหตุผลจะพึงปรารถนา เพราะความตายนำมาซึ่งต้นทุนทั้งต่อตนเองที่จะต้องสูญเสียโอกาสในอนาคต อีกทั้งยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลแวดล้อมอีกด้วย เมื่อเราพิจารณาชีวิตของบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งถือเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมและระบบเศรษฐกิจ กล่าวได้ว่ามนุษย์เป็นทรัพยากรที่สามารถสร้างสรรค์ผลผลิต และผลประโยชน์ต่างๆต่อสังคมและประเทศชาติ หากสังคมต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลนี้ไปโดยการทำละเมิดเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตายแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้ผู้ทำละเมิดมีหน้าที่ต้องชดเชยและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งความเสียหายที่เป็นตัวเงิน เช่น ความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เสียไป ค่าปลงศพ และค่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอื่นๆ เช่น ค่าขาดไร้อุปการะ เป็นต้น แต่เนื่องด้วยมูลค่า

แห่งชีวิตของมนุษย์เป็นสิ่งที่ยากแก่การคำนวณ ด้วยที่ว่าแต่ละบุคคลให้ความสำคัญกับชีวิตของตนแตกต่างกัน บางคนให้ความสำคัญมากแสดงออกโดยการดูแลสุขภาพสภาพของตนเป็นอย่างดี บางคนดื่มสุรายาเสพติดใช้ชีวิตอยู่บนความเสี่ยง แต่อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมทางรสนิยมในการให้ค่าแก่ชีวิตของมนุษย์แต่ละคนย่อมนำไปสู่การสะสมทุนที่ต่างกันด้วย มากบ้าง น้อยบ้าง ตามทุนมนุษย์ที่สะสมอยู่และตามพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละคนไม่ว่าจะเป็น ระดับการศึกษา การเลือกประกอบอาชีพ หรือ อาหารการกิน เป็นต้น

ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยที่กำหนดให้ผู้ทำละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยกำหนดให้เรียกกรองค่าสินไหมทดแทนจากการสูญเสียชีวิตได้แก่ ค่าปลงศพ ค่าขาดไร้อุปการะ ค่าขาดแรงงาน ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ และค่าเจ็บปวดทุกข์ทรมานก่อนตายนั้น หากได้กำหนดวิธีคิดคำนวณมูลค่าของค่าสินไหมทดแทนเหล่านี้ไม่ จึงเป็นการยากอย่างยิ่งที่จะกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้เป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย เพราะชีวิตเป็นสิ่งที่หาซื้อไม่ได้เปรียบได้กับสินค้าที่มีเพียงชิ้นเดียวในโลก แต่ละคนมีให้ค่าชีวิตที่แตกต่างกัน ทำให้มูลค่าของชีวิตแต่ละบุคคลเป็นสิ่งที่ยากแก่การประเมินและยิ่งสังคมมีการวิวัฒนาการซับซ้อนขึ้นตามกาลเวลามากเท่าไร การกำหนดค่าสินไหมทดแทนมูลค่าชีวิตก็มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นตามปัจจัยแห่งยุคใหม่เช่นกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ผู้ผลิตผลิตสินค้าออกมาขายและเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสามารถเป็นเหตุให้เกิดการละเมิดต่อชีวิตของผู้บริโภคได้ ซึ่งหากว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว การกำหนดค่าสินไหมทดแทนจะเป็นเพียงเพื่อการเยียวยาผู้เสียหายเท่านั้น แต่ในกรณีสินค้าที่ไม่ปลอดภัยพบว่า พระราชบัญญัติสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้ระบุให้ค่าสินไหมทดแทนนั้นมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการลงโทษด้วย ในขณะที่รูปแบบและขนาดของความเสียหายมีการเปลี่ยนแปลงไปตามพลวัตของยุคสมัย ด้วยบทกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการเยียวยาความเสียหายกลับมิได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเท่าใดนัก จึงทำให้ข้อกังขาว่าหลักเกณฑ์กฎหมายที่กำหนดการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนและการเยียวยาความเสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการทำละเมิดที่ส่งผลให้ผู้ถูกทำละเมิดต้องถึงแก่ความตายเท่าที่มีอยู่ในขณะนี้เพียงพอหรือไม่ต่อการอำนวยความยุติธรรมในโลกยุคปัจจุบันซึ่งบริบทหลายอย่างมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากนับจากเวลาที่กฎหมายเหล่านี้เริ่มใช้บังคับเป็นครั้งแรก

อย่างไรก็ตามบทบัญญัติทางกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้มีการวางแนวทางและสร้างเครื่องมือสำคัญที่มีไว้สำหรับแก้ไขปัญหาค่าสินไหมทดแทนที่ล้าสมัยตามพลวัตแห่งการเปลี่ยนแปลงเอาไว้แล้ว เครื่องมือชิ้นสำคัญดังกล่าวนั้นคือการมอบอำนาจให้การศาลในการใช้ “ดุลยพินิจของศาล” ประกอบการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด โดยความหมายของดุลยพินิจตามพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถานให้คำจำกัดความไว้ว่า เป็นการ

วินิจฉัยที่สมควร หรือ เป็นการพิจารณาด้วยความเที่ยงธรรม แต่จะเกิดอะไรขึ้นหากการใช้ดุลพินิจนั้นไม่สามารถสะท้อนมูลค่าที่แท้จริงของความเสียหายที่เกิดขึ้นได้

ค่าสินไหมทดแทนที่กฎหมายสร้างขึ้นนั้นมีได้เป็นเพียงเงินชดเชยและเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ ในอีกด้านหนึ่งค่าสินไหมทดแทนยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือยับยั้งการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้อีกด้วย แต่จากผลการสำรวจปัญหาอาชญากรรมของนิด้าโพล ในสังคมไทยพบว่าร้อยละ 44.34 ของสาเหตุการเกิดอาชญากรรมเกิดจากความอ่อนแอของกระบวนการยุติธรรม และการบังคับใช้กฎหมาย ผู้กระทำผิดจึงไม่เกรงกลัว จึงได้ใจและกล้าที่จะกระทำผิด โดยประชากรส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 50.40 เชื่อว่าปัญหาอาชญากรรมนี้จะลดลงได้โดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างตรงไปตรงมา ในทางการละเมิดต่อชีวิตจะหมายความว่า กฎหมายจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นหากการกำหนดค่าสินไหมทดแทนผ่านการใช้ดุลพินิจของศาลสามารถสะท้อนค่าความเสียหายที่แท้จริงได้ มิเช่นนั้นค่าสินไหมทดแทนคงไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ และในระยะยาวจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมเพราะผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมีแรงจูงใจไม่มากพอที่จะงดเว้นการทำละเมิดเนื่องจากไม่ต้องแบกรับกับต้นทุนความเสียหายที่แท้จริงจากการกระทำของตน ส่วนในระยะสั้น บุคคลแวดล้อม เช่น สามี ภรรยา บิดา มารดา บุตร ต้องสูญเสียโอกาสจากการได้รับประโยชน์จากการมีชีวิตอยู่ของผู้ตายต่อไปในอนาคต วิธีชีวิตของคนรอบตัวผู้เสียหายก็จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

จึงเป็นที่มาทำให้เกิดคำถามว่าปัจจุบันศาลไทยใช้ดุลพินิจที่เหมาะสมหรือไม่ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดถึงแก่ความตาย หรือความขาดไร้ประสิทธิภาพของกฎหมายเกิดจากตัวบทกฎหมายเอง หากเป็นเช่นนั้นแล้วมูลค่าที่แท้จริงของมนุษย์คนหนึ่งที่เคยไปควรคำนวณขึ้นจากปัจจัยใดบ้าง เพื่อให้เกิดหลักเกณฑ์ในการคำนวณค่าสินไหมทดแทนที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น และช่วยให้ทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับค่าสินไหมทดแทนได้มีหลักการเดียวกันในการทำความเข้าใจถึงต้นทุนและความเสียหายที่แท้จริงจากละเมิดที่เป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย เพราะเมื่อทุกฝ่ายมีหลักเกณฑ์ที่ใกล้เคียงกันและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ย่อมทำให้แนวโน้มที่ค่าสินไหมทดแทนที่คาดหวังของแต่ละฝ่ายเข้าใกล้ค่าเดียวกัน ส่งผลให้ข้อพิพาทยุติลงได้โดยง่ายและยังคงความยุติธรรม อีกทั้งสะท้อนต้นทุนและมูลค่าแห่งชีวิตที่แท้จริงได้ ทำให้กฎหมายละเมิดสามารถทำหน้าที่ชดเชย เยียวยา และยับยั้งการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

กฎหมายละเมิดมีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่ หรือเป็นเพราะผู้บังคับใช้กฎหมายใช้ดุลพินิจในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย อยู่ในระดับที่ไม่เหมาะสม

1.3 สมมติฐาน

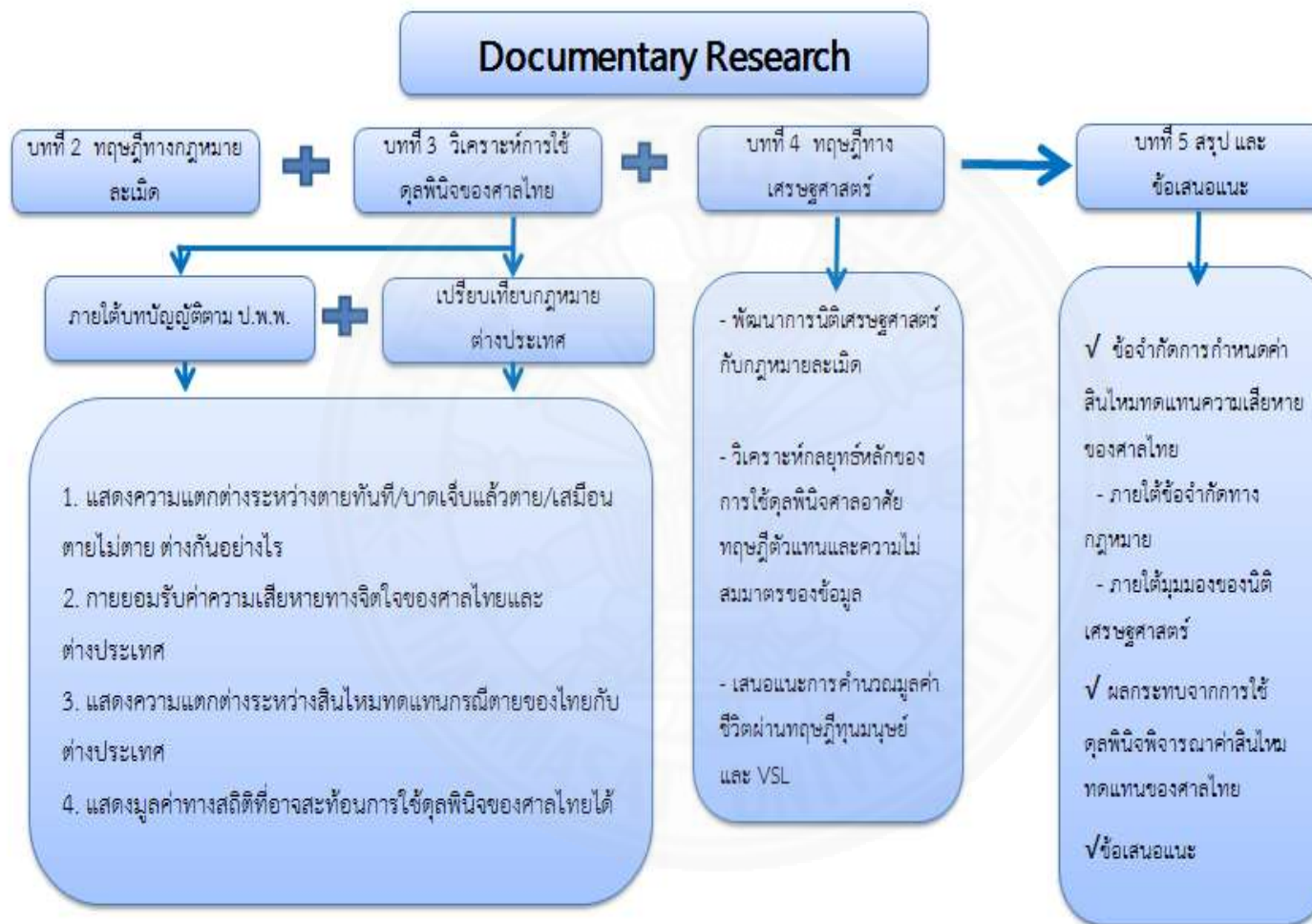
1. บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีประสิทธิภาพเพียงพอแล้ว
2. การใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย อยู่ในระดับที่ต่ำเกินไป ทำให้กฎหมายละเมิดไม่สามารถสร้างแรงจูงใจที่จะเกิดความระมัดระวังในระดับที่เหมาะสมได้

1.4 วัตถุประสงค์

1. งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการพิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดกรณีผู้ถูกทำละเมิดถึงแก่ความตายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายละเมิดของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย เพื่อวิเคราะห์ว่าแนวทางในปัจจุบันของศาลไทยเป็นอย่างไร แตกต่างกับแนวทางของศาลต่างประเทศเพียงใด
2. เพื่อวิเคราะห์การใช้ดุลพินิจของศาลไทยผ่านตัวอย่างคำพิพากษาของศาลไทยในอดีตในรูปของค่าเชิงสถิติแสดงสัดส่วนมูลค่าค่าสินไหมทดแทนที่ศาลกำหนดต่อมูลค่าที่โจทก์เรียกร้อง
3. เพื่อวิเคราะห์การใช้ดุลพินิจของศาลไทยด้วยแนวคิดเชิงนิติเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ หลักข้อมูลที่ไม่สมมาตร หลักตัวการตัวแทน เพื่อหากลยุทธ์หลักของการใช้ดุลพินิจของศาล
4. เปรียบเทียบมูลค่าของมนุษย์ด้วยหลักทฤษฎีมนุษย์ เพื่อเสนอแนวทางการประเมินค่าความเสียหายจากการสูญเสียชีวิต

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

1. ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความ วารสารวิชาการต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมไปถึงข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดระเบียบเรียงและศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย
2. ทำการศึกษาทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้เกี่ยวข้องในคดีละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย เพื่อวิเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีได้แก่ โจทก์ จำเลย และศาล
3. ทำการศึกษาเชิงสถิติของค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับการพิพากษามาแล้วในอดีต เพื่อแสดงแนวโน้มของมูลค่าค่าสินไหมทดแทนที่ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาให้แก่โจทก์ แล้วนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของค่าสินไหมทดแทนที่ได้เกิดขึ้นกับการใช้ดุลพินิจของศาล
4. กฎหมายต่างประเทศได้ทำการศึกษากฎหมายของประเทศอังกฤษ เนื่องจากเป็นแม่บทของกฎหมายในระบบ Common Law นอกจากนี้ยังศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากมีความหลากหลายของกฎหมายในแต่ละรัฐและเป็นประเทศที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำด้านสิทธิมนุษยชนที่ให้ความสำคัญกับชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก

ภาพที่ 1.1 แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดและขอบเขตงานวิจัย. โดย ผู้วิจัย.

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ศึกษาวิวัฒนาการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนของไทยและต่างประเทศ
2. ทราบผลดี ผลเสีย ความเป็นไปได้และข้อจำกัดในการนำแนวทางการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนของกฎหมายต่างประเทศมาใช้ในประเทศไทย พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะที่เหมาะสมต่อการพัฒนากฎหมายไทยในเรื่องการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนกรณีผู้ถูกทำละเมิดถึงแก่ความตาย
3. ได้เห็นปัญหาในกระบวนการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนเมื่อผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย และชี้ให้เห็นแนวโน้มของค่าสินไหมทดแทนที่เป็นอยู่
4. สามารถเสนอแนวคิดในการกำหนดหลักเกณฑ์การคำนวณค่าเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินได้ชัดเจนขึ้น
5. ส่งเสริมให้โจทก์ จำเลย และศาล มีแนวปฏิบัติในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายในบรรทัดฐานเดียวกันที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น
6. ทำให้กฎหมายละเมิดสร้างแรงจูงใจให้สังคมเดินไปสู่การใช้ความระมัดระวังต่อชีวิตในระดับที่เหมาะสมและทำให้ลดการละเมิดต่อชีวิตในสังคมปัจจุบันลงได้

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทางกฎหมายละเมิดของไทย ทั้งประวัติความเป็นมาของกฎหมาย ลักษณะการทำละเมิด ลักษณะความผิด วัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิด สิทธิที่ทำให้เกิดการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ประเภทของความเสียหาย ความทั่วไปของค่าสินไหมทดแทน หลักในกระบวนการพิจารณาคดีความและแนวคิดในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน แนวคำพิพากษาของศาลไทยที่ผ่านมาในคดีละเมิดถึงแก่ความตาย และสอดแทรกแนวคิดของต่างประเทศไว้ในแต่ละหัวข้อด้วย เพื่อแสดงพื้นฐานความเป็นมาอันจะส่งผลให้การใช้ดุลพินิจของศาลไทยมีส่วนเหมือนและส่วนแตกต่างกับต่างประเทศ และอาจนำมาซึ่งการกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่ขาดประสิทธิภาพ

2.1 วิวัฒนาการของหลักกฎหมายละเมิด

ในส่วนของหัวข้อนี้ เป็นการรวบรวมประวัติความเป็นมาของกฎหมายละเมิด ในแต่ละระบบกฎหมายได้แก่ กฎหมายระบบ Civil Law กฎหมายระบบ Common Law และระบบกฎหมายไทย โดยมุ่งศึกษาเฉพาะโดยละเอียดในส่วนของระบบกฎหมายของไทย เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการกฎหมายละเมิดของแต่ละระบบจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การคำนวณค่าสินไหมทดแทนในกรณีผู้ต้องเสียหายถูกละเมิดถึงแก่ความตายของศาลไทย และศาลต่างประเทศมีมูลค่าที่แตกต่างกัน

2.1.1 วิวัฒนาการกฎหมายละเมิดในระบบ Civil Law

เมื่อกล่าวถึงจุดเริ่มต้นของระบบกฎหมาย Civil Law ต้องอ้างอิงย้อนไปถึงกฎหมายสิบสองโต๊ะ (Law of the Twelve Tables) ซึ่งเป็นกฎหมายโบราณที่เป็นรากฐานของกฎหมายโรมัน ซึ่งถูกจัดทำขึ้นเมื่อ 450 ปีก่อนคริสต์ศักราช และได้รับการจารึกไว้บนโต๊ะทองเหลืองอันเป็นที่มาของชื่อสิบสองโต๊ะ โดยมีการรวบรวมกฎหมายที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในสมัยนั้นและจำแนกเป็นหมวดหมู่ สารโดยทั่วไปของกฎหมายสิบสองโต๊ะนี้จะครอบคลุมกำหนดกฎหมายเกณฑ์อันเกี่ยวกับความประพฤติของผู้คนในสังคม โดยอาศัยหลักเกณฑ์ด้านจารีตประเพณีและศาสนาเป็นสำคัญ ภายหลังจากเมื่อระบบกฎหมายโรมันมีการพัฒนาขึ้น ก็เกิดการพัฒนากฎหมายละเมิดต่อยอดจากหลักกฎหมาย 12 โต๊ะ อาทิ กำหนดให้มีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายแทนการแก้

แค่นั้น และมีการแยกรูปแบบความรับผิดตามลักษณะของการกระทำผิด ได้แก่ การกระทำผิดต่อบุคคล (Injuria) เช่น การฆ่าหรือทำร้ายผู้อื่น การกระทำที่ไม่สุจริตต่อทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมุ่งหวังจะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น (Furtum) รวมถึงมีการพัฒนารูปแบบความรับผิดให้ครอบคลุมไปถึงสิทธิของผู้อื่นด้วย เช่น การกระทำที่กระทบต่อชื่อเสียงและเกียรติคุณของผู้อื่น (The Lex Aquilia) ซึ่งรวมถึงการกระทำโดยจงใจ ประมาทเลินเล่อ ทำความเสียหายให้แก่ทรัพย์สินของผู้อื่น¹

ต่อมาในปี ค.ศ. 527 จักรพรรดิจัสติเนียนขึ้นครองราชย์ และได้สั่งให้มีการรวบรวมกฎหมายโรมันที่มีอยู่ทั้งหมด นำมาจำแนกหมวดหมู่ และประมวลเข้าไว้ด้วยกัน เกิดเป็นประมวลกฎหมายแพ่งชื่อว่า Corpus Juris Civillis อันถือได้ว่าเป็นกฎหมายแพ่งฉบับแรกของโลก 33 โดยในประมวลกฎหมายดังกล่าว ได้แบ่งความรับผิดทางแพ่งออกจากความรับผิดทางอาญาอย่างชัดเจน โดยให้ถือว่าสิทธิในการจะลงอาญาแก่ผู้กระทำผิดเป็นสิทธิเด็ดขาดของรัฐ ส่วนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกร้องเอาได้ และได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการเยียวยาค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดไว้ด้วย จึงกล่าวได้ว่า กฎหมายของโรมันฉบับนี้ถือเป็นต้นกำเนิดของระบบกฎหมาย Civil Law ในปัจจุบัน

นอกจากนี้ เนื่องจากความรับผิดทางอาญาได้ถูกแยกออกจากความรับผิดทางแพ่งแล้ว ทำให้สภาพของผู้เสียหายและผู้ละเมิดมีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะของการเป็นหนี้อันเกิดแต่การละเมิด อันเป็นเหตุให้ผู้ละเมิดต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายตามทฤษฎีว่าด้วยหนี้ (Theory of Obligations) ดังนั้น ในระบบกฎหมาย Civil Law ละเมิดจึงถือเป็นหนี้ประเภทหนึ่งที่ทำละเมิดจะต้องชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกับการผิดนัดชำระหนี้ตามสัญญา แต่เนื่องจากความเสียหายจากละเมิดมิได้มีการกำหนดไว้เป็นตัวเงินอย่างชัดเจนดังเช่นการผิดนัดชำระหนี้ การชดใช้ค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการละเมิดจึงมุ่งให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจนกลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนหนึ่งว่ามีได้มีการละเมิดเกิดขึ้น

2.1.2 วิวัฒนาการกฎหมายละเมิดในระบบ Common Law

จุดเริ่มต้นของวิวัฒนาการของกฎหมายละเมิดภายใต้ระบบ Common Law เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ โดยในศตวรรษที่ 12 อังกฤษได้มีการจัดตั้งศาลหลวงขึ้น เพื่อรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชน โดยให้ประชาชนผู้เสียหายฟ้องร้องเพื่อขอให้ศาลหลวง (Chancery) ออกหมายเรียกจำเลยเข้าสู่กระบวนการพิจารณาและชดใช้ค่าเสียหาย หมายเรียกดังกล่าว มีชื่อเรียกว่า

¹ นพรัตน์ สนั่นพานิชกุล, “สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ตามบัญญัติมาตรา 420 ศึกษาในแง่ประวัติศาสตร์และหลักกฎหมายเปรียบเทียบ.” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), 7-10.

“Writs of Trespass”² ซึ่งจะออกให้ตามพฤติการณ์ 3 ลักษณะ อันได้แก่ การบุกรุกครอบครองการครอบครองที่ดิน (Trespass to land) การรบกวนการครอบครองสิ่งหามทรัพย์ (Trespass to goods) และการทำให้เสียหายต่อบุคคล (Trespass to persons)³ โดยในคดีแต่ละประเภทก็จะมีหลักเกณฑ์การพิจารณากำหนดว่า การกระทำใดเป็นการละเมิดหรือไม่ ตามละกรณี นอกจากนี้กฎหมายละเมิดในระบบ Common Law ยังไม่มีหลักทั่วไปเหมือนอย่างกฎหมายละเมิดในระบบ Civil Law อีกด้วย อาทิ หลักเรื่องประมาทเลินเล่อ (Negligence) หรือ หลักเรื่องการรบกวนการครอบครอง (Nuisance) เป็นต้น

จากลักษณะการออกหมายและการจำแนกคดีข้างต้นนี้ทำให้พิจารณาได้ว่าแนวคิดการจำแนกลักษณะคดีและการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนของระบบกฎหมาย Common Law ยังมีแนวคิดของการลงโทษทางอาญาปนอยู่ด้วย ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดในระบบกฎหมาย Civil Law เพราะนอกจากจะกำหนดให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าเสียหายให้ผู้เสียหายแล้ว บางครั้งศาลในระบบ Common Law ยังกำหนดค่าเสียหายในลักษณะการลงโทษผู้กระทำละเมิดอีกส่วนหนึ่งด้วยก็ได้⁴ การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนตามระบบกฎหมาย Common Law จึงไม่ได้ยึดทฤษฎีว่าด้วยเรื่องนี้ เหมือนอย่างในระบบกฎหมาย Civil Law ซึ่งเป็นข้อแตกต่างที่สำคัญประการหนึ่ง

ดังนั้นในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนของกฎหมายละเมิดในระบบ Common Law จึงมีขอบเขตกว้างกว่าในระบบ Civil Law โดยแบ่งเป็น ค่าเสียหายเพื่อการชดเชยความเสียหาย และค่าเสียหายที่มีได้มุ่งชดเชยความเสียหาย

2.1.2.1 ค่าเสียหายเพื่อการชดเชยความเสียหาย (Compensatory Damages)

หมายถึงจำนวนเงินที่กำหนดเพื่อชดใช้ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ และสามารถนำสืบได้ โดยมีหลักการใกล้เคียงกับการกำหนดค่าเสียหายในระบบกฎหมาย Civil

² ปริญญาวัน ชมเสวก, "ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิด," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550).

³ อนันต์ จันทโรภากร, “วิวัฒนาการของกฎหมายลักษณะละเมิด” เอกสารประกอบการบรรยาย, 5.

⁴ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ค่าเสียหายในคดีละเมิด,” *วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* ปีที่7, ฉ.3 (กุมภาพันธ์ 2526): 27.

2.1.2.2 ค่าเสียหายที่มีได้มุ่งชดเชยความเสียหาย (Non-Compensatory Damages)

แนวคิดของค่าเสียหายลักษณะนี้แตกต่างออกไปจากกฎหมายละเมิดในระบบ Civil Law เนื่องจากเป็นค่าเสียหายที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่เป็นไปเพื่อจุดประสงค์อื่น ซึ่งอาจมากกว่า น้อยกว่า หรือเป็นเพียงค่าชดเชยตามธรรมเนียมจากค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง อาทิเช่น ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) ค่าเสียหายแต่เพียงในนาม (Nominal Damage) ค่าเสียหายที่ต่ำกว่าความเสียหายจริง (Contemptuous damages) หรือค่าเสียหายที่เป็นการซ้ำเติม (Aggravated Damages) เป็นต้น

2.1.3 วิวัฒนาการกฎหมายละเมิดในระบบกฎหมายไทย

ศึกษาประวัติศาสตร์สังคมไทยในอดีต แนวทางการชดเชยความเสียหาย ซึ่งได้รับการยอมรับโดยทั่วไปตามจารีตประเพณีสมัยนั้น คือการแก้แค้น ในลักษณะที่เรียกว่า “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” อันหมายถึงการยอมให้ผู้เสียหายกระทำต่อผู้กระทำผิดแบบเดียวกับที่โดนกระทำ อันถือได้ว่าเป็นหลักการชดใช้ความเสียหายเพื่อการละเมิดในสมัยนั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าหลักการตาต่อตา ฟันต่อฟันดังกล่าว มีลักษณะของกฎหมายอาญา และกฎหมายแพ่งรวมอยู่ด้วยกัน ไม่ได้แยกจากกันอย่างเด็ดขาด

เมื่อเวลาผ่านไป ศาสนาเริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อแนวคิดของประชาชนและสังคมในภาพรวมมากขึ้น โดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องบาปบุญและการไม่จองเวร⁵ เริ่มเกิดแนวคิดว่า เมื่อสังคมใหญ่ขึ้นรัฐควรมีหน้าที่ตัดสินความผิด มิใช่ปล่อยให้สมาชิกในสังคมตัดสินกันเองโดยการแก้แค้น หรือใช้หลักตาต่อตาฟันต่อฟัน ดังจะเห็นได้จากกฎหมายโบราณสมัยพระเจ้ามังรายมหาราช ยุคก่อนกรุงศรีอยุธยา ในตอนหนึ่งของกฎหมายฉบับดังกล่าว ได้มีการกำหนดลักษณะความผิดที่ถือเป็นความผิดอย่างร้ายแรง ที่อนุญาตให้ฆ่าผู้กระทำผิดได้อยู่ 5 กรณี⁶ ได้แก่

- ฆ่าคู่และเมียด้วยกันในที่โรฐาน
- ฆ่าโมยซึ่งไล่จับได้พร้อมทั้งของกลางในมือ
- เจ้าบ้านฆ่าผู้ถือหอกดาบมาถึงที่อยู่
- เจ้าบ้านฆ่าผู้ที่ลักลอบเข้ามาในบ้านผิดกาลละ คือกลางคืน
- เจ้าบ้านฆ่าผู้ร้ายในขณะที่มาทูปเรือนตอนกลางคืน

⁵ ร.แลงการ์ด, *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมิด*, พิมพ์ครั้งที่ 3, (พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2478), 74.

⁶ ประเสริฐ ฤ นนทร, *มังรายศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียงจงเจริญ, 2541), 9.

อย่างไรก็ดี กฎหมายดังกล่าวมิได้อนุญาตให้สมาชิกในสังคมมีอำนาจตัดสินโทษเอง เพราะในกฎหมายระบุข้อความว่า “แม้ผู้ก่อกวนผู้กระทำผิดได้แล้ว กลับฆ่าเสียในภายหลัง ผู้ฆ่าก็มีความผิด”

ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการกำหนดค่าทำขวัญหรือยินยอมให้มีการเรียกค่าสินไหมทดแทนการแก้แค้น โดยกำหนดให้เป็นเบี้ยปรับ และตามจารีตประเพณี เบี้ยปรับที่ได้มีการชดใช้แก่กันแล้วนั้นย่อมตกเป็นของผู้เสียหายทั้งหมด แต่เมื่อรัฐเข้าไปแทรกแซง เงินจำนวนนี้ต้องแบ่งกันระหว่างผู้เสียหายกับรัฐ โดยถือเป็นค่าธรรมเนียมในการที่รัฐเข้ามาช่วยเหลือผู้เสียหาย เรียกว่า “สินไหมกึ่ง พินัยกึ่ง” ซึ่งลักษณะการกำหนดค่าสินไหมนี้ ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง⁷ ที่กำหนดว่า “พินัยนั้นจะให้แก่รัฐ ส่วนสินไหมนั้นจะให้แก่ผู้เสียหาย” ภายหลังจึงเห็นว่าเงินค่าปรับหรือค่าสินไหมทดแทนนี้ไม่เพียงพอต่อการลงโทษผู้ที่สร้างความไม่สงบแก่ชุมชน จึงเริ่มมีการนำบทลงโทษทางร่างกายมาบังคับใช้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของกฎหมายอาญาในระบบกฎหมายไทยนั่นเอง⁸ กล่าวได้ว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการกำหนดแนวทางการลงโทษไว้โดยสรุปดังนี้

2.1.3.1 การกระทำผิดที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม

นอกจากผู้กระทำผิดจะถูกปรับเป็นพินัยให้แก่รัฐและปรับเป็นค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายแล้ว ยังต้องถูกลงโทษทางกายอีกด้วย

2.1.3.2 การกระทำผิดที่ทำให้เกิดความเสียหายให้เฉพาะตัว

ผู้กระทำผิดจะต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย โดยรัฐแบ่งเอาไปส่วนหนึ่งเป็นค่าธรรมเนียมยิ่งกว่าเป็นค่าปรับแท้ๆ

จนกระทั่งในสมัยรัตนโกสินทร์⁹ เสด็จในกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ทรงบัญญัติชื่อ “การชดใช้ค่าเสียหาย” กำหนดนิยามของการชดใช้ค่าเสียหาย ให้ต่างจากความรับผิดชอบอาญาในความหมายเดิม ให้เป็นว่า “ประทุษร้ายทางแพ่ง” และได้พัฒนาต่อมาจนถึงช่วงที่มีการบัญญัติ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2466 (ป.พ.พ.) คำว่า “ประทุษร้ายทางแพ่ง” ก็ได้ถูกใช้อีกต่อไป แต่เปลี่ยนเป็นคำว่า “ละเมิด” มาจนถึงปัจจุบัน

⁷ ร.แสงกาต์, *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมิด*, พิมพ์ครั้งที่ 3, (พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2478), 74.

⁸ วิชา มหาคุณ, *หลักกฎหมายละเมิดศึกษาจากคำพิพากษาฎีกา*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2523), 6.

⁹ นิกร ทัสสโร, *พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทย*, (กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2549).

ดังนั้น คำว่าละเมิดในปัจจุบัน จึงแตกต่างจากในสมัยก่อน เนื่องจากปัจจุบันละเมิดเป็น
มูลเหตุแห่งหนี้ทางแพ่ง และแยกออกจากความผิดอาญานั้นเอง

2.2 ลักษณะของการทำละเมิด

ลักษณะโดยทั่วไปของการกระทำอันเป็นละเมิดหมายถึง การกระทำที่ทาลงโดยผู้กระทำ
รู้สำนึกว่าตนกำลังทำอะไรอยู่ ไม่ว่าจะด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ตั้งใจแต่ ค่าชด
ความระมัดระวังก็ตาม โดยผลของการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ทั้งต่อชีวิต ร่างกาย
อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี การกระทำลักษณะนี้ถือเป็นการทำละเมิด
ซึ่งเมื่อได้กระทำลงแล้วย่อมก่อให้เกิดความเสียหายอันจะนำไปสู่การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนใน
ภายหลัง¹⁰

นอกจากการทำละเมิดโดยทั่วไปตามที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ในทางกฎหมายยังได้
กำหนดการทำละเมิดที่มีลักษณะเฉพาะเอาไว้อีกด้วย อาทิ การสร้างข่าวลือ การนินทาว่าร้าย การ
ทำลายชื่อเสียงของบุคคลอื่น¹¹ การกระทำเหล่านี้แม้จะมีได้ก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรง แต่ก็
ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เกียรติยศและชื่อเสียงของผู้อื่นอันอาจส่งผลกระทบต่อหน้าที่ การงาน
หนทางทำมาหาได้ของบุคคลอื่นผู้นั้นด้วย การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายในลักษณะนี้จึงถือเป็น
การละเมิดลักษณะหนึ่งเช่นกัน

2.3 ความรับผิดทางละเมิด

การกระทำที่จะส่งผลผู้กระทำต้องรับผิดในทางละเมิดนั้น จะต้องมืองค์ประกอบสำคัญ
คือ 1) เป็นการกระทำผิดกฎหมาย 2) โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และ 3) ก่อความเสียหายแก่
บุคคลอื่น และความเสียหายนั้นเป็นผลที่เกิดจากการกระทำของผู้ทำละเมิด แต่ในบางกรณี กฎหมาย
ได้กำหนดให้บุคคลบางจำพวกต้องรับผิดในผลแห่งการกระทำของตนแม้จะเป็นการกระทำที่กระทำลง
โดยมิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทั้งนี้ เนื่องจากการกระทำของบุคคลดังกล่าวทำให้ผู้อื่นต้องเสี่ยงภัย
บุคคลนั้นจึงควรเป็นผู้รับภาระในการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดแก่ผู้อื่น หรือในกรณีการพิสูจน์ถึง
เจตนาเป็นไปได้หรือเป็นไปได้ยาก เช่น กรณีที่ความเสียหายเกิดจากยานพาหนะอันเดินด้วย

¹⁰ ป.พ.พ. มาตรา 420

¹¹ ป.พ.พ. มาตรา 423

เครื่องจักรกล วัตถุระเบิด หรือเกิดจากสัตว์ หรือเกิดจากสินค้า เป็นต้น แนวคิดดังกล่าวทำให้เกิดทฤษฎีความรับผิดทางละเมิดขึ้นที่สำคัญขึ้น 2 ทฤษฎี ได้แก่

2.3.1 ทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk)

ทฤษฎีรับภัย อธิบายว่า ความรับผิดทางละเมิดมีองค์ประกอบอยู่เพียงสองประการ คือ 1) ความเสียหาย และ 2) ความสัมพันธ์แห่งเหตุและผลระหว่างการกระทำของผู้กระทำละเมิดกับความเสียหาย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้กระทำละเมิดก็คือผู้ที่ป็นต้นเหตุให้เกิดความเสียหายนั้น และจะต้องรับผลแห่งการกระทำนั้นไปด้วย¹² โดยถือว่าเมื่อมนุษย์ได้กระทำการใด ๆ แล้วย่อมเป็นการเสี่ยงภัย กล่าวคือ อาจมีผลดีหรือผลร้ายก็ได้ ผู้กระทำก็ต้องรับผลแห่งการเสี่ยงภัยนั้น โดยทฤษฎีรับภัยนี้ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลอาจต้องรับผิดทางละเมิดแม้ไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทฤษฎีนี้มีส่วนดีในเรื่องการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย โดยมีเหตุผลทางทฤษฎีมาสนับสนุน 2 ประการ¹³ ประการแรกเหตุผลทางกฎหมาย ซึ่งมองว่าเมื่อผลแห่งความรับผิดทางละเมิดคือการบังคับให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย มิใช่การลงโทษเช่นเดียวกับความรับผิดทางอาญา ดังนั้น กฎเกณฑ์เรื่องละเมิดไม่ควรต้องคำนึงถึงความผิดเช่นเดียวกับกฎเกณฑ์ทางอาญา ถ้าพึงแต่เพียงการเป็นต้นเหตุให้เกิดความเสียหายก็ควรถือเป็นการละเมิดแล้ว ประการที่สองเหตุผลทางพฤติกรรม ให้เหตุผลว่าเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นผู้เสียหายไม่ควรต้องเป็นผู้แบกรับผลร้ายที่มีได้เกิดจากการกระทำของตนเอง แต่ต้องพิเคราะห์ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากสาเหตุใดและใครเป็นต้นเหตุ ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ทฤษฎีรับภัยนี้จำแนกได้อีกเป็น 3 ทฤษฎี ได้แก่

2.3.1.1 ทฤษฎีความรับผิดโดยเด็ดขาด (Absolute Liability)

ทฤษฎีความรับผิดโดยเด็ดขาด (Absolute Liability) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ทฤษฎีความรับผิดโดยไม่มีความผิด (Liability Without Fault) มีพื้นฐานมาจากการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย ความรับผิดในลักษณะดังกล่าวมีรากฐานมาจากทฤษฎีรับภัย โดยถือว่าเมื่อมนุษย์ได้กระทำการใดๆ ขึ้นแล้ว ย่อมเป็นการเสี่ยงภัยอย่างหนึ่ง ผู้กระทำต้องรับผลแห่งการเสี่ยงภัยนั้น ถ้ามีความเสี่ยงภัย หรือก็คือความเสียหายเกิดขึ้น ผู้กระทำก็ต้องรับเคราะห์และความ

¹² จี๊ด เศรษฐบุตร, *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด*, (พิมพ์ครั้งที่ 8, โครงการตารางและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ, 2556). 108.

¹³ สายสุตา 닝สานนท์, “ความรับผิดเด็ดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิด,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), 39.

เสียหายนั้นไปกับเขา¹⁴ ซึ่งเป็นการนำเอาหลักความผิดออกจากหลักเกณฑ์ละเมิด แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลทางแพ่งในยุคแรกจึงไม่พิจารณาเจตนาหรือความประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ โดยจะพิจารณาแต่เพียงว่า เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว ใครเป็นผู้ก่อความเสียหาย ผู้นั้นก็จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนก่อขึ้นทั้งสิ้น โดยไม่มีสิทธิปฏิเสธความรับผิด

2.3.1.2 ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

ทฤษฎีนี้ถูกพัฒนาขึ้นในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปเมื่อช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ซึ่งเริ่มมีการนำเอาเครื่องจักรมาใช้ในการผลิตทดแทนแรงงานคน ทำให้เกิดความเสียหายในรูปแบบใหม่อันเป็นผลมาจากความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยี อาทิ ความเสียหายในการทำงานที่เกิดจากเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต เป็นต้น ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อแนวคิดที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิดด้วยเช่นกัน เพราะจากการพิสูจน์เจตนาหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ก่อความเสียหายเพื่อนำไปสู่ความรับผิดเป็นไปด้วยความยากลำบากมากขึ้น เนื่องจากความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยี หรือเกิดกรณีที่ความเสียหายบางอย่างผู้เสียหายไม่อาจพิสูจน์ถึงสาเหตุที่เกิดขึ้น หรือพิสูจน์ได้ยากเพราะอาจเป็นไปได้ว่าเหตุที่เกิดขึ้นอยู่ในความรู้เห็นของจำเลยแต่ผู้เดียวที่เป็นผู้ก่อขึ้นด้วย¹⁵ ทำให้สาธารณชนไม่ได้รับความคุ้มครองจากความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างสมควร รัฐจึงต้องเข้ามาแทรกแซงเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชน โดยกำหนดให้ผู้กระทำที่เป็นตัวการให้เกิดความเสียหายต้องรับผิดในความเสียหายโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาเรื่องของความผิด โดยถือหลักว่าเมื่อบุคคลใดกระทำการใดๆ ก็ตามเพื่อที่เขาจะได้มาซึ่งประโยชน์จากการกระทำนั้นๆ และการกระทำนั้นเกิดผลร้ายขึ้น คือมีภัยเกิดขึ้นกับบุคคลอื่น ผู้กระทำจักต้องรับผิดชอบในภัยที่เกิดขึ้นนั้น ตัวอย่างกรณีที่เป็นบรรทัดฐานของทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้ คือคดี Rylands V. Fletcher¹⁶ ซึ่งเกิดขึ้น ณ ประเทศอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. 1868 มีข้อเท็จจริงว่า โจทก์และจำเลยมีที่ดินติดต่อกัน โจทก์ใช้ที่ดินของตนทำเหมืองถ่านหิน ส่วนที่ดินของจำเลยเคยได้มีการทำเหมืองแร่มาก่อนแต่ได้เลิกกิจการมานานแล้ว และมีการขุดอุโมงค์เป็นช่องทางเดินติดต่อกับเหมืองแร่ในที่ดินของโจทก์ โดยจำเลยไม่ทราบว่ามี

¹⁴ จีต เศรษฐบุตร, “หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด” (พิมพ์ครั้งที่ 8, โครงการตารางและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ, 2556). 105.

¹⁵ ไพจิตร บุญญพันธุ์, *คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง ประมวลกฎหมายอาญา ลักทรัพย์โดยใช้อุปายมีได้หรือไม่ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย*, (แสงทองการพิมพ์, 2517), 52.

¹⁶ Rylands V. Fletcher, L.R. 3 H.L. 330. Prosser quoted in William L, *Law of Torts* 4th ed., (Minnesota: West Publishing Co., 1978), 505-506.

อุโมงค์อยู่ใต้ดิน ต่อมาจำเลยได้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำในที่ดินของตน เพื่อจ่ายน้ำไปสู่โรงงานของตนในที่ดินแปลงเดียวกัน โดยว่าจ้างผู้รับเหมาให้เป็นผู้สร้างอ่างเก็บน้ำ ด้วยความประมาทเลินเล่อของผู้รับเหมาในการคำนวณอ่างเก็บน้ำอย่างพอเพียง โดยที่จำเลยไม่ทราบและมีได้ประมาทเลินเล่อด้วยเมื่ออ่างเก็บน้ำสร้างเสร็จและเริ่มใช้งาน อ่างเก็บน้ำนั้นไม่อาจจะกั้นน้ำได้ น้ำจึงไหลผ่านที่ดินจำเลยเข้าไปในอุโมงค์และเข้าไปในที่ดินของโจทก์ซึ่งอยู่ติดกันจนน้ำท่วมเหมืองถ่านหินของโจทก์ได้รับความเสียหาย โจทก์จึงฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลย ท่านผู้พิพากษา แบล็คเบิร์น (Blackburn) ได้วางหลักเกณฑ์ว่า “การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดนำสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือก่อสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นในที่ดินของตนหรือมีหน้าที่ดูแลสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพราะสิ่งของนั้นอยู่ในที่ดินของตน บุคคลนั้นมีหน้าที่โดยเด็ดขาดที่จะต้องดูแลรักษาทรัพย์สินนั้น และต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสิ่งนั้นทุกกรณีไป” จำเลยจึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้ว่าจะไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ (แต่ต่อมาหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ถูกจำกัดให้ใช้ได้แต่เฉพาะในกรณีที่เป็นการใช้ในลักษณะที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ โดยลอร์ดแคร์นส์ (Lord Cairns) เน้นแต่เฉพาะกรณีที่จำเลยในคดีนี้ใช้ที่ดินอย่างผิดปกติ โดยไปสร้างเขื่อนในบริเวณที่เป็นเหมืองถ่านหิน มากกว่าที่จะคำนึงถึงการที่น้ำไหลป่าเข้าไปในที่ดินของบุคคลอื่น ซึ่งหลักดังกล่าวได้ใช้เป็นบรรทัดฐานต่อมา) การพิจารณาความรับผิดของผู้กระทำละเมิดตามทฤษฎีนี้ จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงเจตนาภายในจิตใจของผู้กระทำ กล่าวคือ บุคคลอาจรับผิดชอบทางละเมิดได้แม้ไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์เพียงว่าความเสียหายเกิดจากตัวทรัพย์สิน และพิสูจน์ฐานะความสัมพันธ์ระหว่างทรัพย์สินนั้นกับบุคคลที่จะต้องรับผิด แต่ผู้กระทำละเมิดไม่สามารถพิสูจน์หักล้างว่าตนไม่จงใจ หรือประมาทเลินเล่อได้

2.3.1.3 ทฤษฎีบทสันนิษฐานความรับผิด (Theory of Presumption Fault)

เป็นแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดทางแพ่งที่ทำให้เกิดข้อสันนิษฐานความผิด (Presumption Fault) เพื่อลดภาระของผู้เสียหายในการพิสูจน์ความผิดของผู้ก่อความเสียหาย เนื่องจากความนึกคิดภายในใจของผู้ก่อความเสียหายเป็นเรื่องที่ยากจะหยั่งทราบหรือพิสูจน์ให้เห็นได้ว่ามีความมุ่งหมายต่อผลแห่งความเสียหายนั้น หรือขาดความระมัดระวัง¹⁷ ที่มาของข้อสันนิษฐานความรับผิดที่สำคัญเกิดจากบุคคลบางคนมีหน้าที่ระมัดระวังดูแลบุคคลอื่นหรือของบางสิ่งหากบุคคลหรือสิ่งของที่ตนควบคุมดูแลก่อความเสียหายขึ้น ย่อมสันนิษฐานได้ว่าบุคคลที่ระมัดระวังดูแลมีความผิดและ

¹⁷ วรณารีย์ สิงห์โต, “หน่วยที่ 7 องค์ประกอบภายในของความรับผิด,”

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, <http://www.stou.ac.th/Schools/Slw/upload/Ex.40701-7.pdf>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2558).

ต้องรับผิด¹⁸ แต่ก็ถือว่าเป็นเพียงข้อสันนิษฐานเท่านั้น ซึ่งผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของฝ่ายจำเลย และกฎหมายผลึกภาระการพิสูจน์ให้แก่ฝ่ายจำเลยต้องพิสูจน์ว่าการกระทำของตนเข้าข้อยกเว้นความรับผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หากจำเลยสามารถแก้ตัวเพื่อทำลายข้อสันนิษฐานทางกฎหมายได้ จำเลยก็ไม่ต้องรับผิด

แม้ทฤษฎีรับภัยจะไม่มีอิทธิพลต่อกฎหมายไทยโดยตรง¹⁹ แต่ก็ปรากฏร่องรอยการรับเอาแนวคิดตามทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด และทฤษฎีบทสันนิษฐานความรับผิดมาใช้อยู่บ้าง อาทิ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 434 ความรับผิดของผู้ครอง หรือเจ้าของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง ให้ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่อง หรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอ และมาตรา 437 ความรับผิดของผู้ครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องจักรกล หรือบุคคลผู้มีไว้ในครอบครองของตนซึ่งทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ ให้ต้องรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยอันเกิดแต่ยานพาหนะ หรือทรัพย์สินอันตรายนั้น เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนำทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้กับพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพื่อกำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ ผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์เพียงว่าได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการรายใด²⁰

2.3.2 ทฤษฎีความผิด (Theory of Fault)

ทฤษฎีความผิด (Theory of Fault) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานของความผิด (Liability Based on Fault) เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาต่อมาจากทฤษฎีรับภัย โดยได้รับอิทธิพลทางศาสนามากขึ้น และมีการยอมรับหลักที่ว่า ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดต่อเมื่อการกระทำของตนเป็นความผิด หรือหลัก “ไม่มีความรับผิดถ้าปราศจากความผิด”(Liability

¹⁸ คชา ชิตโชติ, “ของตกหล่นจากโรงเรือน,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), 16.

¹⁹ ไพจิตร ปุญญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดพระราชบัญญัติทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 หลักกฎหมายลักษณะละเมิด ข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 13. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553), 11.

²⁰ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551, มาตรา 5 และ 6.

as a Result of Fault) ซึ่งต่างกับทฤษฎีรับภัยที่ถือว่าอาจมีความรับผิดชอบได้แม้ไม่มีความผิดก็ตาม²¹ ซึ่งการที่จะพิจารณาว่าผู้ใดทำละเมิดหรือไม่ ต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบภายในจิตใจด้วย กล่าวคือ ความรับผิดชอบทางละเมิดจะมีได้ เมื่อการกระทำนั้นเป็นความผิด (Fault) โดยผู้กระทำได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียหายจึงต้องรับผิดชอบเพื่อการทำละเมิดนั้นของตน²²

2.4 สิทธิตามมาตรา 420 และผู้ทรงสิทธิในค่าสินไหมทดแทน

การละเมิดเป็นบ่อเกิดให้ผู้ต้องเสียหายมีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย นั้นหมายถึง การละเมิดนั้นต้องเป็นการละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นด้วย เพราะหากการละเมิดนั้นไม่มีความเสียหายเกิดขึ้น ผู้ถูกละเมิดก็ไม่เกิดสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน ฉะนั้นละเมิดที่นำมาซึ่งความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สิน จึงนำมาซึ่งสิทธิทางกฎหมายของบุคคล

2.4.1 ลักษณะความเสียหายจากละเมิดที่ก่อให้เกิดสิทธิของผู้เสียหาย

ความเสียหายจากละเมิด จะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) ต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอน ความเสียหายหายที่แน่นอนนี้อาจหมายถึง ความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินก็ได้ แต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้น ณ ขณะปัจจุบัน หรือทราบอย่างชัดเจนแน่นอนในอนาคต ส่วนความเสียหายที่เป็นเพียงการคาดหมายว่าจะเกิดขึ้นนั้น ไม่ถือว่าเป็นความเสียหาย²³

²¹ สายสุตา นิงสานนท์, “ความรับผิดเด็ดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิด,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), 39.

²² เฉลิมวุฒิ สารกิจ, “แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับละเมิด,” สำนักกฎหมายนิติศาสตร์ชาติรัก, <http://chalermwutsa.blogspot.com/2013/02/blog-post.html>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2558)

²³ ไพจิตร ปุญญพันธ์, *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดพร้อมด้วยภาคผนวกตารางความรับผิดต่าง ๆ ค่าสินไหมทดแทนและนิรโทษกรรมพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และหลักกฎหมายละเมิด ข้อเสนอพื้นฐานความผิดทางละเมิดพร้อมด้วยภาคผนวก*, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551), 29.

ส่วนความเสียหายที่ไม่แน่นอน คือ ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นหรือไม่ก็ได้ ในทางศาลถือว่าความเสียหายที่ไม่แน่นอนนี้ ไม่เพียงพอที่จะเรียกร้องฐานละเมิดได้ เช่น ศาลแห่ง Conseil d'Etat ตัดสินกรณีคดีตั้งโรงเก็บกระสุนปืนใกล้เคียงกับหมู่บ้าน ชาวบ้านฟ้องให้รัฐรับผิดชอบฐานละเมิดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นเนื่องด้วยดินปืนในโรงงานอาวุธระเบิด กรณีเช่นนี้เป็นความเสียหายที่ไม่แน่นอน ศาลให้ยกฟ้องโจทก์เสีย เป็นต้น²⁴ อย่างไรก็ตาม ความเสียหายที่ไม่แน่นอนนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกๆ ความเสียหายในอนาคตเป็นความเสียหายที่ไม่แน่นอน เพราะความเสียหายในอนาคตบางประเภทอาจเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอนเพราะเป็นผลโดยตรงจากการละเมิด และสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ ดังนั้นส่วนของความเสียหายที่ไม่แน่นอนต้องพิจารณาในลักษณะของความเสียหายเป็นเหตุเป็นผลระหว่างการกระทำของจำเลยกับความรับผิดในความเสียหายซึ่งไม่ไกลเกินกว่าเหตุ²⁵ หากผลจากการกระทำของจำเลยกับการรับผิดในความเสียหายไกลกันก็ไม่อาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ โดยอาศัยการวินิจฉัยของของบุคคลธรรมดาหรือปกติชนในสังคมเป็นมาตรฐาน เช่น นาย ก. ยื่นฟ้องของ นาย ข. ก็ไม่ถือว่าเป็นความเสียหาย แต่ถ้านาย ก. เตะรถของ นาย ข. แม้ไม่บุบสลายเลยแม้แต่น้อยก็ถือว่าเป็นความเสียหาย หรือกรณีนาย ก. ทำนาในที่ดินของนาย ข. ซึ่งมีอายุมากแล้วและไม่สามารถทำนาเองได้ ก็ถือว่านาย ก. ได้ทำละเมิดต่อนาย ข. และก่อให้เกิดความเสียหาย เพราะถือเป็นการละเมิดความเป็นอยู่ส่วนตัวซึ่งถือเป็นสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 420 นั้นเอง²⁶

อย่างไรก็ตามความเสียหายที่เห็นได้ชัดและแน่นอน มักจะมีลักษณะเป็นเงินทองและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ หรือที่รู้จักกันในชื่อ ความเสียหายที่เป็นตัวเงิน (Pecuniary Damages) ทำให้นักกฎหมายหลายคนยังมีความเห็นในกรณีนี้แตกต่างกันว่า ความเสียหายจำเป็นที่จะต้องเป็นเงินทองหรือมีมูลค่าทางเศรษฐกิจหรือไม่ เพราะการมีมูลค่าเป็นเงินทองนั้นคิดคำนวณได้ง่ายและชัดเจน แต่ครั้งจะยึดเพียงความเสียหายที่มีลักษณะเป็นตัวเงินและมีมูลค่ามากำหนดว่าแบบนี้เรียกว่าความเสียหายก็ดูจะไม่เหมาะสม ยกตัวอย่างกรณีการบุกรุก เช่น นายดำเดินเข้าไปในสนามของนายขาว โดยไม่ได้แตะต้องต้นไม้หรือทรัพย์สินของนายขาว เช่นนี้จะถือได้อย่างไรว่านายดำทำ ความเสียหายต่อนายขาว และเมื่อไม่มีความเสียหายจะถือว่าเป็นละเมิดได้อย่างไร ในกรณีนี้ท่าน

²⁴ จี๊ด เศรษฐบุตร, *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด*, พิมพ์ครั้งที่ 4, (โครงการตารางและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ, 2545). 73.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, 74.

²⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 686/2512 (เนติ.) น.322. หมายถึง คำพิพากษาฎีกาที่จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา หน้า 322

อาจารย์วารีย์ นาสกุล ได้ให้การวินิจฉัยว่า ควรดูเพียงว่าการกระทำของผู้บุกรุกเป็นการรล่วงสิทธิครอบครองของผู้ครอบครองทรัพย์สินหรือไม่เท่านั้น ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยต่อไปว่าความเสียหายนั้นคิดคำนวณเป็นราคาเท่าไร การที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายได้หรือไม่เป็นอีกปัญหาที่จะพิจารณาต่อไปเท่านั้น

นั่นแสดงว่าหากพิจารณาในมุมของท่านอาจารย์วารีย์ นาสกุล จะพบว่ากฎหมายได้เปิดช่องให้ศาลตีความและใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 438 ซึ่งปรากฏว่าศาลไทยเองก็มีแนวทางดังเช่นที่กล่าวมาข้างต้น

กรณีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 336 / 2474 จำเลยได้ใช้อาวุธปืนพยายามฆ่าโจทก์ ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานแต่กระสุนพลาดเป้าเป็นคดีอุกฉกรรจ์ร้ายแรง ถือว่าโจทก์ได้รับความเสียหาย แต่โจทก์ไม่ตาย ศาลจึงให้ค่าเสียหายตามควรแก่พฤติการณ์จำนวน 2500 บาท

สิ่งที่น่าสนใจคือคำพิพากษาของศาลทำให้เกิดข้อสงสัยว่าค่าทำขวัญนี้เป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อป้องปรามการกระทำของจำเลยที่มีเจตนาร้ายหรือไม่ เพราะขัดกับหลักจุดประสงค์ของค่าสินไหมทดแทนตามระบบกฎหมายละเมิดของไทย ที่มีเพียงเพื่อเยียวยาให้โจทก์กลับคืนสู่สถานะเดิมเท่านั้น แต่การลงโทษต้องเป็นในส่วนของกฎหมายอาญา หรืออยู่ในระบบกฎหมาย Common Law

2) ต้องเป็นความเสียหายตามกฎหมาย เพราะหากไม่มีกฎหมายรับรองแม้จะเกิดความเสียหายก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้

กรณีนี้ตัวอย่าง เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 “ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนกันได้และไม่ตกสืบไปถึงทายาท”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6303/2547 การที่เด็กชาย ก. ต้องเป็นคนพิการ ไม่สามารถเดินและขับถ่ายได้ตามปกติ ถือได้ว่าเด็กชาย ก. ต้องสูญเสียความสามารถประกอบกิจการงานใน ภายหน้าและทำลายความก้าวหน้าไปตลอด ชีวิต โดยความเสียหายที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติก็คือ ความเสียหายที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้สิ้นเชิงทั้งในเวลาปัจจุบันและในอนาคต เมื่อผลแห่งการละเมิดของจำเลยที่ 1 ทำให้เด็กชาย ก. ต้องทุพพลภาพไปตลอดชีวิต โจทก์ทั้งสองจึงเรียกค่าเสียหายเพื่อการที่เสียความสามารถประกอบกิจการงานได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 444 วรรคหนึ่ง และความทุพพลภาพที่เกิดขึ้นนี้ยังเข้ากรณีเป็นความเสียหายอันเป็นที่มาของ ความทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจอย่างแสนสาหัสที่บังเกิดขึ้นกับเด็กชาย ก. ในขณะที่มีอายุเพียง 6 ปี เท่านั้น โจทก์

ทั้งสองจึงมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 446 ด้วย ค่าเสียหายดังกล่าวไม่ซ้ำซ้อนกันและไม่เป็นค่าเสียหายอย่างเดียวกัน

แต่เมื่อผู้เสียหายตายในทันที ความทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจของผู้ตายก็จะหยุดลงตามสภาพชีวิตที่จบสิ้น แต่ผลของความตายได้ส่งผลให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่บุคคลแวดล้อมซึ่งไม่สามารถเรียกร้องเอาจากผู้ทำละเมิดได้ เนื่องจากศาลฎีกาของไทย ได้วางหลักไม่ให้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 โดยคดีที่เป็นแนวบรรทัดฐานหลักดังกล่าวคือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1742 / 2499 จำเลยฆ่าบุตรโจทก์ถึงแก่ความตาย ย่อมถือว่าจำเลยได้กระทำการละเมิดต่อโจทก์ทำให้โจทก์ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู ส่วนค่าเสียหายเพื่อความวิบโสมนัสนั้น ศาลได้ให้เหตุผลว่าไม่สามารถให้ค่าเสียหายเพื่อความวิบโสมนัสนั้นได้ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องได้ นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างของคดีอื่นๆอีกได้แก่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 789 / 2502 สามีไม่มีสิทธิฟ้อง เรียกค่าเสียหายทางจิตใจที่เกิดความว้าเหว เพราะสูญเสียภริยาผู้เคยปฏิบัติให้ชีวิตของสามีมีความสุขจากผู้ที่ทำให้ภริยาของตนถึงแก่ความตาย เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2816 / 2528 โจทก์ได้รับความเศร้าโศกเสียใจเนื่องจากได้รับโทรเลขที่จำเลยระบุข้อความผิดเป็นว่าบุตรสาวของโจทก์ได้ถึงแก่กรรมแล้วนั้น ส่งผลให้โจทก์เศร้าโศกเสียใจเป็นเพียงอารมณ์ที่เกิดขึ้นแก่โจทก์เมื่อได้รับข่าวร้าย ศาลถือว่าไม่มีบทกฎหมายใดที่บัญญัติให้สิทธิโจทก์เรียกค่าเสียหายในเรื่องนี้

สำหรับประเทศอังกฤษ ภายใต้กฎหมายที่ชื่อว่า “The Fatal Accidents Act 1976” ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่มีการยอมรับชดใช้ความเสียหายที่เกิดจากความเศร้าโศกเสียใจอันเนื่องจากการเสียชีวิตของบุตร บิดามารดา สามีหรือภรรยา²⁷ แต่การชดใช้ค่าเสียหายนี้จะกำหนด

²⁷ Section 1 A (Bereavement)

(1) An action under this Act may consist of or include a claim for damages for bereavement.

(2) A claim for damages for bereavement shall only be for the benefit---

(a) of the wife or husband of the deceased; and
 (b) where the deceased was a minor who was never married---
 (i) of his parents, if he was legitimate; and
 (ii) of his mother, if he was illegitimate

เป็นตัวเงินที่แน่นอน คือ 12,980 ปอนด์²⁸ ซึ่งนักกฎหมายอังกฤษ Tony Weir มีความเห็นว่าเป็นค่าเสียหายเนื่องจากการสูญเสียชีวิต (ค่าแห่งชีวิต) ยิ่งกว่าการเป็นการกำหนดให้เพื่อความเสียใจ ตัวอย่างคดีที่ศาลอังกฤษยอมรับเยียวยาความเสียหายทางจิตใจจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักในครอบครัว คือ คดี *McLoughlin v. O'Brian*²⁹ เป็นคดีแรกที่วางหลักในเรื่องค่าความเสียหายทางจิตใจจากเหตุจําเลยขับรถชนรถยนต์ซึ่งสามีของโจทก์เป็นคนขับและมีลูกๆนั่งอยู่ด้วย โจทก์มาถึงโรงพยาบาลแล้วเห็นลูกคนหนึ่งตาย ส่วนสามีและลูกคนอื่นบาดเจ็บสาหัส โจทก์ตกใจมากมีอาการซึมเศร้าและพฤติกรรมเปลี่ยนไป ศาลสูงสุดได้ตัดสินให้จําเลยชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจแก่โจทก์

3) ต้องเป็นความเสียหายแก่สิทธิของผู้อื่น คือ เสียหายต่อชีวิต ร่างกายอนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งกฎหมายรับรองคุ้มครอง แม้กระทั่งการค้นตัวตามสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 กำหนดมาตรา³⁰ เป็นต้น

2.4.2 สิทธิของผู้เสียหาย

ในทางตำรากฎหมายให้ความหมายว่า “ สิทธิ ” คืออำนาจชอบธรรมหรือความชอบธรรมที่บุคคลสามารถไต่ถามต่อผู้อื่นเพื่อคุ้มครองรักษาผลประโยชน์อันเป็นส่วนที่พึงมีพึงได้

(3) Subject to subsection (5) below, the sum to be awarded as damages under this section shall be £12,980 (as of 1st april 2013)

(4) Where there is a claim for damages under this section for the benefit of both the parents of the deceased, the sum awarded shall be divided equally between them (subject to any deduction falling to be made in respect of costs not recovered from the defendant)

²⁸ Tom Hartigan, “Bereavement Damages-A Geographical Injuries?,” Trethowans, http://www.trethowans.com/site/library/legalnews/bereavement_damages_a_geographical_injustice (accessed October 11, 2017).

²⁹ Boumemouth University, “*McLoughlin v. O'Brian* (1983) 1 AC 410,” Boumemouth, https://mybu.bournemouth.ac.uk/courses/1/056874/content/_966857_1/dir_CaseLaw.zip/CaseLaw/McLoughlin_v_O_Brian_%281982%29.htm (accessed December 2, 2017).

³⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560, มาตรา 28

ของบุคคลนั้น³¹ หรือคือประโยชน์ที่บุคคลมีความชอบธรรมที่จะได้รับและยื่นต่อผู้อื่นได้ หรือคือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้³²

ในที่จะแยกสิทธิของผู้เสียหายออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) สิทธิอันอยู่ในกองทรัพย์สิน เป็นสิทธิที่หมุนเวียนเป็นตัวเงินได้โดยโอนขายกันได้ เห็นได้ชัดเจนที่สุด เช่น กรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สิน

2) สิทธิอันอยู่นอกกองทรัพย์สิน เป็นสิทธิที่ไม่อาจหมุนเป็นตัวเงินได้เพราะเป็นสิทธิเฉพาะตัวบุคคลไม่อาจโอนหรือขายกันได้ เช่น สิทธิในสภาพบริบูรณ์แห่งร่างกายของมนุษย์ เป็นต้น

ตามกฎหมายฝรั่งเศส ความเสียหายในทางวัตถุซึ่งส่วนใหญ่จะสามารถคำนวณความเสียหายได้ (Pecuniary Damages) อาจกล่าวได้ว่าเป็นความเสียหายต่อสิทธิในกองทรัพย์สิน ส่วนค่าเสียหายในทางศีลธรรม ซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณได้ (Non-Pecuniary Damages) เป็นความเสียหายต่อสิทธินอกกองทรัพย์สิน³³

สิทธิที่จะก่อเกิดขึ้นจากการละเมิดนี้ถ้าเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Right) ได้แก่ ทรัพย์สิน ซึ่ง เป็นสิทธิที่กฎหมายคุ้มครองหากใครละเมิดบุคคลเจ้าของสิทธิสามารถติดตามเอาคืนได้ เช่น คนร้ายลักทรัพย์ของเราไป เรามีสิทธิในทรัพย์นั้นสามารถตามคืนได้ หรือกรณีที่เป็น สิทธิสัมพันธ์(Relative Right) เช่น สิทธิในหนี้ กรณีนี้ต้องเป็นไปตามสัญญา และทำให้ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องตามสัญญานั้นมีสิทธิในหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์ดังกล่าวในสัญญา ใช้นั้นได้แต่เฉพาะบุคคลบางรายเท่านั้น เป็นต้น

สิทธิในครอบครัว กรณีการเสียชีวิตก็เป็นมูลฐานที่ก่อการละเมิดขึ้นได้ เช่น บิดา มารดา มีหน้าที่ต้องอุปการะบุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ มีอำนาจปกครองที่กฎหมายให้การรับรอง มีอำนาจที่จะคุ้มครองป้องกันบุตรไม่ให้ผู้ใดมาทำละเมิด หากมีการละเมิดทำร้ายต่อบุตรก็ย่อมเป็นการละเมิดต่อบิดา มารดาที่มีหน้าที่ตามกฎหมายตามที่กฎหมายรับรองไว้ด้วย

³¹ ปรีดี เกษมทรัพย์, *กฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: 2526), 83-85.

³² หยุด แสงอุทัย, *ความรู้กฎหมายทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), 34.

³³ ญัฐวุฒิ วรรณวานิช, “การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายเนื่องจากการทำละเมิด,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), 60.

คำพิพากษาฎีกาที่ 1145 / 2512 วินิจฉัยว่าบุตรของโจทก์ถูกรถชนบาดเจ็บ โจทก์ซึ่งเป็นบิดาและผู้แทนโดยชอบธรรมย่อมมีหน้าที่รักษาพยาบาลและมีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายที่จ่ายไปซึ่งเป็นค่าเสียหายส่วนตัวโดยตรงได้

สิทธิส่วนตัว คือ สิทธิในเรื่องส่วนตัวรวมถึงสิทธิที่จะไม่ให้ผู้ใดล่วงล้ำยุ่งเกี่ยว โดยบุคคลที่ต้องการอยู่คนเดียว ไม่ว่าจะเป็นการแอบฟัง การดักฟัง หรือการเข้าไปยุ่งเกี่ยวเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น ถือเป็น การล่วงละเมิดสิทธิส่วนตัวของบุคคลอื่นให้ได้รับความเสียหายทั้งสิ้น สิทธินี้ไม่สามารถซื้อขายถ่ายโอนกันได้ เช่น สิทธิในชีวิต เมื่อสิ้นชีวิตสิทธินี้ก็ยุติลงด้วย เนื่องจากสิ้นสภาพบุคคลไปแล้ว เว้นแต่จะได้มีการทำสัญญาไว้เป็นอย่างอื่นก่อน

2.4.3 สิทธิตามมาตรา 420

มาตรา 420 ถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการรับรองสิทธิของประชาชน หากมีผู้ใดมาละเมิดสิทธิเหล่านี้ ต้องรับผิดชอบและชดเชยค่าสินไหมทดแทน โดยความรับผิดชอบทางละเมิดจะเกิดขึ้นตามมาตรา 420 ได้ ต้องมีความเสียหายแก่บุคคลอื่นและความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายที่กระทบต่อสิทธิของบุคคล และที่สำคัญสิทธิของบุคคลนั้นต้องเป็นสิทธิที่กฎหมายให้การรับรองคุ้มครอง มิฉะนั้นก็เรียกค่าสินไหมทดแทนไม่ได้ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นการรับรองผ่านประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพียงอย่างเดียว อาจเป็นกฎหมายอื่นเช่นกฎหมายรัฐธรรมนูญก็ได้ แต่หากจะกล่าวถึงสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ก็จะได้แก่ ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งคำว่าสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นคำสำคัญที่เปิดกว้างและเปิดโอกาสให้ผู้ใช้อกฎหมายตีความเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหาย³⁴ การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดนั้น ผู้มีสิทธิเรียกร้องไม่ได้มีเพียงผู้ถูกละเมิดเท่านั้น แต่อาจหมายถึงสามี ภรรยา บิดา มารดาหรือผู้สืบสันดานได้ เพราะบุคคลเหล่านี้ต่างก็มีสิทธิและเป็นผู้ทรงสิทธิตามกฎหมาย เช่น สิทธิที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดู สิทธิในครอบครัว สิทธิในการสืบมรดก หรือสิทธิของสามีในตัวของภรรยา เป็นต้น

2.4.4 ผู้ทรงสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนกรณีทำให้ตาย

กรณีทำให้ตายนั้น นำมาซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการตาย ได้แก่ ค่าปลงศพ และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น ซึ่งค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เป็นความเสียหายในทางทรัพย์สิน สามารถคำนวณเป็นเงินได้ ทำให้ผู้ที่ต้องสูญเสียเงินทองสำหรับค่าใช้จ่ายดังกล่าวนั้นก็คือผู้สืบสันดานหรือ

³⁴ นพรัตน์ สนุ่นพานิชกุล, “สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ตามบัญญัติมาตรา 420 ศึกษาในแง่ประวัติศาสตร์และหลักกฎหมายเปรียบเทียบ.” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์บัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), 78

บุพการี ดังนั้นบุคคลที่ถือว่าเป็นผู้ทรงสิทธิในค่าสินไหมทดแทนความเสียหายกรณีทำให้ตาย จึงหมายถึงบุคคลที่มีความชอบธรรมมากที่สุดนั้นคือ ผู้สืบสันดานหรือบุพการี นั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม ต้องไม่ขัดกับข้อกำหนดอื่นๆทางกฎหมายด้วย

2.4.5 ปัญหาต่อสิทธิของผู้ทรงสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนกรณีทำให้ตาย

นอกจากนี้ยังมีประเด็นสำคัญที่เกิดเฉพาะกรณีทำให้ตาย นั่นคือเรื่อง “ค่าแห่งชีวิต” ซึ่งหากมองในด้านเศรษฐศาสตร์ก็ถือเป็นการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ แต่เนื่องจากเจ้าแห่งชีวิตนั้นได้ตายลง จึงเป็นที่น่าสนใจว่า ความเสียหายแห่งชีวิตนี้จะยังสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้หรือไม่ และใครเป็นผู้ทรงสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนการถูกละเมิดที่ทำให้ถึงตายนั้น

(1) สิทธิในมูลค่าชีวิต

ท่านอาจารย์สุขุม ศุภนิത്യ³⁵ ได้เคยให้ความเห็นว่าค่าแห่งชีวิตควรมีการทดแทนหรือชดเชยกันได้ เนื่องจากชีวิตของผู้ตายไม่ได้เป็นของผู้ตายเท่านั้น แต่ผู้ตายยังมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูและช่วยเหลือเกื้อกูลผู้สืบสันดานหรือบุพการีด้วย ดังนั้นชีวิตของผู้ตายย่อมมีค่าและมีความหมายกับผู้สืบสันดานหรือบุพการี การเรียกค่าเสียหายแห่งมูลค่าชีวิตนี้ น่าจะสามารถเรียกในนามของผู้สืบสันดานหรือบุพการีเองได้อยู่แล้ว และเป็นสิทธิของผู้สืบสันดานและบุพการีเองตั้งแต่นั้น ไม่ได้เป็นการเรียกในฐานะมรดกหรือโดยอาศัยสิทธิของผู้อื่น ในทางเศรษฐศาสตร์หากชีวิตได้ถูกทำลายลง ก็เป็นความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม แต่แนวทางพิพาทของศาลนั้นจะพิจารณาชีวิตที่สูญสิ้นไปนี้ เป็นความเสียหายอย่างไรนั้นยังไม่ปรากฏแน่ชัดคงต้องอาศัยแนวคำพิพากษาที่ผ่านมา ส่วนในทางเศรษฐศาสตร์ในประเด็นเรื่อง “ค่าแห่งชีวิตนี้” ในทางเศรษฐศาสตร์มีวิธีคำนวณมูลค่าชีวิตที่รู้จักกันในชื่อทฤษฎีทุนมนุษย์ และ Value of a Statistical Life (VSL) ซึ่งจะกล่าวถึงในบทที่ 4 และในส่วนของข้อเสนอแนะของงานวิจัยนี้ต่อไป

แล้วมูลค่าแห่งชีวิตนี้ หากสามารถเรียกร้องในฐานะชีวิตที่ต้องสูญเสียไป ค่าแห่งชีวิตนี้จะสามารถโอนกันได้หรือไม่ เพราะถ้าเป็นความเสียหายในกรณีอื่นๆจำเลยจะมีฐานะเป็นลูกหนี้ของผู้เสียหาย ผู้เสียหายก็จะอยู่ในฐานะของเจ้าหนี้ซึ่งมีอำนาจโอนสิทธิเรียกร้องนี้ไปให้แก่บุคคลภายนอกได้ แต่เนื่องจากสิทธิบางประการมีลักษณะเป็นสิทธิเฉพาะตัว เช่น ตามมาตรา 446 วรรคแรก บัญญัติว่า “ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องนั้นไม่โอนกันได้และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญา หรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว”

³⁵ สุขุม ศุภนิത്യ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2553), 218.

ในส่วนนี้จะทำให้เห็นว่า ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน มีอยู่จริง แต่กฎหมายถือว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เสียหายไม่สามารถโอนไปยังบุคคลอื่นได้ เมื่อประยุต์เข้ากับลักษณะค่าแห่งชีวิต ซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน หากต้องตีความในแนวทางเดียวกัน นั้นหมายถึงว่า ค่าแห่งชีวิตก็มีอาจ โอนกันได้เช่นกัน ผู้สืบสันดาน สามภรรยา บิดามารดา ทายาท หรือบุคคลภายนอกใดๆ ไม่สามารถมีสิทธิที่จะเรียกร้องได้

สำหรับกฎหมายอังกฤษนั้น สิทธิในค่าแห่งชีวิตมิได้ถูกกำหนดว่าเป็นมรดกหรือไม่ หรือไม่ได้กำหนดว่าจะเป็สิทธิของผู้ใด แต่จากข้อเท็จจริงที่ว่าผู้เสียหายได้ถึงแก่ความตาย และไม่อาจใช้สิทธิเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนการมีชีวิตอยู่ของตนได้ อังกฤษจึงได้ออกพระราชบัญญัติ Miscellaneous Provision ปี 1934 กำหนดว่า แม้ผู้ตายไม่อาจเรียกร้องค่าแห่งการมีชีวิตอยู่ได้แต่ทายาทหรือตัวแทนสามารถเรียกร้องค่าเสียหายแทนได้³⁶

(2) สิทธิในการเรียกร้องค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้

ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้นี้ เป็นสิทธิที่ผูกติดอยู่กับตัวผู้เสียหาย ไม่สามารถโอนกันได้ ดังนั้นเมื่อผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สิทธินี้จึงไม่อาจเรียกร้องได้ แต่หากผู้เสียหายมิได้ถึงแก่ความตายในทันที ช่วงเวลาก่อนตายนั้นจะสามารถนำสืบถึงค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ซึ่งทายาท หรือผู้สืบสันดานสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีได้ในภายหลังหากผู้เสียหายได้ดำเนินการไว้แล้ว ตามมาตรา 443

(3) สิทธิในการเรียกร้องค่าขาดไร้อุปการะ

เมื่อผู้เสียหายได้ตายลง ตามมาตรา 443 วรรค 3 ความว่า “ถ้าเหตุที่ตายลงนั้นทำให้บุคคลหนึ่งคนใดต้องขาดไร้อุปการะตามกฎหมายไปด้วยไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ทำให้ก่อเกิดสิทธิแก่ทายาทผู้อยู่เบื้องหลังในการเรียกร้องค่าขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย แต่ด้วยเหตุที่ไม่มีใครทราบได้อย่างแน่ชัดถึงเจตนาของผู้ตายในการอุปการะเลี้ยงดูทายาททางกฎหมายด้วยจำนวนเงินเท่าไร และด้วยวิธีใด ทำให้ในทางปฏิบัติ ศาลเป็นผู้พิจารณาค่าขาดไร้อุปการะนี้ โดยปราศจากวิธีคิดคำนวณที่ชัดเจน

ในอีกด้านหนึ่ง จะพบว่าตราบิตที่ผู้เสียหายยังไม่ถึงแก่ความตาย ค่าขาดไร้อุปการะนี้จะไม่เกิดขึ้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่า แท้จริงแล้วค่าขาดไร้อุปการะนี้คือการโยกย้ายส่วนของค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ ซึ่งต้องอาศัยสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องเท่านั้นหากยังมีชีวิตอยู่ มาสู่สิทธิของทายาทในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในส่วนของค่าขาดไร้อุปการะเมื่อยาม

³⁶ Nicholas J McBride. Roderick Bangshaw., *Tort Law*, 2nd ed., (London: Pearson Longman, 2005), 627-628.

ที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายและไม่สามารถทำมาหาได้ใดๆได้อีกต่อไปในอนาคต หากเป็นเช่นนั้น แนวโน้มของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนก็จะมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนขึ้นได้ เช่น การคำนวณจากฐานรายได้ ค่าคำนวณจากระดับการศึกษา ค่าคำนวณจากเพศ อายุ เป็นต้น

(4) สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอื่นๆ

ค่าเสียหายอื่นที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ค่าความเสียหายต่อจิตใจ ในกรณีไม่ถึงแก่ความตาย การให้ค่าเจ็บปวดทุกข์ทรมานจากการบาดเจ็บ เช่น หน้าเสียโฉม ร่างกายพิการ สิทธินี้ก็เป็นของผู้เสียหายเองโดยตรง ตามมาตรา 446 โดยศาลฎีกาจะให้การกระประมาณ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 575 / 2544 ความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินนี้กฎหมายให้ศาลมีอำนาจกำหนดให้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดเมื่อพิจารณาลักษณะบาดแผล วิธีการรักษา การทนทุกข์ทรมาน ทูพพลภาพตลอดชีวิต การเสียบุคลิกภาพ เหล่านี้ถือว่าเป็นความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 909 / 2497 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดแม้ใจทักน่าสือไม่ได้ว่าเสียหายเท่าไรแน่ศาลกำหนดให้ได้ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ซึ่งเมื่อต้องพิจารณาให้ค่าเสียหายทางจิตใจก็จะกำหนดอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังนี้³⁷

- ต้องมีความเสียหายทางร่างกายประกอบกับความเสียหายทางจิตใจด้วย
 - ต้องเป็นผู้เสียหายโดยตรงเท่านั้น
 - การกระทำละเมิดนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ
- ซึ่งในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตายนี้ ความรู้สึกเจ็บปวดทุกข์ทรมานได้จบสิ้นไปพร้อมกับความตายแล้ว และสิทธินั้นไม่สามารถตกทอดสู่ทายาทได้ อีกทั้งในอดีตตั้งแต่ปี 2499 มีคดีที่เป็นแนวบรรทัดฐานหลัก ที่ศาลปฏิเสธค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน โดยเฉพาะค่าเสียหายทางจิตใจที่ใจทักได้เรียกร้องไว้ว่า ไม่มีบทกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องได้³⁸ อย่างในฎีกาชั้นฎีกาปี 1991 ในคดีที่ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวถึงแก่ความตาย ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนอันไม่เป็นตัวเงินกว่า 24 ล้านบาท ในขณะนั้น หรือประมาณ 100,000 ปอนด์ ในขณะที่หากเป็นภรรยาเสียชีวิตศาลจะกำหนดให้ประมาณ 20 ล้านบาท หรือประมาณ 80,000 ปอนด์

³⁷ พรทิพย์ สุทธิธรรมศิลป์, “ค่าเสียหายทางจิตใจ: ศึกษากฎหมายลักษณะละเมิดของอังกฤษและเยอรมันเปรียบเทียบกับกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย” (สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, หลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารศาลชั้นต้น รุ่นที่ 13, 2557). 25.

³⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1742/2499, <http://deka.supremecourt.or.th/search/index/4469> (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ.2561)

ซึ่งแตกต่างจากกรณีกฎหมายเฉพาะ ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 (1) กำหนดค่าความเสียหายที่เรียกได้ตามพระราชบัญญัตินี้ไว้ว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

มาตรา 11 (1) ค่าเสียหายสายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหายความเสียหายต่อจิตใจนี้จะได้รับการเยียวยาต้องมีความเสียหายต่อร่างกายด้วย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

(5) สิทธิในการเรียกร้องค่าขาดแรงงาน

ปัญหามีอยู่ว่ากรณีถูกทำละเมิดจนถึงแก่ความตายบุคคลภายนอกมีสิทธิเรียกร้องค่าขาดแรงงานเนื่องจากผู้ตายมีความสัมพันธ์ในอุตสาหกรรมของตนหรือไม่ เนื่องจากความสัมพันธ์ของบุคคลภายนอกกับผู้ตายนั้นจะมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกันด้วยสัญญาจ้างแรงงาน ซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้จะถูกปฏิเสธจากศาลพระถือว่าสัญญานั้นได้ระงับไปแล้วเนื่องจากความตายของลูกจ้าง เมื่อนายจ้างไม่ต้องจ่ายค่าจ้างให้ลูกจ้างแล้วจึงไม่เสียหายเพราะขาดแรงงานแต่อย่างใด สังเกตได้ว่าสิทธิในเรื่องการเรียกร้องค่าขาดแรงงานนั้น บุคคลภายนอกซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถเรียกร้องได้ แต่จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อแรงงานนั้นยังไม่ตาย และสัญญาว่าจ้างแรงงานนั้นยังคงไม่ถูกยกเลิก แต่หากตายทันทีกลับการตัดโอกาสในเรียกร้องค่าขาดแรงงาน เนื่องจากศาลจะดูคำบรรยายฟ้องที่ต้องให้โจทก์นำสืบอย่างค่อนข้างชัดเจน

กรณีถูกทำละเมิดจนถึงแก่ความตายบุคคลภายนอกมีสิทธิเรียกร้องค่าขาดแรงงานเนื่องจากผู้ตายมีความสัมพันธ์ในอุตสาหกรรมของตนหรือไม่ เนื่องจากความสัมพันธ์ของบุคคลภายนอกกับผู้ตายนั้นจะมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกันด้วยสัญญาจ้างแรงงาน ซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้จะถูกปฏิเสธจากศาลพระถือว่าสัญญานั้นได้ระงับไปแล้วเนื่องจากความตายของลูกจ้าง เมื่อนายจ้างไม่ต้องจ่ายค่าจ้างให้ลูกจ้างแล้วจึงไม่เสียหายเพราะขาดแรงงานแต่อย่างใด แล้วในกรณีของค่าขาดแรงงานในคร้วเรือนซึ่งโดยทั่วไปไม่มีการทำสัญญาจ้างงานระหว่างกันอยู่แล้วในครอบครัว สิทธิในการเรียกร้องนี้ศาลมักไม่ค่อยพิจารณาให้ไปถึง ยกตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 17950 / 2557 โจทก์เรียกค่าขาดไร้อุปการะเดือนละ 6,000 บาท เป็นเวลา 1 ปี เนื่องจากจำเลยทำให้บิดาและมารดาของโจทก์ตายและเรียกค่าบำรุงการศึกษาปี 2545 จำนวน 24,240 บาท รวมเป็นเงิน 96240 บาท นอกจากนี้โจทก์เรียกค่าขาดแรงงานในคร้วเรือนด้วย ศาลวินิจฉัยว่าค่าขาดแรงงานดังกล่าวมิใช่ค่าขาดไร้อุปการะตามประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 443 วรรคสาม อีกทั้งขณะที่ผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ โจทก์และผู้ตายทั้งสอง มิได้ร่วมกันทำงานใดอันจะถือว่าผู้ตายทั้งสองช่วยดำเนินกิจการของโจทก์ไม่ ดังนั้นเมื่อ ผู้ตายทั้งสอง ถึงแก่ความตายก็มิทำให้เป็นกรณีที่ต้องขาดแรงงานแต่อย่างใด โจทก์จึงไม่สามารถเรียกค่าขาดแรงงานและค่าการศึกษาต่อมาอีกได้

2.5 ค่าเสียหายในทางละเมิด

ค่าเสียหาย คือ ผลที่เกิดจากการทำละเมิดมิได้หลายรูปแบบหลากหลายประเภทยิ่งขึ้นอยู่กับการใช้เกณฑ์ในการจำแนก แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ขนาดของค่าเสียหายยังได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน ทำให้แนวคิดในการกำหนดค่าเสียหายทางละเมิดเกิดความแตกต่างกันซึ่งอาจจำแนกค่าเสียหายออกเป็น 3 กลุ่ม

2.5.1 ค่าเสียหายตามความมุ่งหมาย

เมื่อใช้มุ่งหมายในการชดเชยความเสียหายเป็นเกณฑ์ค่าเสียหายจะถูกแบ่งออกได้อีก 2 ประเภทคือ ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (Compensatory Damages) กับค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages)

2.5.1.1 ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (Compensatory Damages)

ค่าเสียหายในแบบนี้ผู้ละเมิดจะต้องจ่ายชดเชยให้แก่ผู้เสียหายเพื่อเยียวยาให้ผู้เสียหายคืนสู่ฐานะเดิมก่อนที่จะถูกละเมิดหรือพยายามให้กลับคืนสู่สภาพเดิมให้ได้มากที่สุด ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะปรากฏอยู่ในลักษณะที่ค่าใช้จ่าย รายได้ที่ขาดหายไป หรือความเสียหายอื่นใดที่ไม่เป็นตัวเงินก็ตาม ซึ่งการกำหนดค่าเสียหายในลักษณะนี้จะยึดตามข้อกำหนดและกฎเกณฑ์ของหลักกฎหมายแบบ Civil Law แต่ถ้าเป็นระบบกฎหมายแบบ Common Law การกำหนดค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทนนั้นจะเป็นในลักษณะของการผสมผสานค่าเสียหายในเชิงลงโทษเข้าไปด้วย

ค่าเสียหายในลักษณะนี้เกิดจากแนวคิดที่ว่าละเมิดนั้นเป็นเรื่องของการชดเชยค่าเสียหายแต่เพียงอย่างเดียว ค่าสินไหมทดแทนจึงควรทำหน้าที่เพียงแค่เยียวยาผู้เสียหายกลับคืนสู่สถานะเดิม ส่วนการกำหนดบทลงโทษนั้นจะแยกออกไปเป็นหน้าที่ของกฎหมายอาญา ซึ่งแต่เดิมในอดีตยังไม่มีกรแยกระหว่างละเมิดหรืออาญาอย่างชัดเจนดังนั้นการกำหนดบทลงโทษปรับที่ทำหน้าที่ในการชดเชยค่าเสียหายจึงยังคงรวมอยู่ด้วยกัน

ในหนังสือของ Nicomachaen Ethic ของ Aristotle ได้วางแนวการชดเชยค่าเสียหายที่รู้จักกันไปในเรื่องของ Corrective Justice โดยจากกำหนดค่าชดเชยเฉพาะส่วน ซึ่งไม่คิด

ค่าชดเชยเพื่อลงโทษจำเลยในลักษณะที่เป็นเยี่ยงอย่างแก่สังคม เพราะ Aristotle มองว่ากฎหมายละเมิดสัญญาอันเกี่ยวข้องกับเฉพาะปัจเจกชนจึงไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม แต่มุ่งต่อการแก้ไขขัดแย้งระหว่างบุคคลเท่านั้นซึ่งในทางนิติเศรษฐศาสตร์จะมองว่าค่าสินไหมทดแทนค่าเสียหายในกฎหมายละเมิดนั้นสามารถใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการลงโทษได้ เพื่อส่งผลให้ระงับยับยั้งการกระทำละเมิดต่อกันในอนาคตเป็นเยี่ยงอย่างแก่สังคม แนวความคิดนี้ทำให้ทฤษฎีละเมิดแยกการชดเชยค่าเสียหายออกจากการค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษแต่เป็นเพียงเพื่อเยียวยาให้ผู้ต้องเสียหายกลับคืนสู่สถานะเดิมเท่านั้น ทฤษฎีนี้หากมีการพัฒนาขึ้นจนถึงจุดสูงสุดแล้วจะปรากฏว่า จะนำไปสู่การสร้างระบบประกันสังคม โดยมีรัฐเข้ามาเป็นผู้รับผิดชอบ หรือนำไปสู่การสร้างระบบประกันภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินได้³⁹ จนในที่สุดหลักทฤษฎีความผิดอาจหายไปจากกฎหมายละเมิด แล้วทฤษฎีเสี่ยงภัยและประกันสังคมจะเข้ารับหน้าที่ชดเชยค่าความเสียหายแทน ขึ้นอยู่กับว่าการทำงานของกระบวนการศาลยุติธรรมนั้นจะสามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนค่าเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากแค่ไหน

ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทนมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นค่าชดเชยที่ให้แกผู้ต้องเสียหายตามความเสียหายที่ผู้ต้องเสียหายได้รับและเกิดขึ้นจริง
2. ผู้เสียหายต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับต่อชั้นศาล
3. อาจผ่อนชำระค่าเสียหายเป็นงวดๆ ด้วยเหตุที่ว่า การชดเชยค่าเสียหายนี้ถือเป็นหนี้ทางแพ่งอย่างหนึ่ง โดยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 444 ศาลสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้ในระยะเวลาไม่เกินสองปี

2.5.1.2 ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages)

ค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้แท้จริงพัฒนามาจากหลักความรับผิดทางอาญาเป็นสำคัญ เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความรู้สึกนึกคิดและศีลธรรมอันดี ทำให้ต้องใช้มาตรฐานและบรรทัดฐานทางสังคม หรือกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมของประชาชนในสังคมมาเป็นเครื่องชี้ว่าสิ่งใดเป็นละเมิดหรือไม่ โดยทั่วไปแล้วค่าเสียหายในเชิงลงโทษจะเป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นมา นอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทนค่าเสียหายตามความเสียหายที่แท้จริงที่เกิดขึ้น เพื่อได้ตอบความรุนแรงแห่งพฤติกรรมและความร้ายแรงแห่งละเมิดอันก่อขึ้นโดยผู้ทำละเมิดเอง

³⁹ ญัตติ วรณวนิช, “การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายเนื่องจากการทำละเมิด,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), 60.

ค่าเสียหายในเชิงลงโทษนี้จะสามารถสร้างการป้องกันการทำละเมิดได้ โดยลงโทษการกระทำบางประการที่เป็นภัยและมีอัตราค่าเสียหายสูงในสังคมในลักษณะการป้องกันโดยเฉพาะ (Specific Deterrence) หรือเป็นการลงโทษการกระทำบางประการที่มีลักษณะการป้องกันโดยทั่วไป (General Deterrence) ทำให้เห็นว่าสังคมสามารถสร้างทางเลือกให้แก่ประชาชนในการประพฤติตนในขอบข่ายที่กฎหมายกำหนด หรือจะยอมจ่ายเงินมากกว่าปกติจะการประพฤติออกนอกกรอบ ทำให้ค่าเสียหายเพื่อลงโทษดูบางเบาขึ้นเมื่อเทียบกับการลงโทษอย่างเป็นจริงเป็นจัง ซึ่งเกินกว่าความเสียหายที่แท้จริงในบางกรณี หนึ่งในประเทศที่นิยมนำแนวคิดการป้องกันการทำละเมิดนี้ไปใช้คือ อังกฤษ ได้นำแนวคิดนี้ไปใช้กำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อลงโทษและสร้างแรงกระตุ้นให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจในการละเว้นการทำละเมิดแก่กัน

2.5.1.3 ระบบกฎหมายกับความแตกต่างของค่าเสียหาย

ภายใต้ระบบกฎหมายที่แตกต่างกันทำให้การใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าเสียหายทางละเมิดเกิดความแตกต่างกันตามความมุ่งหมายที่ต่างกันไปด้วย เนื่องจากพื้นฐานของแนวคิดในการตีความวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิดในแต่ละระบบกฎหมายมีข้อเกาะเกี่ยวและข้อแตกต่างกัน แบ่งออกเป็น 2 แบบด้วยกัน และจะนำเสนอเปรียบเทียบกับการตีความของต่างประเทศในตอนท้ายหัวข้อ ดังนี้

(1) แนวคิดในเรื่องละเมิดนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการจะจ่ายค่าเสียหายที่แท้จริงเพียงอย่างเดียว (Compensatory Idea of Tort)

เนื่องจากแต่เดิมไม่มีกฎหมายที่เรียกว่าละเมิดหรืออาญาแยกอย่างแน่นอน การลงโทษ ปรับพินัยและการใช้ค่าเสียหายตามแนวคิดเดิมจะรวมๆกัน เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เสียหายหรือญาติพี่น้องของเขาทำการอาฆาตพยาบาทซึ่งจะขัดกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมของสังคม จึงเรียกกฎหมายลักษณะนี้ว่ากฎหมายเกี่ยวข้อกับความสงบเรียบร้อยในสังคม เมื่อสังคมมีการพัฒนาต่อมาทำให้คนเริ่มแยกละเมิดออกจากอาญาในภายหลัง ส่งผลให้เกิดการตีความวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิดภายใต้แนวความคิดแบบ Compensatory idea of tort นั่นคือศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนของค่าเสียหายเพียงอย่างเดียว ส่วนการลงโทษจะให้ป็นหน้าที่ของกฎหมายอาญา

(2) แนวคิดในเรื่องละเมิดนั้นมีวัตถุประสงค์สองประการคือ

- Compensatory idea of tort (เพื่อชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น)
- Deterrent Idea คือ ความคิดที่ว่าบทบาของกฎหมายละเมิดเป็นไปเพื่อยับยั้ง ป้องปราม สั่งสอนผู้กระทำผิด และตักเตือนประชาชนให้เห็นเป็นตัวอย่าง

ในสหรัฐอเมริกาแต่เดิมจะใช้หลักชดใช้ค่าเสียหายเป็นหลัก เช่น Roscoe Pound นักนิติศาสตร์ที่วิเคราะห์การวิวัฒนาการของกฎหมายละเมิดว่าแยกตัวออกจากกฎหมายอาญาอย่างเด็ดขาดโดย Pound จะแบ่งวิวัฒนาการทางละเมิดเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) Revenge Idea ละเมิดกับอาญายังรวมกันอยู่โดยมีวัตถุประสงค์เป็นการลงโทษ
- 2) Compensatory Idea ละเมิดค่อยๆแยกตัวออกจากอาญา โดยละเมิดเป็นเรื่องของการชดใช้ค่าเสียหายซึ่งจะใช้เฉพาะเมื่อจำเลยมีความผิด (Fault Idea)
- 3) Compensatory Idea เป็นการชดใช้ค่าเสียหายที่ขยายตัวไปถึงกรณี Strict liability ด้วย
- 4) Social Insurance Idea รัฐสวัสดิการเริ่มเข้ามามีบทบาทชดใช้ค่าเสียหายตามหลักทฤษฎีเสี่ยงภัย

อย่างไรก็ตามหลังจากการวิวัฒนาการตามหลักของ Pound แล้ว ความเห็นในเรื่องละเมิดจะพัฒนากลับไปหารูปแบบเดิม คือคนเรามองว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือในการยับยั้งและป้องกันการละเมิดด้วยเรียกว่า preventive Measure จะขอยกตัวอย่างกรณี นายวรารุณ อยู่ญาติ⁴⁰ ประสบเหตุถูกรถบรรทุก ยี่ห้อฮีโน่ รุ่น 500 วิคเตอร์ สีชมพู หมายเลขทะเบียนป้ายเหลือง 62-8554 กรุงเทพมหานคร ตัวพ่วงหมายเลขทะเบียนป้ายเหลือง 64-3536 กรุงเทพมหานคร ของห้างหุ้นส่วนจำกัด เค.พี.เอส. ทรานสปอร์ต ข้ามเลนพลิกคว่ำตะแคงข้างโดยผู้คอนเทนเนอร์ซึ่งบรรทุกถั่วเหลืองมาเต็มตู้บรรทุกรวม 46 ตัน หลุดหล่นทับรถยนต์ที่นายวรารุณเป็นผู้ขับ ยี่ห้อโตโยต้า รุ่นฟอร์จูนเนอร์ สีขาว หมายเลขทะเบียน 3 กถ 1695 กรุงเทพมหานคร จนเสียหายพังยับเยินทั้งคัน หลังประสบเหตุนายวรารุณ อยู่ญาติมาก ผู้บาดเจ็บที่อยู่ในรถฟอร์จูนเนอร์คันดังกล่าว ออกจากโรงพยาบาลแล้ว แต่ต้องพบกับความยากลำบากมากขึ้นไปอีก ไปโรงพักเพื่อพบตำรวจครั้งแล้วครั้งเล่า โดยสภาพร่างกายที่ทุพพลภาพชั่วขณะ เหมือนกับว่าตนเองเป็นผู้ต้องหา ในขณะที่คู่กรณีที่เป็นฝ่ายผิดกลับไม่ต้องทำอะไรเลย ทั้งเจรจาค่าเสียหาย ทั้งเรื่องการช่วยเหลือจากคู่กรณี ที่ดูเหมือนว่าฝ่ายนั้นไม่สนใจอะไรเลย บอกแต่ว่าปล่อยให้เป็นเรื่องของบริษัทประกันภัย นายวรารุณก็กล่าวว่า “เปล่าเลย เขาไม่

⁴⁰ ไทยรัฐออนไลน์, “สั่งพักใบขับขี่ 6 เดือน ปรับหมื่นสอง หม่อมคอนเทนเนอร์ เมากั๊ม,” ไทยรัฐ, 28 พฤษภาคม 2561, <https://www.thairath.co.th/content/1293696>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2561).

เคยสนใจ เขาบอกว่าให้คุยกับบริษัทประกันของเขาเอง แล้วเราจะไปคุยได้อย่างไร ในขณะที่ตำรวจก็พูดอยู่อย่างเดียวว่าเรื่องเงินให้ไปฟ้องร้องกันเอาเอง ตำรวจไม่เกี่ยว”

ภาพที่ 2.1 สภาพรถหลังประสบอุบัติเหตุ, ไทยรัฐออนไลน์,
<https://www.thairath.co.th/content/1293696>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พ.ค. 2561)

ทำให้เห็นว่า ขั้นตอนของรัฐสวัสดิการ หรือการประกันภัย มีช่องโหว่ที่ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมระหว่างคนรวยกับคนจน คนจึงเริ่มคิดป้องกันการละเมิดในอนาคตในการใช้กฎหมายเป็นเครื่องป้องกันเกิดเป็นวิวัฒนาการอีก 2 ขั้น คือ

1) การใช้กฎหมายอื่น ๆ เป็นเครื่องมือป้องกันการละเมิด เช่น การตรวจสอบใบขับขี่ในกฎหมายปกครอง⁴¹ หรือกฎหมายทางสังคมอย่างอื่น เช่น กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค⁴²

2) กลับไปสู่พื้นฐานพัฒนาการความคิดทางละเมิดทั้ง 4 ขั้นก่อนหน้านั้น นั่นคือ นำเอาความคิดเรื่องการลงโทษทางอาญามาสังเคราะห์กับความคิดเรื่องการชดใช้ค่าเสียหายทางละเมิด ทำให้การคิดค่าเสียหายทางละเมิดมีความคิดที่มุ่งการลงโทษปะปนอยู่ด้วย เสมือนว่าละเมิดได้กลับมาร่วมกับอาญาอีกครั้งหนึ่ง⁴³

⁴¹ ศรีราชา เจริญพานิช และคณะ, “เอกสารการสอนชุดวิชา มนุษย์กับสังคม” (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2544). 331-350.

⁴² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

⁴³ จิตติ ดิงศภัทรีย์ และรองพล เจริญพันธ์, *ทัศนะจากคำพิพากษาศาลฎีกา*, อ้างถึงใน ญัฐวุฒิ วรรณวานิช, “การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายเนื่องจากการทำละเมิด,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), 192-193.

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีบางมลรัฐที่ถือว่าการกำหนดค่าเสียหายในเชิง
ลงโทษเป็นการทดแทนแก่โจทก์สำหรับความทุกข์ทรมานไม่ใช่เพื่อจะลงโทษจำเลยแต่เพียงอย่างเดียว
ค่าเสียหายเช่นนี้จะกำหนดขึ้นเพื่อเป็นช่องทางในคดีที่มีพฤติกรรมไร้ศีลธรรมหรือมีลักษณะรุนแรง
โดยศาลจะพิจารณาจากเจตนาชั่วร้ายหรือความประมาทเลินเล่อของผู้กระทำละเมิดเป็นหลัก ซึ่งหาก
ผู้กระทำละเมิดแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ามีได้ใส่ใจกับอันตรายที่จะเกิดแก่ชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สิน
ของผู้คนอื่นเลยและเป็นพฤติกรรมที่คนในสังคมมองว่าไม่ควรถือเป็นเยี่ยงอย่างและควรได้รับการ
ป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีกในอนาคต การกระทำละเมิดเช่นนี้ก็จะถูกกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษขึ้น

ยกตัวอย่างคดีในมลรัฐ Texas ในคดีฉ้อโกง ที่โจทก์ได้รับความเสียหายอัน
เกิดมาจากความจงใจของจำเลย และจำเลยรับรู้ว่าการฉ้อโกงนั้นได้วางแผนมาเพื่อลวงละเมิดสิทธิ์ของ
โจทก์ มีเจตนาที่จะทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายภัยแต่จำเลยก็มีได้ใส่ใจกับอันตรายที่จะเกิดขึ้น ใน
กรณีเช่นนี้ศาลก็จะตัดสินให้จำเลยรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษ⁴⁴

ภายใต้ความคิดนี้ค่าเสียหายในเชิงลงโทษอาจจะถูกกำหนดให้เป็นค่าสินไหม
ทดแทนสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน (Non Pecuniary damage) เช่น ความทุกข์ทรมานทาง
จิตใจ ความเดือดร้อนรำคาญ ความเสียหายต่อความรู้สึก โดยไม่ใช่การกำหนดค่าเสียหายใน
แนวความคิดของการลงโทษทางอาญา แต่เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นสำหรับการกระทำผิดทาง
แพ่ง⁴⁵

ในประเทศอังกฤษ ศาลสูง House of lords วางหลักเกณฑ์ค่าเสียหายแบบ
เป็นโทษนี้ว่าจะต้องมีเงื่อนไขอยู่ 3 กรณี

- เป็นคดีที่เจ้าพนักงานของรัฐจงใจทำละเมิดฝ่าฝืนกฎหมายรัฐธรรมนูญ
- จำเลยจงใจหวังผลประโยชน์เป็นจำนวนสูงกว่าความเสียหายที่โจทก์
ได้รับจากการกระทำละเมิดของจำเลย
- เป็นคดีที่กฎหมายกำหนดเป็นลักษณะของกฎหมายเฉพาะให้จ่าย
ค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้เสียหาย

⁴⁴ Jan Woodward Fox and Kate McConnico, "Punitive Damages in Texas 1995-
chapter 41 of the Texas Civil Practice & Remedies Code," *Thurgood Marshall Law
Review*, 21, (1996): 24.

⁴⁵ กฤษณา พิชณฺ์โกศล, "ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต,
ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), 17-18.

สำหรับประเทศไทย ตามระบบ Civil Law ไม่มีการกำหนดค่าเสียหายแบบ เป็นโทษเพื่อลงโทษจำเลย เนื่องจากกฎหมายไทยแยกความผิดทางอาญาออกจากความผิดทางแพ่ง แม้กระนั้นกลับพบว่า มีตัวอย่างคำพิพากษาบางฎีกาที่แสดงให้เห็นถึงการใช้ดุลพินิจของศาลในการ กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่เพียงเบนเป็นชื่ออื่น เช่น เบี้ยทำขวัญบ้าง ค่าเสียหายเพื่อปลอบขวัญ บ้าง ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 336/2475 คดีอุตุคร่ากระทำอนาจาร ศาลฎีกาพิพากษาว่า “ ในชั้นที่ จำเลยต้องหาคดีอาญา จำเลยยังให้การนำสืบว่า จำเลยเคยลักลอบร่วมประเวณีกับโจทก์ซึ่งทวีความ เสียชื่อเสียงเกียรติยศแก่โจทก์อยู่ชั่วชีวิต จึงให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนเบี้ยทำขวัญ ให้โจทก์ 1,500 บาท เพื่อให้สมแก่เหตุที่เจ้าทุกข์ประจําใจและเป็นเยี่ยงอย่างสำหรับป้องกันไม่ให้เกิดความผิดชนิด นี้่อีกในภายหน้า”

อย่างไรก็ดีหากพิจารณาตามหลักกฎหมายละเมิดมาตรา 438 ซึ่งมีที่มาจาก กฎหมายลักษณะหนี้ของสวิส จะพบว่านโยบายของกฎหมายละเมิดนั้นมีไว้เพื่อเยียวยาความเสียหาย ทางการลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ ดังนั้นการที่ศาลจะใช้อำนาจตามมาตรา 438 กำหนดค่าสินไหม ทดแทนความเสียหายเป็นเชิงลงโทษนั้นดูจะขัดกับหลักการของกฎหมายลักษณะละเมิด อาจเป็น สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อจำกัดแก่ศาลในการใช้ดุลพินิจประกอบการพิจารณาค่าสินไหมทดแทน และ ทำให้กฎหมายละเมิดมิสามารถที่จะทำหน้าที่ใน ฐานะของเครื่องมือที่จะใช้เพื่อยับยั้งป้องกันและ ปรามปรามการกระทำผิดทางละเมิด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากแต่เป็นหน้าที่ของโจทก์ในการนำสืบและ แสดงข้อเท็จจริงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของละเมิดที่ตนได้รับให้ปรากฏต่อศาลเพื่อใช้เป็น เหตุผลในการขอให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายของโจทก์ที่เพิ่มขึ้นด้วยความ ร้ายแรงและพฤติการณ์แห่งละเมิดนั้น จึงกล่าวได้ว่าค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย์มาตรา 438 ของไทย ศาลกำหนดให้ได้ตามความเสียหายที่โจทก์นำสืบและต้องเป็นประเภท ค่าสินไหมตามความเสียหายที่แท้จริงเท่านั้น

2.5.2 ค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นโดยแนวทางปฏิบัติของศาล

การแบ่งค่าเสียหายของกลุ่มนี้ เป็นการแบ่งตามแนวปฏิบัติของศาลในการพิจารณา ค่าเสียหาย ซึ่งอาศัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อศาลจากการนำสืบของทั้งโจทก์และจำเลยมาเป็นข้อมูลใน การกำหนดค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ ค่าเสียหายตามความ เสียหาย และค่าเสียหายแบบเป็นพิธี

2.5.2.1 ค่าเสียหายตามความเสียหาย (Substantial Damages)

เป็นค่าเสียหายที่ศาลกำหนดให้ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง โดยคำนวณ มูลค่าความเสียหายที่ผู้ถูกละเมิดได้รับตามข้อเท็จจริงแห่งคดี ซึ่งคำนึงถึงราคาทรัพย์สินทั้งก่อนและ

หลังจากการถูกละเมิด⁴⁶ เช่น ราคารถยนต์ก่อนถูกชน 1,000,000 บาทหลังถูกชนและซ่อมแล้วจะเหลือ 700,000 บาทฉะนั้นเจ้าของรถมีความเสียหายเท่ากับ 300,000 บาทเป็นต้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยก็มีค่าเสียหายประเภทนี้อยู่เช่นกันคือมาตรา 440 นั่นเอง

2.5.2.2 ค่าเสียหายแบบเป็นพิธี

ค่าเสียหายในกลุ่มนี้จะแยกย่อยได้อีก 2 ชนิด คือ ค่าเสียหายแบบปลอมขวัญอยู่กับค่าเสียหายแบบสมน้ำหน้าโจทก์

(1) ค่าเสียหายแบบปลอมขวัญ หรือ ค่าเสียหายแต่เพียงในนาม (Nominal Damages)

ค่าเสียหายแบบปลอมขวัญนี้จะ เป็นลักษณะของการชดเชยค่าเสียหายจำนวนเล็กน้อยๆ มิได้มีจุดมุ่งหมายเป็นการลงโทษจำเลยหรือต้องการจะให้เกิดการชดใช้กันอย่างจริงจัง แต่จำเป็นที่ศาลยังต้องให้มีการชดใช้ต่อโจทก์อยู่ เนื่องจากจำเลยกระทำละเมิดจริง และผลจากการละเมิดนั้นก่อให้เกิดการรบกวนต่อสิทธิของโจทก์⁴⁷ เช่น กรณีที่จำเลยบุกรุกที่ดินของโจทก์ แต่บางครั้งไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาแสดงให้เห็นถึงมูลค่าหรือปริมาณความเสียหายได้ ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายแบบเป็นพิธีนี้ให้แก่โจทก์เพียงเพื่อให้ได้รับรู้ถึงความมีอยู่ของสิทธิบางประการตามกฎหมายที่โจทก์มีและได้ถูกจำเลยรบกวนสิทธินั้น แต่ตามหลักของ Civil Law แล้ว คงไม่อาจกำหนดค่าเสียหายประเภทนี้ได้เนื่องจากไม่ปรากฏความเสียหายที่แท้จริงที่เกิดขึ้นแก่โจทก์นั่นเอง⁴⁸

(2) ค่าเสียหายแบบสมน้ำหน้าโจทก์ (Contemptuous Damages)

ค่าเสียหายนี้เป็นค่าเสียหายจำนวนเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ศาลกำหนดให้เป็นพิธีเช่นกัน แต่เกิดจากการที่ศาลไม่เห็นด้วยกับการเรียกร้องของโจทก์ เนื่องด้วยองค์ประกอบตามข้อเท็จจริงต่าง ๆ เช่น พฤติกรรมของโจทก์ที่กระทำตอบโต้ฝ่ายจำเลย ทำให้โจทก์ไม่สมควรได้รับค่าเสียหายหรือควรได้รับค่าเสียหายน้อยกว่าความเสียหายจริงตามดุลพินิจของศาล Common Law ซึ่งไม่ได้เคร่งครัดในหลักการทดแทนความเสียหายและพยายามหลีกเลี่ยงการกำหนดค่าเสียหายตาม

⁴⁶ B.S. Markesinis. S.F. Deakin., *Tort Law. 4 ed.*, (Oxford: Clarendon Press, 1999) 725.

⁴⁷ Heuston, The Late R.F.V. and Buckley, R.A., *Salmond and Heuston on The Law of Torts*, 21 ed., (London: Sweet & Maxwell, 1996), 502.

⁴⁸ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ค่าเสียหายในคดีละเมิด”, *วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* ปีที่ 7, ฉ.3 (กุมภาพันธ์ 2526): 34.

ความเสียหายโดยอ้างพฤติการณ์นอกประเด็นแห่งคดีของฝ่ายโจทก์ที่ไม่เหมาะสม ในขณะที่การพิจารณาทางกฎหมายระบบ Civil Law การกำหนดค่าเสียหายต้องเป็นไปตามความเสียหายที่แท้จริง ซึ่งต้องอาศัยพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งระบือนั้นเองมาพิจารณาความเหมาะสมของค่าเสียหาย จึงเข้าใจได้ว่าค่าเสียหายประเภทนี้สำหรับระบบกฎหมาย Civil Law คงไม่มี⁴⁹

อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าเสียหายประเภทนี้ จะทำให้ไม่เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้เสียหายรายอื่นที่จะกระทำการตอบโต้จำเลยด้วยตนเอง เสมือนว่า “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” ซึ่งไม่ใช่หลักกฎหมายที่ยึดถึงอยู่ในสังคมปัจจุบัน ยกตัวอย่างสถานการณ์ที่นำไปสู่ค่าเสียหายแบบสมน้ำหน้าโจทก์ เช่น จำเลยลงโฆษณาหมิ่นประมาทโจทก์ โจทก์ก็ลงโฆษณาตอบโต้จำเลยด้วยเช่นกัน ดังนั้นศาลเห็นว่าโจทก์ไม่สมควรได้รับเงินค่าเสียหาย แต่ก็กำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์เพียงเล็กน้อยพอเป็นพิธี เพื่อไม่ให้เป็นเยี่ยงแก่สังคมที่จะตอบโต้กันเอง⁵⁰

2.5.3 ค่าเสียหายตามลักษณะความเสียหาย

ก่อนจะพูดถึงค่าเสียหายตามหลักความเสียหาย ต้องกล่าวถึงสิทธิของบุคคลก่อน ซึ่งจะมีอยู่ 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1) สิทธิอันอยู่ในกองทรัพย์สิน (Droits Patrimoniaux) สิทธิประเภทนี้เราอาจโอนย้าย ถ่ายหมุนให้เป็นตัวเงินได้ ทั้งนี้โดยการซื้อขายกันได้

2) เป็นสิทธิอันอยู่นอกกองทรัพย์สิน (Droits Es-Patrimoniaux) สิทธิประเภทนี้เป็นสิทธิเฉพาะตัวบุคคลไม่อาจโอนย้ายซื้อขายกันได้ เช่น สิทธิในร่างกายของมนุษย์ เป็นต้น⁵¹

ดังนั้นสำหรับค่าเสียหายตามกลุ่มนี้จึงควรมองถึงลักษณะของความเสียหายเองเป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภท ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายในเชิงวัตถุ และค่าเสียหายตามความเสียหายที่สันนิษฐานกันทั่วไป

⁴⁹ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ค่าเสียหายในคดีละเมิด”, *วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* ปีที่ 7, ฉ.3 (กุมภาพันธ์ 2526): 31.

⁵⁰ อุทัย วงศ์วรพฤกษ์, “ค่าสินไหมทดแทน: ศึกษากรณีเสียความสามารถประกอบการงาน.” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), 42.

⁵¹ ญัฐวุฒิ วรรณวานิช, “การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายเนื่องจากการทำละเมิด,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), 45.

2.5.3.1 ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายในเชิงวัตถุ (Special Damages)

ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายในเชิงวัตถุ เกิดขึ้นจากความเสียหายที่ไม่ได้ถูกสันนิษฐานขึ้นโดยกฎหมาย ดังนั้นจะต้องมีการพิสูจน์ในกระบวนการพิจารณาคดีว่าโจทก์ได้รับความเสียหายซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำละเมิด⁵² และเป็นลักษณะความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเฉพาะในคดีนั้น ยกตัวอย่างเช่นในคดีละเมิดต่อร่างกายจะกำหนดค่าเสียหาย Special Damages ตามจำนวนค่าใช้จ่ายจริง อาทิ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ระหว่างรักษาตัว หากในกรณีเสียชีวิตจะรวมถึงค่าปลงศพด้วย เป็นต้น ซึ่งทั้งระบบ Civil Law และ Common Law โจทก์จะต้องระบุค่าเสียหายสำหรับความเสียหายในเชิงวัตถุนี้ในคำขอท้ายฟ้องเป็นรายการๆไป รายการใดพิสูจน์ได้น้อยกว่าที่ขอ ศาลก็จะให้ตามที่ปรากฏเท่านั้น คือให้ตามที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินคำขอ⁵³

2.5.3.2 ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่สันนิษฐานกันทั่วไป (General Damages)

ค่าเสียหายนี้เป็นค่าเสียหายซึ่งศาลสันนิษฐานขึ้นโดยทั่วไปจากการเปรียบเทียบกับคดีก่อนๆ โดยไม่ได้กำหนดจากคำฟ้องของโจทก์ กล่าวได้ว่าเป็นความเสียหายที่ไม่อาจกำหนดเป็นจำนวนตัวเลขที่แน่นอนได้ เช่น ความเสียหายต่อชื่อเสียง (Loss of Reputation) ความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน (Pain and Suffering) หรือการสูญเสียการประกอบกิจการในอนาคต (Loss of Future Earnings)

ดังนั้นในการเรียกร้องค่าเสียหาย ศาลจะประมาณค่าเสียหายนั้น โดยกำหนดให้ตามดุลพินิจของศาล มิใช่กำหนดให้ตามฟ้องของโจทก์ ความเสียหายที่จะต้องมีการสันนิษฐานตามนัยนี้ จึงเป็นความเสียหายทางศีลธรรม ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ยากและต้องมีการประมาณการออกมา

ในประเทศอังกฤษก็มีการแบ่งประเภทความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ (Non-Pecuniary Damages) ได้แก่ ค่าความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน (Pain and Suffering), การเสียความสุขคือความรู้รื่นรมย์ในชีวิต (Loss of Amenity) เป็นต้น โดยกำหนดเงินค่าสินไหมทดแทน

⁵² จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, “ค่าเสียหายอันเป็นโทษในคดีละเมิด,” *วารสารนิติศาสตร์* ปีที่ 15 (ธันวาคม 2528): 152-161.

⁵³ ป.วิ.พ, มาตรา 142.

เป็นการปลอบขวัญแก่ผู้เสียหาย⁵⁴ ค่าเสียหายสำหรับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นทั้งก่อนและหลังจากคดีบางครั้งอาจจะต้องประมาณการเป็นความเสียหายในเชิงความเสียหายที่สันนิษฐานกันทั่วไป เพราะไม่อาจพิสูจน์กำหนดเป็นจำนวนตัวเลขที่แน่นอนได้ แต่กฎหมายของประเทศอังกฤษก็พยายามที่จะหาวิธีชดเชยให้ไม่ใช่ว่าจะไม่ให้เลย โดยใน The Administration of Justice Act 1982 ได้ระบุค่าชดเชยการเสียชีวิตไว้ตั้งแต่ 10,000-12,980 ปอนด์ เพื่อบรรเทาความโศกเศร้าเสียใจของสมาชิกในครอบครัว⁵⁵

แต่ในทางกลับกัน ประเทศสหรัฐอเมริกากลับมีความเห็นว่า บรรดาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแล้วและจะเกิดขึ้นในอนาคตตั้งเป็นความเสียหายที่อาจพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ไม่จำเป็นต้องประมาณค่าเสียหายแบบ General Damages โดยโจทก์สามารถระบุขอและพิสูจน์ให้ปรากฏแก่ศาลเพื่อกำหนดเป็นค่าเสียหายแบบ Special Damages

กรณีของศาลไทย การกำหนดค่าเสียหายของศาลไทยที่มีลักษณะเป็น General Damages ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 กำหนดให้ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ แต่สิทธิเรียกร้องนี้จะไม่สามารถโอนกันได้และจะไม่ตกสื่อไปถึงทายาทเว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญา ก่อนแล้ว⁵⁶ ทำให้ General Damages มีเฉพาะกรณีละเมิดต่อร่างกายและเสรีภาพแต่ไม่ได้รวมถึงกรณีเสียชีวิต เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1037 / 2491 , คำพิพากษาฎีกาที่ 1859 / 2518 , คำพิพากษาฎีกาที่ 1921 / 2520 , คำพิพากษาฎีกาที่ 128 / 2522 , คำพิพากษาฎีกาที่ 2488 / 2523 ซึ่งทำให้เห็นได้ว่ากรณีเกิดการละเมิดต่อร่างกายนั้นศาลได้ใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานให้ แต่ถ้าเป็นละเมิดต่อชีวิตแล้วศาลปฏิเสธไม่รับรู้ความเสียหายทางศีลธรรม ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1742 / 2499 , คำพิพากษาฎีกาที่ 292 / 2502 , คำพิพากษาฎีกาที่ 789 / 2502 , คำพิพากษาฎีกาที่ 677 / 2510 , คำพิพากษาฎีกาที่ 477 / 2514

จะเห็นได้ว่าในทาง Civil Law นั้นการกำหนด General Damages มีวงแคบกว่าระบบกฎหมาย Common Law เนื่องจากแนวคิดของ Civil Law มุ่งให้ค่าเสียหายเป็นไปเพื่อ

⁵⁴ Harvey McGregor, *The Common Law Library Number 9: The Law of Damages*, 16 ed., (London: Sweet & Maxwell, 1997), 1018.

⁵⁵ Tom Hartigan, "Bereavement Damages-A Geographical Injuries?," Trethowans, http://www.trethowans.com/site/library/legalnews/bereavement_damages_a_geographical_injustice (accessed October 11, 2017).

⁵⁶ ป.พ.พ., มาตรา 446.

คดีใช้เฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเป็นลักษณะของค่าเสียหายแบบ Special Damages ดังนั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ระบบกระบวนการพิจารณาคดีและสังคมไทยต้องให้ความสนใจเนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันมีลักษณะเป็นระบบกฎหมายแบบ Civil Law นั้นหมายถึงการกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลมุ่งเน้นการชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ตรวจวัดได้อย่างแน่นอนมากกว่าค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแบบ General Damages ด้วยเหตุที่ความเสียหายแบบ General Damages นี้ ไม่สามารถวัดค่าได้อย่างชัดเจนทำให้ศาลไทยไม่ค่อยยอมรับแล้วอ้างว่าไม่มีบัญญัติให้เรียกร้องได้

2.6 ค่าสินไหมทดแทน

สินไหมทดแทน ตามมาตรา 438 วรรคสอง “อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อให้เกิดขึ้นนั้นด้วย” ทำให้สามารถพิจารณาความหมายของค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางกฎหมายได้ว่า เป็นการชดเชยความเสียหายที่เกิดจากการละเมิด ที่มีได้มีความหมายเฉพาะเพียงการชดเชยเป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียว แต่มีความหมายโดยกว้างกว่านั้น เช่น การแก้ไขข่าวหรือข้อความที่ทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียงให้กลับคืนดังเดิม เป็นต้น⁵⁷

2.6.1 ความหมายของค่าสินไหมทดแทน

จากตัวบทกฎหมายในหลากหลายลักษณะ อาจให้ความหมายของคำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” แตกต่างกันไปตามบทบัญญัตินั้น ๆ เช่น บทบัญญัติว่าด้วยเรื่องหนี้หรือบทบัญญัติว่าด้วยละเมิด ก็ให้ความหมายของคำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” แตกต่างกันไป ด้วยเหตุผลและวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน ดังนั้นขอบเขตความหมายของค่าสินไหมทดแทนจึงมีผลต่อผู้บังคับใช้กฎหมายที่ต้องใช้กฎหมายให้อยู่ภายใต้กรอบแห่งวัตถุประสงค์ของความหมายที่แท้จริงให้ถูกต้อง และเป็นไปตามบทบัญญัตินั้น ๆ

⁵⁷ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, *เกร็ดกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพฯ: บัณฑิตอักษร, 2555), 382.

2.6.1.1 ความหมายของค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด

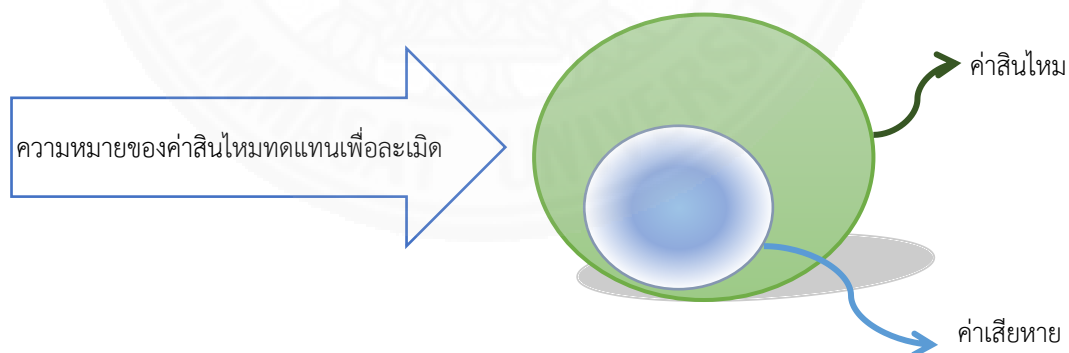
ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 438 บัญญัติว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้นได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้นรวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อให้เกิดขึ้นนั้นด้วย”

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นจึงกล่าวได้ว่า ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด หมายถึงการชดใช้ความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดไม่ว่าจะเป็นการชดใช้โดยวิธีคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรืออาจรวมทั้งคืนทรัพย์สินและใช้ราคาทรัพย์สินด้วยก็ได้ เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิมเสมือนมิได้เคยเกิดละเมิดขึ้น⁵⁸ ซึ่งการชดใช้นี้จะทำได้ 2 ประการคือ

- 1.) การคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคา
- 2.) การใช้ค่าเสียหาย

การชดใช้สองประการข้างต้นนี้นั้น สืบเนื่องมาจากความหมายของค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดได้รวมถึงการชดใช้ค่าเสียหายด้วย ดังนั้นค่าว่าสินไหมทดแทนในกรณีนี้จึงมีความหมายกว้างกว่าค่าว่าค่าเสียหายนั่นเอง ส่วนค่าเสียหายจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น

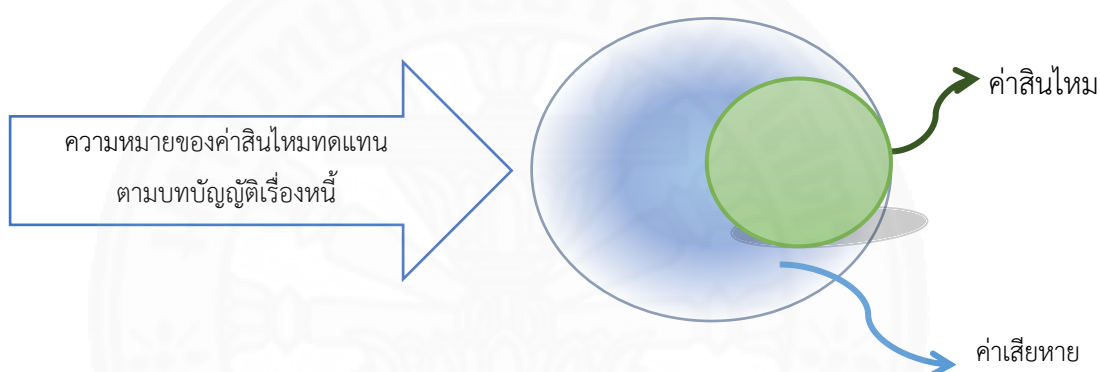

ภาพที่ 2.2 แผนภูมิแสดงความหมายของค่าสินไหมตามการทดแทนเพื่อละเมิด. โดย ผู้วิจัย.

⁵⁸ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2551), 181.

2.6.1.2 ความหมายของค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติเรื่องนี้

มาตรา 222 วรรคแรก บัญญัติว่า “ การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ได้แก่ เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ นั้น เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว ” จะเห็นได้ว่าภายใต้มาตรา 222 ได้อธิบายความหมายของค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ในเรื่องนี้ “ค่าเสียหาย” ได้แก่ “ค่าสินไหมทดแทน” แต่ในเรื่องละเมิด “ค่าสินไหมทดแทน” ได้แก่ “ค่าเสียหาย”

ภาพที่ 2.3 แผนภูมิแสดงความหมายของค่าสินไหมตามการทดแทนเรื่องนี้. โดย ผู้วิจัย.

2.6.1.3 ความแตกต่างของค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดกับบทบัญญัติเรื่องนี้ และเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

จากหัวข้อข้างต้นจะเห็นว่ามีความขัดแย้งระหว่างความหมายของค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติทั้งสองนี้ซึ่งไม่สอดคล้องกันทั้งๆที่ใช้คำเหมือนกัน ในเรื่องนี้ท่านอาจารย์ไพจิตร บุญญพันธ์ อธิบายว่า “หากจะถือว่าค่าเสียหายหมายถึงเงินที่โจทก์ใช้ให้แก่เจ้าหนี้เท่านั้นแล้ว เฉพาะความเข้าใจความหมายตามมาตรา 222 วรรคแรก ที่ว่าค่าเสียหายก็คือค่าสินไหมทดแทน ค่าสินไหมทดแทนก็คือค่าเสียหายนั้นก็ย่อมเป็นการถูกต้อง แต่ถ้าหากถือว่าค่าสินไหมทดแทนมิได้หมายถึงเฉพาะเงินหรือการชดใช้เงินอันเป็นค่าเสียหาย แต่หมายถึงการคืนทรัพย์สิน การจัดใช้ราคาตลอดจนการ

กลับคืนสู่ฐานะเดิมตามความรับผิดเมื่อมีการละเมิดตามที่บัญญัติไว้เป็นหลักในมาตรา 438 ความเข้าใจดังกล่าวก็หาเป็นการถูกต้องไม่”⁵⁹

อย่างไรก็ตามเราสามารถพิจารณาได้ว่า ความแตกต่างนี้เกิดขึ้นจากจุดมุ่งหมายและขอบเขตที่แตกต่างกันระหว่างบทบัญญัติตามมาตรา 222 กับบทบัญญัติตามมาตรา 438 ทำให้ความหมายของค่าสินไหมทดแทนและค่าเสียหายไม่เหมือนกัน แม้จะใช้คำเดียวกันแต่ความหมายอาจต่างกันไป

กล่าวคือ ตามมาตรา 222 ของไทยมีหลักการเช่นเดียวกับกฎหมายฝรั่งเศสคือตามหลักกฎหมายฝรั่งเศสกล่าวว่า ผู้ที่กระทำผิดสัญญาจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพียงค้ำความเสียหายซึ่งอาจคาดคะเนได้เท่านั้น หากเกิดความเสียหายอื่นอันคู่สัญญาไม่อาจคาดคะเนได้แล้ว ผู้ที่กระทำผิดสัญญาก็ไม่จำเป็นต้องใช้ค่าสินไหมในความเสียหายนั้นด้วย นอกจากกระทำผิดสัญญานั้นต้องประกอบด้วยเจตนาของเขามาตรา 1150 ของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส

“Adeptor is liable only for damages which were foreseen or which could have been foreseen at the time of the contract, where it is not through his own intentional breach that application is not fulfilled”

ยกตัวอย่างเช่น กรณีผู้โดยสารนำของมีค่าใส่ไว้ในกระเป๋าเดินทางปรากฏภายหลังเกิดความรับผิดทางสัญญาแก่ผู้ขนส่ง ศาลสูงฝรั่งเศสตัดสินว่า ผู้ขนส่งจะรับผิดใช้ค่าเสียหายเกี่ยวกับของเพียงเท่าจำนวนซึ่งผู้โดยสารธรรมดาทั่วไปพึงใส่กันในภาชนะบรรจุนั้น เพราะนอกเหนือจากนั้นเรียกว่าเป็นความเสียหายซึ่งไม่สามารถคาดคะเนได้ ผู้ขนส่งจึงไม่จำเป็นต้องใช้ค่าเสียหายนั่นเอง

ในทางกลับกันด้านความรับผิดทางละเมิดนั้น หากได้มีกฎหมายกำหนดกฎเกณฑ์วิธีคำนวณความเสียหายจากสิ่งที่คาดคะเนได้หรือไม่ได้ไม่ นักนิติศาสตร์ฝรั่งเศสถือว่า ผู้รับผิดชอบทางละเมิดจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้นทั้งสิ้น

จึงกล่าวได้ว่าภายใต้มาตรา 222 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเป็นบทบัญญัติแสดงถึงความรับผิดในทางสัญญา ซึ่งมีนิติสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ มีการคาดคะเนถึงผลแห่งการไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ ในขณะที่ความรับผิดทางละเมิดนั้นจะไม่ได้กำหนดไว้เช่นนี้ เพราะก่อนเกิดละเมิดผู้ทำละเมิดและผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องมีนิติสัมพันธ์กันมาก่อน ไม่ได้มีการตกลงต่อกันอย่างใด หรือไม่ได้มีการคาดคะเนผลแห่งละเมิดแต่ประการใด ความรับผิดทาง

⁵⁹ ไพจิตร ปุญญพันธุ์, “ค่าเสียหายเป็นค่าสินไหมทดแทนหรือไม่,” *วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมาธิราช* เล่ม 2 ปีที่ 2, (ธันวาคม 2533): 48.

ละเมิดจึงมีผลต่อคนทุกคนที่เข้ามาเป็นผู้เสียหายได้และต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้นทั้งสิ้น โดยมาตรา 438 ได้ให้อำนาจศาลกำหนดค่าเสียหายได้เต็มอำนาจผ่านการใช้ดุลพินิจพิจารณา

เมื่อพิจารณาความหมายของค่าสินไหมทดแทนและค่าเสียหายตามบทบัญญัติเรื่องละเมิด ทำให้พบว่าในทางละเมิดนั้นค่าสินไหมทดแทนจะมีความหมายกว้างกว่าค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติในเรื่องนี้ ดังนี้⁶⁰

1. ค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติเรื่องหนี้ หมายถึงค่าเสียหายตามพฤติการณ์ปกติหรือพฤติการณ์พิเศษหากลูกหนี้ควรจะคาดเห็นหรือได้คาดเห็น แต่ค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติเรื่องละเมิดค่าสินไหมทดแทนได้แก่ การค้ำชบ การใช้ราคาชบและการใช้ค่าเสียหายใดใดอันได้ก่อให้เกิดขึ้น ซึ่งค่าเสียหายนี้ได้รวมถึงค่าเสียหายในพฤติการณ์ปกติและพฤติการณ์พิเศษด้วยเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 702/2499⁶¹ “โจทก์นำเจ้าพนักงานรังวัดแบ่งแยกโฉนดเพื่อขายใช้หนี้จำนอง 35,000 บาท จำเลยซึ่งมีที่ดินติดต่อดังกล่าวได้ร้องคัดค้านและว่าจะขอสอบสวนเขตเสียก่อน แต่แล้วก็ไม่จัดการอย่างไรโจทก์ร้องขอรังวัดครั้งที่สองก็ไปคัดค้านอีก เป็นเหตุให้โจทก์ต้องเสียดอกเบี้ยจำนองนานขึ้นแต่โจทก์ละเลยมิได้บอกให้จำเลยรู้ถึงค่าเสียหายอันติดปกตินี้ จึงนับว่าเป็นความผิดของโจทก์ประกอบอยู่ด้วย ศาลย่อมอาศัยพฤติการณ์นั้นประมาณกำหนดลดหย่อนค่าเสียหายลงได้ตามที่เห็นสมควร แต่อย่างไรเสียจำเลยก็ต้องรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นความเสียหายมากน้อยเพียงไร ศาลก็จะกำหนดสัดส่วนความรับผิดชอบอีกที

ศาลฎีกาฟังว่า จำเลยไม่จัดการอย่างไรเมื่อรังวัดใหม่จำเลยก็คัดค้านอีก เป็นการกระทำซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นจึงต้องรับผิดชอบ สำหรับค่าเสียหายในการรังวัดนั้นศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยควรรับผิดชอบ ส่วนเรื่องดอกเบี้ยจำนองเห็นว่าโจทก์ละเลยไม่บอกกล่าวให้จำเลยรู้ถึงค่าเสียหายอันติดปกติซึ่งจำเลยไม่อาจจะรู้ได้เช่นนี้นับเป็นความผิดของโจทก์ประกอบอยู่ด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 442, 223”

⁶⁰ ภาคภูมิ พงษ์ชัยภูมิ, "ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552).

⁶¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 702/2499 (สงเสริม.), <http://deka.supremecourt.or.th/search>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2561)

ในคดีนี้จำเลยทราบว่าโจทก์ต้องการรังวัดที่ดินเพื่อส่งมอบที่ดินให้แก่ผู้ซื้อ ภายในเวลาที่กำหนดมีฉะนั้นจะต้องเสียดอกเบี้ย แต่เนื่องจากจำเลยขัดขวางการทำรังวัดเป็นเหตุให้โจทก์ต้องเสียดอกเบี้ยซึ่งถือเป็นละเมิดอย่างหนึ่งและไม่สามารถส่งมอบที่ดินแก่ผู้ซื้อได้ทัน ถือเป็นความเสียหายเนื่องจากพฤติการณ์พิเศษซึ่งจำเลยได้คาดเห็นแล้วถึงความเสียหายนี้ ดังนั้นศาลจึงพิจารณาให้จำเลยต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้นด้วย

จึงกล่าวได้ว่าได้ว่า ค่าเสียหายทางละเมิดจะรวมถึงค่าเสียหายเนื่องจากพฤติการณ์พิเศษเอาไว้ด้วยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายเล็กน้อยเพียงใดคาดเห็นได้หรือไม่ ผู้กระทำละเมิดก็ต้องรับผิดชอบทั้งสิ้น

2. ค่าเสียหายจากละเมิด จะต้องพิจารณาก่อนว่าความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงเนื่องจากการละเมิดหรือเป็นไปตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหรือไม่ เนื่องจากในคดีละเมิดผู้กระทำละเมิดอาจไม่สามารถทราบได้อย่างชัดเจนว่าการกระทำละเมิดของตนนั้นจะนำมาซึ่งความรับผิดชอบเล็กน้อยเพียงใด เช่น อุบัติเหตุบนท้องถนนผู้ขับขี่อาจเลือกอย่างกระทันหันเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายเรื่องจะกลับก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นหรือไม่อาจทราบได้ล่วงหน้าว่าทางเลือกไหนจะนำมาซึ่งค่าความเสียหายเท่าไรหรือน้อยเพียงใด หรือไม่อาจทราบว่าคู่กรณีเป็นใคร เป็นต้น ส่วนค่าเสียหายเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ จะพิจารณาเฉพาะขอบเขตของสัญญาเท่านั้น ความเสียหายอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ เว้นแต่ความเสียหายนั้นสามารถสร้างหรือคาดเห็นได้ล่วงหน้าอยู่แล้วว่าหากไม่ชำระหนี้ต้องใช้ชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าปรับเท่าไร อีกทั้งความรับผิดชอบตามสัญญาจะมีบุคคลผู้มีส่วนกำหนดไว้อย่างชัดเจนโดยระบุหน้าที่ความรับผิดชอบเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นด้วย

ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องละเมิด สามารถเห็นได้ว่าค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นค่าที่มีความหมายกว้างกว่าค่าเสียหาย ไม่เพียงเท่านั้นค่าสินไหมทดแทนยังมีการชดใช้เยียวยาความเสียหายด้วยวิธีอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน เช่น ตามบัญญัติไว้ในมาตรา 447 เรื่องการกำหนดให้บุคคลนั้นจัดการตามควรเพื่อให้ชื่อเสียงของผู้เสียหายกลับคืนดี อาทิ การแก้ไขข่าวอันไม่เป็นความจริงแทนการชดใช้ค่าเสียหายเป็นตัวเงิน ตามมาตรา 446 “กรณีที่ทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะสามารถเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยก็ได้”

3. ค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติเรื่องละเมิดได้แยกตามประเภทของความเสียหายเอาไว้เป็นส่วนๆ ได้แก่ ค่าเสียหายเพื่อความเสียหายต่อชีวิต ค่าเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยหรือเสรีภาพ ค่าเสียหายต่อชื่อเสียง หรือค่าเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด เป็นต้น ส่วน

ค่าเสียหายตามมาตรา 222 จะมีแค่สองแบบคือ ค่าเสียหายจากพฤติการณ์ปกติกับค่าเสียหายจากพฤติการณ์พิเศษที่คาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้เท่านั้น

2.6.2 วัตถุประสงค์ของค่าสินไหมทดแทนตามมิติทางนิติศาสตร์

หลักการอันเป็นพื้นฐานในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน คือ เพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิมเหมือนยังไม่มีการละเมิดเกิดขึ้น ซึ่งถ้าไม่มีทางอื่นก็ต้องใช้เงินทดแทนอันเป็นวิธีที่จะชดใช้ได้โดยทั่วไปกรณีที่ไม่สามารถหาวิธีอื่นที่ดีกว่านั้นได้ โดยเฉพาะความเสียหายที่ได้รับทางจิตใจซึ่งเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินก็อาจจะต้องบังคับให้ใช้เป็นตัวเงินเพราะไม่มีทางอื่นที่จะทำได้ดีกว่านั้น ดังนั้นหากความเสียหายเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดอย่างแน่นอนและเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของผู้ละเมิดนั้นแล้ว ผู้ละเมิดต้องรับผิดชอบ ไม่จำกัดว่าต้องเป็นผลตามปกติหรือเป็นผลที่คาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ดังกรณีของการผิดสัญญาในลักษณะของหนี้

การกำหนดค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 438 ในหลักกฎหมายละเมิดนั้น กำหนดให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจพิจารณาค่าสินไหมทดแทน หากการละเมิดนั้นเป็นการละเมิดต่อทรัพย์สินยังอยู่ในวิสัยที่จะคืนได้ก็ต้องคืนทรัพย์สิน ถ้าคืนไม่ได้ วิธีเยียวยาที่ดีที่สุดก็คือการใช้ด้วยราคาทรัพย์สิน นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้ผู้เสียหายสามารถเรียกค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดได้อีกหากมีความเสียหายอื่นเกิดขึ้นด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้สามารถแยกพิจารณาจุดประสงค์ของค่าสินไหมทดแทนได้ 2 กรณีหลัก คือ

2.6.2.1 มุ่งชดเชยและเยียวยาผู้ต้องเสียหาย

เป็นการเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนความเสียหายนั้นมิได้เกิดขึ้น ซึ่งจริง ๆ แล้วสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น เอาทรัพย์สินเขาไป ก็ต้องคืนทรัพย์สินให้เขา ถ้าคืนเป็นตัวทรัพย์สินไม่ได้ก็ต้องคืนเป็นราคา หรือ ถ้าทำให้ชื่อเสียงของเขาเสียหายก็อาจต้องขอขมา ซึ่งหากยังไม่พอก็ต้องใช้เงินเพื่อไปทดแทนความเสียหายที่ไม่อาจเยียวยาได้ด้วยวิธีอื่น เป็นต้น

2.6.2.2 มุ่งลงโทษผู้กระทำผิด

เป็นการลงโทษ ซึ่งอันที่จริงตามระบบกฎหมายลักษณะละเมิดในระบบกฎหมายไทยและระบบ Civil Law นั้น จุดประสงค์อันดับแรกของการกำหนดให้ต้องมีการชดเชย ค่าสินไหมทดแทนนั้น คือการมุ่งให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิม มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำผิด แต่ในปัจจุบันก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ในคำพิพากษาของศาลไทยนั้น หลายครั้งที่การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนของศาล ได้รับอิทธิพลความคิดของกฎหมายในระบบ Common Law เข้ามาด้วย นั่นคือ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นไปเพื่อเป็นการลงโทษ และยังรวมถึงค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อจิตใจเข้าไปด้วย โดยเฉพาะในกฎหมายพิเศษหลายฉบับ ที่นักกฎหมายไทย

ได้อาลักษณะการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ และค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อจิตใจนี้เข้าไปบัญญัติไว้ เช่น พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เป็นต้น เช่น คดีที่มีผู้บริโภคร้องเรียนเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2557 ผู้บริโภคซึ่งเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ได้ทำงานพิเศษช่วงเย็นเป็นพนักงานร้านอาหารขณะนำขวดเครื่องดื่มน้ำอัดลมยี่ห้อดังกล่าวใส่ถาดไปเสิร์ฟให้ลูกค้าเกิดระเบิดขึ้น ทำให้เศษแก้วกระเด็นเข้าตาข้างซ้ายเป็นเหตุให้เลนส์ตาซ้ายแตกทำให้ตาบอด ผู้บริโภค โดยฟ้องตาม พ.ร.บ.ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เรียกค่าเสียหาย 10,897,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 บาท ต่อปี หลังการพิจารณาคดีศาลได้พิพากษาเมื่อวันที่ 8 ก.พ.60 ให้จ่ายค่าเสียหายจำนวน 1,430,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี ตั้งแต่วันเกิดเหตุไปจนกว่าจะชำระเสร็จ โดยคิดดอกเบี้ยจนถึงวันฟ้อง รวมทั้งชำระค่าสูญเสียความสามารถในการประกอบอาชีพทั้งปัจจุบันและอนาคตอีก 900,000 บาท โดยให้ส่งหนังสือชี้แจงที่จะแก้ไขคำพิพากษาเกี่ยวกับค่าเสียหายอย่างอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน รวมถึงค่ารักษาพยาบาลในอนาคตไว้ จนกว่าจะรักษาเสร็จ ภายใน 5 ปี นับตั้งแต่มีคำพิพากษา และให้จำเลยชำระค่าฤชาธรรมเนียมที่โจทก์ได้รับยกเว้นทั้งหมดมาวางต่อศาลในนามของโจทก์ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเป็นเงิน 50,000 บาท ค่าขออื่นนอกจากนี้ให้ยก⁶²

หมายเหตุ (ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เรียกได้ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้แก่ ค่าเสียหายตามหลักละเมิด ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ (emotional distress) และค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ (punitive damages) โดยใน พ.ร.บ.ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง)

พูดอีกแง่คือ จุดประสงค์ของค่าสินไหมทดแทนชดเชยนี้ที่เป็นไปเพื่อการลงโทษอย่างชัดเจนนั้น หากว่ากันตามกฎหมายจะพบได้ในกรณีของกฎหมายเฉพาะ ที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าสามารถให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอื่นนอกจากความเสียหายที่แท้จริงได้ เพื่อเป็นการลงโทษ เช่น พระราชบัญญัติความล้มเหลวการค้า พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เป็นต้น

⁶²บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) กับ นายธีรเกียรติ เจริญบัณฑิตสกุล, คำพิพากษาฎีกาที่ ผบ502/2560 (ศาลชั้นต้น 2560 คดีดำหมายเลข ผบ1500/2558).

2.6.3 ประเภททั่วไปของค่าสินไหมทดแทน

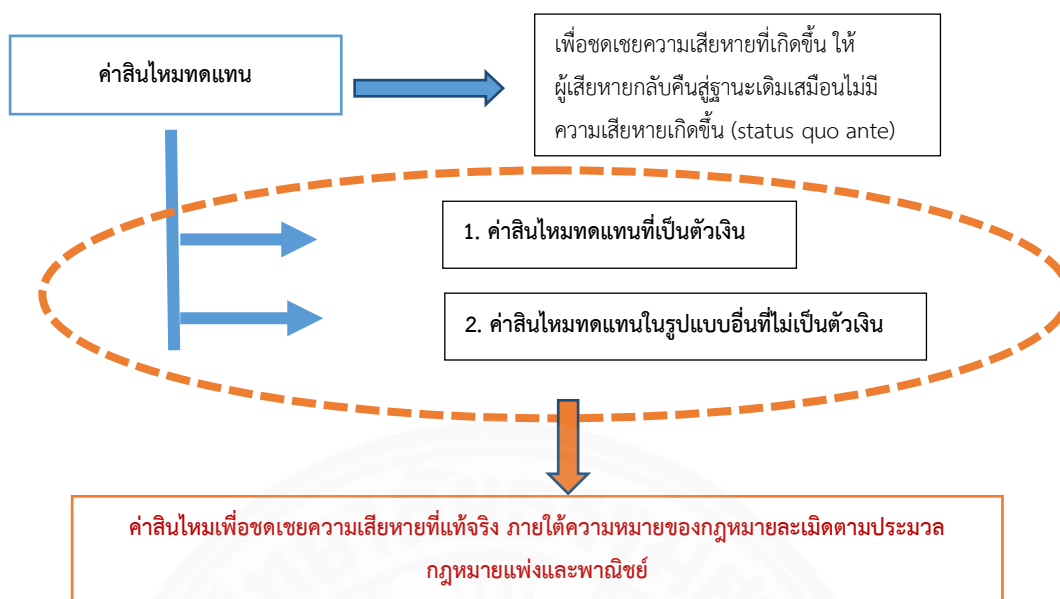
เนื่องจากการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเป็นวิธีในการเยียวยาความเสียหาย ซึ่งอาจจะกำหนดให้มีการคืนทรัพย์สินที่ผู้เสียหายต้องเสียไป หรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือกำหนดให้ชดใช้เงินค่าเสียหาย หรือรวมทั้งการจัดการตามควร เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมให้มากที่สุดเสมือนไม่มีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาดูจะพบว่าค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดที่ชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายนั้น เกิดจากการกำหนดขึ้นตามความเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดได้ก่อขึ้นแก่ผู้เสียหาย นั้นสามารถทำให้จัดประเภทของค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดที่ชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.6.3.1 ค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงิน

ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงิน ในกฎหมายไทยเรียกว่าค่าเสียหายที่คำนวณได้ (ซึ่งมีทั้งส่วนที่คำนวณได้และคำนวณไม่ได้ ต้องอาศัยการใช้ดุลพินิจของศาลในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้ ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในภายหลัง ในหัวข้อ “หลักในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน”)

2.6.3.2 ค่าสินไหมทดแทนในรูปแบบอื่นที่ไม่เป็นตัวเงิน

การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในรูปแบบอื่นที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งอาจเป็นการคืนทรัพย์สิน หรือนำทรัพย์สินประเภทเดียวกันมาคืน หรือการกระทำอื่นใดเพื่อทำให้กลับคืนสู่ฐานะเดิม โดยเฉพาะเจาะจง โดยศาลจะเป็นผู้กำหนดตามดุลพินิจ อย่างเช่น ตามมาตรา 447 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลใดทำให้เขาต้องเสียหายแก่ชื่อเสียง เมื่อผู้ต้องเสียหายร้องขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้น “จัดการตามควร” เพื่อให้ชื่อเสียงของพวกนั้นกลับคืนดีแทนกันให้ใช้ค่าเสียหายที่เป็นตัวเงิน หรือทั้งให้ใช้ค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินด้วยก็ได้”

ภาพที่ 2.4 แผนภูมิแสดงประเภททั่วไปของค่าสินไหมทดแทน. โดย ผู้วิจัย.

โดยพื้นฐานความคิดเรื่องค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีจุดประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในสังคมไม่ให้บุคคลอื่นมาล่วงละเมิดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หากมีบุคคลใดกระทำความผิดล่วงเกินสิทธิของบุคคลอื่นจนทำให้บุคคลอื่นนั้นเสียหายโดยไม่มีอำนาจกระทำ ได้ บุคคลผู้ได้รับความเสียหายชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อเยียวยา (restitutio in intergrum) ให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนไม่มีความเสียหายเกิดขึ้น (status quo ante)⁶³ แต่บางกรณีไม่อาจทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมได้ก็จำเป็นต้องชดใช้ด้วยเงิน (monetary damages) หรือวิธีอื่น เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะใกล้เคียงเดิมที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น กรณีทำให้บุคคลอื่นบาดเจ็บ (personal injury) ไม่อาจทำให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมได้ จึงต้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนกันโดยการชำระเงิน

ฉะนั้นความเสียหายที่ไม่เป็นเงินเป็นทอง ติราคาไม่ได้ เช่น ทำให้ร่างกายพิการถูกตัดแขนตัดขากระดูกหัก เนื่องจากถูกรถชน ทำให้เสียอนามัย ทนทุกข์ทรมาน เสียเสรีภาพโดยถูกกักขัง

⁶³ ศนันทกรณ (จำปี) โสทธิพันธุ์, คำอธิบายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่งและลาภมิควร ได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2553).

เหล่านี้ไม่มีราคาที่จะคำนวณเป็นเงินได้ แต่ก็เป็นการเสียหายที่บังคับให้ใช้ได้ ดังนั้นวิธีที่จะชดใช้ได้ง่ายที่สุดนั้นคือการใช้ค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงินนั่นเอง ซึ่งจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีการละเมิดและเกิดความเสียหายต่อชีวิตมากที่สุด เพราะชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหาทดแทน หรือทำกลับคืนสู่สภาพเดิมได้ แต่ทั้งนี้ศาลจะเป็นผู้มอบบาทในการกำหนดวิธีการชดเชยค่าสินไหมดังกล่าวขึ้นเองตามมาตรา 438

2.7 หลักในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 438

ตามมาตรา 438 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่งค่าสินไหมทดแทนนั้นได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อขึ้นนั้นด้วย”

จากบทบัญญัติตามมาตรา 438 แสดงให้เห็นว่ากฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ หรือแนวทางให้ศาลนั้น ใช้ดุลพินิจของตนในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน และได้ระบุด้วยว่า ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายในแต่ละเรื่องก็จะมีบทบัญญัติเฉพาะเรื่องแยกกำหนดไว้เป็นพวก ๆ ค่าสินไหมทดแทนนั้นคืออะไรบ้าง หากกรณีใด ๆ ที่ไม่ได้มีกฎหมายกำหนดไว้เฉพาะเรื่องก็จะกลับมายึดวรรคแรกของ มาตรา 438 เป็นบททั่วไปในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน นั่นคือการใช้ดุลพินิจของศาลนั่นเอง

2.7.1 พิจารณาตามกรอบหรือแนวทางการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนที่ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร

ในส่วนนี้ผู้วิจัยขออธิบายสืบเนื่องจากการที่ระบบกฎหมายของประเทศไทยเป็นแบบ Civil Law คือ จะมีประมวลกฎหมายเป็นบทบัญญัติถึงระเบียบวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ รวมถึงข้อกำหนด บทลงโทษ ในแต่ละเรื่องเอาไว้ ผู้บังคับใช้กฎหมายจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัตินั้น ซึ่งในส่วนของกฎหมายละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ ได้ระบุเกี่ยวกับการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนเอาไว้ สองส่วนคือ ส่วนที่เป็นการให้อำนาจศาลในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนโดยดูจากพฤติการณ์และความร้ายแรง ตามมาตรา 438 และอีกส่วนคือ การกำหนดแนวทางการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนตามประเภทของความเสียหายแต่ละชนิด ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.7.1.1 พิจารณาค่าสินไหมทดแทนโดยพฤติการณ์ และความร้ายแรง ตาม

มาตรา 438

ตามมาตรา 438 ได้บัญญัติไว้ว่าบุคคลที่มีอำนาจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ “ศาล” โดยได้ให้อำนาจแก่ศาลในการใช้ดุลพินิจว่าจะกำหนดสถานใด เพียงใด ก็แล้วแต่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ดังนี้

สถานใด หมายถึง ศาลจะกำหนดด้วยวิธีใดก็ได้ แล้วแต่ว่าละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายประเภทใด เช่น การคืนทรัพย์กรณีเอาทรัพย์เขาไป การใช้เงินทดแทน การให้ค่าซ่อม การโฆษณาแก้ข่าว การถอนชื่อ การหยุดเลียนแบบ การออกไปจากที่ดินหรือบ้านของผู้อื่น การรื้อถอนและขนย้ายสิ่งของออกไป เป็นต้น

เพียงใด หมายถึง ศาลจะเป็นผู้กำหนดว่าค่าสินไหมทดแทนนั้น ควรต้องพิจารณาให้มากน้อยเท่าใดเอง

พฤติการณ์ หมายถึง การใช้ดุลพินิจตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการกระทำของจำเลย ว่าเป็นเรื่องอะไร เป็นการเอาทรัพย์ของเขาไป หรือเป็นแค่การทำให้ทรัพย์เสียหาย หรือ เป็นการทำให้ตาย หรือเป็นการทำให้บาดเจ็บ หรือเป็นการทำให้เสียหายแก่นามัย เสรีภาพ หรือเป็นการทำให้เสียหายแก่สิทธิอื่น ๆ⁶⁴

ความร้ายแรงแห่งละเมิด หมายถึง การพิจารณาว่าจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือต่างฝ่ายต่างประมาทเลินเล่อ เพราะในกรณีที่เป็นการกระทำโดยจงใจ ก็อาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนมากกว่ากรณีประมาท เป็นต้น ถึงแม้สิ่งเหล่านี้จะเป็นข้อที่ต้องพิจารณานายุติไปแล้วก่อนที่จะถึงขั้นตอนการกำหนดค่าสินไหมทดแทนก็ตาม เช่น จำเลยขับรถโดยประมาทขณะที่การจราจรคับคั่ง หรือ ยิงปืนเข้าไปในที่ชุมชนโดยเจตนา เป็นต้น แต่เหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องแสดงให้เห็นถึงความร้ายแรงแห่งละเมิดที่ศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณา กำหนดค่าสินไหมทดแทนด้วยเช่นกัน

จากข้อความข้างต้น ที่กฎหมายได้ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจ พิจารณาตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ทำให้เห็นได้ว่า ในกรณีที่เกิดการละเมิดต่อความเสียหาย

⁶⁴ ศนันทกรณ (จำปี) โสทธิพันธุ์, คำอธิบายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่งและลามิควรร ได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2553), น. 299.

ประเภทเดียวกัน เช่น ความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัย ที่มีจุดต่างที่สุดทำยผู้เสียหายถึงแก่ชีวิตหรือไม่ถึงแก่ชีวิตนั้น มีช่องว่างของค่าสินไหมทดแทนที่ฝ่ายผู้เสียหายได้รับ ซึ่งอาจแตกต่างกันอย่างชัดเจน เพียงเพราะหมดสิ้นสภาพบุคคลจากความตาย แสดงให้เห็นว่า ค่าสินไหมทดแทนที่ศาลพิจารณา หรือกำลังจะพิจารณานั้นไม่สามารถสะท้อนมูลค่าชีวิตที่แท้จริงของทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างแท้จริง

2.7.1.2 พิจารณาตามกรอบหรือแนวทางการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนที่ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยแบ่งตามประเภทของความเสียหาย

การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนโดยมีประเภทของความเสียหายเป็นเกณฑ์นั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้แบ่งเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ 5 ประเภทดังนี้

(1) การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อทรัพย์สิน

การคืนทรัพย์สินหรือการใช้ราคาทรัพย์สิน ในกรณีที่มีการละเมิดเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไป ผู้ทำละเมิดต้องใช้คืนทรัพย์สินนั้น หากการคืนทรัพย์สินนั้นไม่สามารถที่จะทำได้ ต้องใช้ราคาแทนทั้งหมดหรือบางส่วนรวมทั้งดอกเบี้ยแก่ผู้เสียหาย และค่าขาดประโยชน์จากการไม่ได้ใช้ทรัพย์สิน⁶⁵ แต่ในกรณีที่ทำละเมิดให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหายโดยไม่ได้เอาไป ผู้ทำละเมิดต้องชดเชยค่าเสียหายแก่ความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น การใช้ราคาหรือค่าซ่อมเพื่อให้ทรัพย์สินนั้นกลับคืนสู่สภาพเดิม⁶⁶ และอาจต้องชดเชยค่าเสียหายอื่น ๆ อาทิ ค่าที่ไม่มีรถใช้ระหว่างซ่อม เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า มาตรา 438 ไม่ได้กำหนดลำดับก่อนหลังของการบังคับให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อทรัพย์สินว่า ผู้เสียหาย หรือ จำเลย มีสิทธิเลือกว่าสามารถชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นราคาทรัพย์สินโดยไม่รับทรัพย์สินคืนในกรณีที่ยังคืนได้ แต่ประเด็นนี้ท่านอาจารย์ศักดิ์ สนองชาติได้ให้ความเห็นไว้ว่า ผู้เสียหายไม่มีสิทธิเรียกให้ผู้กระทำละเมิดชดเชยราคาคืนในกรณีที่ยังอาจเรียกให้คืนทรัพย์สินได้ เว้นไว้แต่ทรัพย์สินนั้นจะเสื่อมสลาย สูญหาย หรือถูกทำลายไปแล้ว อีกทั้งหลักของการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือการเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิมเสมือนไม่มีความเสียหายนั้นเกิดขึ้น (Status quo ante) ด้วยเหตุผลนี้ผู้เขียนจึงเห็นด้วยว่าการเยียวยาผู้เสียหายในกรณีละเมิด ควรพยายามกระทำให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นหมดไปให้ได้มากที่สุดตามสภาพเดิมที่เคยเป็นมา หากไม่มีทางทำได้จึงค่อยพิจารณา

⁶⁵ ป.พ.พ., มาตรา 439.

⁶⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 3411-3412/2526 (เนติ) น.2550 หมายถึง คำพิพากษาฎีกาที่จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภาหน้า 2550

ค่าสินไหมทดแทนด้วยวิธีอื่น ๆ ไม่ว่าจะ เป็นค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงิน หรือค่าสินไหมทดแทนในรูปแบบที่เฉพาะเจาะจง

(2) การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต

ในกรณีที่มีการทำละเมิดเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายนั้น มีลักษณะสำคัญของชีวิตที่ต่างจากทรัพย์สินที่ เมื่อชีวิตได้ถูกกระทำละเมิดจนถึงแก่ความตายแล้วนั้น โดยตัวสภาพไม่สามารถทำให้ชีวิตกลับคืนดังเดิมได้⁶⁷ อีกทั้งชีวิตยังเป็นสิ่งมนุษย์เราประเมินค่าได้ยากยิ่ง การชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิตที่ต้องสูญเสียไปของผู้ตายแท้จริงแล้วไม่มีกรณีใดเลยที่ค่าสินไหมทดแทนที่ว่าเป็น การทดแทนชีวิตของผู้ตาย เนื่องด้วย

ก. ผู้ตายหมดสภาพบุคคล กล่าวได้ว่าสูญเสียชีวิตไปแล้ว ไม่สามารถรับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนใดๆได้

ข. แต่อย่างไรก็ตามการจะไม่พิจารณาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิตเลย ด้วยเหตุที่ผู้ตายได้ตายไปแล้วนั้น ไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องเนื่องด้วยชีวิตแม้จะยากแก่การประเมินค่า หรือมีค่ามากจนมิสามารถประเมินได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าชีวิตของบุคคลไม่มี “มูลค่าแห่งชีวิต”⁶⁸ ซึ่งแม้มิติทางนิติศาสตร์จะไม่สามารถให้คำตอบในเรื่องนี้ได้อย่างเป็นระบบและมีเหตุมีผล อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดค่าเสียหายมิได้แต่เพียงเฉพาะมิติทางนิติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังมีมิติทางเศรษฐศาสตร์ที่สามารถใช้พิจารณาควบคู่ไปกับกระบวนการพิจารณาในทางนิติศาสตร์ได้ กระบวนการดังกล่าวนี้ เรียกว่าการวิเคราะห์โดยใช้หลักการศึกษากฎหมายในเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Analysis of Law) ทั้งนี้ ในประเด็นเรื่องมูลค่าแห่งชีวิตมนุษย์ สามารถอาศัยแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วย “การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์” (Cost Benefit Analysis) มาอธิบายถึงเหตุผลและการตัดสินใจของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับ “ความตาย” ได้ อาทิเช่น นาย ก. อายุ 15 ปี ได้รับการวินิจฉัยว่าป่วยเป็นโรคร้ายและจะมีอายุได้เพียง 20 ปี เช่นนี้แล้ว นาย ก. อาจเลือกไม่เรียนหนังสือไม่ทำงาน แต่ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการประกอบกิจกรรมที่สร้างความสุขให้กับตนเองมากที่สุดแม้จะเป็นกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการเสียชีวิต เช่น การเที่ยวเตร่ เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างความสุข

⁶⁷ Jennifer Arlen, “An Economic Analysis of Tort Damages of Wrongful Death,” *New York University Law Review*, (1985-1986),1113, <https://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/nylr60&id=1126> (accessed February 23,2018).

⁶⁸ จักรินทร์ โภเมศ, “ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายลักษณะละเมิด,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), 221.

ให้แก่ นาย ก. ได้ในระยะสั้น ซึ่งในสายตาของคนทั่วไปในระยะยาวแล้วการตั้งใจเรียนหรือการทำงานเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตและสร้างความสุขในระยะยาวได้มากกว่าการเที่ยว แต่เนื่องจาก นาย ก. มีอายุเพียง 20 ปี ในสายตาของนาย ก. การเรียนและการทำงานเป็น “ต้นทุน” อย่างหนึ่ง ที่ให้ผลตอบแทนในช่วงที่นาย ก. มีอายุ 20 ปี ซึ่งนาย ก. ไม่มีชีวิตอยู่แล้ว การตัดสินใจเที่ยวเตร่ แทนการเรียน จึงเป็นกิจกรรมที่สมเหตุสมผลในสายตาของนาย ก.⁶⁹ และเมื่อพิจารณาต้นทุนที่เกิดจากการตาย ก็สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประการดังนี้

ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) เป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียชีวิตโดยตรง ที่ต้องสูญเสียโอกาสในการแสวงหาความสุขในชีวิต ซึ่งในกรณีตายย่อมทำให้ผู้เสียชีวิตไม่มีโอกาสที่จะได้รับความสุขในชีวิตใดๆอีกต่อไปแล้วโดยสิ้นเชิง จึงถือเป็นต้นทุนค่าเสียโอกาสที่สูงมาก และด้วยเหตุนี้คนส่วนมากหากเลือกได้ย่อมไม่เลือกที่จะตาย

ต้นทุนที่เป็นผลกระทบภายนอก (Externality Cost) การตายของบุคคลหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลใกล้ชิดที่เกี่ยวข้องด้วย โดยจะเกิดผลกระทบมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้ตายต่อบุคคลใกล้ชิดนั้น อาทิ ผู้ตายเป็นเสาหลักในการหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว การตายของผู้เป็นเสาหลักของครอบครัวย่อมส่งผลกระทบต่อคนในครอบครัวทั้งหมดในการที่จะต้องสูญเสียการได้รับอุปการะเลี้ยงดู

ต้นทุนทางสังคม (Social Cost) บุคคลนอกจากจะมีหน้าต่อตนเองหรือครอบครัวแล้ว ยังมีหน้าที่ในฐานะเป็นฟันเฟืองหนึ่งที่ขับเคลื่อนสังคมด้วย การเสียชีวิตของบุคคลจึงถือได้ว่าเป็นการสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่สร้างมูลค่าต่อสังคมส่วนรวมด้วยเช่นกัน

จากแนวคิดเบื้องต้น ทำให้มีความพยายามลดความเสี่ยงหรือความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการสูญเสียชีวิต อาทิ ในระดับปัจเจกชน บุคคลอาจเลือกทำประกันภัยไว้เพื่อลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นต่อตนเองหรือครอบครัว หรือในระดับสังคมที่มีกำหนดนโยบาย หรือลงทุนเพื่อลดความเสี่ยงในการสูญเสียทรัพยากรบุคคลของสังคมได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการทำประกันภัย ลงทุน หรือกำหนดนโยบาย ล้วนแล้วแต่มีต้นทุนค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ประเด็นเบื้องต้นที่จำเป็นต้องพิจารณาก่อนตัดสินใจดำเนินการใดๆ คือเรื่องความคุ้มค่า ซึ่งการจะตอบได้ว่าการลงทุนเพื่อลดความเสี่ยง หรือการทำประกันใดๆคุ้มค่าหรือไม่ จำเป็นต้องทราบข้อมูลในเบื้องต้นเสียก่อนว่า สิ่งที่ต้องการจะคุ้มครองมีมูลค่าเท่าใด ซึ่งในกรณีนี้หมายถึงมูลค่าแห่งชีวิตของมนุษย์ที่มีความเป็นปัจเจกแตกต่างกันแต่ละรายนั่นเอง โดยในส่วนของวิธีการทางเศรษฐศาสตร์ที่มักถูกหยิบยกมาใช้ใน

⁶⁹ ปังปอนด์ รักอำนาจกิจ และพิริยะ ผลพิรุฬ, *ความตายในแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ พฤติกรรม*, ตุลาคม 2553, 3.

การประมาณมูลค่าชีวิต อาทิ วิธีประเมินโดยใช้หลักต้นทุนทรัพยากรมนุษย์ (Human Capital Approach) หรือการประเมินมูลค่าทางสถิติของชีวิต (Value of Statistical Life: VSL) ผู้เขียนขออนุญาตยกไปกล่าวโดยละเอียดอีกครั้งในบทที่ 4

ค. ดังนั้น เมื่อเกิดการละเมิดต่อชีวิต ทำให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย กฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงได้กำหนดให้ทายาทมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ โดยทายาทในที่นี้หมายถึงทายาทตามกฎหมายลักษณะมรดก เช่น สามีหรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การเรียกร้องของทายาทผู้ตายและการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนของศาล จากกรณีความเสียหายต่อชีวิต ก็ต้องเรียกร้องและพิจารณาตามมาตราต่างๆ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเริ่มจากมาตราที่ 443 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า

“ในกรณีทำให้เขาถึงตายนั้น ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ค่าปลงศพรวมทั้งค่าใช้จ่ายจำเป็นอย่างอื่น ๆ อีกด้วย

ถ้ามิได้ตายในทันที ค่าสินไหมทดแทนได้แก่ค่ารักษาพยาบาล รวมทั้งค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์ทำมาหาได้เพราะไม่สามารถประกอบกิจการงานนั้นด้วย

ถ้าว่าเหตุที่ตายลงนั้นทำให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดต้องขาดไร้อุปการะตามกฎหมายไปด้วยไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

ซึ่งสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ว่า การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต ตามมาตรา 443 ผู้มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ดังนี้

(2.1) ค่าปลงศพ หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพตามประเพณีของศาสนา

(2.2) ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอื่น ๆ ในการจัดงานศพ หมายถึง ค่าใช้จ่ายนอกเหนือจาก การปลงศพ แต่เกี่ยวข้องกับ การปลงศพ เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เป็นต้น

(2.3) ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย ค่ารักษาพยาบาลก่อนตายนี้ถือได้ว่าเป็นมรดก ของทายาทส่วนหนึ่งหากผู้ตายไม่ต้องเข้าไปรักษาตัวในโรงพยาบาล อีกทั้งค่าสินไหมชดเชยส่วนนี้เป็นส่วนที่ผู้ทำละเมิดต้องชดใช้ให้ผู้เสียหายก่อนตายอยู่แล้วด้วย

(2.4) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตาย หมายถึง ก่อนตายที่ผู้ตายต้องรักษา ตัว ทำให้ไม่สามารถไปทำงานได้ต้องขาดรายได้ และขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตาย จึงถือเป็นค่าสินไหม ทดแทนประการหนึ่งที่ต้องจ่ายให้กับทายาท

(2.5) ค่าขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย หมายถึง บุคคลที่กฎหมายกำหนดไว้ให้มีสิทธิได้รับอุปการะ ตามกฎหมายลักษณะครอบครัว มิใช่บุคคลซึ่งได้รับการอุปการะจากผู้ตายในทางข้อเท็จจริง

(2.6) “ค่าขาดแรงงานของบุคคลภายนอก” นอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 แล้ว ยังมีมาตรา 445 ที่บัญญัติว่า

“ในกรณีที่ทำให้เขาถึงตายหรือให้เสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ถ้าผู้ต้องเสียหายมีความผูกพันตามกฎหมายจะต้องทำการงานให้เป็นคุณแก่บุคคลภายนอกในครัวเรือนหรืออุตสาหกรรมของบุคคลภายนอกนั้นไซ้ ท่านว่าบุคคลผู้จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อที่เขาขาดแรงงานอันนั้นไปด้วย”

มาตรา 445 ทำให้สามารถพิจารณาได้ว่า บุคคลภายนอกมีสิทธิเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการขาดการทำงานของผู้ตายได้ เป็นการให้สิทธิแก่บุคคลภายนอกในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอย่างชัดเจน และสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าชีวิตที่ผู้ตายได้สูญเสียไปอีกทางหนึ่งด้วย

(2.7) ดอกเบี้ยสำหรับค่าเสียหาย

(3) การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัย

การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในกรณีนี้ ผู้เสียหายไม่ได้ถึงแก่ความตาย แต่มีความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัย ตามมาตรา 444 กฎหมายไทยบัญญัติว่าผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ดังนี้

(3.1) ค่าเสียหายที่ตนต้องเสียไป เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าจ้างพยาบาล เป็นต้น

(3.2) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ระหว่างเจ็บป่วย ซึ่งเน้นเฉพาะค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ของผู้เสียหายเท่านั้น

(3.3) ค่าเสียความสามารถในการประกอบกิจการในอนาคต ซึ่งกรณีที่ค่าเสียหายนี้เป็นความเสียหายที่ยังไม่แน่ชัด ศาลสามารถกำหนดเพิ่มเติมได้ในภายหลัง

(3.4) ค่าเสียหายอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน กรณีค่าเสียหายตัวนี้ หมายถึง ค่าเสียหายที่คิดคำนวณเป็นเงินไม่ชัดเจน เช่น ค่าเสื่อมสุขภาพ ค่าทนทุกข์ทรมานทางกายและใจ ตามมาตรา 446 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่ทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้เสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัว”

ทำให้ผู้เขียนเห็นความต่างอีกประการ ต่อความเสียหายต่อร่างกายกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย กับกรณีที่ไม่ถึงแก่ความตาย ไม่ว่าจะตายในภายหลังก็ดี หรือเสียหายต่อ

เพียงร่างกายและอนามัยก็ดี คือ หากผู้เสียหายถึงแก่ความตายแล้วนั้น สิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ตามมาตรา 446 โดยเฉพาะค่าทอนทุกข์ทรมานทางกายและใจ จะหมดไปตามสภาพของบุคคลที่สิ้นสุดไปพร้อมกับความตายที่ได้รับด้วย

การพิจารณาคดีจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิตในทันทีซึ่งผู้มีสิทธิในการเรียกร้องคือทายาทตามกฎหมายลักษณะครอบครัว และบุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายจากการตายของผู้เสียหาย ซึ่งในส่วนค่าเสียหายต่อจิตใจนั้น ทางกฎหมายไทยไม่สามารถเรียกร้องได้

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า หากการตายนั้นเกิดจากกรณีกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กลับได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ศาลสามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดต่อจิตใจของสามีภริยา บุพการีหรือ ผู้สืบสันดานของบุคคลผู้เสียชีวิตด้วย⁷⁰

(3.5) ค่าเสียหายที่บุคคลภายนอกมีสิทธิเรียก อันได้แก่ ค่าเสียหายที่ขาดการทำงานในครัวเรือนหรือในอุตสาหกรรมของผู้เสียหาย

(4) การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่เสรีภาพ

ในกรณีมีการทำละเมิดให้ผู้เสียหาย ต้องเสียหาย แก่เสรีภาพ กฎหมายบัญญัติให้สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ ดังนี้

(4.1) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้⁷¹

(4.2) ความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน⁷² อาทิ ค่าความหวาดกลัวที่เกิดขึ้นจากการถูกคุมขัง เป็นต้น⁷³

⁷⁰ พรบ.ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๑๑ บัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกายสุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

⁷¹ ป.พ.พ., มาตรา 438.

⁷² ป.พ.พ., มาตรา 446.

(4.3) ค่าขาดประโยชน์แก่บุคคลภายนอก (ค่าเสียหายที่บุคคลภายนอกมีสิทธิเรียก)⁷⁴

(5) การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่ชื่อเสียง

ในกรณีมีการทำละเมิดให้ผู้เสียหาย ต้องเสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายสามารถเรียกค่าเสียหายได้ดังนี้⁷⁵

(5.1) ค่าเสียหาย (เป็นค่าเสียหายที่สามารถเรียกได้ตามมาตรา 438)

(5.2) การทำให้ชื่อเสียงกลับคืนดี เช่น การโฆษณาขอขมาทางหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นต้น (ตามประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 447)

(5.1) ค่าเสียหาย และการทำให้ชื่อเสียงกลับคืนดี (กรณีที่มีการเรียกร้องค่าเสียหายไม่เพียงพอที่จะเยียวยาความเสียหาย มาตราที่ 438 รวมกับมาตราที่ 447)

นอกเหนือไปจากการพิจารณาค่าสินไหมทดแทน ที่ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ตามประเภทความเสียหายแล้วนั้น กฎหมายไทยยังได้ให้อำนาจศาล ในการใช้ดุลพินิจตามมาตรา 438 ในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนไว้อีกด้วย ดังจะกล่าวถึงต่อไป

2.7.2 รูปแบบการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการใช้ดุลพินิจของศาลกรณีผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย

ละเมิดถึงแก่ความตาย

พบว่ากรณีที่ถูกถูกละเมิดถึงแก่ความตาย ค่าความเสียหายที่ศาลต้องพิจารณาจะมีทั้งส่วนที่คำนวณเป็นเงินได้ (pecuniary damage) และคำนวณเป็นเงินไม่ได้ (non-pecuniary damage) บางส่วนแม้จะคำนวณเป็นเงินได้แต่ก็ยากแก่การประมาณค่าความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยภายใต้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องละเมิดแล้วนั้น กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจประกอบการพิจารณา ทำให้การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนนั้นได้มีแนวทางในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้เป็น 3 ลักษณะ⁷⁶ คือ

⁷³ คำพิพากษาฎีกาที่ 809/2487 (เนติ.) น.475 หมายถึง คำพิพากษาฎีกาที่จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา หน้า 475

⁷⁴ ป.พ.พ., มาตรา 445.

⁷⁵ ภาคภูมิ พงษ์ชัยภูมิ, "ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), 43.

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน: 46.

2.7.2.1 การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเป็นการลงโทษ

กรณีที่มีการกระทำละเมิดนั้น มีลักษณะเป็นการกระทำที่มีพฤติการณ์ร้ายแรง ออกอาจ ทำทนายกฎหมายบ้านเมือง ทารุณโหดร้าย เจตนาหรือจงใจฆ่าให้ตาย ศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเป็นเยี่ยงอย่าง เป็นการพิจารณาถึงความชั่วร้ายของจำเลย โดยกำหนดให้มากกว่าความเป็นจริงหรือสูงกว่าปกติเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำละเมิด⁷⁷ อย่างไรก็ตามศาลไทยก็ยังไม่มีความแน่ชัด ว่าศาลไทยมีการใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเพื่อเป็นการลงโทษจริงหรือไม่ เพราะความเสียหายในเชิงลงโทษที่ศาลไทยได้กำหนดนั้นก็ไม่เคยเกินไปกว่าความเสียหายที่แท้จริง

คำพิพากษาฎีกาที่ 7166 / 2522 ชาวต่างชาติเป็นโจทก์ฟ้องบริษัทการบินไทยเรียกค่าเสียหายที่เครื่องบินโดยสารตก เป็นเหตุให้สามีและบิดาของโจทก์เสียชีวิต โจทก์เรียกค่าเสียหายในทางแพ่งอันเนื่องมาจากนักบินซึ่งเป็นลูกจ้างของการบินไทยจงใจละเมิดกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานความปลอดภัยเป็นเงิน 20,000,000 บาท ซึ่งก็คือการเรียกค่าเสียหายในเชิงลงโทษนั่นเอง แต่ศาลฎีกาไม่กำหนดค่าเสียหายนี้ให้โดยอ้างว่ามีใช้ค่าเสียหายที่จะเรียกร้องเอากับจำเลยได้ตามมาตรา 443

อย่างไรก็ตามมีบางกรณีที่ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่อาศัยมาตรา 438 ที่ว่าให้ใช้ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดนั่นเอง เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 64 / 2501 , คำพิพากษาฎีกาที่ 366 / 2474 , คำพิพากษาฎีกาที่ 366 / 2475

ซึ่งเห็นได้ว่าการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเป็นการลงโทษของศาลไทยนั้นในกรณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตร่างกายและอนามัยกลับมีค่าสินไหมทดแทนที่น้อยกว่ากรณีความเสียหายในเชิงธุรกิจเสียอีก ซึ่งจะทำให้จุดประสงค์ของการเป็นเครื่องมือในการยับยั้งการกระทำผิดของกฎหมายขาดประสิทธิภาพ

2.7.2.2 การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเป็นการประมาณการ

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในข้อนี้จะเป็นลักษณะทั่วไปตามมาตรา 438 โดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความเสียหายประเภทที่มีใช้ตัวเงินด้วยเหตุที่ค่าเสียหายประเภทนี้มักจะเป็นสิ่งที่ยากแก่การคำนวณ และจำเลยอาจคิดคำนวณมากเกินไป ศาลจึงกำหนดว่าแค่ไหนสมควรโดยใช้หลักการประมาณการหาได้มีวิธีการที่ชัดเจนไม่ โดยพิจารณาจากฐานะและสภาพสังคมของผู้เสียหายประกอบ เช่น กรณีความเสียหายแก่ร่างกาย ความทุพพลภาพ เป็นต้น นอกจากนี้สาร

⁷⁷ เพิ่ง เพิ่งนิติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง, (กรุงเทพฯ: หจก. จีรัชการพิมพ์, 2552), 101.

ยังใช้การประมาณการค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่โจทก์ไม่สามารถนำสืบได้ว่าได้รับความเสียหายเท่าไรด้วย

อันที่จริงแล้วหลักการประมาณการของศาลนี้ง่ายต่อการนำไปสู่การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนที่ต่ำไปกว่าความเป็นจริง (เกินไปไม่ได้เนื่องจากศาลไม่มีอำนาจพิจารณาเกินคำขอ ตามมาตรา 142 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) โดยเฉพาะคดีที่ลักษณะของความเสียหายเป็นส่วนของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน และคดีที่ค่าความเสียหายนั้นยากยิ่งแก่การคำนวณ เช่น ค่าขาดไร้อุปการะ เป็นต้น ตราบใดที่ศาลขาดวิธีคิดที่แน่นอน หรือเครื่องมือที่ช่วยในการสร้างบรรทัดฐานอย่างชัดเจนแล้วโดยทั่วไป อาศัยเพียงดุลพินิจของศาลอาจทำให้ไม่สามารถพิจารณาได้รอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการตีความกฎหมาย การยึดติดกับแนวคำพิพากษาเดิมมากเกินไป หรือการกดต่ำไว้ก่อน เป็นต้น

2.7.2.3 การกำหนดค่าสินไหมทดแทนน้อยกว่าความเสียหายที่แท้จริง

ในการกระทำผิดนั้นจำเลยมีหน้าที่ต้อง ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยเปรียบเทียบค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเงินเท่ากับ 100 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งจำเลยจะรับผิดชอบเท่าไรนั้นต้องพิจารณาตามสัดส่วนความผิดด้วย เช่น ทั้งโจทก์และจำเลยต่างกระทำการประมาทก็ต้องร่วมกันรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนนั้นคนละครึ่ง เป็นต้น เหตุนี้ศาลจึงแบ่งความเสียหายให้จำเลยชดใช้ตามความร้ายแรงแห่งละเมิดนั่นเอง การกำหนดค่าเสียหายให้น้อยกว่าความเสียหายที่แท้จริงนี้มีบทบัญญัติในมาตรา 442 ประกอบกับมาตรา 223 ด้วยความเสียหายนั้นผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วยนั่นเองซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กรณี คือ

(1) ผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย

หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำละเมิดเป็นเหตุให้เกิดผลนั้น ในกรณีนี้ต้องอาศัยพฤติการณ์ว่าความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากัน ต้องถือการกระทำละเมิดเป็นเกณฑ์ ไม่ถือตามความเสียหายมากน้อยเป็นเกณฑ์

(2) ผู้เสียหายไม่ช่วยบรรเทาความเสียหาย

เป็นเรื่องที่ผู้ทำละเมิดไม่อาจคาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดความเสียหายอย่างไรร้ายแรง ผิดปกติ โดยผู้เสียหายละเลยไม่เตือนก่อน เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 702/2499 การที่เจ้าของที่ดินแปลงใดเอาที่ดินของตนไปจำนองหรือไม่นั้น เป็นการยากที่บุคคลภายนอกจะรู้ ซึ่งโดยปกติน่าจะเข้าใจกันว่าไม่มีภาระผูกพัน การที่โจทก์ไม่บอกกล่าวให้จำเลยรู้ถึงความเสียหายอันผิดปกตินี้ เป็นความผิดของโจทก์ประกอบอยู่ด้วย

(3) ผู้เสียหายละเลยไม่บำบัดป้องกัน หรือบรรเทาความเสียหาย

หมายถึง เมื่อเกิดความเสียหายแล้ว ผู้เสียหายสามารถบรรเทาความเสียหายได้แต่ไม่บรรเทา ศาลก็อาจพิจารณาให้ค่าสินไหมทดแทนให้น้อยลงได้ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 702 / 2499 จำเลยขับรถชนรถของโจทก์ซึ่งบรรทุกน้ำตาลทราย ทำให้น้ำตาลทรายกองอยู่ที่ข้างทาง ต่อมาฝนตกน้ำตาลจึงละลาย โดยโจทก์ไม่รีบขนน้ำตาลทรายเอาไปเก็บไว้แต่ปล่อยให้ทิ้งไว้กลางทาง ความเสียหายที่เกิดจากน้ำตาลละลายนี้ถือเป็นการกระทำละเมิดของจำเลย จำเลยต้องรับผิดชอบแต่ในขณะเดียวกันโจทก์ก็สามารถบรรเทาความเสียหายนั้นได้ด้วยการขนน้ำตาลไม่ให้เปียกแต่ก็ไม่ทำ ศาลอาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้น้อยลงได้

แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีการละเมิดต่อชีวิตและร่างกาย ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่ เป็นสิ่งมีค่าและไม่มีใครอยากสูญเสียไปเพราะจะได้ไม่คุ้มเสีย แต่หากเป็นเหตุของการประมาทร่วมแล้วโจทก์และจำเลยก็สมควรร่วมกันรับผิดชอบส่วนความเสียหายที่ตนได้มีส่วนก่อขึ้น แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ไม่สามารถขึ้นมาแถลงไขคดีได้ด้วยตนเอง การผลักภาระความรับผิดชอบให้ผู้ตาย (ผู้ซึ่งจะไม่ถูกดำเนินคดีทางอาญาด้วยเหตุที่ได้ตายลงแล้ว อีกทั้งไม่สามารถคัดค้านข้อเท็จจริงใดๆได้) โดยการกล่าวว่าเป็นการประมาทร่วมแล้วไซ้ จะก่อให้เกิดผลดีต่อจำเลยมากกว่า และเป็นแนวทางที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้มากเพราะไม่มีใครสามารถรู้ดีไปกว่าผู้ประสบเคราะห์กรรมนั้น ยกตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาอุทธรณ์ คดีหมายเลขดำ 2266-2278/2559 “คดีแพรวา 9 ศพ” ซึ่งโจทก์รวมเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทั้งสิ้น 113,077,510.22 บาท ศาลอุทธรณ์สั่งลดเงินชดเชยค่าเสียหายญาติเหยื่อผู้เสียชีวิตจากเดิมที่ศาลชั้นต้นตัดสินไว้รวมเป็นเงิน โดยประมาณ 30,000,000 บาท เหลือ 19,826,925 บาท เนื่องจากจำเลยอุทธรณ์ว่า ฝ่าย นางนฤมล คนขับรถมีส่วนประมาทไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ศาลพิจารณาเห็นว่า นางนฤมล มีส่วนความผิดก่อให้เกิดความเสียหายด้วยจริงแต่ก็ไม่ได้เป็นผลโดยตรง ค่าสินไหมทดแทนที่ต้องชดใช้จึงต้องพิจารณาลดหย่อนตามพฤติการณ์

2.8 การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลเพื่อกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่ชีวิต

กระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลนี้จะแสดงถึงลำดับ และรูปแบบการไต่สวนในชั้นศาล เพื่อพิจารณาตัดสินใหม่ทดแทนความเสียหายจากการละเมิด ว่าศาลจะมีใช้ผู้ประสบเหตุละเมิดเอง โดยตรงแต่จะเป็นผู้รับคำบรรยายฟ้องและคำให้การจากโจทก์และจำเลย ตามสำนวนที่ส่งเข้าสู่ศาล เพื่อนำมาประกอบการใช้ดุลพินิจพิพากษาคดีต่อไป

2.8.1 การบรรยายฟ้องและคำให้การ

การบรรยายฟ้องเรื่องละเมิด เป็นกรณีที่ต้องบรรยายให้เข้าหลักเกณฑ์ความรับผิดเพื่อละเมิด คือจำเลยกระทำผิดอย่างไร เป็นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ถ้าจะหาว่าประมาทเลินเล่อ จะต้องบรรยายว่าจำเลยกระทำอย่างไร ซึ่งเป็นการใช้ความระมัดระวังไม่เพียงพอ หรือไม่ใช้ความระมัดระวัง หรือฝ่าฝืนระเบียบแบบแผนอย่างไร อันจะถือว่าเป็นการประมาทเลินเล่อไม่กระทำตามหน้าที่อันควรกระทำ และการกระทำของจำเลยทำให้เสียหายอย่างไรแก่โจทก์ โจทก์มีสิทธิอย่างไรที่จำเลยทำให้เสียหายแก่สิทธินั้น⁷⁸ ซึ่งเป็นการบรรยายคำฟ้องแต่เฉพาะข้อเท็จจริงแบบเล่าเรื่องและอ้างเหตุผลที่จำเลยต้องรับผิดเอาไว้ ส่วนการปรับตัวบทกฎหมายเป็นเรื่องของศาล⁷⁹ แต่ในการบรรยายคำฟ้องเพื่อเรียกค่าเสียหายเพื่อความเสียหายแก่ชีวิต ก็จะต้องบรรยายให้ครบหลักเกณฑ์ความรับผิดสำหรับค่าเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น ผลของการกระทำของจำเลยที่ซบรณชนโจทก์นั่นเอง ได้ส่งผลให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บ ขาดประโยชน์ทำมาหาได้ เพราะต้องเสียความสามารถประกอบกรงานอย่างไร โจทก์ต้องบรรยายเปรียบเทียบความสามารถของโจทก์ ทั้งก่อนและหลังถูกทำละเมิด เป็นต้นว่าวิชาชีพการงานหรือประโยชน์ที่โจทก์เคยทำมาหาได้ก่อนถูกทำละเมิดว่ามีอยู่อย่างไร และหลังจากถูกทำละเมิดแล้ว ความสามารถประกอบกรงานของโจทก์จะต้องเสียไป หรือเสื่อมไปอย่างไร เสียหายโดยสิ้นเชิงหรือ เสียหายแต่เพียงบางส่วน ทั้งในเวลาปัจจุบันและในอนาคตด้วย เป็นต้น

กรณีที่โจทก์ต้องเสียหาย เป็นกรณีพิเศษที่แตกต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไปหรือเกิดในบางสาขาวิชาชีพโจทก์ก็จะต้องบรรยายไว้ด้วยเช่น โจทก์เป็นดารานักแสดง นางแบบโฆษณา

⁷⁸ พจน์ ปุษุปาคม, *ละเมิด*, (กรุงเทพมหานคร: กรุ้งสยามการพิมพ์. 2531). 728.

⁷⁹ พิพัฒน์ จักรางกูล, *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ภาคหนึ่ง)*, (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2543). 130.

การที่ต้องสูญเสียอวัยวะบางส่วน การทำให้เสียรูปทรงหรือทำให้มีแผลเป็น ย่อมกระทบถึงการรับงาน แสดงของโจทก์ หรือโจทก์มีอาชีพเป็นนักฟุตบอล การทำให้โจทก์บาดเจ็บที่ขาหรือข้อเท้า ทำให้โจทก์ ต้องขาดรายได้จากการลงเตะฟุตบอล เป็นต้น นอกจากนี้ในกรณีที่โจทก์ยังเป็นเด็ก หรือเป็นผู้ที่ยังไม่ มีการงานทำ หรือไม่มีประโยชน์นำมาหาได้ใดๆ โจทก์ก็ย่อมจะต้องบรรยายคำฟ้องถึงความคาดหวังใน อนาคตของโจทก์ที่ต้องเสียไป โดยอาจบรรยายถึงพื้นฐานทางการศึกษา พื้นฐานทางครอบครัว แนวโน้มของอาชีพหรือรายได้ เป็นต้น

แต่ในกรณีของการเสียหายถึงแก่ชีวิตนั้น โจทก์จะเป็นผู้สืบสันดาน บิดามารดา สามีภรรยา หรือบุตร ที่เข้ามามีสิทธิในการเป็นโจทก์เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยแทนผู้ตาย เนื่องจากผู้ตายเสียชีวิต การบรรยายฟ้องก็จะถูกดำเนินการผ่านตัวแทน (ผู้สืบสันดาน) ในการ เรียกร้องค่าความเสียหายแก่ชีวิต ตามมาตรา 443 อันได้แก่ ค่าปลงศพ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็น อื่นๆ หรือถ้ามีตายในทันที ก็จะมีค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์นำมาหาได้(ค่าขาดความสามารถ ในการประกอบกรงาน) และอาจเกิดสิทธิเรียกร้องจากบุคคลภายนอกที่ได้รับผลกระทบจากการตาย ลงของผู้เสียหาย ซึ่งเรียกว่า ค่าขาดไร้อุปการะ เหล่านี้ผู้บรรยายฟ้องจะมีใช้ผู้เสียหายที่ถึงแก่ความ ตาย แต่จะเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิอื่นๆแทนนั่นเอง

ตัวอย่างกรณีบรรยายฟ้องไม่ครบถ้วนเป็นเหตุให้ไม่สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทน ได้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4780/2558 ค่าเสียหายเบื้องต้นตามนิยามของ พ.ร.บ.คุ้มครอง ผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 มาตรา 4 หมายถึงค่าปลงศพด้วย เหตุที่จำเลยที่ 3 ต้องจ่ายค่าเสียหาย เบื้องต้นก็เพราะจำเลยที่ 2 นายจ้างของจำเลยที่ 1 ผู้ทำละเมิดทำสัญญาประกันภัยอัคคีภัยไว้กับจำเลย ที่ 3 ค่าเสียหายเบื้องต้นจึงเป็นค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยที่ 2 มีภาระต้องรับผิดชอบโจทก์ทั้งสอง การที่ จำเลยที่ 3 ชำระค่าเสียหายเบื้องต้นแก่โจทก์ทั้งสองจึงเป็นการชำระค่าปลงศพ รวมถึงค่าใช้จ่ายอัน จำเป็นอย่างอื่นด้วยแก่โจทก์ทั้งสองแทนจำเลยที่ 2 ผู้ต้องรับผิดชอบจากการทำละเมิดของจำเลยที่ 1 ซึ่ง เป็นลูกจ้างและทำละเมิดในทางการที่จ้าง

ล. เป็นภริยาของ ห. ผู้ตายมีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากผู้ตายตาม ป.พ.พ. มาตรา 1461 วรรคสอง ขณะ ห. มีชีวิตเป็นผู้ออกค่ารักษาพยาบาลซึ่งถือเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่ ล. ตลอดมา เมื่อ ห. ถึงแก่ความตายจากการทำละเมิดของจำเลยที่ 1 ล. จึงมีสิทธิเรียกค่าขาดไร้อุปการะในส่วนนี้ได้ แต่ก่อนถึงแก่ความตาย ล. ยังมีได้ฟ้องเรียกค่าขาดไร้อุปการะ แม้โจทก์ทั้งสองจะเป็นทายาทโดยธรรมของ ล. แต่โจทก์ทั้งสองบรรยายฟ้องเพียงว่าเป็นทายาทโดยธรรมและเป็น ผู้จัดการมรดกร่วมกันของ ห. มิได้บรรยายให้ชัดแจ้งว่าโจทก์ทั้งสองฟ้องคดีนี้ในฐานะทายาทโดยธรรม ของ ล. ด้วย โจทก์ทั้งสองจึงไม่มีอำนาจเรียกค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้แทน ล.

คดีนี้โจทก์ทั้งสองฟ้องให้จำเลยทั้งสามรับผิดชอบค่าขาดรายได้จากการประกอบอาชีพของ ห. ผู้ตาย แต่มิได้บรรยายฟ้องให้ชัดแจ้งว่า โจทก์ทั้งสองฟ้องเรียกค่าเสียหายดังกล่าวในฐานะทายาทโดยธรรมของ ล. และ ห. ผู้ตายมีความผูกพันตามกฎหมายจะต้องทำการงานให้เป็นคุณในครัวเรือนหรืออุตสาหกรรมแก่ ล. อย่างไร โจทก์ทั้งสองจึงไม่มีสิทธิเรียกค่าขาดแรงงานตามฟ้อง

ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่ถึงแก่ความตาย ในส่วนของค่าเสียหายเพื่อการเสียความสามารถประกอบการงานในอนาคต โจทก์ย่อมจะต้องเป็นฝ่ายประมาณจำนวนเงินค่าเสียหายและเรียกมาในคดี โดยต้องขอมาในคำขอท้ายคำฟ้องด้วย เนื่องจากศาลย่อมจะไม่ตัดสินหรือพิพากษาเกินกว่าคำขอ ที่ขอมาในท้ายฟ้อง⁸⁰ ศาลจะให้ได้อย่างมากเพียงเท่าที่ขอมา กล่าวคือเมื่อขอมาอย่างไรก็ต้องให้เท่านั้น จะพิพากษาให้มากกว่าที่ขอไว้ไม่ได้ แต่อาจ พิพากษาให้น้อยกว่านั้นได้

แต่ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ค่าเสียหายจากการเสียความสามารถในอนาคตจะหมดสิ้นไปตามสภาพบุคคลที่สูญสิ้นไปแล้วด้วย เนื่องจากปราศจากชีวิตที่จะกระทำการใดๆ หรือจะใช้ความสามารถใดๆของตนในการหาประโยชน์ทำมาหาได้ อยู่แล้ว เพราะชีวิตได้จบสิ้นแล้ว ดังนั้นในส่วนของค่าเสียหายจากการขาดประโยชน์ทำมาหาได้ หรือจากการเสียความสามารถในอนาคตสำหรับกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จึงไม่เกิดขึ้น แต่กลับเกิดเป็นค่าขาดไร้อุปการะแทนซึ่งศาลจะเป็นผู้พิจารณาผ่านการใช้ดุลพินิจซึ่งปราศจากวิธีคิดคำนวณที่ชัดเจน

ตัวอย่างการใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนในส่วนค่าขาดไร้อุปการะ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8565-8566/2558 คดีชานติกำผับ โจทก์ร่วมที่ 4 และที่ 5 เป็นบิดามารดาของนายมีศักดิ์ ผู้ตาย โจทก์ร่วมที่ 6 เป็นมารดาของนางบุษยาหรืออัมแพรวา ผู้ตาย โดยนายมีศักดิ์กับนางบุษยาอยู่กินฉันสามีภริยาถึงแก่ความตายในร้านเกิดเหตุด้วยกัน เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ประกอบอาชีพเป็นผู้รับเหมางานก่อสร้างต่างหากจากกัน ต่างมีรายได้เดือนละ 50,000 บาท โจทก์ร่วมที่ 7 และที่ 8 เป็นมารดาและบุตรผู้เยาว์ของนางสาวพิมพ์ฤดีผู้ตาย ซึ่งถึงแก่ความตายในร้านเกิดเหตุ เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ทำงานเป็นพนักงานบริษัทแห่งหนึ่ง มีรายได้เดือนละ 14,000 บาท

โจทก์ร่วมที่ 4 และที่ 5 ยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยกับพวกร่วมกันชำระเงินค่าปลงศพ จำนวน 50,000 บาท ค่าขาดไร้อุปการะเดือนละ 20,000 บาท เป็นระยะเวลา 29 ปี รวมเป็นเงิน 6,960,000 บาท และค่าเสียหายทางจิตใจเป็นจำนวนเงิน 1,000,000 บาท แก่โจทก์ร่วมที่ 4 และที่ 5 รวมเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 8,010,000 บาท

โจทก์ร่วมที่ 6 ยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยกับพวก ร่วมกันชำระเงินค่าปลงศพจำนวน 50,000 บาท ค่าขาดไร้อุปการะเดือนละ 20,000 บาท เป็นระยะเวลา 29 ปี รวมเป็นเงิน

⁸⁰ ป.วิ.แพ่ง, มาตรา 142.

6,960,000 บาท และค่าเสียหายทางจิตใจเป็นจำนวนเงิน 1,000,000 บาท แก่โจทก์ร่วมที่ 4 และที่ 5 รวมเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 8,010,000 บาท

โจทก์ร่วมที่ 7 และที่ 8 ยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลย กับพวกร่วมกันชำระเงินค่าปลงศพ จำนวน 50,000 บาท ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู รายละ 5,000 บาทต่อเดือน เป็นระยะเวลา 34 ปี รวมเป็นเงิน 4,080,000 บาท ค่าขาดไร้อุปการะทางการศึกษาของโจทก์ร่วมที่ 8 เป็นจำนวนเงิน 1,000,000 บาท และค่าเสียหายทางจิตใจเป็นจำนวนเงิน 1,000,000 บาท แก่โจทก์ร่วมที่ 7 และที่ 8 รวมเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 6,130,000 บาท

ศาลล่างทั้งสองพิพากษาให้จำเลยชดใช้เงินค่าปลงศพแก่โจทก์ร่วม รายละ 40,000 บาท ชดใช้ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูของโจทก์ร่วมที่ 4 และที่ 5 ในรายของนายมีศักดิ์ผู้ตายเป็นเงิน 1,500,000 บาท ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูโจทก์ร่วมที่ 6 ในรายของนางบุษยาผู้ตายเป็นเงิน 1,500,000 บาท และค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูของโจทก์ร่วมที่ 7 และที่ 8 รวมทั้งที่เป็นการให้ศึกษาตามสมควรแก่โจทก์ร่วมที่ 8 ที่มีอายุเพียง 4 ปี ในรายของนางสาวพิมพ์ฤดีผู้ตายเป็นเงิน 2,000,000 บาท ซึ่งเป็นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนไปตามข้อเท็จจริงจากการนำสืบของคู่ความ

โดยสรุปแล้ว โจทก์ร่วมที่ 4 และที่ 5 ได้รับค่าสินไหมทดแทน เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 1,540,000 บาท โจทก์ร่วมที่ 6 ได้รับค่าสินไหมทดแทน เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 1,540,000 บาท โจทก์ร่วมที่ 7 และที่ 8 ได้รับค่าสินไหมทดแทน เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 2,040,000 บาท

ในทำนองเดียวกัน ในกรณีที่โจทก์มีความประสงค์จะให้ศาลมีข้อกำหนดเรื่องข้อสงวนสิทธิในการแก้ไขคำพิพากษา ตามมาตรา 444 วรรคสอง เพื่อเปิดโอกาสให้ตนสามารถร้องขอต่อศาลให้แก้ไขจำนวนเงินค่าเสียหายตามความเสียหายที่อาจเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต โจทก์ก็จะต้องเป็นฝ่ายร้องขอมาในคำขอท้ายฟ้องด้วยเช่นกัน มิฉะนั้นแล้ว ศาลก็จะใช้ดุลยพินิจกำหนดข้อสงวนสิทธิดังกล่าวในคำพิพากษามีได้ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง

การบรรยายคำให้การ คำให้การนั้นเป็นของฝ่ายจำเลย เป็นลักษณะของการนำข้อเท็จจริงของคู่เกี่ยวข้องในคดี มาแถลงเพื่อนำมาหักล้างกับคำฟ้องของโจทก์ โดยการยื่นคำให้การต่อผู้คดีของจำเลยนั้น โดยหลักแล้วคำให้การของจำเลยจะต้องแสดงโดยแจ้งชัดว่าจะรับหรือปฏิเสธ และในกรณีปฏิเสธ จะต้องมิเหตุผลแสดงไว้ด้วยดังนั้น ในคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหาย คำให้การต่อผู้คดีของจำเลยจึงจะต้องกล่าวไว้อย่างชัดแจ้งว่าจำเลยรับหรือปฏิเสธ ซึ่งจำเลยอาจให้การต่อสู้ว่าจำเลยมิได้ทำละเมิดหรือมีข้อแก้ตัวตามกฎหมาย เช่น เป็นเหตุสุดวิสัย จำเลยป้องกันตัว ความเสียหายที่โจทก์ได้รับไม่ได้เป็นผลมาจากการกระทำของจำเลย หรือเป็นความประมาทร่วม

หรือในบางกรณี จำเลยอาจให้การรับว่าทำละเมิดจริง แต่อาจต่อสู้ว่าค่าเสียหายที่โจทก์เรียกมานั้นสูงเกินไป ความเป็นจริงจำเลยมิได้เสียหายถึงขนาดนั้น ซึ่งจำเลยอาจอ้างพยานหลักฐานเพิ่มเติมประกอบข้อกล่าวอ้างของจำเลย ตามหลักในกฎหมายพยานก็ย่อมได้

2.8.2 หน้าที่ในการนำสืบของโจทก์และจำเลย (ภาระการพิสูจน์)

การเรียกค่าเสียหายเพื่อความเสียหายแก่ชีวิต ตามมาตรา 443 เป็นคดีแพ่งซึ่งโดยหลักต้องถือว่าจำเลยปฏิเสธเรื่องค่าเสียหายเสมอ เว้นแต่จำเลยจะให้การรับ แต่แม้จำเลยจะไม่ให้การถึงเรื่องค่าเสียหายเลย ก็ต้องถือว่าจำเลยปฏิเสธและโจทก์มีหน้าที่ต้องนำสืบเสมอ⁸¹ ซึ่งเป็นไปตามหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใดๆ เพื่อสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของตน ให้นำหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้าง” ทั้งนี้ เนื่องจากค่าเสียหายเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหากจากข้อที่ว่าใครเป็นฝ่ายผิดฝ่ายถูกในเหตุการณ์ที่นำมาซึ่งความเสียหายนั้น⁸² ซึ่งกรณีความเสียหายแก่ชีวิต โจทก์ย่อมจะต้องพิสูจน์โดยนำพยานเข้าสืบให้ศาลเชื่อว่าการตายของผู้เสียหายนำมาซึ่งความเสียหายในแต่ ละส่วนอย่างไรบ้างทั้งในเวลาปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งโจทก์อาจนำสืบให้เห็นถึงอาชีพ ทางทำมาหา ได้หรือ การงานที่ทำอยู่ก่อนถูกทำละเมิด และหลังจากถูกจำเลยทำละเมิดแล้วต้องขาดประโยชน์ ใดๆ หรือเสื่อมถอยลงไปอย่างไรบ้าง หายเป็นกรณีของผู้เสียหายยังไม่มีอาชีพ หรือทางทำมาหาได้อัน ใดเนื่องจากอาจเป็นเด็กหรือบุคคลที่ยังว่างงานอยู่ เช่นนี้แล้วโจทก์ก็ต้องมีหน้าที่นำสืบให้ศาลเห็น ถึงโอกาสความเป็นไปได้ในการประกอบอาชีพหรือหารายได้ที่โจทก์ย่อมจะต้องเสียหายต่อไปใน อนาคตอย่างแน่นอนอีกด้วย

⁸¹ พจน์ ปุษปาคม, *ละเมิด*, (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2531), 758.

⁸² จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ถึงภาค 3*, พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2553), 112.

บทที่ 3

วิเคราะห์การใช้ดุลพินิจของศาลไทยภายใต้มุมมองทางนิติศาสตร์

3.1 วิเคราะห์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลไทยเปรียบเทียบกรณีเสียชีวิตและไม่เสียชีวิต

กรณีเกิดความเสียหายจากการละเมิดต่อชีวิตร่างกายหรืออนามัย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายได้ โดยในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นว่าหากตีความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับการเรียกร้องในความเสียหายประเภทต่างๆที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดตามบทบัญญัติของกฎหมาย จะทำให้เห็นช่องว่างระหว่างความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชีวิตและนำไปสู่ความตายกับความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชีวิตแต่ไม่ถึงตาย จะมีจุดที่ทำให้เกิดข้อแตกต่างในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหม และมีผลให้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ โดยจะเปรียบเทียบเป็นสามกรณีโดยจำแนกตามพฤติการณ์ คือ กรณีถูกละเมิดจนเสียชีวิตทันที กรณีถูกละเมิดได้รับบาดเจ็บแล้วเสียชีวิตในภายหลัง และสุดท้ายคือกรณีถูกละเมิดได้รับบาดเจ็บรุนแรงทุพพลภาพแต่ไม่เสียชีวิต

ตารางที่ 3.1 ตารางเปรียบเทียบค่าสินไหมทดแทนจำแนกตามตามพฤติการณ์

พฤติการณ์ที่เกิด	เสียชีวิตทันที	บาดเจ็บแล้วเสียชีวิต	บาดเจ็บหนักทุพพลภาพแต่ไม่เสียชีวิต
ค่าสินไหมทดแทน			
ค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอื่นๆ	✓	✓	×
ค่าขาดไร้อุปการะ	✓	✓	×
ค่าขาดแรงงาน	× เน้นความสัมพันธ์เชิงสัญญา เรียกร้องยาก ศาลให้เหตุผลว่า ยุติลงเมื่อสิ้นสภาพบุคคล		✓
ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้	×	✓	✓
ค่ารักษาพยาบาล	×	✓	✓
ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอื่นๆ เช่น ค่าเสียหายต่อจิตใจตาม ม.446	×	ผู้เสียหายโดยตรงเท่านั้น ต้องใช้สิทธิเรียกร้องก่อนจะตาย	✓

ที่มา: ผู้วิจัย.

จากตารางที่ 3.1 การกำหนดค่าสินไหมทดแทนค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอื่น ๆ รวมถึงค่าขาดไร้อุปการะจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เสียหายต้องถึงแก่ความตายเท่านั้น แม้ผู้เสียหายจะยังมีชีวิตแต่อยู่ในสถานะทุพพลภาพ หรือมีลักษณะเสมือนตายแต่ไม่ตาย (เจ้าชายนิทรา) ค่าขาดไร้อุปการะก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้⁸³ ด้านของค่าขาดแรงงานจากแนวคำพิพากษาของศาลที่ผ่านมา พบว่าศาลจะยึดตัวสัญญาจ้างงานเป็นหลัก⁸⁴ จึงจะนำไปสู่สิทธิเรียกร้องของบุคคลภายนอกต่อเหตุการณ์ละเมิดนั้น ๆ ได้ ซึ่งหากผู้เสียหายถึงแก่ความตายแล้วในทางปฏิบัติจะพบว่าสัญญาจ้างจะสิ้นสุดลงตามการสิ้นชีพของคู่สัญญาไปด้วยทำให้ไม่สามารถเรียกร้องค่าขาดแรงงานได้ หรือกรณีบุคคลในครอบครัวจะเรียกร้องค่าขาดแรงงานก็ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ได้มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตายและผู้เรียกร้องในครัวเรือนด้านของการใช้ประโยชน์จากแรงงานของผู้ตายให้ศาลเห็น⁸⁵ มิเช่นนั้น ศาลก็ไม่กำหนดค่าเสียหายในส่วน of ค่าขาดแรงงานให้ ดังนั้นในทางปฏิบัติการสูญเสียแรงงานคนหนึ่งในครอบครัวไป หากได้นำไปสู่การเยียวยาชดเชยในทางปฏิบัติได้จริง เนื่องจากศาลตีความในส่วน of ค่าขาดแรงงานไปในทางความสัมพันธ์ของสัญญา และในส่วน of ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ เป็นค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงินจากการไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ

⁸³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1251/2505 “ความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 ซึ่งให้สิทธิผู้ขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย ที่จะฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่ผู้ทำละเมิดทำให้เขาถึงตาย หากมีการทำละเมิดแต่ไม่ถึงตาย ผู้ทำละเมิดก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่”

⁸⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6905/2538 “จากที่โจทก์ทั้งสองได้ให้ผู้ตายช่วยดำเนินกิจการของบริษัทวิวาเคมีคัลส์ และปรับศัตรูพืชจำกัด เป็นนิติบุคคลต่างหากจากโจทก์ทั้งสอง การที่ผู้ตายช่วยดำเนินกิจการของบริษัทวิวาเคมีคัลส์ และปรับศัตรูพืชจำกัด จะถือว่าผู้ตายช่วยดำเนินกิจการของโจทก์ทั้งสองหาได้ไม่ และเมื่อผู้ตายถึงแก่ความตายโจทก์ทั้งสองต้องจ้างบุคคลภายนอกมาทำงานแทนผู้ตายก็เป็นการจ้างมาทำงานให้แก่บริษัทวิวา เคมีคัลส์ และปรับศัตรูพืชจำกัด ดังนั้นหากเป็นกรณีที่ ต้องขาดแรงงานบริษัทวิวาเคมีคัลส์ และปรับศัตรูพืชจำกัดก็คือบุคคลที่ต้องขาดแรงงานหาใช้โจทก์ทั้งสองไม่ โจทก์ทั้งสองจึงไม่มีอำนาจฟ้องเรียกค่าขาดแรงงานจากจำเลยทั้งสอง”

⁸⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4780/2558 “โจทก์ทั้งสองฟ้องให้จำเลยทั้งสามรับผิดชอบค่าขาดรายได้จากการประกอบอาชีพของนายหอมผู้ตาย เป็นเวลา 5 ปี เป็นเงิน 1,000,000 บาท แต่โจทก์ทั้งสองมิได้บรรยายฟ้องให้ชัดแจ้งว่าโจทก์ทั้งสองฟ้องเรียกค่าเสียหายดังกล่าวในฐานะทายาทโดยธรรมของนางลอน และนายหอมผู้ตายมีความผูกพันตามกฎหมายจะต้องทำการงานให้เป็นคุณในครัวเรือนหรืออุตสาหกรรมแก่นางลอนอย่างไร โจทก์ทั้งสองจึงไม่มีสิทธิเรียกค่าขาดแรงงานตามฟ้อง”

เนื่องจากการเจ็บป่วยของร่างกายจากการถูกละเมิด แต่หากผู้เสียหายเสียชีวิตในทันที ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้นี้ ก็สามารถเรียกร้องได้เนื่องจากสิ้นสภาพแห่งชีวิตในการประกอบอาชีพหรือทำมาหาได้นั้นเอง ด้านค่ารักษาพยาบาล ในส่วนนี้เป็นค่าเสียหายตามจริง ซึ่งยากแก่การปฏิเสธความรับผิดชอบ และศาลสามารถพิจารณาจากใบเสร็จและเอกสารทางการเงินได้ ซึ่งจะเกิดขึ้นไปเรื่อย ๆ จนกว่าสภาพความเสียหายที่ต้องรักษาพยาบาลนั้นจะกลับคืนสู่สภาพเดิม แต่หากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ค่ารักษาพยาบาลนี้จะระงับไปทันที และสุดท้ายค่าเสียหายอื่น ๆ ที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น ค่าความเสียหายต่อจิตใจค่าทบทวนทุกข์ทรมานจากการเสียโฉม เป็นต้น ในส่วนนี้จะเป็สิทธิเฉพาะผู้เสียหาย ตามมาตรา 446 ซึ่งไม่สามารถโอนให้ผู้อื่นได้ เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญา หรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว ดังนั้นหากผู้ตายเสียชีวิตในทันทีจะไม่สามารถเรียกร้องในส่วนนี้ได้ เมื่อพิจารณาต่อไปว่า หากเกิดการละเมิดที่ผู้เสียหายไม่ถึงแก่ความตายแต่ไร้สติไม่สามารถตัดสินใจ และกระทำการใดๆได้เสมือนตายแล้วนั้น สิทธิก็จะไม่สามารถใช้ได้ยู่ดีนั่นเอง

จะเห็นได้ว่า สภาพการมีชีวิตรอดของผู้ถูกทำละเมิดเป็นตัวแปรหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อการได้มาซึ่งสิทธิหรือสิ้นไปซึ่งสิทธิในการเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนบางประเภทจากผู้ทำละเมิด ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 สิทธิที่สิ้นไปและสิทธิที่ได้มาจากการสูญเสียชีวิตตามกฎหมายไทย

สิทธิที่สูญเสียไป	สิทธิที่ได้มา
× ค่ารักษาพยาบาล	✓ ค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายจำเป็นอื่นๆ
× ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้	✓ ค่าขาดไร้อุปการะ (เกิดแก่ผู้อยู่เบื้องหลังผู้เสียหาย)
× ค่าขาดแรงงาน	
× ค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินอื่นๆ ตาม ม.446	

ที่มา: ผู้วิจัย.

เมื่อนำมาพิจารณาความเป็นเหตุเป็นผลของสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมที่สูญเสียไป ละเพิ่มขึ้นใหม่ ประกอบกับเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิดที่มีเพื่อชดเชยและเยียวยาผู้เสียหาย สามารถแยกการวิเคราะห์เป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

3.1.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบค่ารักษาพยาบาลและค่าปลงศพ

ค่ารักษาพยาบาลจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เสียหายไม่ถึงแก่ความตาย หรือ เกิดขึ้นช่วงเวลา ก่อนที่จะเสียหายถึงแก่ความตาย โดยค่ารักษาพยาบาลนี้เป็นค่าความเสียหายที่แท้จริงและเป็นตัวเงิน ที่ชัดเจนตัวหนึ่งจากการที่ผู้เสียหายถูกละเมิดต่อร่างกาย กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้กระทำผิดมีหน้าที่ ต้องชดเชยค่าเสียหายนี้อย่างยากที่จะปฏิเสธ แต่เมื่อสภาพแห่งชีวิตได้สิ้นสุดลง การยุติค่ารักษาพยาบาล ก็เป็นการสมควรแล้วเนื่องจากไม่มีความเสียหายใดที่เกิดขึ้นให้ต้องรักษาอีกต่อไป แต่จะเกิดเป็น ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอื่นในการจัดงานศพและค่าปลงศพของร่างไร้วิญญาณ แล้วก่อให้เกิดสิทธิแก่ ผู้สืบสันดาน ให้สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็น อื่น ๆ นี้ได้ ค่ารักษาพยาบาลและค่าปลงศพนี้จึงมีลักษณะที่เหมือนกันนั่นคือ การเป็นค่าเสียหายที่ ศาลเห็นได้อย่างชัดแจ้ง และต่างจากค่าเสียหายอื่น ๆ ที่ต่อไปผู้วิจัยจะเรียกว่าค่าเสียหายที่ไม่ชัดแจ้ง และต้องใช้ดุลพินิจของศาลเป็นหลักในการพิจารณา

หากใช้เกณฑ์ในการจำแนกค่าสินไหมทดแทนตามสิทธิที่สูญสิ้นไป และสิทธิที่ได้มา จากการเสียชีวิต แล้วพบความแตกต่างอีกลักษณะหนึ่งระหว่างค่ารักษาพยาบาลและค่าปลงศพด้วย นั่นคือ ค่ารักษาพยาบาลเป็นสิ่งที่มีความไม่แน่นอน (Uncertainty) สูงกว่าค่าปลงศพ ทั้งๆที่เป็น ค่าเสียหายที่ชัดแจ้งแต่กลับส่งผลให้ขนาดของความเสียหายอยู่บนระดับความไม่แน่นอนที่ต่างกัน

มนุษย์ผู้มีเหตุมีผลย่อมต้องการสิ่งที่คาดการณ์ได้ และเกิดเป็นแรงจูงใจให้ผู้ก่อ ความเสียหายอาจเลือกที่จะทำให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตายมากกว่าเดิม เนื่องจากผู้ก่อความเสียหาย สามารถคาดการณ์มูลค่าความเสียหายด้านค่าปลงศพ ได้มากกว่ามูลค่าความเสียหายจากการเจ็บป่วย และต้องรักษาตัวก่อนเสียชีวิต ซึ่งสามารถอ้างอิงจาก ตารางที่ 3.6 ที่ค่าเฉลี่ยของการกำหนดค่า สินไหมทดแทนของศาลไทยด้านค่าปลงศพอยู่ที่ร้อยละ 86.61 ในขณะที่ตามตารางที่ 3.9 ค่าเฉลี่ยของ การกำหนดค่ารักษาพยาบาลอยู่ที่ร้อยละ 88.42

3.1.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้และค่าขาดไร้อุปการะ

ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้นี้เกิดจากกรณีที่ผู้เสียหายไม่สามารถประกอบกรงาน ได้ตามปกติ ทำให้สูญเสียรายได้ที่พึงได้รับ โดยจะกำหนดให้ต่อเมื่อผู้เสียหายมีชีวิตอยู่ แต่หากสิ้นชีวิต แล้วศาลพิจารณาว่าค่าขาดประโยชน์นี้ก็ไม่ควรมีได้อีกต่อไปเนื่องจากเงื่อนไขแห่งสภาพของชีวิตได้ สิ้นสุดลง หากแต่ในอีกแง่หนึ่งนั้นเป็นเพราะการถูกละเมิดที่ทำให้เสียหายถึงแก่ความตาย และหมด โอกาสที่จะได้ทำมาหาได้ตามปกติ ดังนั้นในทางกฎหมายจึงได้เพิ่มค่าขาดไร้อุปการะขึ้นมาแทน

ค่าขาดไร้อุปการะตามมาตรา 443 วรรค 3 ความว่า “ถ้าว่าเหตุที่ตายลงนั้นทำให้ บุคคลหนึ่งคนใดต้องขาดไร้อุปการะตามกฎหมายไปด้วยไซ้ ท่านว่าบุคคลคนนั้นชอบที่จะได้รับค่า สินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ในส่วนนี้ทางกฎหมายให้ความเห็นว่า การละเมิดที่เกิดแก่ผู้ตายกระทบ

กับสิทธิของบุคคลอื่นที่จะต้องได้รับอุปการะ เลี้ยงดูจากผู้ตายตามกฎหมาย โดยการอุปการะนั้นไม่ คำนึงถึงว่าผู้ตายจะอุปการะอยู่จริงหรือไม่แต่พิจารณาตามหน้าที่ทางกฎหมายเท่านั้น ผู้ที่จะสามารถ เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากขาดไร้อุปการะ จะต้องเป็นบิดามารดา สามีภรรยา หรือบุตร

โดยทั่วไปแนวทางในการคำนวณค่าขาดไร้อุปการะที่ปรากฏในแนวคำพิพากษาที่ ผ่านมา ศาลจะกำหนดจากจำนวนเงินก้อนหนึ่งในแต่ละเดือนที่โจทก์ร้องขอ แล้วคูณด้วยระยะเวลาซึ่ง เป็นระยะเวลาในอนาคตของชีวิตโจทก์ที่จะขาดไร้ผู้อุปการะ โดยไม่คำนึงว่าผู้ตายมีรายได้เลี้ยงดูโจทก์ หรือไม่และเพียงใด ดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 20920/2556 ทำให้วิธีคิดคำนวณขาดความชัดเจน และไร้ประสิทธิภาพ จะทำให้ค่าสินไหมทดแทนค่าขาดไร้อุปการะนี้ไม่สามารถสะท้อนมูลค่าความ เสียหายที่แท้จริงได้ ซึ่งอาจมากหรือน้อยเกินไปในแต่ละกรณี ทำให้ผู้คนในสังคมไม่เข้าใจสิทธิของตน ในการเรียกร้องค่าสินไหมที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8565-8566/2558 เป็นคดี ไฟไหม้ขานติแก้ว มีกรณีโจทก์ร่วมที่ 4 และที่ 5 เป็นบิดามารดาของนายมีศักดิ์ ผู้ตาย โจทก์ร่วมที่ 6 เป็นมารดาของนางบุษยา ผู้ตายทั้งสองต่างมีรายได้เดือนละ 50,000 บาทต่อคน เมื่อเสียชีวิตโจทก์ ร่วมที่ 4 และที่ 5 ยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยกับพวกร่วมกันชำระค่าขาดไร้อุปการะเดือนละ 20,000 บาท เป็นระยะเวลา 29 ปี (เป็นเงิน 6,960,000 บาท) โจทก์ร่วมที่ 6 ยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยกับ พวก ร่วมกันชำระค่าขาดไร้อุปการะเดือนละ 20,000 บาท เป็นระยะเวลา 29 ปีด้วย (เป็นเงิน 6,960,000 บาท) ศาลพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูของโจทก์ร่วมที่ 4 และที่ 5 ใน รายของนายมีศักดิ์ผู้ตายเป็นเงิน 1,500,000 บาท ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูโจทก์ร่วมที่ 6 ในรายของ นางบุษยาผู้ตายเป็นเงิน 1,500,000 บาท

คดีนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ตายที่มีความสามารถในการหาเลี้ยงครอบครัวที่ใกล้เคียง กัน แต่มีผู้ขาดไร้อุปการะเบื้องหลังต่างกัน กลับได้ค่าขาดไร้อุปการะที่เท่ากัน นอกจากนี้ ในเหตุการณ์ ไฟไหม้ขานติแก้ว ยังมีโจทก์ร่วมคนอื่นอีกที่ต้องสูญเสียคนในครอบครัวและทำให้เกิดค่าขาดได้ อุปการะซึ่งจะอธิบายต่อไปนี้ว่า โจทก์ร่วมที่ 7 และที่ 8 เป็นมารดาและบุตรผู้เยาว์ของนางสาวพิมพ์ ฤดีผู้ตาย ซึ่งถึงแก่ความตายในร้านเกิดเหตุ เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ทำงานเป็นพนักงานบริษัทแห่งหนึ่ง มี รายได้เดือนละ 14,000 บาท โจทก์ร่วมที่ 7 และที่ 8 ยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลย กับพวกร่วมกัน ชำระค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู รายละ 5,000 บาทต่อเดือน เป็นระยะเวลา 34 ปี รวมเป็นเงิน 4,080,000 บาท ค่าขาดไร้อุปการะทางการศึกษาของโจทก์ร่วมที่ 8 เป็นจำนวนเงิน 1,000,000 บาท ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูของโจทก์ร่วมที่ 7 และที่ 8 รวมทั้งที่เป็นการให้ศึกษาตามสมควรแก่โจทก์ ร่วมที่ 8 ที่มีอายุเพียง 4 ปี รวมเป็นคำร้องทั้งสิ้น 5,080,000 บาท ศาลพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าขาด ไร้อุปการะเลี้ยงดูของโจทก์ร่วมที่ 7 และที่ 8 เป็นเงิน 2,000,000 บาท ซึ่งเป็นการกำหนดค่าสินไหม ทดแทนไปตามข้อเท็จจริงจากการนำสืบของคู่ความ

ตารางที่ 3.3 วิเคราะห์การใช้ดุลพินิจกำหนดค่าขาดไร้อุปการะของศาลไทย

คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 8565- 8566/2558	ค่าขาดไร้อุปการะที่ เรียกร้อง (บาท)		รายได้ก่อน ตาย ต่อเดือน คนละ(บาท)	ค่าขาดไร้อุปการะที่ศาลตัดสินให้ (บาท)	
	เฉลี่ย เดือนละ	รวมทั้งสิ้น		คิดเป็นร้อยละ ของเงินเดือน ผู้ตาย	รวมทั้งสิ้น (บาท)
โจทก์ที่ 4 และ 5	4,310	6,960,000	50,000	8.62	1,500,000
โจทก์ที่ 6	4,310	6,960,000	50,000	8.62	1,500,000
โจทก์ที่ 7 และ 8	4,901	5,080,000	14,000	35	2,000,000

ที่มา: ผู้วิจัย.

จากตารางที่ 3.3 การละเมิดในสถานการณ์เดียวกัน ทำให้ผู้เสียหาย 2 คนที่มีรายได้เท่ากัน (คนละ 50,000 บาท) ได้รับค่าขาดไร้อุปการะโดยรวมเท่ากัน แต่มีผู้สืบสันดานซึ่งขาดไร้อุปการะจำนวนไม่เท่ากัน หากนำมาหาค่าเฉลี่ยจะพบว่า โจทก์ที่ 4 และ 5 ได้รับค่าขาดไร้อุปการะเฉลี่ยเดือนละ 2,155 บาทต่อคน ในขณะที่โจทก์ที่ 6 จะได้รับค่าขาดไร้อุปการะเฉลี่ยเดือนละ 4,310 บาท เต็มจำนวน

ในขณะที่ผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตายและมีรายได้เพียงเดือนละ 14,000 บาทนั้น ผู้สืบสันดานในฐานะโจทก์ที่ 7 และ 8 จะได้ค่าขาดไร้อุปการะรวม 4,901 บาท เฉลี่ยเดือนละ 2,450.50 บาทต่อคน

จากกรณีนี้จะพบว่า วิธีกำหนดค่าขาดไร้อุปการะของศาลไม่มีวิธีการที่ชัดเจน ทำให้เกิดข้อแตกต่างด้านผลลัพธ์ของยอดเงินในการชดเชยค่าขาดไร้อุปการะ เพราะโดยทั่วไปคนที่ทำงานมีรายได้มาก น่าจะมีแนวโน้มของความสามารถในการดูแลอุปการะครอบครัวได้มากกว่า แสดงว่าศาลไม่นำสาระสำคัญของภาระของผู้ตายมาพิจารณาประกอบการกำหนดค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากโจทก์ที่ 4,5 และ 6 ได้รับสัดส่วนของค่าขาดไร้อุปการะคิดเป็นร้อยละ 8.62 ของรายได้ผู้ตาย ในขณะที่กรณีของโจทก์ที่ 7,8 กลับได้รับค่าขาดไร้อุปการะคิดเป็นร้อยละ 35 ของรายได้ผู้ตาย

และศาลนำเหตุผลด้านการขาดไร้อุปการะทางการศึกษาซึ่งเป็นสาระสำคัญของภาระที่ผู้ตายมีอยู่เข้ามากำหนดค่าขาดไร้อุปการะร่วมด้วย

แต่จากตารางที่ 3.3 สามารถวิเคราะห์แนวโน้มของการกำหนดค่าขาดไร้อุปการะของศาลได้ว่า นอกจากมีได้ค่านิ่งวาระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่ ผู้ตายมีรายได้และเลี้ยงดูโจทก์หรือไม่และเพียงใด ยังอาจเป็นการกำหนดค่าขาดไร้ด้วยค่าคงที่ค่านิ่ง แล้วค่อยนำมาปรับลดตามพฤติการณ์ความร้ายแรงแห่งละเมิด ประกอบกับคำขอตั้งต้นจากโจทก์ (คล้ายกับกรณีมูลค่าแห่งชีวิตของประเทศอังกฤษเมื่อเกิดเหตุละเมิดจนผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย ซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจนใน Fatal Accidents Act 1976 ได้ระบุค่าชดเชยการเสียชีวิตไว้ที่ 12,980 ปอนด์⁸⁶)

ซึ่งหากศาลกำหนดค่าขาดไร้อุปการะด้วยวิธีที่ไม่มีเหตุผลด้านต้นทุนเช่นนี้ ความสามารถที่แต่ละบุคคลมีอยู่ การลงทุนด้านความรู้ความสามารถของมนุษย์เพื่อสร้างรายได้ในอนาคตก็ไม่สามารถนำมาสะท้อนในประเด็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายได้เลย เพราะความเสียหายที่เกิดจากการสูญเสียชีวิตมนุษย์คนหนึ่งในสังคม มิได้ก่อให้เกิดความเสียหายเฉพาะบุคคล แต่กระทบกับสังคมด้วย เนื่องจากมนุษย์ถือเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งของสังคมและประเทศชาติ ดังนั้นเมื่อสังคมต้องสูญเสียทรัพยากรมนุษย์นี้ไป ผู้ก่อให้เกิดความสูญเสียควรต้องรับผิดชอบซึ่งต้นทุนของมนุษย์ผู้นั้น โดยอาจกำหนดได้จากรายได้ ระดับการศึกษา ของแต่ละบุคคลเป็นต้น

อย่างไรก็ตามค่าขาดไร้อุปการะนี้จะตกแก่โจทก์ผู้ขาดไร้อุปการะ แต่หากผู้เสียหายไม่เสียชีวิต ค่าขาดไร้อุปการะก็จะไม่เกิดขึ้น แม้ผู้เสียหายจะมีชีวิตอยู่ในสภาพเสมือนตาย ไม่สามารถตัดสินใจรับรู้สิ่งใดได้ ค่าขาดไร้อุปการะนี้ก็จะไม่เกิดขึ้นตามมาตรา 443⁸⁷ หากจะเรียกร้องคงต้องเรียกร้องในฐานะของค่ารักษาพยาบาลหรือค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้แทน

เมื่อนำค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้เปรียบเทียบกับค่าขาดไร้อุปการะ ทำให้เห็นได้ว่า หลักการคิดค่าเสียหายในส่วนนี้มีความคล้ายคลึงกันในฐานะของความมีลักษณะของทุนมนุษย์แฝงอยู่ในการประเมินมูลค่าความเสียหาย แต่เป็นเพียงการเปลี่ยนรูปแบบค่าเสียหายจากค่าขาด

⁸⁶ Claimsconnection, “Bereavement Award Increased to £12,980,” January 2, 2008, <https://www.theclaimsconnection.co.uk/news/bereavement-award-increased-to-%C2%A312980.html> (access January 23, 2018).

⁸⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 1251/2505 “ความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 ซึ่งให้สิทธิผู้ขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย ที่จะฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่ผู้ทำละเมิดทำให้เขาถึงตาย หากมีการทำละเมิดแต่ไม่ถึงตาย ผู้ทำละเมิดก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่”

ประโยชน์นำมาหาได้ (ซึ่งจะมีขึ้นต่อเมื่อยังมีชีวิต) ไปเป็นค่าขาดไร้อุปการะ (ซึ่งจะมีขึ้นต่อเมื่อเสียชีวิต) แต่ในกรณีที่ผู้เสียหายเสียชีวิต โอกาสที่ทายาทหรือผู้สืบสันดานจะพิสูจน์ค่าขาดไร้อุปการะนั้นนี้ยากกว่าค่าขาดประโยชน์นำมาหาได้ ถือเป็นจุดได้เปรียบเสียเปรียบที่แตกต่างกันระหว่างสภาพแห่งชีวิตที่เปลี่ยนไป และทำให้ศาลต้องใช้ดุลพินิจมากขึ้นในการกำหนดค่าขาดไร้อุปการะ โดยจากตารางที่ 3.3 ก็พบว่ามีความไม่แน่นอนและปราศจากหลักเกณฑ์ที่อธิบายได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิเคราะห์ค่าขาดแรงงานทั้งในกรณีที่ผู้เสียหายรอดชีวิตและถึงแก่ความตาย

ค่าขาดแรงงานตามมาตรา 445 ที่ปรากฏในแนวคำพิพากษาของศาลไทยนั้น มีแนวคำพิพากษาที่แสดงให้เห็นว่า การขาดแรงงานคือ ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายกับบุคคลภายนอก ในลักษณะของสัญญาจ้างงาน หากผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บแต่ไม่ถึงแก่ชีวิต และทำให้บุคคลภายนอกเสียแรงงานจากผู้เสียหายไป บุคคลภายนอกนี้ก็มีสิทธิเรียกร้องค่าขาดแรงงานได้ แต่เมื่อผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สัญญาก็สิ้นสุดลงโดยอัตโนมัติ ทำให้การเรียกร้องค่าขาดแรงงานนี้ น้อยนักที่จะเรียกได้

กรณีขาดแรงงานในครัวเรือน ซึ่งหมายถึงผู้เสียหายต้องมีส่วนช่วยประกอบกิจการงานในครอบครัว หากล้มเจ็บไม่สามารถทำงานได้ เป็นเหตุให้คนในครอบครัวต้องเสียหายจากการขาดแรงงานก็สามารถเรียกร้องค่าขาดแรงงานนี้ได้ แต่ก็ต้องแสดงให้เห็นได้ว่าผู้เสียหาย มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์เป็นแรงงานในครัวเรือนเรื่องนั้นๆจริง ซึ่งเมื่อพิจารณากรณีที่ผู้เสียหายตาย การขาดแรงงานในครัวเรือนผู้เรียกร้องจะเป็นทายาทหรือผู้สืบสันดาน ซึ่งก็มักเรียกร้องได้ยาก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 17950/2557 ค่าขาดแรงงานมิใช่ค่าขาดไร้อุปการะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคสาม อีกทั้งขณะผู้ตายทั้งสองยังมีชีวิตอยู่โจทก์ที่ 4 ก็ได้ร่วมกับผู้ตายทั้งสองทำงานอันจะถือว่าผู้ตายทั้งสองช่วยดำเนินกิจการของโจทก์ที่ 4 และเมื่อผู้ตายทั้งสองถึงแก่ความตายทำให้เป็นกรณีที่ต้องขาดแรงงานแต่อย่างใด โจทก์ที่ 4 จึงไม่สามารถเรียกค่าขาดแรงงานและค่าการศึกษาต่อมาอีกได้ ฎีกาข้อนี้ของจำเลยที่ 2 ฟังขึ้น

อย่างไรก็ตามการมีชีวิตอยู่ของคนในครอบครัว ย่อมเป็นอีกหนึ่งแรงงานที่ช่วยกันจัดการกิจการต่างๆของครอบครัวได้แม้บางครั้งการลงแรงในครอบครัวอาจไม่มีสินจ้างใด แต่ก็เป็นการใช้แรงงานเพื่อจัดการกิจการงานในครอบครัว ซึ่งอาจเป็นเรื่องที่ต้องทำตามหน้าที่ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัว แต่เมื่อขาดแรงงานที่เคยมีนี้ไป อาจจำเป็นต้องจ้างบุคคลภายนอกเข้ามาจัดการ ซึ่งในกระบวนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนค่าขาดแรงงานนั้นนอกจากโจทก์ต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่าโจทก์นั้นได้ขาดแรงงานไปอย่างไร หากมีเช่นนั้นศาลก็จะยึดสัญญาจ้างเป็นหลัก เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6905/2538 “ที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าโจทก์ทั้งสองไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าขาดแรงงานดังกล่าว เพราะถือว่าแรงงานที่บุตรทำให้บิดาหรือมารดาถือเป็นการ

อุปการะเลี้ยงดูอย่างหนึ่ง ขณะที่ผู้ตายมีชีวิตอยู่ โจทก์ทั้งสองได้ให้ผู้ตายช่วยดำเนินกิจการของบริษัท วิวา เคมีคัลส์และปราบศัตรูพืช จำกัด ที่โจทก์ทั้งสองได้จัดตั้งขึ้นและโจทก์ทั้งสองเป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัทดังนี้ เห็นว่า บริษัทวิวา เคมีคัลส์และปราบศัตรูพืช จำกัด เป็นนิติบุคคลต่างหากจากโจทก์ทั้งสอง การที่ผู้ตายช่วยดำเนินกิจการของบริษัทวิวา เคมีคัลส์และปราบศัตรูพืช จำกัด จะถือว่าผู้ตายช่วยดำเนินกิจการของโจทก์ทั้งสองหาได้ไม่ และเมื่อผู้ตายถึงแก่ความตายโจทก์ทั้งสองต้องจ้างบุคคลภายนอกมาทำงานแทนผู้ตายก็เป็นการจ้างมาทำงานให้แก่บริษัทวิวา เคมีคัลส์และปราบศัตรูพืช จำกัด ดังนั้น หากเป็นกรณีที่ต้องขาดแรงงานบริษัทวิวาเคมีคัลส์และปราบศัตรูพืช จำกัด ก็คือบุคคลที่ต้องขาดแรงงานหาใช้โจทก์ทั้งสองไม่ โจทก์ทั้งสองจึงไม่มีอำนาจฟ้องเรียกค่าขาดแรงงานจากจำเลยทั้งสอง

คำพิพากษาฎีกาที่ 230-231/2538 โจทก์ที่สองและที่สามจะเรียกค่าขาดแรงงานได้เพียงใด โจทก์เบิกความก่อนเกิดเหตุโจทก์ที่สามช่วยโจทก์ที่สอง ประกอบภารงานหารายได้เลี้ยงชีพโดยโจทก์ที่สามช่วยเก็บผักแล้วนำไปขายที่ตลาดกับโจทก์ที่สองได้รายได้ประมาณวันละ 40 บาท นอกจากนี้โจทก์ที่สามยังรับจ้างซักเสื้อผ้ามีรายได้ประมาณวันละ 20 บาท โจทก์ที่สองและโจทก์ที่สามมีพยานสนับสนุนว่าได้ประกอบการงานที่กล่าวด้วยกันและมีรายได้ดังที่โจทก์ทั้งสองเบิกความ เห็นว่ารายได้ดังกล่าวอยู่ในวิสัยที่โจทก์ที่สองและที่สามจะหาได้ จึงเชื่อว่าโจทก์ที่สองและที่สามมีรายได้ตามจำนวนที่กล่าวมาจริง จะเห็นควรกำหนดค่าเสียหายของโจทก์คิดเป็นเดือนเดือนละ 600 บาท

คำพิพากษาฎีกาที่ 584-585/2513 การที่โจทก์ต้องจ่ายเงินเดือนให้เต็มเป็นเวลา 3 เดือน 29 วันโดยไม่ได้รับการปฏิบัติงานตอบแทนจากพนักงานผู้บาดเจ็บนั้น เห็นว่าพนักงานผู้บาดเจ็บมีหน้าที่ต้องปฏิบัติงานให้โจทก์เป็นประจำ เมื่อไม่สามารถประกอบการงานได้ตามปกติจึงขาดประโยชน์จากแรงงานไปตามมาตรา 445 โจทก์ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทน

คำพิพากษาฎีกาที่ 1047/2522 ตามฟ้องของโจทก์ได้ความแล้วว่า โจทก์เป็นเจ้าของลูกจ้างที่ได้รับอันตรายถึงตาย เพราะการกระทำโดยประมาทของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นลูกจ้างของจำเลยที่ 2 ขณะเกิดเหตุจำเลยที่หนึ่งกระทำไปในการจ้างของจำเลยที่สอง ส่งผลให้ลูกจ้างของโจทก์ต้องเสียชีวิต โจทก์ต้องขาดแรงงานในช่วงขณะที่ลูกจ้างบาดเจ็บก่อนเสียชีวิต โรงงานต้องหยุดกิจการเพราะขาดงาน ได้ว่าโจทก์เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 445 และจำเลยที่ 1 กับ 2 ต้องรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 3985/2528 ลูกจ้างมีความผูกพันตามกฎหมายที่ต้องทำงานให้แก่นายจ้าง เมื่อลูกจ้างถูกละเมิดได้รับบาดเจ็บทำงานไม่ได้ นายจ้างย่อมขาดแรงงานมีสิทธิเรียกร้องสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดหรือโดยคำนวณให้เท่ากับจำนวนเงินที่นายจ้างชำระให้แก่ลูกจ้างนั้น

จะเห็นได้ว่า กรณีที่เป็นการขาดแรงงานในครัวเรือนจะมีความคลุมเครือ ระหว่างการขาดแรงงานในครัวเรือนกับค่าขาดไร้อุปการะ ทำให้ศาลมักใช้ดุลพินิจตีความที่สัญญาจ้างงานเป็นหลัก และเมื่อเป็นลักษณะของการขาดแรงงานในอุตสาหกรรมภายนอกอย่างชัดเจน เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1047/2522, คำพิพากษาฎีกาที่ 3985/2528 เป็นต้น ศาลจะยึดตัวสัญญาจ้างที่ผูกพันลูกจ้างกับนายจ้าง ทำให้นายจ้างต้องเสียค่าจ้างแต่ไม่ได้รับแรงงานนั้นมาประกอบการงาน

แต่ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายในทันทีนั้น ศาลจะถือว่าสัญญาจ้างได้สิ้นสุดลงทันที นายจ้างไม่มีความผูกพันใดที่ต้องเสียค่าจ้างให้แก่ผู้ตายอีกต่อไปจึงหมดสิทธิในการเรียกร้องค่าขาดแรงงานด้วย เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 2664/2525 การที่ลูกจ้างของโจทก์ต้องเสียชีวิตเพราะการทำละเมิดของลูกจ้างจำเลยไม่ได้ถือว่าโจทก์ต้องขาดแรงงานเพราะเมื่อลูกจ้างของโจทก์เสียชีวิตลง การจ้างแรงงานย่อมเป็นอันเลิกกัน โจทก์ไม่ได้แต่งงานและโจทก์ก็ไม่ต้องเลี้ยงซึ่งค่าสินจ้างใดจึงไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้จากจำเลย

3.1.4 วิเคราะห์ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ตามมาตรา 446

ในส่วนนี้ จะอธิบายไว้อย่างรวบรัดเนื่องจากจะมีคำอธิบายละเอียดในหัวข้อที่ 3.2 เรื่องค่าเสียหายทางจิตใจอีกครั้งหนึ่ง

ตามมาตรา 446 ระบุว่า “ กรณีที่ทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ผู้ต้องเสียหายมีสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน แต่สิทธินี้ไม่สามารถโอนกันได้ ไม่ตกสืบทอดไปถึงทายาท เว้นแต่จะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีไปแล้ว

จากแนวคำพิพากษาในอดีต ค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน ตามมาตรา 446 นี้ มีลักษณะของการเป็นค่าความเสียหายต่อจิตใจ คือเป็นการให้ค่าเสียหายในฐานะที่ผู้เสียหายต้องมีสภาพร่างกายพิการ สูญเสียอวัยวะ หน้าเสียโฉม ทนทุกข์ทรมานกับความเสียหายที่ยังคงติดตัวอยู่ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1604/2527 จำเลยเป็นศัลยแพทย์ตกแต่งทำศัลยกรรมตกแต่งจมูกของโจทก์ความประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้จมูกอักเสบและมีเลือดข้างที่หน้าผากต้องรักษาประมาณสองเดือนเศษ จำเลยต้องใช้ค่าเสียหายในการที่โจทก์ต้องเจ็บปวดทรมาน

คำพิพากษาฎีกาที่ 3357/2538 จำเลยทำละเมิดเป็นเหตุให้โจทก์ขาหักหลายแห่งต้องรักษาด้วยการผ่าตัดหลายครั้งแล้วอยู่โรงพยาบาลนานถึง 129 วัน หลังออกจากโรงพยาบาลต้องรักษาตัวที่บ้านหลายเดือน ต้องทนทุกข์ทรมานเป็นเวลานานต้องขาดเรียนและเรียนซ้ำชั้น ได้รับ

ความทุกข์ทรมานทางกายและจิตใจ มีค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินในส่วนนี้และเรียกร้องได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 446

กรณีที่เด็กชาย ก. ต้องเป็นคนพิการเดินและซบถายตามปกติไม่ได้ ถือได้ว่าสูญเสียความสามารถในการประกอบกิจการงานในภายภาคหน้าทำลายความก้าวหน้าในชีวิต ผลแห่งการละเมิดจากจำเลยทำให้เด็กชาย ก. ต้องทุพพลภาพไปตลอดชีวิต โจทก์จึงเรียกค่าเสียหายที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 444 และยังแสดงให้เห็นว่าความทุพพลภาพนี้ เป็นที่มาของความทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจอย่างสาหัส โจทก์จึงมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน ตามมาตรา 446 ด้วย ความเสียหายดังกล่าวไม่ซ้ำซ้อนกันและไม่เป็นค่าเสียหายอย่างเดียวกัน

จากแนวคำพิพากษาของศาลที่ผ่านมา ทำให้เห็นได้ว่าค่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอื่นๆ ตามมาตรา 446 นี้จะประกอบไปด้วยลักษณะที่ผู้เสียหายยังไม่ถึงแก่ความตาย และมีความเจ็บปวดทรมานทางกายเกิดควบคู่ไปกับการเจ็บป่วยทางใจ

หากผู้เสียหายถึงแก่ความตายในทันที สถานการณ์ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอื่น ๆ ตามมาตรา 446 นี้ จะเปลี่ยนไปทันที นั่นคือ ผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตายจะไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอื่นๆนี้ได้เลย เนื่องจากสภาพแห่งการตายนั้นปราศจากชีวิตและจิตวิญญาณของผู้เสียหายที่จะมาเรียกร้องค่าความทุกข์ทรมานที่จะเกิดขึ้นและไม่สามารถรับรู้ถึงความบกพร่องใด ๆ ของร่างกายไปโดยปริยาย ศาลมีแนวการใช้ดุลพินิจพิจารณาคดีไปในทางที่ว่าเมื่อไม่รับรู้ถึงความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นก็ไม่สามารถเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ได้นั่นเอง

กรณีนี้เป็นที่น่าสนใจว่า ในความไม่แน่นอนของข้อมูลนั้น การละเมิดที่ทำให้ผู้ละเมิดต้องถึงแก่ความตาย บางกรณีเกิดจากเจตนาให้ตาย บางกรณีเกิดจากอุบัติเหตุ บางกรณีประมาท บางกรณีประมาทร้ายแรง ซึ่งจะนำมาซึ่งน้ำหนักในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลว่าจะมากน้อยแค่ไหนนั้น หากศาลยังยึดว่าเมื่อตายแล้วจะไร้ซึ่งความรู้ถึงความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นแก่ร่างกาย ต่อไปไม่ว่าผู้กระทำละเมิดจะเจตนาหรือไม่ตั้งใจให้ตายก็ตาม ถ้าหากเล็งเห็นได้ว่าการตายของผู้เสียหายน่าจะก่อให้เกิดความเสียหายที่แน่นอนเพียงค่าหนึ่ง หรืออย่างน้อยค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน ซึ่งยากแก่การคิดคำนวณนี้ก็จะไม่เกิดขึ้น ผู้กระทำละเมิดที่ไม่ตั้งใจไม่เจตนา อาจมีแนวโน้มที่จะลดระดับความระมัดระวังลง เพื่อให้ผลลัพธ์ของการทำละเมิด ส่งผลให้ผู้เสียหายที่คาดว่าจะบาดเจ็บสาหัสตายไปดีกว่าเพราะทำให้คาดเดาได้ว่าจะเสียค่าสินไหมทดแทนน้อยกว่ากรณีที่ต้องบาดเจ็บสาหัสแต่ไม่ตายซึ่งจะเกิดเป็นค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินอย่างชัดเจนจากรักษาพยาบาลก่อนตายและยากที่จะคัดค้านได้ ซึ่งหากเป็นเช่นนี้จะยิ่งชี้ชัดว่า ตัวบทกฎหมายที่กำหนดค่าสินไหมทดแทนความ

เสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ตามมาตรา 446 ขาดประสิทธิภาพ เพราะกลับทำให้คนในสังคมเลือกจะให้ผลแห่งละเมิดทำให้ผู้เสียหายถึงตาย

3.2 การยอมรับค่าเสียหายทางจิตใจของประเทศไทยกับต่างประเทศ

ในประเด็นเรื่องค่าเสียหายทางจิตใจนี้ กฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศมีแนวคิดและแนวทางการพิพากษาที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน สำหรับประเทศไทย มิได้มีการบัญญัติให้มีค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อจิตใจไว้เป็นการชัดแจ้ง แต่ก็มีกรวางหลักการที่ยอมรับให้สามารถเยียวยาค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ ดังปรากฏตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ที่บัญญัติว่า “ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้” นอกจากนี้ยังปรากฏแนวคำพิพากษาที่แสดงถึงการยอมรับค่าเสียหายทางจิตใจที่ไม่เป็นตัวเงินไว้หลายแนว อย่างไรก็ตาม แนวทางของศาลไทยในเรื่องนี้จะยินยอมให้เฉพาะกรณีความเสียหายทางจิตใจที่สืบเนื่องมาจากความเสียหายทางร่างกาย ที่ทำให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่ผู้เสียหายโดยตรงเท่านั้น อาทิ บุคคลต้องทนทุกข์อันเนื่องมาจากถูกทำละเมิดจนทุพพลภาพตลอดชีวิตไม่สามารถหาเลี้ยงชีพตามปกติได้อย่างถาวร เช่นนี้ถือได้ว่าความทุกข์ของผู้ถูกละเมิดความเสียหายทางจิตใจอย่างหนึ่ง โดยในกฎหมายต่างประเทศ แนวคิดของค่าความเสียหายต่อจิตใจนี้ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เฉพาะตัวผู้ทำละเมิดเท่านั้น แต่ยังขยายรวมถึงความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นกับบุคคลใกล้ชิดของผู้ถูกละเมิดด้วย

3.2.1 ความเสียหายต่อจิตใจของประเทศอังกฤษ

สำหรับประเทศอังกฤษ กฎหมายที่วางหลักในเรื่องความเสียหายต่อจิตใจกรณีมีการทำละเมิดจนถึงแก่ความตายไว้ คือ Fatal Accidents Act 1976 ซึ่งมีสาระสำคัญที่แตกต่างจากกฎหมายไทยคือ การยอมรับค่าสินไหมชดเชยเพื่อบรรเทาความโศกเศร้าเสียใจของคนใกล้ชิดผู้ตาย (Bereavement Damage) อันได้แก่ คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยแม้ว่าการประเมินค่าเสียหายต่อจิตใจจากความเศร้าโศกที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจะออกมาเป็นตัวเงินจะเป็นเรื่องยาก แต่กฎหมายอังกฤษก็พยายามที่จะหาวิธีชดเชยให้ โดยกำหนดค่าเสียหายตามกฎหมาย (Statutory Damage) เพื่อชดเชยผู้เสียหายทางจิตใจไว้เป็นเงินจำนวนหนึ่งซึ่งมีการพิจารณาและปรับปรุงจำนวนเงินดังกล่าวนี้ให้เหมาะสมตามกาลสมัย ปัจจุบันเงินจำนวนดังกล่าวนี้ถูกตั้งมูลค่าไว้ที่ 12,980 ปอนด์ แม้การตั้งราคาค่าสินไหมชดเชยความเสียหายจากการเสียชีวิตจะเป็นเรื่องที่ทำได้ยากในแต่ละกรณี

แต่เป็นที่ยอมรับว่า ค่าสินไหมชดเชยความเสียหายจากการเสียชีวิตคนคนหนึ่งไป ในประเทศอังกฤษ นั้น มีค่าต่ำกว่าการจ่ายค่าพยาบาลรักษา หรือการเยียวยาความพิการของคนคนหนึ่งซึ่งอาจมากถึง 260,000 ปอนด์ เพราะเมื่อเสียชีวิตค่าใช้จ่ายเหล่านี้จะกลายเป็นศูนย์ทันที

Tom Hartigan กล่าวว่า “มันเป็นเรื่องยาก ที่จะอธิบายเหตุผลให้แก่คู่สมรสเข้าใจ ว่า เพราะเหตุใดการตายของสามีหรือภรรยาของเขาจึงได้ค่าสินไหมชดเชยเพียง 12,980 ปอนด์”⁸⁸

แต่อย่างไรก็ตามการจ่ายเงินค่าสินไหมทดแทนแก่ชีวิตที่สูญเสียชีวิตนี้ให้แก่โจทก์ ย่อมมีผลประโยชน์และมีผลกระทบต่อโจทก์อยู่บ้างไม่มากก็น้อย⁸⁹ อังกฤษจึงเห็นว่าการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแก่ชีวิตที่เสียไปย่อมสมเหตุสมผล

ในอังกฤษ แม้เป็นระบบกฎหมาย Common Law ซึ่งการพิจารณาคดีจะ ประกอบด้วยความเห็นของคณะลูกขุนแต่หากเป็นการพิจารณาค่าสินไหมชดเชยความเสียหายจากการเสียชีวิตนั้นจะถูกตัดสินโดยอำนาจของศาลผ่านการใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมชดเชย เท่านั้น เหมือนกับระบบกฎหมาย Civil Law

3.2.1.1 รูปแบบค่าสินไหมทดแทนของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษ ได้แบ่งประเภทของค่าสินไหมออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) Pecuniary Damage (ค่าเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้)

เป็นลักษณะของความเสียหายที่แท้จริงซึ่งสามารถประเมินค่าเป็นตัวเงินได้ อาจเป็นสิ่งที่มีความีราคา หรือมีค่าใช้จ่ายที่แน่นอน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าปลงศพ เป็นต้น

(2) Non-Pecuniary Damage (ค่าเสียหายที่คำนวณเป็นเงินไม่ได้)

ความเสียหายโดยทั่วไปที่กฎหมายประมาณการขึ้นมาเพราะโดยสภาพ บ่งชี้จำนวนเงินที่แน่นอนชัดเจนไม่ได้ เช่น ความเสียหายต่อชีวิต ความเสียหายต่อจิตใจ เป็นต้น

⁸⁸ Tom Hartigan, “Bereavement Damages-A Geographical Injuries?,” Trethowans, http://www.trethowans.com/site/library/legalnews/bereavement_damages_a_geographical_injustice (accessed October 11, 2017).

⁸⁹ Darcey Herett, “A Critical Review of Bereavement Damages in England and Wales,” <https://www.aber.ac.uk/en/media/departmental/lawampcriminology/researchpages/pdf/publications/auslcj2015/A-Critical-Review-of-Bereavement-Damages-in-England-and-Wales.pdf> (accessed May 16, 2018).

ภาพที่ 3.1 การชดเชยค่าสินไหมทดแทนของประเทศอังกฤษ. โดย ผู้วิจัย.

3.2.1.2 การกำหนดค่าเสียหายกรณีผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายของประเทศอังกฤษ

เมื่อสิ้นสภาพบุคคลแล้ว ในทางกฎหมายอังกฤษถือว่าค่าเสียหายต่อไปหลังการตายนั้นได้จับลงตามไปด้วย เช่น ค่าความทุกข์ทรมานจากบาดแผล ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายอังกฤษระบุให้ทายาทตามกฎหมายลักษณะครอบครัวมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

(1) ค่าขาดการอุปการะทางเศรษฐกิจ (Dependency claim)⁹⁰(2) ค่าเสียหายจากการสูญเสียชีวิต (Bereavement claim)⁹¹

กฎหมายอังกฤษได้กำหนดค่าเสียหายจากการสูญเสียชีวิต ที่ระบุผู้มีสิทธิเรียกร้องไว้อย่างชัดเจน อันได้แก่ คู่สมรสของผู้เสียชีวิต หรือ บิดามารดา หรือบุตร เท่านั้นที่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายต่อความเศร้าโศกเสียใจนี้ได้ โดยได้ระบุค่าชดเชยสูงสุดของการสูญเสียชีวิตไว้ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันดังนี้

ปี ค.ศ.	ค่าเสียหายสูงสุด จากการสูญเสียชีวิต (ปอนด์)
1982	3,500
1991	7,500
2002	10,000
2008	11,800
2013	12,980

ภาพที่ 3.2 ค่าเสียหายที่เป็นเงินก้อนแก่การสูญเสียชีวิตตามกฎหมายอังกฤษ, ดัดแปลงข้อมูลจาก Darcey Hewett, A Critical Review of Bereavement Damages in England and Wales.

เป็นที่น่าสังเกตว่า ค่าเสียหายจากการสูญเสียชีวิตของคู่สมรส บิดามารดา หรือบุตร (Bereavement claim) นี้ ตามกฎหมายอังกฤษได้ถูกกำหนดในลักษณะของเงินก้อนของค่าชดเชยความเสียหายไว้ และระบุอย่างชัดเจนถึงผู้มีสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายประเภทนี้ไว้เป็นกรณีเฉพาะเจาะจง หาใช่บุคคลทั่วไปจะสามารถเรียกได้ แสดงให้เห็นชัดว่า ค่าความเสียหายดังกล่าวนี้มีเพื่อมุ่งหมายที่จะเยียวยาความเศร้าโศกเสียใจของสมาชิกในครอบครัว ผู้ซึ่งต้องสูญเสียบุคคลในครอบครัวไป ซึ่งกำหนดไว้เป็นมูลค่าตายตัว ณ มูลค่าหนึ่ง แตกต่างจากลักษณะกฎหมายละเมิดของไทยว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ไม่มีค่าสินไหมชดเชยในลักษณะนี้ไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อชดเชยหรือบรรเทาความเศร้าโศกเสียใจ

⁹⁰ A The National Archives, “Fatal Accidents Act 1976,” Legislation.gov.uk, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1976/30/section/1A> (access December 12,2017).

⁹¹ Ibid.

(3) ค่าปลงศพ (Funeral Expenses)⁹²

ผู้ทำละเมิดต้องชดใช้ค่าจัดการงานศพ และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศพของผู้ตายซึ่งจะเกิดขึ้นภายหลังจากการเสียชีวิตไปแล้วด้วย ซึ่งเป็นลักษณะของค่าเสียหายที่คำนวณเป็นตัวเงินได้ตัวหนึ่ง

(4) ค่าเสียหายต่อจิตใจ (Solatium)⁹³

เป็นความเสียหายที่เป็นความเจ็บป่วยทางจิตใจอย่างแท้จริง หรือเป็นโรคทางจิตเวช หากเป็นเพียงความเสียหายที่เป็นอารมณ์ ความรู้สึก จะไม่ได้รับการเยียวยา

3.2.1.3 ตัวอย่างคำพิพากษาของศาลอังกฤษในการพิจารณาค่าความเสียหายทางจิตใจ กรณีผู้เสียหายถูกละเมิดถึงแก่ความตาย

คดี *McLoughlin v. O'Brian*⁹⁴ จำเลยขับรถชนรถยนต์ซึ่งสามีและลูกของโจทก์นั่งอยู่ เป็นเหตุให้ลูกคนหนึ่งของโจทก์ถึงแก่ความตาย ส่วนสามีและลูกอีกคนได้รับบาดเจ็บสาหัส โจทก์ได้รับความกระทบกระเทือนต่อจิตใจอย่างมากจนมีอาการซึมเศร้าและพฤติกรรมเปลี่ยนไป ศาลสูงสุดตัดสินให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจแก่โจทก์

คดี *Hale v. London Underground*⁹⁵ โจทก์เป็นพนักงานดับเพลิง ในระหว่างปฏิบัติงานช่วยระงับเหตุเพลิงไหม้ที่สถานีรถไฟใต้ดินของจำเลยซึ่งมีผู้เสียชีวิต 31 คน โจทก์ได้รับความผิดปกติทางจิตใจอย่างรุนแรงภายหลังภัยอันตราย (Post Traumatic Stress Disorder) ศาลตัดสินให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจแก่โจทก์แม้จะมีได้มีความเสียหายแก่ร่างกายของโจทก์แต่ประการใดเลย

⁹² A The National Archives, “Fatal Accidents Act 1976,” Legislation.gov.uk, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1976/30/section/3> (access December 12, 2017).

⁹³ พรทิพย์ สุทธิธรรมศิลป์, *ค่าเสียหายทางจิตใจ: ศักยภาพกฎหมายลักษณะละเมิดของอังกฤษและเยอรมันเปรียบเทียบกับกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย*, (สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, หลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารศาลชั้นต้น รุ่นที่ 13, 2557), (สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ.2561).

⁹⁴ Boumemouth University, “*McLoughlin v. O'Brian* (1983) 1 AC 410,” Boumemouth, https://mybu.bournemouth.ac.uk/courses/1/056874/content/_966857_1/dir_CaseLaw.zip/CaseLaw/McLoughlin_v_O_Brian_%281982%29.htm (accessed December 2, 2017).

⁹⁵ *Hale v. London Underground* [1993] QBD.

คดี *Vermon v. Bosely*⁹⁶ จำเลยเป็นที่เลี้ยง ได้ขับรถซึ่งมีลูกทั้งสองของโจทก์นั่งอยู่ด้วยความประมาทเลินเล่อจนรถพุ่งลงไปในแม่น้ำ เป็นเหตุให้ลูกของโจทก์ทั้งสองเสียชีวิตลงต่อหน้าโจทก์ที่พยายามเข้าไปให้ความช่วยเหลือลูกของตน หลังเกิดเหตุโจทก์ได้รับผลกระทบต่อจิตใจมีอาการซึมเศร้า ศาลตัดสินให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจแก่โจทก์

คดี *Smith v Lancashire Teaching Hospitals NHS Foundation Trust&Ors.* ศาลอุทธรณ์มีมติรับอุทธรณ์ของโจทก์ที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลสูงที่ปฏิเสธสิทธิในการได้รับค่าเสียหายเพื่อความเศร้าโศกเสียใจ กรณีสามีของโจทก์เสียชีวิตอันเนื่องมาจากความประมาทเลินเล่อในกระบวนการรักษาพยาบาลของบุคลากรของจำเลย เป็นเหตุให้สามีโจทก์ติดเชื้ออย่างรุนแรงและเสียชีวิตในเวลาต่อมา โดยโจทก์และสามีได้อยู่กินฉันสามีภริยามาเป็นระยะเวลา 16 ปี แต่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส ศาลล่างเห็นว่าโจทก์ไม่มีสิทธิได้รับค่าเสียหายเพื่อความเศร้าโศกเสียใจ (Bereavement Damage) ในกรณีดังกล่าว เพราะโจทก์และผู้ตายมิได้จดทะเบียนสมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ศาลอุทธรณ์เห็นพ้องกับโจทก์ว่ากฎหมายที่กำหนดให้เฉพาะคู่สมรสตามกฎหมายจึงจะมีสิทธิได้รับการเยียวยาค่าเสียหายเพื่อความเศร้าโศกนั้น เป็นกฎหมายที่ขัดต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวและชีวิตครอบครัวของโจทก์ จึงถือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อโจทก์โดยไม่เป็นธรรม และสมควรมีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว⁹⁷

3.2.2 ความเสียหายต่อจิตใจของประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law มีการกำหนดให้คู่สมรสหรือทายาทของผู้ตายมีสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิดได้ การเรียกร้องลักษณะดังกล่าวเรียกว่า Wrongful death claim ซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปที่มีการบัญญัติรับรองไว้ในทุกรัฐของสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ หากสืบย้อนหารากฐานที่มาของแนวคิดดังกล่าวขึ้นไป จะพบว่าแนวคิดดังกล่าวมีที่มาจาก Lord Campbell's Act 1864 ซึ่งเป็นกฎหมายของประเทศอังกฤษ⁹⁸ นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้ถูกทำละเมิดมิได้เสียชีวิตลงในทันที แต่มีชีวิตรอดแม้จะเป็นระยะเวลาเพียง

⁹⁶ *Vermon v. Bosley* 1 All ER 577.

⁹⁷ *Smith v Lancashire Teaching Hospitals NHS Foundation Trust&Ors.* [2017] EWCA Civ 1916.

⁹⁸ Stuart M. Speiser and Stuart S. Malawer, "American Tragedy: Damages for Mental Anguish of Bereaved Relatives in Wrongful Death," *Tulane Law Review* 51(1), (1976): 1, https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/tulr51&div=10&g_sent=1&casa_token=&collection=journals# (accessed September 13, 2017).

เสียชีวิตที่ก็ตาม ย่อมถือได้ว่าผู้ถูกทำละเมิดมีเวลาที่จะได้รับรู้ถึงความทุกข์ทรมานจากการถูกทำละเมิด และย่อมเป็นสิทธิของผู้ถูกทำละเมิดที่จะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อชดเชยความทุกข์ทรมานที่ได้รับจากละเมิดนั้นได้ กฎหมายที่รับรองสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อชดเชยความทุกข์ทรมานข้างต้นนี้ มีชื่อเรียกโดยทั่วไปว่า Survival Act ซึ่งนอกจากจะรับรองสิทธิในการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนความทุกข์ทรมานที่ได้รับจากละเมิดแล้ว ในกรณีที่ผู้ถูกทำละเมิดเสียชีวิตลงภายหลัง กฎหมายดังกล่าวยังบัญญัติให้สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความทุกข์ทรมานที่ได้รับตกทอดแก่คู่สมรสหรือทายาทได้ ทั้งนี้ ข้อแตกต่างที่สำคัญของสิทธิเรียกร้องตาม Wrongful Death Claim และสิทธิเรียกร้องตาม Survival Act คือในกรณีของ Wrongful Death Claim นั้น ผู้ตายมิได้มีสิทธิเรียกร้องในตัวเองเนื่องจากสิ้นสภาพบุคคลไปแล้วนับแต่ถูกทำละเมิด กฎหมายจึงก่อตั้งสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่คู่สมรสหรือทายาทโดยตรง แต่ในกรณีของ Survival Act สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมเพื่อความทุกข์ทรมานเป็นของตัวผู้ถูกทำละเมิดที่ตกทอดแก่คู่สมรสหรือทายาทอีกทอดหนึ่ง

โดยสรุปแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกา ให้สิทธิเรียกร้องของคู่สมรสหรือทายาทของผู้ถูกทำละเมิดจนถึงแก่ความตายจะมีอยู่ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. Wrongful death claim สิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ตายถูกทำละเมิดจนถึงแก่ความตายโดยมิชอบ เป็นหลักกำหนดเพื่อเรียกร้องมูลค่าชีวิตทั้งหมดของผู้ตาย
2. Survival Claim เป็นสิทธิเรียกร้องในฐานะกองมรดกของผู้ตาย ซึ่งหมายรวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดการงานศพ, ค่าเจ็บปวดและทนทุกข์ทรมานของผู้ตายก่อนตาย, และมีส่วนของค่าเสียหายเชิงลงโทษรวมอยู่ด้วย

3.2.2.1 จุดประสงค์ของค่าสินไหมทดแทนของประเทศสหรัฐอเมริกา

การชดเชยค่าสินไหมทดแทนกรณีทำละเมิดให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตายของประเทศสหรัฐอเมริกา ตามระบบกฎหมาย Common Law สามารถแบ่งตามจุดมุ่งหมายได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

- (1) ค่าเสียหายในเชิงชดเชย ซึ่งมีหลักการอยู่ที่การมุ่งให้ผู้เสียหายสามารถกลับคืนสู่สถานะเดิม ทั้งส่วนของความเสียหายที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน
- (2) ค่าเสียหายเชิงลงโทษ เป็นลักษณะของการกำหนดค่าสินไหมเพื่อเป็นการลงโทษการกระทำของจำเลยที่กระทำรุนแรงและมีลักษณะอาการของการกระทำจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

3.2.2.2 การเรียกร้องค่าเสียหายเมื่อเกิดการละเมิดจนถึงแก่ความตายภายใต้

Survival Acts

โดยทั่วไปแล้ว survival act กำหนดให้มูลแห่งสิทธิเรียกร้องของผู้ตายบางประการยังคงดำรงต่อไปได้แม้ผู้ตายจะเสียชีวิตลง ซึ่งบุคคลที่เป็นตัวแทนของผู้ตายสามารถเข้าใช้สิทธิเรียกร้องนั้นเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายเข้าสู่กองมรดกของผู้ตายได้กฎหมายตัวนี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อป้องกันพฤติการณ์ที่ผู้ตายได้เริ่มฟ้องร้องคดีไว้แล้ว แต่ต่อมาผู้ตายเสียชีวิตลง ทำให้ศาลจำเป็นต้องจำหน่ายคดีออกจากสารบบความเหตุเพราะผู้ร้องเสียชีวิต และได้เปิดให้เรียกร้องในหัวข้อดังต่อไปนี้

- (1) ค่ารักษาพยาบาล (medical expenses)
- (2) ค่าขาดประกอบกิจการงาน (lost income pain)
- (3) ค่าทุกข์ทรมานก่อนตาย (suffering prior to death)
- (4) บางศาลพบว่า มีการให้เรียกร้องค่าสูญเสียความรื่นรมย์ในชีวิต (loss of enjoyment of life)⁹⁹

อย่างไรก็ตามการเรียกร้องค่าเจ็บปวดทุกข์ทรมานนี้ หาได้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในแต่ละรัฐ เนื่องมาจากยึดหลักที่ว่า ผู้เสียหายได้สูญเสียชีวิตไปแล้ว และการโอนความเสียหายดังกล่าวไปสู่ทายาทผู้ถือครองสิทธิในการเรียกร้องไม่ใช่สิ่งที่สมควร

3.2.2.3 การเรียกร้องค่าเสียหายเมื่อเกิดการละเมิดจนถึงแก่ความตายภายใต้

Wrongful Death Statues

กรณีที่ ผู้ถูกละเมิดได้ถึงแก่ความตาย wrongful death statues ได้เปิดให้เกิดสิทธิของบุคคลที่ 3 ซึ่งอาจเป็นคู่สมรส หรือบุตร ได้ใช้สิทธิแทนผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตายไปแล้ว¹⁰⁰ ภายใต้กฎหมายนี้ ค่าความเสียหายประกอบไปด้วย

- (1) ค่าขาดไร้อุปการะ (loss of support) เช่น รายได้จากผู้ตายที่จะเกิดแก่โจทก์
- (2) ค่าขาดความสุขจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (loss of consortium)

⁹⁹ Wex S. Malone, “The Genesis of Wrongful Death,” *Standard Law Review* 17, (1965): 1043.

¹⁰⁰ David W. Leebron, “Final Moments: Damages for Pain and Suffering Prior to Death,” *New York University Law Review*, 64, (1989): 256.

อย่างไรก็ตาม ประเภทและชนิดของค่าเสียหายในสหรัฐอเมริกา กรณีที่ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายนั้นมีความหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ นั่นคือมีเพียงบางรัฐเท่านั้นที่ยอมรับให้เรียกชดเชยค่าเสียหายนี้

3.2.2.4 การประเมินค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา

โดยสภาพและลักษณะของค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินคือ การเป็นค่าเสียหายชนิดหนึ่งที่ยากแก่การประเมินค่า หรือประเมินค่าได้ยาก เนื่องจากค่าเสียหายประเภทนี้ได้แก่ ความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ซึ่งเป็นสิ่งที่หาตัวชดเชยได้ยาก ไม่มีสมการรูปธรรมที่ตายตัว และมีลักษณะของความเฉพาะเจาะจงในแต่ละตัวบุคคลของผู้เรียกร้องและผู้ถูกละเมิด ทำให้การประเมินค่าเสียหายชนิดนี้ ดูเหมือนว่าจะขึ้นอยู่กับตัวผู้ถูกละเมิดรับรู้ถึงความเสียหายนั้นเพียงไร จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อพิจารณาค่าเสียหายที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การชดเชยค่าเสียหาย โดยในอเมริกาได้ให้การประเมินค่าความเสียหายในชั้นศาลนี้ตกเป็นหน้าที่ของคณะลูกขุนในการพิจารณา

สำหรับการพิจารณาค่าชดเชยค่าความเสียหายนั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาจะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะลูกขุนหาใช้อำนาจหน้าที่ของศาลโดยตรงวันแต่จะเห็นได้ชัดเจนว่าขัดกับความยุติธรรม เท่านั้น โดยในส่วนของค่าความเสียหาย คณะลูกขุนผู้ซึ่งมีหน้าที่ในการพิจารณาค่าเสียหายโดยจะต้องอาศัย หลักฐาน และพฤติการณ์ในคดีเป็นสำคัญ ประกอบกับการเทียบเคียงกับคดีที่มีเรื่องราวหรือพฤติการณ์ที่คล้ายกันในอดีตซึ่งได้รับการตัดสินมาแล้วก่อนหน้าในการพิจารณาค่าความเสียหายที่เกิดขึ้น และแน่นอนว่าใน ส่วนของค่าความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน นอกจากองค์ประกอบข้างต้นที่คณะลูกขุนต้องใช้ในการพิจารณาค่าความเสียหายแล้ว ยังมีการอาศัยหลักการคิดค่าเสียหายในทางประกันภัย หรือวิธีการคำนวณค่าความเสียหาย อันมิใช่ตัวเงินที่ได้รับการเสนอแนะเชิงวิชาการเข้ามาช่วยในการคิดคำนวณด้วย¹⁰¹

อย่างไรก็ตาม การให้อำนาจแก่คณะลูกขุนเพื่อพิจารณาค่าเสียหายไม่ได้มีหลักการอ้างอิง ไตชัดเจน เพียงแต่การกำหนดหลักกว้างๆให้การใช้ดุลพินิจของคณะลูกขุนเป็นไปด้วยความยุติธรรมและเป็นกลาง

¹⁰¹ Ted R. Miller, “Willingness to pay come of age: Will the system survive?,” Northwestern University Law Review, 83(4), (1989), Ronen Avraham, “Putting a price on Pain and suffering damages: A Critique of the current approaches and a preliminary Proposal for change,” Heiononline, 100 Nw. U. L. Rev. 87 (2006), Randall R. Bovbjerg, Frank A. Sloan and James F. Blumstein, “Valuing life and limb in tort: Scheduling Pain and Suffering,” Keiononline, 83 Nw. U. L. Rev. 908 (1988-1989).

“The guide for you to follow in determining compensation for pain and suffering, if any, is the enlightened conscience of impartial jurors acting under the sanctity of your oath to compensate the plaintiffs with fairness to all parties to this action.”

3.2.2.5 การพิสูจน์ความเสียหายของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในด้านการพิสูจน์ ของกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ขอเพียงแค่มียุทธศาสตร์ที่น่าเชื่อถือได้ว่า ได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นจริงก็เพียงพอต่อการเรียกร้องค่าเสียหายจากการสูญเสียชีวิตได้แล้ว¹⁰²

เมื่อมีเหตุการณ์ละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายลงแล้วนั้น ค่าเสียหายจากการละเมิด จึงถึงแยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ Pecuniary Damage และ Non-Pecuniary Damage ซึ่งในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายนั้น ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นทางด้าน Non-Pecuniary Damage จะถูกเรียกร้องโดยอาศัยหลักของ Wrongful death claim กับ Survival claim เนื่องจากตัวผู้เสียหายเองได้สูญสิ้นสภาพบุคคลไปแล้ว แต่ในขณะที่เดียวกันลักษณะของ Non-pecuniary damage ของแต่ละรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีรูปแบบที่กำหนดให้เรียกร้องได้แตกต่างกันออกไป แต่เมื่อพิจารณาถึงคำตัดสินของศาลที่ผ่านมาแล้วพบว่า ความเสียหายที่มีใช้ตัวเงินนี้ ในหลายรัฐมักเรียกรวมกันว่าค่าความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทดังต่อไปนี้¹⁰³

1. ความเจ็บปวดทางสรีรวิทยาที่เป็นรูปธรรมที่ผู้เสียหายได้รับในขณะที่ได้รับบาดเจ็บและระหว่างช่วงพักฟื้น (Tangible physiological pain suffered by the victim at the time of injury and during recuperation, a period that may be lengthy but that is more often brief.)

2. ความหวาดวิตก เมื่อต้องเผชิญหน้ากับอุบัติเหตุหรือ ความตายที่เกิดขึ้น ที่อาจเกิดขึ้นทั้งก่อนและหลังเกิดอุบัติเหตุ (The anguish and terror felt in the face of impending injury or death, both before and after an accident)

3. ความทุกข์ทรมานจากการสูญเสียชีวิตของสมาชิกในครอบครัวที่ใกล้ชิดที่รู้จักกันในสหรัฐอเมริกาว่า "Loss of consortium" (The immediate emotional

¹⁰² Motley v. Colley, 769 S.W.2d 477 (Mo.App. 1989).

¹⁰³ W. Kip. Viscusi, “Pain and Suffering: Damages in Search of Sounder Rationale,” *Michigan Law and Policy Review* 1, (1996): 141-177.

distress and long-term loss of love and companionship resulting from the injury or death of a close family member, so known in the US as “loss of consortium)

4. ที่สำคัญที่สุดคือความสูญเสียความสุขจากกิจกรรมส่วนตัวและ กิจกรรมทางสังคมตามปกติที่เคยมี เนื่องจากความบกพร่องทางร่างกายอย่างถาวร แม้การสูญเสีย ดังกล่าวอาจไม่ได้รับการรับรู้ เนื่องจากบุคคลนั้นได้รับความเสียหายทางสมอง (Most important, the enduring loss of enjoyment of life by the accident victim who is denied the pleasures of normal personal and social activities because of his permanent physical impairment, a loss of which may not be perceived by individuals who suffer brain damage.)

3.2.2.6 ตัวอย่างคำพิพากษาของศาลสหรัฐอเมริกาในการพิจารณาค่าความเสียหายทางจิตใจ กรณีผู้เสียหายถูกละเมิดถึงแก่ความตาย

คดีของรัฐ Illinois¹⁰⁴ โดยโจทก์ได้เรียกร้องภายใต้ Illinois Wrongful Death Act และ the Survival Act โดยรายละเอียดในคดีที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องค่าชดเชย ค่าเสียหาย ได้แก่ ค่าขาดประโยชน์และค่าขาดอุปการะของลูก ๆ ของผู้ตาย ภายใต้ wrongful death act (ซึ่งในส่วนนี้คล้ายค่าขาดอุปการะของไทย) อีกส่วนคือการเรียกร้องค่าความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ของผู้ตายก่อนตาย ผ่าน The Survival Act โดยสุดท้ายแล้วโจทก์ได้รับการชดเชยค่าเสียหายทั้งสิ้น \$ 1,707,750. แยกเป็นแต่ละส่วนได้ดังนี้

\$ 275,000 ค่าเจ็บปวดทุกข์ทรมานของผู้ตายก่อนตาย

\$ 250,000 ค่าขาดไร้อุปการะจากผู้ตาย

\$ 1,200,000 ค่าขาดโอกาสในการอยู่ร่วมกับผู้ตาย (กรณีของอังกฤษ จะให้เป็นค่าคงที่หนึ่งก้อนในรูปแบบของ loss of consortium ในขณะที่กฎหมายในประเทศไทยไม่ระบุเกี่ยวกับค่าเสียหายในส่วนนี้) ซึ่งมูลค่าของค่าเสียหายนี้ คือ ค่าความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณได้ และกระบวนการทางการศาลในแต่ละประเทศต้องใช้ดุลพินิจในการพิจารณาประกอบคำพิพากษา

คดี Wiggins v. Lane & Co.¹⁰⁵ เป็นคดีที่โจทก์ประสบกับการถูกระแทกอย่างแรงจากแท่นขุดเจาะน้ำมันและตกลงสู่ข้างล่างประมาณ 50 ฟุต โดยมีการยืนยันว่า โจทก์ยังมีชีวิตอยู่อีกประมาณ 2-3 วินาที แต่ศาลในคดีนี้ ก็ปฏิเสธการให้ค่าชดเชยจากการเจ็บปวดทุกข์ทรมาน

¹⁰⁴ In Garcia Clarke v Medley Moving and Storage Inc. 885 N.E.2d 39, in May 2002

¹⁰⁵ Wiggins v. Lane & Co.,298 F. Supp. 194 ,195 (E.D. La. 1969)

ของโจทก์ก่อนตาย เนื่องจากมองว่าความเจ็บปวดทุกข์ทรมานนี้โจทก์ไม่ได้รู้สึกหรือประสบกับความเจ็บปวดดังกล่าว

คดี Villaseca v. City of New York ศาลพิพากษาให้โจทก์ได้รับค่าขาดความสุข กรณีสามีโจทก์ได้รับความเสียหายในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ครู ถูกนักเรียนกระแทกประตูดุใส่ข้างศีรษะจนได้รับบาดเจ็บต้องรับการผ่าตัดหลายครั้ง ต้องทุกข์ทรมานจากการสูญเสียความสามารถในการมองเห็นและไม่สามารถช่วยเหลืองานบ้านได้

คดี Bissell v. Town of Amherst โจทก์ได้รับค่าขาดความสุข กรณีสามีโจทก์ได้รับอุบัติเหตุในที่ทำงานจนเป็นอัมพาต และกลายเป็นคนไร้สมรรถภาพทางเพศ

อย่างไรก็ตาม ประเภทและชนิดของค่าเสียหายในสหรัฐอเมริกา กรณีที่ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายนั้นมีความหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ นั่นคือมีเพียงบางรัฐเท่านั้นที่ยอมรับให้เรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจนี้

3.2.3 ความเสียหายต่อจิตใจของประเทศไทย

ศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์¹⁰⁶ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า “ค่าเสียหายทางจิตใจเป็นความเสียหายที่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกันได้โดยในกฎหมายอาญาก็มีตัวบทกฎหมายปัจจุบันรองรับไว้ว่าอาจมีการทำร้ายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจได้ ค่าเสียหายทางจิตใจเป็นความเสียหายที่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกันได้โดยในกฎหมายอาญาก็มีตัวบทกฎหมายปัจจุบันรองรับไว้ว่าอาจมีการทำร้ายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจได้ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295, 390, 391 ซึ่งสืบเนื่องมาจากกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 เดิม และในมาตรา 420 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นความเสียหายที่มีรูปร่างซึ่งเป็นตัวเงินเท่านั้นแต่กว้างพอที่จะคลุมถึงความเสียหายทางจิตใจอันเป็นความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินด้วย”

ศาสตราจารย์ ดร.วารี นาสกุล¹⁰⁷ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า การที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้มีการเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจเช่น ถ้าเศร้าโศกเสียใจ ค่าหมั่นสอาลัย ค่าว่าเหว ค่าผิดหวัง ค่า

¹⁰⁶ไพจิตร ปุญญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด พระราชบัญญัติทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 หลักกฎหมายลักษณะละเมิด ข้อสันนิษฐาน ความผิดทางกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 13, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553), 217-219.

¹⁰⁷วารี นาสกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลางมิควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526), 199.

ทุกซีกเหล่านี้ ถ้าต้องการตัดปัญหาความยุ่งยากในการพิสูจน์ค่าเสียหาย อาจเป็นการให้หรือพินิจแก่ศาลมากเกินไปก็ได้ เดียวคำพิพากษาเองก็ตีความหมายโดยเคร่งครัดว่าไม่อาจเรียกชดเชยกันได้

ซึ่งว่ากันโดยทั่วไปแล้วเชื่อว่าจะบังคับให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจจะไม่เป็นการถูกต้องเสียเลยทีเดียว เพราะในบางครั้งกลับกลายเป็นทางออกหรือช่องทางว่างที่ไม่เป็นธรรมอย่างอื่น

ศาสตราจารย์สุขุม ศุภนิติย์¹⁰⁸ ได้ให้คำอธิบายไปว่า “ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินนี้กฎหมายไทยจำกัดเฉพาะกรณีละเมิดต่อร่างกาย ต่ออนามัย...ในต่างประเทศค่าสินไหมเกี่ยวกับความเสียหายทางจิตใจเป็นที่ยอมรับ...และศาลฎีกาเคยวินิจฉัยเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ได้

รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์¹⁰⁹ อธิบายว่า ตามมาตรา 446 ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินหมายถึงค่าเสียหายที่คิดคำนวณเป็นเงินไม่ได้ เช่น ค่าเสื่อมสุขภาพ ค่าทนทุกข์ทรมานทั้งกายและจิตใจ ซึ่งโดยปกติมักเป็นค่าเสียหายที่สืบเนื่องจากความเสียหายที่มีต่อเนื้อตัวร่างกายเป็นสำคัญ

จากแนวการใช้ดุลพินิจพิพากษาค่าสินไหมทดแทนที่เป็นค่าความเสียหายต่อจิตใจของศาลไทยนี้ที่ผ่านมาในอดีต สามารถแบ่งรูปแบบของการชดเชยค่าเสียหายประเภทนี้ให้กันในทางกฎหมายได้ 2 รูปแบบ

3.2.3.1 รูปแบบความเสียหายทางจิตใจที่ศาลไทยยอมรับ

ความเสียหายทางจิตใจที่ศาลไทยยอมรับให้มีการชดเชยกันได้ทางกฎหมาย ลักษณะละเมิดของไทยนั้น คือความเสียหายที่มีเงื่อนไขดังต่อไปนี้¹¹⁰

¹⁰⁸ สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2553), 218.

¹⁰⁹ ศนันท์กรณ (จำปี) โสทธิพันธุ์, คำอธิบายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่งและลาภมิควร ได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2553), 317-318.

¹¹⁰ จักรินทร์ โภเมศ, “ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายลักษณะละเมิด,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), 111-112.

(1) ต้องมีความเสียหายเกิดขึ้นกับทางร่างกายแล้วจึงเกิดความเสียหายทางจิตใจเป็นผลตามมา กล่าวได้ว่าเป็นความเสียหายทางจิตใจที่มีลักษณะควบคู่ไปกับการบาดเจ็บทางร่างกายเท่านั้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางจิตใจในเชิงจิตเวชหรือความเสียหายทางจิตใจโดยแท้ แต่ถ้าเป็นเพียงความเสียหายทางจิตใจที่มีได้มีผลมาจากการกระทบกระเทือนทางร่างกาย ศาลไทยก็ปฏิเสธที่จะชดเชยให้¹¹¹

(2) ผู้มีสิทธิเรียกร้อง ต้องเป็นผู้เสียหายโดยตรงเท่านั้น จึงจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจ หากเป็นเพียงผู้เสียหายโดยอ้อม เช่นบุคคลที่รับความเสียหายทางจิตใจจากการที่ผู้เสียหายโดยตรงถูกทำละเมิด เป็นเพียงผู้เห็นเหตุการณ์จะไม่ได้รับการพิจารณาค่าสินไหมชดเชยนี้

(3) ค่าสินไหมชดเชยความเสียหายต่อจิตใจนี้สามารถเรียกร้องได้ไม่ว่าจะเป็นการกระทำจากจำเลยโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

(4) ไม่มีการชดเชยให้ซึ่งค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางอารมณ์

3.2.3.1 รูปแบบความเสียหายทางจิตใจที่ศาลไทยไม่ยอมรับ

ความเสียหายทางจิตใจที่ศาลไทยไม่ยอมรับให้ชดเชยกันได้ในกฎหมายละเมิดของไทย เมื่อพิจารณาผ่านแนวคำพิพากษาฎีกาที่ผ่านมาในอดีต พบว่าเป็นลักษณะที่โจทก์เรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจในฐานะที่ตนเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการเสียชีวิตของผู้เสียหาย หาใช่ความเสียหายต่อจิตใจของผู้เสียหายโดยตรง กรณีแบบนี้ จะไม่มีการชดเชยให้กันด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่า “ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องได้” โดยอาศัยการพิจารณาจากมาตรา 420 และ 443 เป็นหลัก

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของความเสียหายต่อจิตใจนั้น หนึ่งของค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินซึ่งถูกบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 446 แต่เมื่อนำมาประยุกต์กับกรณีที่เกิดเหตุละเมิดจนผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย กลับเป็นช่องโหว่ทางกฎหมาย เนื่องจากสภาพแห่งชีวิตที่สูญสิ้นนั้นมีรูปแบบเงื่อนไขเฉพาะตัวนั่นคือ ผู้ใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายตามมาตรา 446 ย่อมไม่ใช่ผู้เสียหายอย่างแน่นอนเนื่องด้วยผู้เสียหายได้เสียชีวิตลงแล้ว และศาลไทยไม่ยอมรับค่าเสียหายต่อจิตใจในส่วนอื่น ๆ ด้วยการให้เหตุผลว่าไม่มีบัญญัติให้เรียกร้องได้

¹¹¹ Anan Chantara-opakorn, “Personal Injury and Damages for non-Pecuniary loss in the Law of Thailand” (International Conference on “Law in the Changing World” Faculty of Law Thammasat University, 9th December 2009), Reading Material. Faculty of Laws. Thammasat University.

ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายนั้น ย่อมเป็นเสมือนการสิ้นซึ่งสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจตามมาตรา 446 ไปโดยปริยาย ความตายนั้นย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตใจของบุคคลใกล้ชิดแวดล้อมและเกี่ยวข้องกับผู้ตาย ดังนั้นผู้เสียหายทางจิตใจที่ต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักในครอบครัว ควรมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามหลักกฎหมายละเมิดในบททั่วไปคือมาตรา 420 และมาตรา 443

แต่เมื่อมีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อจิตใจของบุคคลใกล้ชิดแวดล้อมผู้ตายเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลไทย ศาลกลับตีความอย่างแคบและตัดสิทธิส่วนนี้ไป ส่งผลให้ควมมีประสิทธิภาพของกฎหมายละเมิดของไทยขาดประสิทธิภาพจากการบังคับใช้หาใช่เพราะตัวบทกฎหมายไม่

ความไร้ประสิทธิภาพของกฎหมายจากการตีความอย่างแคบนี้ จะนำไปสู่ภาวะภัยทางศีลธรรม (Moral Hazard) คือ ผู้กระทำละเมิดแม้ไม่เจตนา แต่เมื่อเล็งเห็นแล้วว่ากรณีที่ผู้เสียหายสิ้นชีวิตแล้วจะทำให้ไม่ต้องสูญเสียค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อจิตใจอย่างแน่นอน ทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะทำให้ผู้กระทำละเมิดประสงคิให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายมากกว่าจะรอดชีวิต

ประเด็นนี้นอกจากจะเป็นส่วนที่ทำให้กฎหมายละเมิดของไทยขาดประสิทธิภาพแล้วยังทำให้การชดเชยค่าเสียหายผ่านสินไหมทดแทน ไม่สามารถสะท้อนค่าความเสียหายที่แท้จริงได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ภายใต้กฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 (1) ที่ได้บัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย (1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ” ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกับมาตรา 446 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่จะวางหลักการที่กว้างกว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สำหรับประเด็นเรื่องการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้นอกจากจะกำหนดให้ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว กรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย บุคคลใกล้ชิดยังมีสิทธิเรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจได้อีกด้วย ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังรูปภาพที่ 3.3

ภาพที่ 3.3 แผนภูมิแสดงแนวการใช้ดุลพินิจพิพากษาค่าสินไหมทดแทนที่เป็นค่าความเสียหายต่อจิตใจของศาลไทย. โดย ผู้วิจัย.

3.3 วิเคราะห์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลไทยเปรียบเทียบกับศาลต่างประเทศ

การละเมิดที่ทำให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย ในแต่ละประเทศจะมีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในทางแพ่ง ซึ่งมีจุดประสงค์พื้นฐานคือการชดเชยและเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย และทำให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่สภาพเดิมเสมือนไม่เคยมีความเสียหายเกิดขึ้น แต่บางประเทศก็แฝงจุดประสงค์ในเชิงลงโทษเข้าไปกับการกำหนดค่าสินไหมทดแทน ที่เรียกว่าค่าสินไหมเชิงลงโทษ

อย่างไรก็ตาม กฎหมายละเมิดจะมีประสิทธิภาพอย่างยิ่งหากสามารถส่งคืนความเสียหายผ่านค่าสินไหมทดแทนที่ใกล้เคียงกับขนาดความเสียหายมากที่สุด ดังนั้นการจำแนกชนิดของการกำหนดค่าเสียหายของแต่ละประเทศก็จะส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของกฎหมาย

ตารางที่ 3.4 เปรียบเทียบสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายกรณีเสียชีวิตของไทยกับต่างประเทศ

ประเทศ	ไทย	อังกฤษ	อเมริกา
ค่าสินไหมทดแทน			
ค่าปลงศพและ ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอื่นๆ	✓	✓	✓
ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย	✓	✓	✓
ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้	✓	✓	✓
ค่าขาดไร้อุปการะ	✓	✓	✓
ค่าขาดแรงงาน	✓	✓	✓
ค่าเสียหายต่อจิตใจ	× แต่มีปรากฏใน พรบ.ความรับผิดชอบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย พ.ศ.2551	✓	✓
ค่าเสียหายเชิงลงโทษ	×	✓	✓
อื่นๆ	×	มีเงินก้อนจำนวน £12,980	×

ที่มา: ผู้วิจัย.

จากตารางที่ 3.4 นี้จะทำให้สามารถเปรียบเทียบค่าความเสียหายกรณีเสียชีวิตของไทยกับต่างประเทศได้ชัดเจนขึ้น จุดแตกต่างสำคัญคือ ค่าเสียหายต่อจิตใจ และค่าเสียหายเชิงลงโทษ

สืบเนื่องจากหัวข้อที่ 3.1.4 ได้กล่าวถึงแล้วว่ารูปแบบของค่าเสียหายอื่น ๆ ที่ไม่เป็นตัวเงิน หรือที่เรียกว่าค่าเสียหายต่อจิตใจนั้น สำหรับประเทศไทยในกรณีที่เกิดเหตุละเมิดจนผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จะไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ ในส่วนของตารางที่ 3.3 นี้จะ

เปรียบเทียบให้เห็นว่า กรณีของการละเมิดจนผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายนั้น ต่างประเทศกลับสามารถเรียกร้องได้โดยบุคคลผู้เกี่ยวข้องใกล้ชิด แต่อย่างไรก็ตามกลับพบลักษณะของการเรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจในแบบที่ให้ผู้เกี่ยวข้องใกล้ชิดเรียกร้องได้ของประเทศไทย ปรากฏอยู่ใน พรบ. ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 (1) ให้สามีภรรยา บิดามารดา หรือบุตร สามารถเรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจจากการเสียชีวิตของบุคคลอันเป็นที่รัก เนื่องจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้

ข้อแตกต่างประการต่อมา คือ ประเด็นเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษ ความแตกต่างในส่วนนี้เป็นผลจากรูปแบบของระบบกฎหมายที่ต่างกัน เพราะของไทยใช้ระบบกฎหมาย Civil Law แยกการลงโทษออกจากความรับผิดทางแพ่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าเจตนาของกฎหมายละเมิดเน้นที่การเยียวยาและชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นหาให้มีจุดประสงค์เพื่อลงโทษ ในประเด็นนี้ทำให้ ส่วนหนึ่งของกฎหมายละเมิดไม่สามารถทำหน้าที่ในการยับยั้ง และป้องปรามการละเมิดในอนาคตได้ โดยเฉพาะคดีที่ส่งผลต่อชีวิต อย่างไรก็ตามยังมีแนวคำพิพากษาที่ยืนยันว่าศาลไทยเริ่มมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้แล้วบ้าง แต่ก็ไม่เกินไปกว่าความเสียหายที่แท้จริงอยู่ดี ในขณะที่ต่างประเทศ เป็นระบบกฎหมาย Common Law ซึ่งมีกลไกของการลงโทษปนอยู่ด้วย ทำให้ศาลสามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกินกว่าความจริงได้ และทำให้กฎหมายละเมิดส่งผลในทางยับยั้ง และป้องปรามการละเมิดในอนาคต และเป็นเยี่ยงอย่างแก่สังคมได้

สุดท้ายคือความเสียหายส่วนอื่น ๆ ที่กฎหมายต่างประเทศ เช่น ในประเทศอังกฤษ กำหนดเป็นตัวเงินที่เป็นค่าคงที่ให้แก่ความเสียหายจากการเสียชีวิตของบุคคลในครอบครัว ตามระบุใน Fatal Accidents Act เงินก้อนนี้เป็นเสมือนเงินอุดหนุน ที่ประเทศอังกฤษให้แก่ชีวิตของผู้เสียหาย โดยตกเป็นผลได้แก่ทายาทที่อยู่ โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นเป็นใคร ซึ่งของประเทศไทยไม่มีการกำหนดเงินก้อนเช่นนี้ให้กับบุคคลผู้ใกล้ชิดผู้ตาย

3.4 แนวโน้มทางสถิติของค่าสินไหมทดแทนของศาลไทย

จากการศึกษาแนวคำพิพากษาที่ผ่านมาในอดีต พบว่าจำนวนของค่าสินไหมทดแทนกรณีเสียชีวิตนั้น เสมือนว่าศาลไทยมีพฤติกรรมของการจำกัดขอบเขตของขนาดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต ทั้งที่ชีวิตของมนุษย์แต่ละคนที่เสียไปจะก่อให้เกิดค่าความเสียหายที่แตกต่างกัน และยากที่จะทำให้เท่ากันได้ เนื่องจากชีวิตของมนุษย์ในสังคม ที่มีบุคลิก ลักษณะความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม ฐานะทางสังคม หน้าที่การงานความรับผิดชอบ ความรู้ความสามารถในตัวของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ผู้คนในสังคมสมัยใหม่ สามารถเข้าถึงการพัฒนาศักยภาพของตนได้มากกว่าแต่

ก่อน มีการลงทุนในทุนมนุษย์ต่างกัน เช่น การลงทุนในการศึกษา เป็นต้น การเข้าถึงความรู้ และการลงทุนในการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การเพิ่มระดับขีดความสามารถในตัวมนุษย์ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุละเมิดจนผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายความเสียหายที่เกิดขึ้น ส่วนหนึ่งย่อมมีมาจากรู้ความสามารถของผู้ตายที่สังคมต้องสูญเสียไป ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้ผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย คืนสู่สังคม ซึ่งตามหลักการแล้วค่าเสียหายนี้ควรมีขนาดที่แตกต่างกัน และมีความหลากหลายในแต่ละคดี เนื่องด้วยสิ่งที่สูญเสียไปนั้นคือมนุษย์ผู้มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

ตารางที่ 3.5 สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน “ทั้งหมด” ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่โจทก์ร้องขอ

หมายเลขฎีกาอ้างอิง	ตามที่โจทก์ร้องขอ	ตามศาลพิจารณา	ตามคำพิพากษาต่อมูลค่าตามที่โจทก์เรียกร้อง (คิดเป็นร้อยละ)
1576/2506	108,370	57,650	53.19737935
1812/2535	500,000	258,400	51.68
5183/2537	543,950	210,000	38.60648957
1828/2548	665,133.20	263,425	39.60484907
6906/2554	2,580,000.00	914,000	35.42635659
18859/2555	9,634,147.00	2,824,674	29.31939901
2217/2556	650,000.00	510,000	78.46153846
8337/2556	2,080,000.00	220,000	10.57692308
7426-7427/2557	1,808,404.00	1,436,404	79.42937529
7564/2557	340,000.00	340,000.00	100
3947/2558	783,000.00	150,000	19.15708812
1146/2558	2,060,758	1,476,985	71.67192848

ตารางที่ 3.5 สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน “ทั้งหมด” ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่โจทก์
ร้องขอ (ต่อ)

มูลค่าของค่าสินไหม หมายเลขฎีกาอ้างอิง	ตามที่โจทก์ร้องขอ	ตามที่ศาลพิจารณา	ตามคำพิพากษาต่อ มูลค่าตามที่โจทก์ เรียกร้อง (คิดเป็นร้อยละ)
6295/2558	726,600.00	449,600	61.87723644
8565-8566/2558	8,010,000.00	1,540,000	19.22596754
8565-8566/2558	8,010,000.00	1,540,000	19.22596754
8565-8566/2558	6,130,000.00	2,040,000	33.27895595
10942-10943/2558	2,000,000.00	1,140,000	57
13191/2558	103,750.00	65,000	62.65060241
440/2559	984,150.00	962,000	97.74932683
436-437/2559	1,246,989.00	1,008,400	80.86679193
436-437/2559	775,000.00	220,000	28.38709677
1917/2559	1,007,000.00	0	0
4079/2559	12,446,630.13	1,520,000	12.21214083
6020/2559	600,000.00	300,000	50
8572/2559	9,544,000.00	660,000	6.91533948
8572/2559	1,500,000.00	100,000	6.666666667
8683/2559	1,256,000.00	72,000	5.732484076
8683/2559	1,823,400.00	464,000	25.4469672

ตารางที่ 3.5 สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน “ทั้งหมด” ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่โจทก์ร้องขอ (ต่อ)

มูลค่าของค่าสินไหม หมายเลขฎีกาอ้างอิง	ตามที่โจทก์ร้องขอ	ตามที่ศาลพิจารณา	ตามคำพิพากษาต่อ มูลค่าตามที่โจทก์ เรียกร้อง (คิดเป็นร้อยละ)
8683/2559	360,000.00	300,000	83.33333333
6020/2559	600,000.00	300,000	50
7807/2559	288,000.00	190,000	65.97222222
9309/2559	1,744,196.00	1,224,196	70.1868368
9402/2559	1,035,433.00	406,443	39.2534331
		เฉลี่ย	44.94280897

ที่มา: ผู้วิจัย.

จากตารางที่ 3.5 แสดงให้เห็นว่า ค่าสินไหมทดแทนสุทธิของแต่ละคดีที่เข้าสู่การพิจารณาในชั้นฎีกา ที่訴ตัวอย่างขึ้นมากำหนดค่าเฉลี่ยสินไหมทดแทนที่ศาลไทยกำหนดให้พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 44.94 แสดงว่าการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตายนั้น โดยทั่วไปแล้วจะได้รับค่าสินไหมทดแทนอยู่ที่ระดับไม่เกินครึ่งหนึ่งของค่าสินไหมที่โจทก์เรียกร้อง

มีเพียงคำพิพากษาฎีกาที่ 7564/2557 เท่านั้นที่ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดโดยรวมให้เต็มจำนวน โดยสาเหตุอาจเป็นไปได้ว่าเนื่องจากโจทก์เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนรวมทั้งสิ้นเพียง 340,000 บาทเท่านั้น

เมื่อนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปคำนวณหาค่า t-test เพื่อดูค่าความเชื่อมั่นของข้อมูลพบว่า t-test มีค่า -0.0364 (ภาคผนวก ก) ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 หมายความว่า สามารถเชื่อได้ร้อยละ 95 ว่า โดยส่วนใหญ่แล้วการกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเนื่องจากการเสียชีวิตของศาลไทยจะอยู่น้อยกว่าหรือเท่ากับครึ่งหนึ่งของที่โจทก์เรียกร้องเสมอจริง และเป็นผลให้ผลของการใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพตามมา

ตารางที่ 3.6 สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน “ค่าปลงศพ” ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่โจทก์ร้องขอ

มูลค่าของค่าสินไหม หมายเลขฎีกาอ้างอิง	ค่าปลงศพ ตามที่โจทก์ร้อง ขอ	ค่าปลงศพ ตามที่ศาลพิจารณา	ค่าพิพาทต่อมูลค่า ตามที่โจทก์เรียกร้อง (คิดเป็นร้อยละ)
1812/2535	51,137	51,137	100
698/2538 (โจทก์1)	20,000	20,000	100
7426-7427/2557	134,404	134,404	100
7564/2557	140,000	140,000	100
842/2558	500,000	200,000	40
1146/2558	287,008	246,985	86.05509254
4780/2558	200,000	200,000	100
8565-8566/2558	50,000	40,000	80
8565-8566/2558	50,000	40,000	80
8565-8566/2558	50,000	40,000	80
		เฉลี่ย	86.60550925

ที่มา: ผู้วิจัย.

ในส่วน of ค่าปลงศพ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายอันจำเป็นและเกิดขึ้นโดยตรงอันเนื่องมาจากลักษณะของละเมิดที่กระทบต่อการเสียชีวิต และมีมูลค่าที่ค่อนข้างแน่นอนและคิดคำนวณได้ง่าย ทำให้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายด้านค่าปลงศพเป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริงอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นการคาดการณ์เบื้องต้นของผู้วิจัยคือ คาดว่าโดยส่วนมากศาลน่าจะกำหนดให้เต็มจำนวนตามที่โจทก์ร้องขอ แต่อย่างไรก็ตาม จากตารางที่ 3.6 การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนค่าปลงศพโดยเฉลี่ยศาลไทยกำหนดให้อยู่ที่ร้อยละ 86.61 เนื่องจากการกำหนดค่าสินไหมทดแทนค่าปลงศพนี้ นอกจากศาลต้องคำนึงถึงประเพณีและฐานานุรูปของผู้ตายแล้ว ยังต้องพิจารณาให้สมควรตามวิญญูชนทั่วไปด้วย

ทำให้การกำหนดค่าสินไหมทดแทนค่าปลงศพนั้นแทนที่จะเป็นลักษณะของการกำหนดตามค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมด ศาลอาจมีการกำหนดตัวเลขที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานเอาไว้ เป็น

เสมือนระดับเพดานของการจัดการงานศพที่นอกจากจะเหมาะสมตามฐานานุกรมแล้วยังถูกต้องเหมาะสมตามวิญญูชนทั่วไปด้วยนั่นเอง ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 842/2558 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1649 วรรคหนึ่งและวรรคสอง บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งแล้วว่าผู้จัดการมรดกของผู้ตายที่จะมีอำนาจและหน้าที่จัดการศพผู้ตายได้ จะต้องเป็นผู้จัดการมรดกที่ผู้ตายได้ตั้งไว้ คดีนี้ปรากฏว่าศาลได้ตั้งโจทก์ที่ 3 เป็นผู้จัดการมรดกผู้ตาย หาใช่ผู้ตายตั้งโจทก์ที่ 3 ไม่ ดังนั้น โจทก์ที่ 3 จึงไม่มีอำนาจและหน้าที่จัดการศพผู้ตาย แม้ข้อเท็จจริงจะฟังได้ว่าโจทก์ที่ 3 จัดการและใช้จ่ายในการปลงศพผู้ตาย โจทก์ที่ 3 ก็ไม่มีสิทธิที่จะฟ้องบังคับให้จำเลยทั้งห้าร่วมกันจ่ายค่าทำศพให้โจทก์ที่ 3 ส่วนโจทก์ที่ 1 และที่ 2 เป็นทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิได้รับทรัพย์มรดกจึงเป็นผู้มีอำนาจและตกอยู่ในหน้าที่ต้องจัดการศพ ป.พ.พ. มาตรา 443 บัญญัติให้ผู้ทำละเมิดรับผิดใช้ค่าปลงศพรวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่นด้วย ซึ่งการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวศาลจะต้องพิเคราะห์ถึงค่าปลงศพตามประเพณีและตามฐานานุกรมของผู้ตาย มิใช่ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดทั้งหมด

ข้อควรสังเกตทางการคำนวณทางคณิตศาสตร์ประการหนึ่ง จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 842/2558 ซึ่งได้ถูกระบุค่าสินไหมทดแทนค่าปลงศพไว้ นั้น จะพบว่า เป็นคดีเดียวที่มีค่าสัดส่วนของค่าสินไหมที่ได้รับเพียงร้อยละ 40 ของค่าปลงศพที่โจทก์เรียกร้อง ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ในคดีนี้มีโจทก์ที่ 1 ,2 และ 3 โดยรายละเอียดของค่าปลงศพจำนวน 500,000 บาทประกอบไปด้วย ค่าใช้จ่ายตามใบเสร็จ ประมาณ 200,000 และค่าพระราชทานเพลิงศพ ที่โจทก์ที่ 3 เป็นผู้จัดการอีก 300,000 บาท ซึ่งศาลได้วิเคราะห์แล้วว่าโจทก์ที่ 3 ไม่มีสิทธิเรียกค่าปลงศพของผู้ตายทำให้ตัดสินค่าสินไหมทดแทนค่าปลงศพเพียง 200,000 บาท

จากกลุ่มตัวอย่างทำให้เห็นว่าแนวการกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลไทยแท้จริงแล้วมีลักษณะของการตั้งเกณฑ์มูลค่าของค่าปลงศพ ไว้ที่ค่าค่าหนึ่ง ซึ่งค่านี้อาจเป็นมูลค่าที่ 200,000 บาทที่ศาลใช้เพื่อเป็นระดับค่าปลงศพตามวิญญูชนทั่วไปที่ศาลประเมินไว้เบื้องต้น แล้วจึงค่อยใช้ดุลพินิจในการพิจารณาประกอบกับคำขอของโจทก์และฐานานุกรมของผู้เสียหาย ก่อนที่จะกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ แต่การถ่วงน้ำหนักค่าปลงศพด้วยระดับมูลค่าของการจัดการงานศพตามที่วิญญูชนทั่วไปทำกันนั้น จะยิ่งส่งผลให้ค่าปลงศพนี้มีสภาพของค่าความเสียหายที่มีความแน่นอนมากขึ้น ว่าหากผู้เสียหายถึงแก่ความตายอย่างน้อย ๆ ผู้ก่อความเสียหายก็พอจะประมาณการได้ว่ามูลค่าความเสียหายมีขีดจำกัดของวงเงินอยู่ ต่างจากค่ารักษาพยาบาลที่มีความไม่แน่นอนสูงกว่า กลับกลายเป็นแรงจูงใจให้ผู้ก่อความเสียหายมีแนวโน้มที่จะเลือกให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตายมากกว่าจะมีชีวิตรอด

ตารางที่ 3.7 สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน“ค่าขาดแรงงาน”ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่โจทก์ร้องขอ

มูลค่าของค่าสินไหม หมายเลขฎีกาอ้างอิง	ค่าขาดแรงงาน ตามที่โจทก์ร้องขอ	ค่าขาดแรงงาน ตามที่ศาลพิจารณา	คำพิพากษาต่อมูลค่า ตามที่โจทก์เรียกร้อง (คิดเป็นร้อยละ)
1812/2535 *ศาลมองว่าค่า ขาดแรงงานเป็นส่วนหนึ่งของ ค่าขาดไร้อุปการะ	80,000	80,000	100
5183/2537	240,000	0	0
6905/2538	360,000	0	0
622/2539	60,000	0	0
17950/2557	153,760	0	0
4780/2558	1,000,000	0	0
		เฉลี่ย	14.28571429

ที่มา: ผู้วิจัย.

จากตารางที่ 3.7 การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนค่าขาดแรงงานโดยเฉลี่ยศาลไทยกำหนดให้เพียงร้อยละ 14.29 แต่เมื่อพิจารณาแยกตามแต่ละคดีจะเห็นว่าแท้จริงแล้ว โอกาสที่ผู้สืบสันดานจะมีสิทธิเรียกร้องและได้รับค่าสินไหมทดแทนค่าขาดแรงงานมีเพียง 1 คดีจากกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น และหากศาลพิจารณาให้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายส่วนนี้จริง จะค่อนข้างได้รับเต็มจำนวนตามที่โจทก์เรียกร้อง แต่ถ้ามิเช่นนั้น โจทก์ก็จะไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนี้เลย แท้จริงแล้ว กล่าวได้ว่าค่าขาดแรงงานนั้น ศาลมุ่งมองที่ความสัมพันธ์ทางสัญญาซึ่งสิ้นสุดเมื่อคู่สัญญาเสียชีวิต ทำให้ในทางปฏิบัติไม่สามารถเรียกค่าขาดแรงงานได้จริง แต่ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1812/2535 ที่ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้เต็มจำนวนตามที่โจทก์ร้องขอเป็นเพราะศาลมองว่าค่าขาดแรงงานที่โจทก์ร้องขอนั้น เป็นส่วนหนึ่งของค่าขาดไร้อุปการะนั้นเอง

ตารางที่ 3.8 สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน“ค่าขาดไร้อุปกรณ์”ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่
โจทก์ร้องขอ

หมายเลขฎีกาอ้างอิง	มูลค่าของค่าสินไหม ค่าขาดไร้อุปกรณ์ ตามที่โจทก์ร้องขอ	ค่าขาดไร้อุปกรณ์ ตามที่ศาลพิจารณา	ค่าพิพาทต่อ มูลค่าตามที่โจทก์ เรียกร้อง (คิดเป็นร้อยละ)
5183/2537	120,000	120,000	100
698/2538 (โจทก์1)	1,440,000	1,440,000	100
698/2538 (โจทก์2)	396,000	120,000	30.3030303
18859/2555	8,603,813	2,500,000	29.05688443
2217/2556	400,000	260,000	65
20920/2556	720000	720000	100
7426-7427/2557	1,674,000	1,302,000	77.77777778
7564/2557	100,000	100,000	100
9530/2557	720000	720000	100
10927/2557	600,000	240,000	40
17950/2557	96,240	96,240	100
1146/2558	1,773,750	1,230,000	69.34460888
8565-8566/2558	6,960,000	1,500,000	21.55172414
8565-8566/2558	6,960,000	1,500,000	21.55172414
8565-8566/2558	5,080,000	2,000,000	39.37007874
		เฉลี่ย	66.26372189

ที่มา: ผู้วิจัย.

จากตารางที่ 3.8 โดยเฉลี่ยศาลไทยจะกำหนดค่าขาดไร้อุปกรณ์ให้ร้อยละ 66.26 นอกจากนี้ยังมีจุดที่น่าสังเกตจากข้อมูลจริงด้วยว่า ยังไม่มีคดีใดเลยที่ได้รับค่าขาดไร้อุปกรณ์เกินกว่า 2,500,000 บาท และมีเพียง 7 คดีใน 15 คดีเท่านั้นที่ได้รับค่าขาดไร้อุปกรณ์เกินกว่า 1,000,000 บาท ซึ่งเกิดจากการที่โจทก์ตั้งค่าขอไว้สูงมากแต่ถึงอย่างไรมูลค่าของค่าขาดได้อุปกรณ์ที่ศาลพิจารณาให้ก็

ยังเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่าร้อยละ 50 ที่โจทก์ร้องขอ ทำให้สอดคล้องกับผลจากตารางที่ 3.5 ที่ได้ผลลัพธ์ค่าสินไหมทดแทนทั้งหมด เฉลี่ยเพียงร้อยละ 44.94 โดยเมื่อคำนวณค่าความเชื่อมั่นของค่าเฉลี่ยที่ได้นี้ ก็ยิ่งเชื่อได้ว่า ศาลมีแนวโน้มของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนน้อยกว่าหรือเท่ากับเพียงครึ่งของค่าสินไหมที่โจทก์เรียกร้องเสมอ (ภาคผนวก ก)

ตารางที่ 3.9 สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน“ค่ารักษาพยาบาล”ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่โจทก์ร้องขอ

มูลค่าของค่าสินไหม หมายเลขฎีกาอ้างอิง	ค่ารักษาพยาบาล ตามที่โจทก์ร้อง ขอ	ค่ารักษาพยาบาล ตามที่ศาลพิจารณา	ค่าพิพาทต่อมูลค่า ตามที่โจทก์เรียกร้อง (คิดเป็นร้อยละ)
842/2558	1,914,316	1,027,347	53.66653154
8443/2559 ไม่ตาย	14,830	14,830	100
8467/2559 ไม่ตาย	758,467	758,467	100
9402/2559	15,000	15,000	100
		เฉลี่ย	88.41663289

ที่มา: ผู้วิจัย.

จากตารางที่ 3.9 โดยเฉลี่ยศาลไทยจะกำหนดค่ารักษาพยาบาลให้ร้อยละ 88.42 เนื่องจากในข้อมูล มีเพียงคำพิพากษาฎีกาที่ 842 / 2558 ที่ศาลพิจารณาค่ารักษาพยาบาลเพียงร้อยละ 53.67 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ค่ารักษาพยาบาลของพันเอกอเนกผู้ตาย อยู่ในภาวะไม่รู้สึกรู้ตัว ได้รับบาดเจ็บที่ศีรษะ ด้านขวามีบาดแผลฉีกขาด ตรวจด้วยเครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์พบว่าสมองซ้ายและเลือดออกในสมอง แพทย์ผ่าตัดสมอง เจาะคอเพื่อช่วยการหายใจ ให้น้ำเกลือและให้อาหารทางสายยาง ผู้ตายรักษาตัวเป็นเวลา 7 เดือน จึงถึงแก่ความตาย และเสียค่ารักษาพยาบาลเป็นเงิน 1,914,316 บาท ตามใบเสร็จ แม้จะได้รับความมาก่อนเกิดเหตุผู้ตายมีโรคประจำตัวป่วยเป็นโรคเบาหวาน และมรณบัตรระบุสาเหตุการตายว่ามีโรคเบาหวานรวมอยู่ด้วย แต่นายแพทย์ผู้มีอำนาจทำการชันสูตรพลิกศพและตรวจศพแล้วระบุในใบรับรองการตายว่า การทำงานของหัวใจล้มเหลว สมองซ้ายและฉีกขาด เป็นเวลา 7 เดือนเศษ ทั้งรายการค่ารักษา ก็เกี่ยวข้องกับอาการบาดเจ็บของผู้ตายที่เกิดจากการกระทำละเมิด

ของจำเลยที่ 1 รวมเป็นเงิน 1,914,316 บาท แต่โจทก์ทั้งสามไม่อาจนำสืบแยกแยะได้ว่าค่ารักษาพยาบาลจากการทำละเมิดของจำเลยที่ 1 เป็นเงินแน่นอนจำนวนเท่าใด เพราะมีค่ารักษาโรคประจำตัวคือโรคเบาหวานรวมอยู่ด้วย แต่หากผู้ตายไม่ได้รับบาดเจ็บจากการทำละเมิดของจำเลยที่ 1 การรักษาโรคเบาหวานก็เป็นการดูแลรักษาไปตามอาการ ศาลจึงพิพากษา ให้จำเลยที่ 1 และที่ 2 ใช้ค่ารักษาพยาบาลและค่าอุปกรณ์เครื่องใช้ผู้ป่วย 1,027,347 บาท

นอกจากนี้ ศาลจะกำหนดค่ารักษาพยาบาลให้เต็มจำนวนเป็นส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบของค่าเสียหายจากการรักษาพยาบาล เป็นลักษณะของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างแน่ชัด มีใบเสร็จหรือหลักฐานอย่างชัดเจน ลักษณะของค่าเสียหายที่ชัดเจนหรือชัดเจนนี้ ศาลจะกำหนดให้เต็มจำนวนที่เกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ ในอีกแง่หนึ่งของระบบความคิด (บทที่ 4 หัวข้อที่ 4.3.1 กระบวนการคิดของมนุษย์) เป็นการใช้ความคิดแบบอัตโนมัติในการตัดสินค่าสินไหมทดแทน ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาระบบไตร่ตรองหรือดุลพินิจมากนักศาลก็สามารถกำหนดค่าสินไหมได้ตามความเสียหายที่ชัดเจนทันที

ตารางที่ 3.10 สัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน“ค่าเสียหายอันไม่ใช่ตัวเงินอื่น ๆ” ตามมาตรา 446 (ค่าเสียหายต่อจิตใจของบุคคลใกล้ชิด) ที่ศาลตัดสินคิดเป็นร้อยละของที่โจทก์ร้องขอ

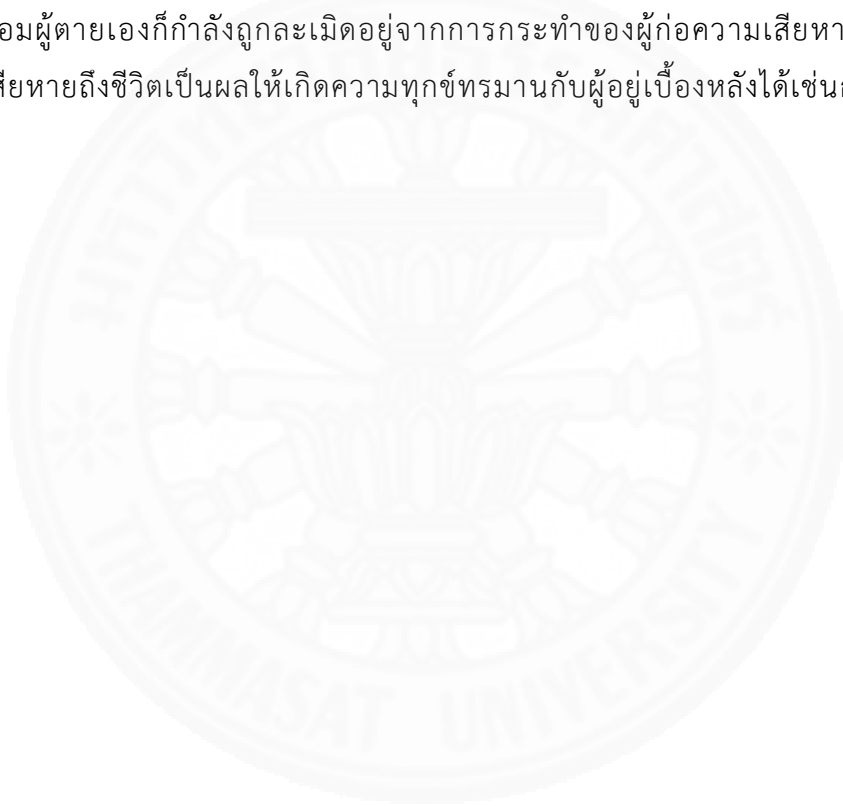
มูลค่าของค่าสินไหม หมายเลขฎีกาอ้างอิง	ค่าเสียหายอันมิใช่ ตัวเงิน ตามที่โจทก์ร้องขอ	ค่าเสียหายอันมิใช่ ตัวเงิน ตามที่ศาลพิจารณา	ค่าพิพากษาต่อมูลค่า ตามที่โจทก์เรียกร้อง (คิดเป็นร้อยละ)
8565-8566/2558โจทก์4-5	1,000,000	0	0
8565-8566/2558โจทก์6	1,000,000	0	0
8565-8566/2558โจทก์7-8	1,000,000	0	0
1917/2559	900,000	0	0
		เฉลี่ย	0

ที่มา: ผู้วิจัย.

จากตารางที่ 3.10 โดยเฉลี่ยศาลไทยจะกำหนดค่าเสียหายอันไม่ใช่ตัวเงินอื่น ๆ ตามมาตรา 446 (ค่าเสียหายต่อจิตใจของบุคคลใกล้ชิด) ให้ร้อยละ 0 นั่นคือ ศาลไทยไม่กำหนดให้เลยโดยให้เหตุผลว่า สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินอื่น ๆ นี้เป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้ตาย ไม่สามารถโอนให้ผู้อื่นได้ ยกเว้นจะได้รับการกัมสภาพไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องไปแล้ว ส่วนด้านผู้สืบสันดาน

ผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ตายนั้น หากจะเรียกร้องค่าเสียหายอันไม่ใช่ตัวเงินอื่น ๆ หรือค่าเสียหายต่อจิตใจ ศาลไทยไม่กำหนดให้เนื่องด้วยให้เหตุผลว่า “ไม่มีบัญญัติให้เรียกร้องได้” นั่นเอง

การพิจารณาค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินเช่นนี้ เกิดช่องโหว่จากการที่ศาลตีความอย่างแคบ จากมาตราที่ 446 ที่ระบุว่า “ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนกันได้ และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว” ศาลตีความว่าเป็นสิทธิเฉพาะของผู้ตาย แต่ในอีกมุมหนึ่งสิทธิของบุคคลใกล้ชิดแวดล้อมผู้ตายเองก็กำลังถูกละเมิดอยู่จากการกระทำของผู้ก่อความเสียหายที่ทำให้บุคคลหนึ่งเสียหายถึงชีวิตเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานกับผู้อยู่เบื้องหลังได้เช่นกัน

บทที่ 4

ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

สืบเนื่องจากในส่วนของบทที่ 2 และบทที่ 3 ได้กล่าวเกี่ยวกับพื้นฐานความเป็นมาของกฎหมายละเมิดของไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาเปรียบเทียบให้เห็นข้อแตกต่างในแง่มุมของบทบัญญัติทางกฎหมายและความแตกต่างของแนวคำพิพากษาในประเด็นเรื่องการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนของศาลไทยกรณีผู้เสียหายเสียชีวิตในอดีตเปรียบเทียบกับแนวคำพิพากษาของต่างประเทศไปแล้วนั้น ในส่วนของบทที่ 4 นี้จึงนำเอาทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อประกอบการวิเคราะห์ความสมบูรณ์ของบทบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยละเมิดของประเทศไทย รวมถึงการใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์นี้ร่วมอธิบายการใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนกรณีผู้เสียหายเสียชีวิต ว่าเหตุใดศาลไทยจึงมีแนวคำพิพากษาไปในทางที่ใกล้เคียงกัน ทั้งที่ชีวิตของคนแต่ละคนตามหลักเศรษฐศาสตร์นั้นเป็นเสมือนสินค้าหายากที่มีเพียงชิ้นเดียวย่อมมีราคาแพงที่แตกต่างกันได้อย่างไม่สิ้นสุด และเพื่อแสดงให้เห็นว่าศาลไทยใช้ดุลพินิจที่ยังไม่เหมาะสมต่อการตัดสินค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ชีวิต ซึ่งจะส่งผลให้การใช้ความระมัดระวังของผู้คนในสังคมอยู่ในระดับที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความไร้ประสิทธิภาพของกฎหมาย

4.1 แนวคิดและความเป็นมาของนิติเศรษฐศาสตร์

กฎหมายเป็นปัจจัยเชิงสถาบัน (Institutional Factor) ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้คนในสังคม ทั้งผู้ใช้กฎหมาย และผู้ที่อยู่ภายใต้กฎหมาย มีลักษณะเป็นกติกาสังคมที่ทำให้เกิดการจัดระเบียบและสร้างโครงสร้างของการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข โดยการสร้างแรงจูงใจผลประโยชน์ ต้นทุน ที่คนในสังคมต้องเผชิญและนำทุกคนไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายใต้กฎหมายของสังคม ทำให้กฎหมายมีอิทธิพลต่อสวัสดิการของสังคมโดยรวม แต่เมื่อกฎหมายได้ถูกนำมาใช้ในโลกลงแห่งความเป็นจริง หากเกิดการยึดติดกับตัวสถาบันที่เป็นทางการมากเกินไป จะทำให้การวิเคราะห์ข้อพิพาทในสังคมนั้นขาดความรอบด้านและไม่สมบูรณ์¹¹² โอกาสที่จะเกิดผลพลอยได้ที่ไม่ได้คาดหวังหรือผลกระทบที่ไม่ได้คาดหวังก็จะมีตามมาเสมอ ระบบการจัดการในทางเศรษฐศาสตร์

¹¹² จักรีย์ ไชยพินิจ, *แนวการวิเคราะห์ทางการเมืองเชิงสถาบันของเบเวอร์รี่ ครอเฟิร์ด: บทวิเคราะห์เชิงวิพากษ์*, วารสารศาสตร์การเมืองบูรพา ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มปป)

จึงเข้ามามีส่วนช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานภายใต้ข้อกำหนดทางกฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และส่งผลให้ความยุติธรรมในสังคม จะเกิดขึ้นพร้อมกับความมีประสิทธิภาพของสังคมเช่นกัน

4.1.1 ความหมายของเศรษฐศาสตร์

ตามความหมายของอัลเฟรด มาร์แชล (Alfred Marshall) กล่าวว่า “เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์ชาติในการดำเนินชีวิตตามปกติ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ของต่าง ๆ ” ในขณะที่ พอล เอ แซมวอลสัน (Paul A. Samuelson) กล่าวว่า “เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาวิธีการที่มนุษย์และสังคมเลือกใช้ทรัพยากรในการผลิตอันมีอยู่อย่างจำกัดไปในการผลิตสินค้าต่างๆแล้วนำไปจำหน่ายจ่ายแจกแก่กลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม ทั้งในเวลาปัจจุบันและอนาคต” และไมเคิล พาร์กิน (Michael Parkin) กล่าวว่า “เศรษฐศาสตร์ เป็นการศึกษาถึงวิธีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดโดยพยายามที่จะสร้างความพอใจสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างมากมายไม่จำกัด”

ดังนั้น เศรษฐศาสตร์ จึงหมายถึง สาขาวิชาอันว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าและบริการให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์และสังคมที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด¹¹³ ดังนั้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ จึงต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับว่าคุ้มค่ากับการสูญเสียทรัพยากรเหล่านั้นไปหรือไม่ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการพิจารณาถึงความคุ้มค่านี้คือการเปรียบเทียบระหว่างต้นทุนที่จะเกิดขึ้นกับประโยชน์ที่จะได้รับ เจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) เคยกล่าวไว้ว่า มนุษย์ทุกคนในทุกช่วงเวลาต่างตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่บนพื้นฐานของการชั่งน้ำหนักระหว่างต้นทุนและประโยชน์ทั้งสิ้น¹¹⁴ ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์นั้นความหมายของคำว่า ต้นทุน จะกินใจความที่กว้างกว่าต้นทุนในทางบัญชีหรือในทางธุรกิจ เพราะไม่ใช่ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเป็นตัวเลขเท่านั้นแต่ยังรวมถึงต้นทุนที่ไม่ได้อยู่ในรูปของตัวเงินด้วย หากตีความอย่างกว้างแล้ว ต้นทุนในทางเศรษฐศาสตร์สามารถรวมถึง ความทุกข์ทรมาน (Pain) ความเศร้าโศกเสียใจจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก หรือแม้กระทั่งค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ด้วยก็ได้ ทำให้หลายครั้งการตัดสินใจภายใต้มุมมองทางเศรษฐศาสตร์เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่คุ้มค่าที่สุด อาจไม่สามารถเกิดขึ้นได้

¹¹³ ชัยยันต์ ต้นติวีสดาการ, *ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์และตลาดปัจจัย*, (กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2544.

¹¹⁴ Richard A. Posner, *Frontiers of Legal Theory*, (Cambridge: Harvard University Press), 2001, 55.

จริงภายใต้ข้อกำหนดกฎระเบียบหรือกฎหมายของสังคม แต่หากทำได้จะทำให้สังคมไปสู่จุดที่มีประสิทธิภาพสูงสุดได้นั่นเอง

ดังนั้นในหลายกรณีพบว่า เมื่อมนุษย์ต้องดำเนินชีวิตภายใต้กฎหมายของสังคม การเลือกตัดสินใจและการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ หลายครั้งที่ผลลัพธ์ของการตัดสินใจ อาจไม่ใช่สิ่งที่คุ้มค่าที่สุด แต่ถูกต้องด้วยกฎหมายของสังคม จึงเป็นที่น่าสนใจว่า กฎข้อบังคับ กฎระเบียบ และกฎหมายที่สังคมยึดถือปฏิบัติอยู่นั้นเหมาะสมแล้วหรือไม่ และจะมีวิธีการอย่างไรที่จะสามารถพัฒนากฎข้อบังคับ กฎระเบียบ และกฎหมายของสังคมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ ความพยายามแก้ปัญหาและตอบคำถามนี้จึงนำไปสู่แนวคิดของสาขานิติเศรษฐศาสตร์ขึ้น

4.1.2 ความหมายของนิติเศรษฐศาสตร์

นิติเศรษฐศาสตร์ (Law and Economics) หรือ การวิเคราะห์กฎหมายด้วยเศรษฐศาสตร์ (Economic Analysis of Law) เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาแง่มุมทางกฎหมาย ประเด็นทางกฎหมาย ทฤษฎีทางกฎหมาย การตีความกฎหมาย การออกแบบกฎหมาย ประเมินคุณค่าของกฎหมาย และการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กฎหมายต่อบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงพฤติกรรมมนุษย์ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการวิเคราะห์ ภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่าด้วยการเลือกอย่างมีเหตุผล¹¹⁵ เพื่อให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ และแก้ไขข้อบกพร่องหรือข้อต่อของกฎหมายได้อย่างดียิ่งขึ้น

ในอดีตองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์มีลักษณะเชื่อมโยงกันทั้งหมด เพราะเป้าหมายของการศึกษา คือพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ทั้งสิ้น จะแตกต่างกันเพียงว่าจะเลือกศึกษาและอธิบายพฤติกรรมด้านใดเท่านั้น ต่อมาจึงมีการแยกสาขาวิชาต่าง ๆ ออกจากกันเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Specialization) ขณะเดียวกันจึงเกิดทฤษฎีต่าง ๆ ขึ้นมากในแต่ละสาขาวิชานั้นโดยถูกขีดกันด้วยข้อสมมติ (Assumption) หลายประการเพื่อควบคุมตัวแปรของแต่ละสถานการณ์ให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ภายใต้ทฤษฎีนั้น ๆ ซึ่งส่งผลให้ความสามารถในการวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ที่มีความสลับซับซ้อนนั้นอ่อนด้อยลง ภายหลังจึงเกิดแนวคิดของการศึกษาแบบสหวิทยาการ

¹¹⁵ บทความวิชาการประกอบการสัมมนา, “การวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์,” จัดโดย สถาบันวิจัยและพัฒนาสังคม สำนักงานศาลยุติธรรม ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ณ วันที่ 26 มกราคม 2553.

(Interdisciplinary) มากขึ้น¹¹⁶ เพื่อนำองค์ความรู้ของศาสตร์อื่นๆมาใช้ประกอบกันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ในทางนิติเศรษฐศาสตร์ก็เช่นกัน การนำเศรษฐศาสตร์มาวิเคราะห์กฎหมายก็เพื่อวัตถุประสงค์หลักให้เกิด “ประสิทธิภาพ” ในระบบกฎหมายเพื่อบรรลุสวัสดิการสังคม (Social Welfare) สูงสุด และมุ่งเน้นไปที่การศึกษาแรงจูงใจ (Incentives) ที่มีผลต่อพฤติกรรมของคน (Individual Behavior) ทั้งผู้บังคับใช้กฎหมาย และผู้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายรวมถึงการออกแบบกฎหมายให้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมแห่งความเป็นจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ กฎหมายในทางนิติเศรษฐศาสตร์ จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างสรรค์สังคมที่มีคุณภาพผ่านการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมไปสู่แนวทางปฏิบัติที่พึงประสงค์ เช่น ไม่ทำอันตรายต่อชีวิตของผู้อื่น เป็นต้น นอกจากนี้กฎหมายยังเป็นเครื่องมือในการยับยั้ง และป้องปรามพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้อีกด้วย เช่น การกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด การลงโทษจำคุกในคดีอาญา หรือการชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามวิธีการทางกฎหมายและขนาดของบทลงโทษจากการบังคับใช้กฎหมาย¹¹⁷ ก็ยังมีประเด็นให้ถกเถียงกันในสังคมอยู่เป็นระยะ เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมาย¹¹⁸ ในฐานะของเครื่องมือที่ใช้ลงโทษและยับยั้งพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของมนุษย์ในสังคมเป็นการดำเนินการผ่านกระบวนการในชั้นศาลซึ่งเป็นตัวแทนในการตัดสินคดี ซึ่งในหลายคดีจะกลายเป็นบรรทัดฐานให้กับสังคมสืบต่อไป ดังนั้นวิธีการที่ศาลใช้พิพากษาคดี เช่น การกำหนดโทษปรับแทนการจำคุกทางอาญา บางสถานการณ์อาจไม่เหมาะสมเพราะเปิดช่องให้คนที่มีความมั่งคั่งทางการเงินสามารถใช้เงินในการแก้ปัญหาความผิดของตนได้ แต่จากการศึกษาทางนิติเศรษฐศาสตร์จะแสดงให้เห็นข้อดีข้อเสียของวิธีการทางกฎหมายได้อย่างชัดเจนขึ้น เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้

¹¹⁶ ศุภฤดี ถาวรยุติการต์, “สหวิทยาการนิติเศรษฐศาสตร์: การขยายพรมแดนความรู้ด้านสังคมศาสตร์,” *ประชาชาติธุรกิจ*, 2552.

¹¹⁷ ภาคภูมิ พงษ์ชัยภูมิ, "ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552)

ประกอบการพิจารณาที่ได้มีประสิทธิภาพขึ้นกว่าเดิม¹¹⁹ หรือกรณีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิด¹²⁰ ที่หลายคดีไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าค่าเสียหายที่เกิดขึ้นบางส่วนเป็นค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินและยากยิ่งแก่การประเมินค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีละเมิดต่อชีวิตที่กฎหมายได้บัญญัติอำนาจให้แก่ศาลในการใช้ดุลพินิจประกอบการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนโดยปราศจากเครื่องมือและวิธีคิดคำนวณที่ชัดเจน¹²¹ ทำให้แนวความคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์เริ่มมีบทบาทและสำคัญมากขึ้นในปัจจุบันเพื่อหาวิธีการที่ดีขึ้นกว่าเดิมให้กับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ดังนั้นการนำกระบวนการทางเศรษฐศาสตร์ซึ่งมุ่งเน้นการวิเคราะห์และประเมินค่าสิ่งต่างๆออกมาเป็นตัวเลขหรือรูปธรรมได้มากขึ้นจึงเข้ามาช่วยในการพิจารณาประเด็นต่างๆของกฎหมายดังเช่นข้างต้นนี้ได้

4.1.3 พัฒนาการของนิติเศรษฐศาสตร์

จุดเริ่มต้นของนิติเศรษฐศาสตร์อยู่ในช่วงราวคริสต์ศตวรรษที่ 18 จากงานเขียนของ Cesare Beccaria (1767) เรื่อง On Crimes and Punishments และงานเขียนของ Jeremy Bentham (1789) เรื่อง An Introduction to the Principles of Morals and Legislation ซึ่งได้แสดงให้เห็นแนวคิดที่ว่า กฎหมายไม่ว่าจะเป็นข้อกำหนด บทลงโทษ ค่าปรับ และอื่น ๆ มีผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม สามารถสร้างอิทธิพลทั้งการป้องปราม ยับยั้ง และลดพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ได้ แต่ถึงกระนั้นการศึกษานิติเศรษฐศาสตร์ในช่วงนั้นก็ยังมีได้มีความแพร่หลาย เนื่องจากการพัฒนาแนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์ยังจำกัดอยู่ในประเด็นคำถามทางเศรษฐศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ เช่น กฎหมายป้องกันการผูกขาดหรือกฎหมายการแข่งขัน (Antitrust of Competition Law) กฎหมายบริษัท (Corporate Law) กฎหมายภาษี (Tax Law) กฎหมายสิทธิบัตร (Patent Law) กฎหมายสัญญา (Contract Law) และกฎกติกาว่าด้วยการค้ากับดูแลบริการสาธารณูปโภค (Public Utility

¹¹⁹ อิศร์กุล อุณหเกตุ, *ระบบค่าปรับทางอาญา*, ชุดหนังสือการสำรวจองค์ความรู้เพื่อการปฏิรูปประเทศไทย (126/146 ชั้น 4 อาคาร 10 ชั้นสถาบันบาราศนราดรุร ซอยติวานนท์ 14 ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000: สำนักงานปฏิรูป (สปร.)).

¹²⁰ จิระวัฒน์ ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ และคณะ, *การวิเคราะห์กฎหมายด้วยวิธีทางเศรษฐศาสตร์: การคิดค่าเสียหายในคดีละเมิด*: รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report), (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2555).

¹²¹ ภาคภูมิ พงษ์ชัยภูมิ, "ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552).

Regulation) เป็นต้น¹²² ซึ่งในขณะเดียวกันนี้(ค.ศ.1770 ถึง 1870) จะเป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับที่ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษซึ่งเชื่อว่าหลักจารีตประเพณีนั้นมีความสัมพันธ์กับหลักทางเศรษฐศาสตร์มีการปฏิวัติระบบเศรษฐกิจในรูปแบบตลาดเสรีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามนักเศรษฐศาสตร์นี้ โอคลาสสิกในอังกฤษเริ่มมองเห็นความล้มเหลวของตลาด เช่นความยุ่งยากเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในตลาด ซึ่งรัฐสภาของอังกฤษในสมัยนั้นพยายามที่จะออกกฎหมายต่างๆเพื่อควบคุมผลเสียเหล่านั้นแต่ก็ยังไม่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสมัยนั้นได้ทัน (ในสมัยนั้นประเด็นปัญหาที่มักเกิดขึ้นยังค่อนข้างอยู่ในเรื่องที่กำลังจำกัดเช่น กรณีกฎหมายสัญญา เป็นต้น)

จนกระทั่งคริสต์ทศวรรษ 1960 บทความสำคัญของ Guido Calabresi (1961)¹²³ และบทความของ Ronald Coase (1960)¹²⁴ ซึ่งเป็นบทความเกี่ยวกับการละเมิดและต้นทุนทางสังคมที่จุดประเด็นการนำเอาวิชานิติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์เข้าสู่การวิเคราะห์แบบสหวิทยาการโดยการผสมผสานระเบียบวิธีและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เข้ากับประเด็นคำถามทางกฎหมายในทุกสาขาวิชาอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายละเมิด (Tort Law) กฎหมายอาญา (Criminal Law) เป็นต้น ทำให้สาขาวิชานิติศาสตร์ได้ถือกำเนิดขึ้นอย่างเต็มตัว โดยมีผลงานของนักนิติศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์สำคัญๆหลายท่านที่ทำการศึกษาศาสตร์นี้ เช่น Gary Becker, Richard Posner, Frank Easterbrook, A.Mitchell Polinsky และ Stephen Shavell เป็นต้น โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้พิพากษาหลายท่านเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการพิจารณากฎหมายด้วยแง่มุมทางเศรษฐศาสตร์ เช่น Judge Billing Learned Hand ผู้วางรากฐานของ Hand's Rule ในการกำหนดความรับผิดอันเกิดจากการละเมิดโดยประมาทเล็กน้อย ว่าควรมีระดับความรับผิดจากพื้นฐานการคิดคำนวณอย่างไร ที่จะไม่ทำให้บทลงโทษมากหรือน้อยจนเกินไป หรือ Judge Richard Posner ผู้แต่งตำราด้านนิติเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของโลก ทำให้สุดท้ายแล้วเกิดการผลักดันให้การใช้กฎหมายในสังคมเป็นไปอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพที่สุดนั่นเอง

¹²² ปกป้อง จันวิทย์, *การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์*, โครงการการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2554).

¹²³ Guido Calabresi, 1961, "Some Thoughts on Risk Distribution and the Law of Torts," *Yale Law Journal* 70, (1960), 499-553.

¹²⁴ Ronald Coase, "The Problems of Social Cost," *Journal of Law and Economics* 3, (1960), 1-44.

4.1.4 กฎหมายละเมิดในความหมายของนิติเศรษฐศาสตร์

กฎหมายละเมิด (Tort Law) เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดในทางแพ่ง ซึ่งเป็นกฎหมายเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันสิทธิเอกชนที่มีต่อกัน โดยกำหนดให้บุคคลที่เสียหายสามารถบังคับสิทธิของตนเอาแก่ผู้ก่อความเสียหายหรือผู้ต้องรับผิด หรือมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายเพื่อเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับสู่สถานะเดิมเสมือนว่าไม่มีการทำละเมิดเกิดขึ้น ในมุมมองของนิติเศรษฐศาสตร์กฎหมายละเมิดถือเป็นเครื่องมือยับยั้งการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย และเป็นเครื่องมือให้ผู้เสียหายใช้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดเพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น (cost internalization) เมื่อผู้ทำละเมิดต้องแบกรับต้นทุนจากความเสียหายที่ตนก่อขึ้น เสมือนว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นกับตนเอง ก็จะมีแรงจูงใจที่จะใช้ความระมัดระวังในระดับที่เหมาะสม (optimal level of care) โดยการสร้างแรงจูงใจดังกล่าวนี้ จะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น สวนหนึ่งขึ้นอยู่กับว่าศาลสามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์หรือไม่¹²⁵

ดังนั้นจึงควรนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์เข้ามาวิเคราะห์การใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะช่วยแสดงให้เห็นการประสิทธิภาพของการใช้ดุลพินิจของศาลไทยได้อีกทางหนึ่ง อีกทั้งนำเสนอแง่มุมของการประเมินมูลค่าชีวิตที่ต้องสูญเสียจากการถูกละเมิด ภายใต้ทฤษฎีต่างๆทางเศรษฐศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางประกอบการใช้ดุลพินิจของศาลพิจารณาค่าสินไหมทดแทนในอนาคต

4.2 ทฤษฎีประสิทธิภาพ

หลักแนวคิดเรื่อง “ประสิทธิภาพ” เป็นแนวคิดหลักของนักเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากในแนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์นั้นมองว่าทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่นั้นมีอยู่อย่างจำกัดแต่ความต้องการของมนุษย์นั้นมีไม่จำกัด ส่งผลให้เกิดแนวความคิดที่ว่า จะทำอย่างไรเพื่อให้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นสามารถสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น ประสิทธิภาพของนักเศรษฐศาสตร์จึงหมายถึง การที่สังคมได้รับประโยชน์สูงสุดจากการ

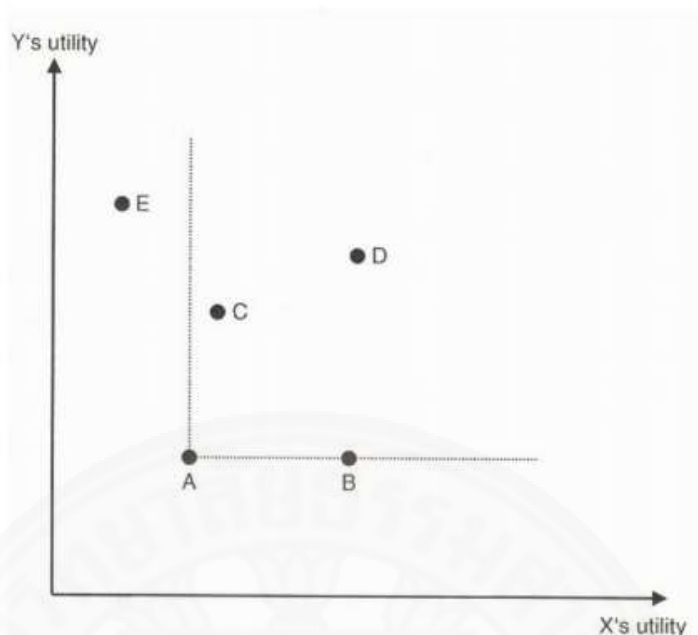
¹²⁵ ปกป้อง จันวิทย์, *การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์, โครงการการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์*, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2554)

ใช้ทรัพยากรที่มี เช่น ทรัพยากรนั้นผลิตสินค้าและบริการในจำนวนที่ต้องการด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด นักเศรษฐศาสตร์ปรารถนาที่จะสร้างการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Allocative Efficiency) เพราะจะส่งผลให้เกิดการยกระดับสวัสดิการสังคมให้สูงขึ้นที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการจัดสรรทรัพยากรนั้นอาจเกิดขึ้นได้โดยการจัดสรรตามแนวคิดของความมีประสิทธิภาพแบบพาเรโต (Pareto Efficiency) ที่ทำให้ใครบางคนได้ประโยชน์โดยไม่มีใครสักคนที่ต้องเสียประโยชน์ หรือการจัดสรรตามแนวคิดของคาลดอร์-ฮิกส์ (Kaldor-Hicks Efficiency) ที่พัฒนาต่อจากแนวคิดของพาเรโตเพื่อใช้กับสภาพสังคมจริงมากขึ้น โดยในที่นี้ผู้วิจัยจะนำหลักประสิทธิภาพของทั้งสองแนวคิดมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงรูปแบบการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ จากเหตุผลเมตทำให้ผู้ถูกละเมิดต้องถึงแก่ความตายว่าเหมาะสมกับการจัดสรรตามแนวคิดใด และด้วยเหตุใด

4.2.1 ประสิทธิภาพแบบพาเรโต (Pareto Efficiency)

วิลเฟรโด พาเรโต (Vilfredo Pareto) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอิตาลี ผู้นำเสนอทฤษฎีบทพื้นฐานของเศรษฐศาสตร์สวัสดิการขั้นที่หนึ่ง กล่าวไว้ว่า “ดุลยภาพทั่วไปของตลาดแข่งขันแบบสมบูรณ์ (Perfect competition Market) จะทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากร และปัจจัยที่มีประสิทธิภาพของ พาเรโต นั่นคือ จะไม่มีการจัดสรรทรัพยากรและปัจจัยอื่นที่เป็นไปได้อีก (No other feasible allocation) ที่สามารถทำให้ผู้บริโภคทุกคนมีสวัสดิการเพิ่มขึ้นพร้อม ๆ กันได้ โดยไม่มีใครต้องเสียผลประโยชน์” หากสังคมสามารถจัดสรร โยกย้าย แลกเปลี่ยน เปลี่ยนแปลงทรัพยากรให้เข้าสู่สภาพการณ์นี้ได้ ถือว่า บรรลุประสิทธิภาพแบบพาเรโต (Pareto Optimality) ในภาวะเช่นนี้ ทุกส่วนทุกฝ่ายและทุกคนในระบบจะเกิดประสิทธิภาพขึ้นพร้อม ๆ กันแล้ว หากมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกิดขึ้นย่อมทำให้ใครคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคนหรือหลายคนมีสวัสดิการที่แย่งลง

ภาพที่ 4.1 แสดงตัวอย่างของหลักประสิทธิภาพแบบพาเรโต โดยสมมติให้สังคมประกอบด้วยคนเพียง 2 คน คือ X และ Y สภาพการตั้งต้นของทั้งคู่คือจุด A ซึ่งแต่ละคนจะมีระดับอรรถประโยชน์ตั้งต้นของตน ตามหลักประสิทธิภาพแบบพาเรโตอาจมีการเปลี่ยนแปลงที่ช่วยยกระดับสวัสดิการของสังคมให้สูงขึ้นได้ (Pareto Improvement) เช่น การย้ายจากจุด A ไปยังจุด B C D หรือจุดอื่น ๆ (ที่อยู่ทางขวาของเส้นประในภาพ) ล้วนเป็นการจัดสรรทรัพยากรที่ทำให้สวัสดิการสังคมโดยรวมเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ต่างจากการย้ายจากจุด A ไปจุด E เพราะ ณ จุด E อรรถประโยชน์ของ Y จะเพิ่มขึ้น แต่อรรถประโยชน์ของ X จะลดลง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักประสิทธิภาพแบบพาเรโต

ภาพที่ 4.1 หลักประสิทธิภาพแบบพาเรโต, Mathis (2009). อ้างถึงใน ปกป้อง จันวิทย์, *การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์*, โครงการการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2554)

จากภาพพบว่า ภายใต้จุดตั้งต้นในสภาพหนึ่ง ๆ สามารถจัดสรรทรัพยากรให้บรรลุหลักประสิทธิภาพแบบพาเรโตได้หลายจุด เราไม่อาจกล่าวได้ว่าจุดใดเป็นจุดที่มีสวัสดิการเหนือกว่ากัน นั่นเท่ากับว่าในแต่ละสังคมและแต่ละสถานการณ์นั้น ปัจจัยเชิงสถาบันเช่น ค่านิยม กฎหมาย ในขณะนั้นของสังคมปรารถนาคุณภาพแบบใด เสมือนกับการเลือกที่จะลงโทษผู้กระทำผิดมากน้อยเพียงใดให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่ผู้กระทำผิดได้ทำลายไปแล้วและไม่สามารถเรียกคืนได้นั่นเอง

4.2.1.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักประสิทธิภาพแบบพาเรโตกับกรณี

ละเมิดต่อชีวิต

เนื่องด้วยหลักของพาเรโต คือการเข้าสู่ดุลยภาพที่ทำให้ทุกคนทุกฝ่ายในสังคมได้รับผลประโยชน์สูงสุดอยู่แล้ว ในกรณีของการละเมิดต่อชีวิตสามารถไล่ลำดับการปรับตัวเพื่อเข้าสู่ดุลยภาพได้ว่า แรกเริ่มมนุษย์แต่ละคนในสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขเป็นจุดที่เกิดดุลยภาพตามหลักประสิทธิภาพแบบพาเรโต ต่อมาเกิดเหตุละเมิดต่อชีวิตทำให้ฝ่ายหนึ่งเสียประโยชน์ทั้งส่วนที่เป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงิน (Pecuniary Damage) และความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Non-Pecuniary

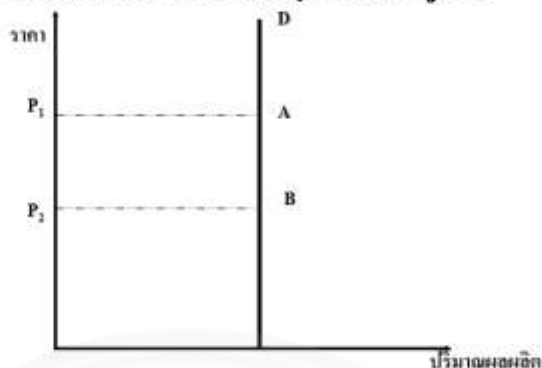
Damage) ยากแก่การคำนวณ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ทำให้เกิดการโยกย้ายทรัพยากร¹²⁶ ออกจากระบบโดยไม่มีผู้ใดได้ประโยชน์จากการสูญเสียในครั้งนี้แม้กระทั่งผู้ทำละเมิดก็ตาม นอกจากนี้ความตายของคนคนหนึ่งยังสามารถส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอรรถประโยชน์ของบุคคลอื่นในสังคมเช่น ญาติพี่น้องได้อีกด้วย จากงานวิจัยของ Michael D. Hurd, David A. Wise (1989)¹²⁷ ได้แสดงให้เห็นว่า เมื่อสามีเสียชีวิตลงพบว่าหญิงหม้ายมีความมั่งคั่งทางการเงินลดน้อยลงกว่าการที่สามีมีชีวิตอยู่ ยืนยันได้ว่า การตาย ส่งผลต่อบุคคลอื่นในสังคมด้วยนั่นเอง

การจัดสรรทรัพยากรที่สูญสิ้นไปนี้เพื่อรักษาอรรถประโยชน์ของทุกคนในสังคมไม่ให้มีผู้ใดแย่งตามหลักประสิทธิภาพแบบพาเรโตเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากรูปแบบของชีวิต เป็นสิ่งที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ (Price Less) มนุษย์ทุกคนย่อมรักชีวิตของตนและยอมยินดีจ่ายเต็มที่สุดเพื่อแลกชีวิตกลับคืนมาเนื่องด้วยเส้นอุปสงค์ต่อชีวิตมีค่าความยืดหยุ่นเป็นศูนย์ ดังภาพที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่าสินค้าที่มีเพียงชิ้นเดียวในโลก (ชีวิต) จะสามารถตั้งราคาได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้แต่ละฝ่ายย่อมประเมินมูลค่าของชีวิตชีวิตหนึ่งแตกต่างกันได้อย่างสิ้นเชิง เช่น นาย A ประเมินค่าชีวิตที่ราคา P1 ขณะที่นาย B ยินดีที่จะจ่ายในราคา P2 ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุละเมิดจนถึงแก่ความตาย ความพึงพอใจต่อมูลค่าที่จะชดเชยให้ย่อมแตกต่างกัน นำไปสู่ขั้นตอนการฟ้องร้องในชั้นศาล ทำให้ศาลต้องเข้ามาแทรกแซงและกำกับดูแล ซึ่งนอกจากจะขัดต่อหลักเกณฑ์พื้นฐานของหลักประสิทธิภาพแบบพาเรโตแล้ว การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนที่ศาลจะกำหนดให้ต่อไปนี้ก็ย่อมทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอรรถประโยชน์ที่ลดลงจากจุดเริ่มที่เข้าสู่กระบวนการฟ้องร้องทั้งสิ้น เช่น หากศาลพิจารณาค่าสินไหมทดแทนให้ตามราคา P1 ที่นาย A ต้องการ ก็จะทำให้อรรถประโยชน์ของ B ลดลง แต่หากศาลพิจารณาค่าสินไหมทดแทนให้ตามราคา P2 ที่นาย B ต้องการ ก็จะทำให้อรรถประโยชน์ของนาย A ลดลงอยู่ดี จึงเป็นไปได้ยากที่การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนของศาลจะเข้าสู่หลักคุณลักษณะประสิทธิภาพแบบพาเรโต เพราะจะเห็นได้ว่าย่อมมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีระดับอรรถประโยชน์น้อยลงกว่าเดิม

¹²⁶ ทรัพยากรในที่นี้นอกจากส่วนที่เป็นสินทรัพย์แล้วยังกล่าวรวมถึงทรัพยากรมนุษย์ด้วย

¹²⁷ Michael D. Hurd and David A. Wise, "The Wealth and Poverty of Widows: Assets Before and After the Husband's Death," *Publisher: University of Chicago Press*, Volume Title: *The Economics of Aging*, (1989), 177-200.

อุปสงค์มีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับศูนย์

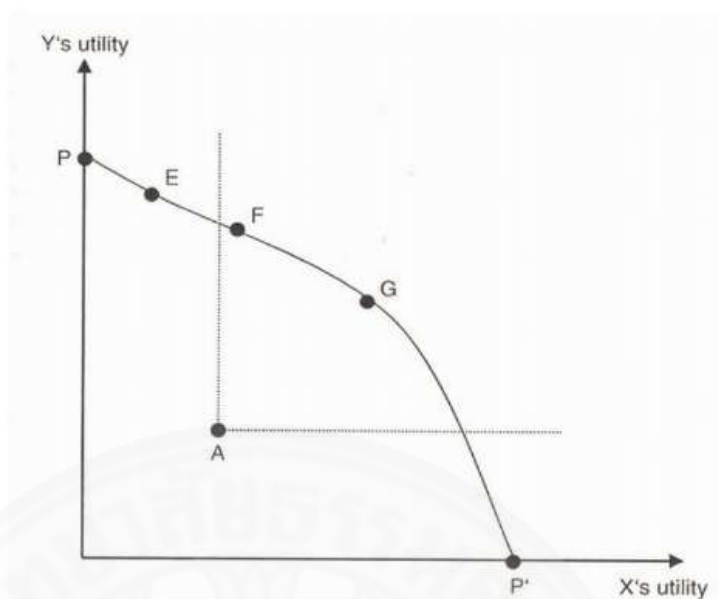

ภาพที่ 4.2 ค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์ต่อชีวิต

เป็นที่น่าสนใจว่า แท้จริงแล้วสาเหตุหลักของการเข้าสู่ดุลยภาพแบบพาเรโตไม่ได้นั้น เกิดขึ้นเพราะเป็นธรรมชาติของทรัพยากรมนุษย์ ที่มีลักษณะยากแก่การประเมินค่า และเมื่อสูญเสียหรือเกิดความเสียหายแล้วโดยเฉพาะเมื่อเสียหายถึงแก่ชีวิต ค่าความเสียหายส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นมีลักษณะที่เป็น “ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน” (Non Pecuniary Damage) ซึ่งเป็นสาเหตุที่สนับสนุนให้ราคาในแต่ละฝ่ายประเมินมูลค่าชีวิตแตกต่างกันด้วยเพราะไม่มีรูปแบบหรือวิธีการหรือหลักการคิดคำนวณอย่างเป็นระบบนั่นเองนอกจากนี้ เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้การชดเชยค่าสินไหมทดแทนไม่สามารถเข้าสู่ดุลยภาพตามหลักพาเรโตได้ (แต่ก็มีข้ออ้างที่จะทำให้ผู้นั้นปฏิเสธความรับผิดชอบ) คือสถานะภาพทางการเงินของผู้กระทำผิด เพราะแม้ว่าผู้กระทำผิดจะประเมินค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเท่า ๆ กันกับที่ฝ่ายผู้เสียหายประเมิน แต่หากสถานะภาพทางการเงินทำให้ผู้กระทำผิดไม่สามารถชำระค่าสินไหมได้จริงและกลายเป็นภาระแก่ตัวผู้กระทำผิดและครอบครัว สุดท้ายแล้วก็ยิ่งยืนยันว่าหลักประสิทธิภาพแบบพาเรโตจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้

4.2.2 ประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์ (Kaldor-Hicks Efficiency)

เมื่อหลักประสิทธิภาพในโลกแห่งความจริงไม่สามารถใช้หลักประสิทธิภาพแบบพาเรโตได้เสมอไป นิโคลัส คาลดอร์ (Nicholas Kaldor) และจอห์น ฮิกส์ (John Hicks) จึงได้ร่วมกันเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักประสิทธิภาพแบบใหม่ ที่สามารถประยุกต์ใช้กับโลกแห่งความเป็นจริงได้ง่ายกว่าหลักพาเรโต นั่นคือ หลักประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์ โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรใด ๆ ก็ตามที่ทำให้สวัสดิการสุทธิรวมของสังคมสูงขึ้น หรือทำให้เกิดความมั่งคั่งของสังคมสูงขึ้นได้ ถือว่าสิ่งนั้นคือการเกิดประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์ โดยอาจมีบางคนเสียประโยชน์แต่โดยรวมแล้วประโยชน์ที่ได้มากกว่าที่ต้องเสียไป

ที่มา: Mathis (2009)

ภาพที่ 4.3 หลักประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์, Mathis (2009) , ปกป้อง จันวิทย์, *การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์*, โครงการการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2554)

จากภาพที่ 4.4 จุด E เป็นจุดที่ไม่บรรลุประสิทธิภาพแบบพาเรโต เพราะอรรถประโยชน์ของ X ลดลงในขณะที่อรรถประโยชน์ของ Y เพิ่มขึ้น แต่หากพิจารณาตามหลักประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์ ความสูญเสียของ X น้อยกว่าอรรถประโยชน์ที่ Y จะได้รับเพิ่มขึ้น ทำให้ X มีความเป็นไปได้ที่จะได้รับการชดเชยจาก Y ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงภายใต้หลักประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์ Y ในฐานะผู้ได้รับประโยชน์ไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าชดเชยให้แก่ X ในฐานะผู้เสียประโยชน์จริง ๆ (Actual Compensation) เพียงแค่ Y ประเมินคุณค่าของผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงมากกว่า X ในเชิงหลักการ ก็เพียงพอต่อการบรรลุประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์แล้ว (Potential Compensation หรือ Hypothetical Compensation) ดังนั้นความสำคัญอยู่ที่เมื่อเกิดเหตุให้ต้องมีการจัดสรรเปลี่ยนแปลงทรัพยากรเกิดขึ้น เพียงแค่ Y จ่ายค่าชดเชยให้ X ตามราคาที่ X ให้คุณค่า ก็หมายความว่า X อาจไม่รู้สึกรว่าอรรถประโยชน์หรือสวัสดิการของตนลดลงจากสถานะเดิม นั่นแปลว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจบรรลุหลักประสิทธิภาพแบบพาเรโตด้วยซ้ำไป

4.2.2.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์ กับ

กรณีละเมิดต่อชีวิต

ตามหลักการของคาลดอร์-ฮิกส์ที่กล่าวมาเบื้องต้นทำให้เห็นว่า นโยบาย กฎ กติกา ข้อบัญญัติ กฎหมาย ที่ทำให้สวัสดิการสังคมสูงขึ้นจากเดิมได้ ก็เพียงพอแล้วที่จะถือว่า มาตราเหล่านั้นมีความชอบธรรม และเป็นการจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้หลัก ประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์ ได้รับการปรับใช้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากมีความเป็นไปได้ในทาง ปฏิบัติ ทำให้หลายครั้งแม้ค่าสินไหมทดแทนที่ศาลพิจารณาให้จะต่ำเกินไป แต่หากไม่ทำให้สวัสดิการ สังคมลดลงก็เท่ากับว่าบรรลุหลักประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์ได้

ในกรณีการละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย เป็นสถานการณ์ที่ ทรัพยากรบุคคลถูกทำให้ลดน้อยถอยลง และตามหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย์มาตรา 420 กำหนดให้ผู้ที่ทำให้เกิดการสูญสิ้นของทรัพยากรบุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายตามกฎหมายเพื่อเยียวยาให้กลับคืนสู่สภาพเดิมเสมือนไม่เคยเกิด ความเสียหายขึ้น แต่ในกรณีความเสียหายต่อชีวิตโดยสภาพของความเสียหายไม่สามารถทำให้ชีวิตคืน กลับดังเดิมได้ อีกทั้งด้วยรูปแบบของชีวิตเป็นลักษณะที่ประเมินค่าไม่ได้ แต่ละบุคคลให้ค่าแก่ชีวิต แตกต่างกันไป ที่สำคัญจะมีความเสียหายประเภทที่ไม่ใช่ตัวเงินเกิดตามมาด้วยเสมอ (Non Pecuniary Damage) ด้วยเหตุนี้จึงต้องเกิดการเข้ามากำกับควบคุมโดยคนกลางหรือตัวแทน ในสังคมปัจจุบันคือ ศาล ผู้มีหน้าที่พิจารณาค่าสินไหมทดแทนจากการทำละเมิดต่อชีวิต

จากภาพที่ 4.4 เปรียบเทียบเข้ากับกรณีละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ ความตาย โดยกำหนดให้ X แทนฝ่ายโจทก์ผู้ต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก และกำหนดให้ Y เป็น จำเลยในคดี กำหนดให้ดุลยภาพเริ่มต้นอยู่ที่จุด A เมื่อมีเหตุละเมิดต่อชีวิตเกิดขึ้น สังคมกำหนดให้ จำเลยมีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายของทรัพยากรที่สูญสิ้นไปให้แก่โจทก์โดยมี ศาลเป็นตัวแทนของทั้งสองฝ่ายในการกำหนดระดับราคาของค่าสินไหมทดแทนให้ผ่านการใช้ดุลพินิจ ของศาล (โดยในงานวิจัยนี้มุ่งตอบคำถามว่าดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้น เหมาะสมแล้วหรือไม่) ที่น่าสังเกตจากหลักประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์ คือ การให้คุณค่าแก่การ เปลี่ยนแปลงของ Y จากจุด A ไป E ต้องสูงกว่าคุณค่าที่ X ประเมินจากจุด A ไป E เพราะจะทำให้ Y มีแรงจูงใจมากพอที่จะชดเชยบางส่วนให้แก่ X และนำสังคมไปสู่จุด E ซึ่งทำให้สวัสดิการสังคมสุทธิ เพิ่มขึ้นจากเดิม คำถามคือ ทำอย่างไรให้ Y มีแรงจูงใจที่มากพอจะทำให้ยินดีชดเชยบางส่วนให้แก่ X

สิ่งนั้นคือค่าสินไหมทดแทนที่ศาลจะเป็นผู้กำหนด เพราะหากค่าสินไหม ทดแทนความเสียหายจากละเมิดถึงแก่ความตาย มีแนวโน้มที่ไม่ส่งผลต่อการลดน้อยถอยลงของ อรรถประโยชน์ของผู้ทำละเมิด ผู้ทำละเมิด (Y) ก็จะไม่สามารถเล็งเห็นถึงมูลค่าของชีวิตได้นั่นเอง

กล่าวคือหากศาลสะท้อนต้นทุนและผลประโยชน์จากการเสียชีวิตได้อย่างถูกต้องผ่านการกำหนดค่าสินไหมทดแทน จะทำให้จำเลยให้คุณค่าต่อการสูญเสียชีวิตอย่างตรงไปตรงมา จนอาจมากกว่าที่โจทก์คาดหวัง ซึ่งยิ่งจะทำให้ดุลยภาพใหม่ตามหลักประสิทธิภาพแบบคาลดอร์-ฮิกส์เกิดขึ้นได้โดยง่าย หรืออย่างน้อย ๆ ค่าสินไหมที่ศาลกำหนดอย่างถูกต้องตามหลักต้นทุนและประโยชน์นั้นก็ทำให้ทั้งโจทก์และจำเลยอยู่บนพื้นฐานเงื่อนไขเดียวกันในการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพใหม่ และยังสามารถส่งเสริมให้กฎหมายละเมิดทำหน้าที่ในฐานะเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตามการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนโดยการใช้ดุลพินิจของศาลอาจนำพามาซึ่งผลลัพธ์ 3 ประการ ได้แก่ 1) ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนมากเกินไปจนเกิดความเสียหาย 2) ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนพอดีกับความเสียหาย 3) ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนน้อยกว่าความเสียหาย ซึ่งไม่ว่าผลลัพธ์จะเป็นอย่างไร การใช้ดุลพินิจของศาลจะเหมาะสมหรือไม่ จะขึ้นอยู่กับการศึกษาถึงต้นทุนและผลประโยชน์ที่ต้องเสียไปจากการละเมิดต่อชีวิตนั่นเอง

4.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับต้นทุน

ต้นทุน (Costs) หมายถึง รายจ่ายที่เกิดขึ้นจากการผลิตสินค้าหรือบริการ อาจอยู่ในรูปของเงินสด หนี้ การก่อหนี้ หรือผลกระทบที่เกิดต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม แม้กระทั่งการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์คนหนึ่งในสังคม ก็สามารถเรียกว่าเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งได้ ในทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Cost) จะประกอบไปด้วยต้นทุนที่มองเห็นหรือที่จ่ายจริง (Explicit Cost) และต้นทุนที่มองไม่เห็นหรือไม่ได้จ่ายจริง (Implicit Cost) ต้นทุนส่วนหลังนี้ได้รวมถึงต้นทุนจากสิ่งที่เราอาจไม่ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่าย แต่สิ่งนั้นมีผลกระทบต่อส่วนรวมซึ่งแน่นอนว่าเราย่อมต้องได้รับผลกระทบนั้นด้วยทางใดทางหนึ่ง เราก็ต้องนำสิ่งนั้นมาคิดเป็นต้นทุนในทางเศรษฐศาสตร์ด้วยเช่นกัน

4.3.1 ประเภทของต้นทุน

เนื่องด้วยต้นทุนเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดรายจ่ายในการผลิตสินค้าและบริการ รวมถึงก่อให้เกิดผลทางลบต่อหน่วยผลิต และสามารถมีรูปแบบที่แตกต่างกันได้หลายลักษณะ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาตามความหมายในทางเศรษฐศาสตร์แล้วจะพบว่า ต้นทุนในทางเศรษฐศาสตร์จะมี

ความหมายที่กว้างกว่าต้นทุนในทางบัญชี ดังนั้นผู้เขียนจึงยกตัวอย่างประเภทของต้นทุนที่สำคัญๆ ดังนี้¹²⁸

ต้นทุนประเภทที่ 1 ต้นทุนทางบัญชี (Accounting Cost) คือ ต้นทุนที่ต้องเสียไปในการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือการบริหารงาน แต่จะคิดคำนวณเฉพาะรายการทางการเงินที่เกิดขึ้นในรูปแบบของจำนวนเงินเท่านั้น ในทางการแบ่งต้นทุนทางบัญชีเปรียบได้กับค่าความเสียหายที่เป็นตัวเงินนั่นเอง เพราะเป็นต้นทุนที่ผู้เสียหายต้องเสียไปจากการละเมิดและสามารถวัดได้ทางรูปแบบของตัวเลขที่ชัดเจน เช่น ค่าซ่อมรถ ค่ารักษาพยาบาล ค่าปลงศพ เป็นต้น

ต้นทุนประเภทที่ 2 ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Cost) คือ ต้นทุนที่จ่ายจริง และต้นทุนที่ไม่ได้จ่ายจริง ต้นทุนตัวหลังนี้หมายความถึงต้นทุนที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่เราไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่ในทางเศรษฐศาสตร์แล้วแม้รายจ่ายนี้จะไม่ได้จ่ายจริงแต่ก็ต้องนำมาคิดมูลค่าในต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ด้วย

ต้นทุนประเภทที่ 3 ต้นทุนเอกชน (Private Cost) คือ ต้นทุนที่หน่วยผลิตต้องจ่ายไปในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีทั้งส่วนที่เป็นต้นทุนที่จ่ายจริงและไม่ต้องจ่ายจริง

ต้นทุนประเภทที่ 4 ต้นทุนภายนอก (External Cost) คือ ค่าใช้จ่ายที่บุคคลภายนอกต้องรับภาระจากการดำเนินกิจกรรมของบุคคลอื่นในสังคม เนื่องจากการกระทำของบุคคลอื่นในสังคมนั้นส่งผลกระทบต่อบุคคลภายนอก โดยปกติทั่วไปหน่วยผลิตจะไม่นำต้นทุนภายนอกนี้เข้าไปรวมกับต้นทุนการผลิตของตน ทำให้เกิดการประเมินมูลค่าต้นทุนที่ต่ำลง ส่งผลให้กระทบต่อการตัดสินใจดำเนินธุรกิจหรือสามารถส่งผลกระทบต่อสังคมได้มาก เช่น การผลิตสารเคมีอันตรายและปล่อยสารพิษลงแหล่งน้ำ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสัตว์น้ำ หากจะบำรุงรักษาให้แหล่งน้ำกลับสู่สภาพเดิม ย่อมก่อให้เกิดต้นทุนขึ้นแก่หน่วยผลิตนั้น แต่เนื่องจากในทางปฏิบัติ หากไม่มีมาตรการใดสามารถส่งผ่านต้นทุนของการบำรุงรักษาแหล่งน้ำให้แก่หน่วยผลิตได้ ก็เท่ากับว่าต้นทุนในการรักษาแหล่งน้ำให้กลับคืนสู่สภาพเดิมนี่กลายเป็นต้นทุนภายนอกสำหรับหน่วยผลิตไปนั่นเอง ในสังคมยังมีต้นทุนภายนอกอีกมากที่ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งปัจจุบัน มาตรการทางกฎหมายเริ่มมีรูปแบบที่พยายามจะสะท้อนผลกระทบที่เกิดจากต้นทุนภายนอกให้กลับไปเป็นต้นทุนทางบัญชีแก่หน่วยผลิต หากในทางแบ่งอาจเปรียบได้ว่ามาตรการทางกฎหมายพยายามชดเชยความสูญเสียที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินแก่ผู้เสียหายเพราะถือเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งของผู้เสียหายต้องเสียไปจากการละเมิดนั่นเอง

¹²⁸ ณิชกุล กุณิศร์, *เศรษฐศาสตร์การจัดการ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555).

ต้นทุนประเภทที่ 5 ต้นทุนสังคม (Social Cost) คือ ค่าใช้จ่ายที่หน่วยผลิตและบุคคลภายนอกต้องรับผิดชอบร่วมกันจากการกระทำของทั้งหน่วยผลิตเองและจากเอกชนในสังคม

$$\text{ต้นทุนสังคม} = \text{ต้นทุนของเอกชน} + \text{ต้นทุนภายนอก}$$

ต้นทุนประเภทที่ 6 ต้นทุนทางตรง (Direct Cost) คือรายจ่ายที่หน่วยผลิตจะต้องจ่ายอย่างแน่นอนในการดำเนินกิจกรรม เช่น ค่าจ้างแรงงาน ค่าวัตถุดิบ เป็นต้น

ต้นทุนประเภทที่ 7 ต้นทุนทางอ้อม (Indirect Cost) คือรายจ่ายที่ธุรกิจนั้นต้องคำนึงเกี่ยวกับค่าเสียโอกาส เนื่องจากการใช้ทรัพยากรหรือทุนในการดำเนินกิจกรรมหนึ่งย่อมหมดโอกาสที่จะใช้ทรัพยากร หรือทุนนั้นในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ

ต้นทุนประเภทที่ 8 ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) คือ ผลประโยชน์ที่ต้องสูญเสียไปเนื่องจากการตัดสินใจเลือกผลิต หรือเลือกบริโภคทางเลือกอื่น ซึ่งโดยปกติต้นทุนค่าเสียโอกาสนี้มักไม่ถูกบันทึกลงในต้นทุนทางบัญชีเพราะมิได้เป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นจริงแต่เป็นต้นทุนที่สมมติขึ้นเพื่อใช้ในการตัดสินใจที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด

4.3.2 ต้นทุนกับมูลค่าชีวิตมนุษย์

ในทางละเมียดเองนั้น กล่าวได้ว่า การสูญเสียชีวิตจากการถูกละเมิดเป็นเหตุให้บุคคลผู้เสียชีวิตได้สูญเสียโอกาสที่จะแสวงหาผลประโยชน์ต่อไปในอนาคตจากการทำมาหาได้ ในขณะที่ผู้รับมรดกก็สูญเสียโอกาสในการได้รับมรดกที่อาจจะเพิ่มมากขึ้นจากการมีชีวิตอยู่ของผู้ตาย ทำให้การสูญเสียชีวิตจากการถูกละเมิดส่งผลให้เกิดต้นทุนค่าเสียโอกาสแก่ฝ่ายโจทก์โดยปริยาย นอกจากนี้การตายยังถือว่าเป็นความเสียหายทางเศรษฐศาสตร์อีกด้วย¹²⁹ หากกระบวนการยุติธรรมสามารถสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงของมูลค่าชีวิตที่เสียไปได้ (แม้ว่าจะเป็ต้นทุนที่อาจยังไม่มีค่างแน่นอนว่าจะมีมูลค่ามากน้อยเพียงไร) ย่อมส่งผลให้บุคคลในสังคมตระหนักถึงมูลค่าชีวิตโดยเฉลี่ย และจะส่งผลต่อการตัดสินใจก่อนที่จะทำละเมิดต่อบุคคลอื่น ซึ่งมีส่วนช่วยให้เกิดการยับยั้งการกระทำละเมิดต่อกันในอนาคตได้ อย่างไรก็ตามด้วยเหตุที่ต้นทุนชีวิตนี้เกิดขึ้นจากการประมาณค่าได้หลายวิธี และแต่ละบุคคลก็มีวิธีประมาณค่าต้นทุนชีวิตที่ต้องสูญเสียไปแตกต่างกัน กฎหมายจึงวางแนวทางให้ศาลสามารถเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการ กำหนดค่าความเสียหาย เพื่อชดเชยค่าเสียหายที่เหมาะสมให้แก่ผู้เสียหายได้ ผ่านการใช้ดุลพินิจของศาลภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งการกำหนด

¹²⁹ Orley Ashenfelter, “Measuring the value of statistical life: Problem and Prospects”, *Working Paper#505, Industrial Relations Section*, (Princeton University, December 2005).

ค่าเสียหายที่เหมาะสม จะมีประสิทธิภาพที่สุดเมื่อศาลสามารถกำหนดค่าชดเชยได้ใกล้เคียงกับความเสียหายที่แท้จริงที่สุดนั่นเอง

4.4 หลักการกำหนดค่าความเสียหายที่เหมาะสม

ในทางนิติเศรษฐศาสตร์ กฎหมายละเมิดไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเครื่องมือที่ใช้เยียวยาความเสียหายเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ยับยั้งการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายด้วย โดยกำหนดให้ผู้กระทำผิด ต้องชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย (Cost Internalization) เป็นการโอนย้ายต้นทุนความเสียหายที่เกิดแก่ผู้เสียหายจากผลการกระทำของผู้ละเมิด ให้ผู้ละเมิดต้องแบกรับต้นทุนนั้นเสียเอง จะทำให้ผู้ละเมิด เกิดแรงจูงใจที่จะใช้ระดับความระมัดระวังที่เหมาะสม (Optimal level of care) ซึ่งการสร้างแรงจูงใจนี้แฝงอยู่ในผลของคำพิพากษาที่ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาค่าสินไหมทดแทน

โดยหลักการแล้วการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายด้วยค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิด ไม่จำเป็นต้องใช้กันเป็นเงินเสมอไป อาจทดแทนด้วยวิธีอื่นได้ เช่น การชดเชยคืนด้วยของสิ่งนั้น เป็นต้น แต่เนื่องด้วยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชีวิตมีลักษณะของความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน (Non-Pecuniary Damage) และเป็นประเด็นสำคัญในการกำหนดค่าเสียหายที่เหมาะสม เพราะความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนี้ยากแก่การคำนวณมูลค่า และหลายครั้งที่การชดเชยและเยียวยาด้วยตัวเงิน เป็นสื่อกลางในการชดเชยได้สะดวกกว่า เพราะความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิตไม่สามารถสร้างชีวิตขึ้นมาทดแทนใหม่ได้ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยกำหนดให้ผู้ก่อความเสียหายชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายเป็นตัวเงินแทน ซึ่งค่าความเสียหายนั้น คือ ขนาดความรับผิด (Magnitude of Liability) ซึ่งหมายถึงจำนวนเงินที่ศาลใช้เยียวยาผู้เสียหาย เพื่อเป็นการชดเชยต่อความผิดที่ได้กระทำไปตามขนาดความเสียหายที่แท้จริง

โดยปัญหาอยู่ที่วิธีการคำนวณค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ที่ในทางนิติศาสตร์ไม่ได้กำหนดวิธีคิดคำนวณอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ดังนั้นหากใช้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์คำนวณมูลค่าความเสียหายจากการสูญเสียชีวิตอันเป็นทรัพยากรหนึ่งของสังคม สามารถคำนวณด้วยทฤษฎีดังต่อไปนี้

4.4.1 ความเสียหายภายใต้ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital)

ในอดีตมีแนวคิดที่พยายามประเมินคุณค่าความเป็นมนุษย์ออกมาในรูปแบบของตัวเงิน ซึ่งในช่วงปี ค.ศ. 1867 ธีโอดอร์ วิทสทีน¹³⁰ (Theodore Wittstein) ให้การสนับสนุนว่า มนุษย์ถือเป็นทุนอย่างหนึ่ง และใช้วิธีการประเมินรายได้เป็นต้นทุนมาคำนวณค่าเงินที่ควรชดเชยให้แก่ครอบครัวผู้ถูกละเมิดจนถึงแก่ความตาย โดยเห็นว่ามนุษย์ทุกคนมีค่าเป็นศูนย์ ณ แรกเกิด แล้วจึงสั่งสมมูลค่ามากขึ้นตามเกณฑ์อายุ ต่อมา เออร์สตัน เองเงิล (Ernst Engel) ได้ประเมินค่าของมนุษย์จากค่าใช้จ่ายที่บิดามารดาต้องใช้จ่ายไปในการเลี้ยงดูบุตรทั้งหมดรวมเข้าไว้ด้วยกัน กระทั่งในปี ค.ศ. 1961 ธีโอดอร์ ดับเบิลยู ชูลท์ซ (Theodore W Schultz) ได้ชี้แจงว่าทักษะและความรู้ความสามารถของมนุษย์คือรูปแบบหนึ่งซึ่งจะต้องมีการสร้างและพัฒนาเพื่อให้เกิดเป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณค่า ซึ่งภายหลังได้มีนักวิชาการจำนวนมากเริ่มใช้คำว่าทุนมนุษย์อย่างแพร่หลาย เช่น แกรี เอส เบคเกอร์ (Gary S. Becker)¹³¹ ได้เพิ่มคำอธิบายว่า ในส่วนของบุคลิกภาพ ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ ก็เป็นส่วนหนึ่งของคุณสมบัติที่สำคัญของทุนมนุษย์ด้วย โดยได้ทำการวิเคราะห์ทุนมนุษย์ในประเด็นของการศึกษาและการฝึกอบรมว่ามีผลต่อทุนมนุษย์ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างทุนมนุษย์และครอบครัวว่าล้วนมีผลเกี่ยวเนื่องและก่อให้เกิดการสั่งสมทุนมนุษย์มากขึ้นในแต่ละคนด้วย นอกจากนี้ยังมีงานวิจัย¹³² ที่กล่าวว่า ยิ่งแรงงานลงทุนในการศึกษาในระดับสูงมากขึ้นเท่าไร แรงงานจะยิ่งสะสมทุนมนุษย์ไว้มากขึ้นเท่านั้นและส่งผลให้ได้รับผลตอบแทนในอัตราที่สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งการเลือกลงทุน

¹³⁰ เทอดศักดิ์ ชมโต๊ะสุวรรณ, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนทุนมนุษย์กับการศึกษา: กรณีศึกษาประเทศไทย,” มหาวิทยาลัยรังสิต, 2559, https://www.researchgate.net/profile/Thoedsak_Chomtohsuwan/publication/304019625_raynganwicaychbabsmburn_khorngkar_karsuksakhwamsamphanthrahwangphltxbthaenthunmnusykabkarsuksa_krnisuksaprathesthiy/links/59b6a2e4458515c212b2d1cd/raynganwicaychbabsmburn_khorngkar-karsuksakhwamsamphanthrahwangphltxbthaenthunmnusykabkarsuksa_krnisuksaprathesthiy.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2561).

¹³¹ Gary S. Becker, *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*, (New-York: NBER, 1975). <http://www.nber.org/chapters/c3730.pdf> (accessed July 14, 2017).

¹³² เทอดศักดิ์ ชมโต๊ะสุวรรณ, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนทุนมนุษย์กับการศึกษา: กรณีศึกษาประเทศไทย”, สถานที่พิมพ์: มหาวิทยาลัยรังสิต (2559).

ในแต่ละสาขาวิชาที่แตกต่างกันนั้นก็มาจากหลายปัจจัย อาทิเช่น ครอบครัว การเข้าถึงข่าวสารข้อมูลทางการศึกษา และการทำงานเป็นต้น

แนวความคิดและการลงทุนในทุนมนุษย์มีความสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรกสามารถนำเอาความคิดและทฤษฎีทุนมนุษย์อธิบายความแตกต่างของค่าจ้าง เงินเดือนของบุคคลที่มีอายุ อาชีพ การศึกษา การฝึกอบรม และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ประการที่สอง สามารถชี้ให้เห็นว่าทุนมนุษย์และทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญมากกว่าสินทรัพย์หรือทรัพยากรที่ไม่ใช่มนุษย์เสียอีก หากต้องสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ไปย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแน่นอน

เมื่อค่าจ้าง เงินเดือน หรือรายได้เป็นผลมาจากการสั่งสมทุนมนุษย์ ศาสตราจารย์พรอคเตอร์ ทอมสัน¹³³ (Proctor Thomson) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่สำคัญที่เป็นตัวกำหนดรายได้ตลอดชีวิตไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสรุปได้ 5 ปัจจัย¹³⁴ คือ

(1) ความรู้ความสามารถ (Knowledge) คือ สิ่งที่มาจากระดับการศึกษาที่ได้รับไม่ว่าจะในระบบหรือนอกระบบโรงเรียน จะเป็นตัวกำหนดเงินเดือนหรือรายได้เบื้องต้นของคนในสังคม

(2) ประสบการณ์ (Experience) คือ ความรู้ความสามารถเดิมสิ่งที่ได้พบเห็นหลังจากที่ได้เข้าทำงานแล้ว และได้ฝึกฝนประสบการณ์เพิ่มเติมจากงานในหน้าที่ ทำให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิมและมีรายได้เพิ่มขึ้นกว่าเดิม

(3) ความแข็งแรงของร่างกาย (Strength) คือ ปัจจัยที่สนับสนุนให้มนุษย์แต่ละคนทำงานได้มากหรือน้อยเพียงไรซึ่งจะส่งผลให้หารายได้ได้มากน้อยแตกต่างกันไป เพราะแม้คนเราจะมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์แต่หากสุขภาพไม่ดีย่อมไม่สามารถทำงานได้ โดยปกติช่วงอายุของคนหนุ่มสาว เช่น ช่วงอายุ 25-35 ปี จะเป็นช่วงที่ ความแข็งแรงของร่างกายจะส่งผลต่อการทำงานให้เขาถึงประสิทธิภาพที่สูงสุดหลังจากนั้นจากค่อยค่อยลดน้อยถอยลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น แนวโน้มของรายได้ก็จะลดลงเรื่อย

(4) ความก้าวหน้าในอาชีพการงาน (Progress in Career) คือ การเพิ่มขึ้นของรายได้ของแต่ละบุคคลซึ่งเกิดจากการเจริญก้าวหน้าในงานที่ทำ

(5) ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ (Economics Growth) รายได้ของแต่ละบุคคลย่อมมีแนวโน้มที่จะดีขึ้นหรือแย่ลงโดยได้รับอิทธิพลส่วนหนึ่งจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น

¹³³ Proctor Thomson, "Determinants of Lifetime-Income Profile", (Claremont, C.A.: Mimeographed Lecture Note, Claremont Graduate School, 1969).

¹³⁴ บุญคง หันจางสิทธิ์, เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์), ตุลาคม 2556.

คุณหมอที่ทำงานในประเทศไทยจะมีรายได้ไม่มากเท่ากับคุณหมอที่ทำงานในสหรัฐอเมริกา เพราะเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาเจริญก้าวหน้ากว่าประเทศไทย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาส่งผลให้สามารถนำเข้าเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการรักษาของคุณหมอซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพของการทำงานของคุณหมอดีขึ้น รายได้จึงสูงกว่าทำงานในประเทศไทย

สามารถมองเป็นภาพรวมและสรุปเป็นสัญลักษณ์ได้ว่า¹³⁵

$$Y_L = F(Y_O, E, S, P_O) P_E$$

โดย	Y_L	=	รายได้ตลอดชีวิต (Lifetime Income)
	Y_O	=	รายได้เบื้องต้น (Original Income)
	E	=	ประสบการณ์ (Experience)
	S	=	ความแข็งแรงของร่างกาย (Strength)
	P_O	=	ความก้าวหน้าของสาขาอาชีพที่เลือก (Occupation Progress) เมื่อเทียบกับสาขาอื่น
	P_E	=	ความก้าวหน้าของเศรษฐกิจ (Economics Growth)

ดังนั้น ในทางทฤษฎีทุนมนุษย์ จะสามารถสะท้อนต้นทุนที่สูญเสียไปจากการเสียชีวิตของแต่ละกรณีได้ ส่งผลให้การกำหนดค่าเสียหายที่เหมาะสมควรเท่ากับต้นทุนมนุษย์ที่เสียไป โดยคำนวณได้จากปัจจัยทั้ง 5 ประการข้างต้นเป็นองค์ประกอบ

4.4.2 ความเสียหายภายใต้หลักการประเมินมูลค่าชีวิต (Value of a Statistical

Life: VSL)

เมื่อมีผู้ต้องเสียชีวิตลงด้วยเหตุละเมิด ย่อมเกิดความสูญเสียต่อครอบครัวของผู้เสียชีวิตนั้น แม้ว่าโดยทั่วไปแล้วกฎหมายจะกำหนดให้ผู้ทำละเมิดต้องชดเชยความสูญเสียเป็นตัวเงินเพื่อเยียวยาให้ครอบครัวของผู้เสียชีวิต โดยคำนวณจากมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ผู้ตายเคยให้แก่ครอบครัว อาทิเช่น ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดก็ตาม แต่ในความเป็นจริง

¹³⁵ บุญคง หันจางสิทธิ์, เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์), ตุลาคม 2556.

แล้ว คุณค่าแห่งชีวิตของบุคคลหนึ่งมิได้มีแต่เพียงมูลค่าในทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่รวมไปถึงมูลค่าของความสุขที่ได้จากการมีชีวิต (Hedonic Value) ด้วย¹³⁶

ดังนั้น การประเมินความเสียหายที่ครอบครัวของผู้ถูกทำละเมิดจนถึงแก่ความตาย ได้รับโดยค่านึงแต่เพียงการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนแต่เพียงเฉพาะหลักการทางนิติศาสตร์ อ้างอิงจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยในการกำหนดค่าเสียหายโดยศาลไทยที่ผ่านมาจะทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยในระดับที่ต่ำกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง¹³⁷ ดังที่เสนอไว้ในบทที่ 3 ส่งผลให้ระดับการป้องปรามการละเมิดของไทยต่ำกว่าระดับที่เหมาะสม

ในส่วนนี้จึงได้นำเสนอหลักที่ใช้ในการประมาณมูลค่าชีวิต อาศัยหลักเศรษฐศาสตร์ เพื่อประมาณการมูลค่าชีวิตคนไทยโดยเฉลี่ย โดยมีหลักคิดอยู่ว่า ความเสี่ยงจากการเสียชีวิตในการทำงานจะสะท้อนออกมาผ่านทาง “ค่าจ้างส่วนเพิ่ม”

ค่าจ้างส่วนเพิ่ม หมายถึง ความแตกต่างของรายได้ซึ่งเกิดจากงานประเภทเดียวกัน ที่มีความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตแตกต่างกัน

4.4.2.1 วิธีการประเมินมูลค่าชีวิต

โดยทั่วไปการประเมินมูลค่าชีวิตจะมีการคำนวณจากหลากหลายวิธี ส่วนใหญ่นำไปใช้ในการตัดสินใจของรัฐบาลในการประเมินว่าโครงการใดเหมาะสมที่จะจัดสรรงบประมาณเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตของประชาชน ในสหรัฐอเมริกา นักวิชาการพยายามเคลื่อนไหวให้นำการประมาณการมูลค่าของชีวิตไปใช้ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีละเมิดถึงแก่ความตายด้วย

(1) วิธีประมาณโดยใช้ข้อมูลที่สะท้อนความเต็มใจแลกเปลี่ยนเงินกับความ ความเสี่ยง (Revealed Preference Method)

ตลาดแรงงาน

พิจารณาได้จากค่าแรงในตลาด สมมุติให้ในตลาดมีงานสองชนิด คือ งาน ก. และงาน ข. โดยงาน ก. มีความเสี่ยงมากกว่างาน ข. คิดเป็น 0.0001 เท่า แต่งาน ก. ก็ให้ค่าจ้างรายเดือนมากกว่างาน ข. เดือนละ 1,000 บาท อนุมานได้ว่าแรงงานในตลาดยินดีรับความเสี่ยงเพิ่มขึ้น 0.0001 เท่า หากได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นเดือนละ 1,000 บาท ซึ่งเมื่อสมมุติให้เกิดการเสียชีวิต

¹³⁶ จีรวัดน์ ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ และคณะ, การวิเคราะห์กฎหมายด้วยวิธีทางเศรษฐศาสตร์: การคิดค่าเสียหายในคดีละเมิด, 2553, 3-17.

¹³⁷ ปกป้อง จันวิทย์, การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์, โครงการการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้านเศรษฐศาสตร์, (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2554). 79.

ขึ้นอย่างแน่นอนที่ความเสี่ยงเท่ากับ 1 มูลค่าในทางสถิติของชีวิตของแรงงานในตลาดดังกล่าวจะมีค่าเท่ากับ $1,000 \times 10,000 = 10,000,000$ บาท

ตลาดสินค้า

พิจารณาจากการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายในการเสียชีวิต อาทิ เวชภัณฑ์ เข็มขัดนิรภัย หมวกนิรภัย สินค้าข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงความเต็มใจลงทุนเพื่อลดโอกาสเสี่ยงในการเสียชีวิต ในขณะที่พฤติกรรมการบริโภคบางแสดงให้เห็นถึงการเต็มใจรับความเสี่ยง เช่น เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเลือกซื้อที่พักอาศัยในพื้นที่อาชญากรรมสูง เป็นต้น โดยต้องคำนวณอัตราการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการเลือกซื้อสินค้าชนิดดังกล่าวก่อนนำมาพิจารณาพร้อมกับราคาของสินค้านั้น เพื่อประเมินมูลค่าความเต็มใจจ่ายต่อความเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิ สมมติให้การซื้อหมวกนิรภัยช่วยลดความเสี่ยงในการเสียชีวิตได้ 0.02 เท่า และหมวกนิรภัยดังกล่าวมีราคา 10,000 บาท แสดงให้เห็นว่าผู้ซื้อเต็มใจจ่ายเงิน 10,000 บาท เพื่อลดความเสี่ยงในการเสียชีวิตลง 0.02 เท่า ดังนั้นมูลค่าทางสถิติของชีวิตของผู้ซื้อหมวกนิรภัยจึงมีค่าเท่ากับ $[(10,000/0.02) \times 100] = 50,000,000$ บาท

(2) วิธีการประเมินมูลค่าสมมุติ (Contingent Valuation Method)

เป็นการประเมินโดยพิจารณาจากอรรถประโยชน์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งวัดจากการสอบถามความเต็มใจจ่ายของกลุ่มประชากรต่อกิจกรรมหรือสิ่งที่ไม่ได้อยู่จริงหรือเป็นนามธรรม อาทิ การให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามว่ายินดีจ่ายเท่าไรเพื่อแลกกับการลดโอกาสการเสียชีวิตลงร้อยละ 0.001 หรือในทางตรงกันข้าม หากต้องแบกรับความเสี่ยงในการเสียชีวิตเพิ่มขึ้น 0.001 จะต้องการเงินชดเชยความเสี่ยงตรงนี้เท่าใด อย่างไรก็ตาม วิธีนี้ไม่เป็นที่ยอมรับมากนัก เพราะผู้ตอบคำถามอาจมีอคติและประเมินมูลค่าชีวิตตนเองสูงอย่างไม่มีข้อจำกัด และมีข้อจำกัดอีกประการหนึ่งคือ เมื่อสิ่งที่น่าสนใจหรือเปรียบเทียบเป็นสิ่งที่มิได้อยู่จริง กลุ่มตัวอย่างอาจแยกแยะระดับความเข้มข้นของสิ่งที่น่าสนใจเปรียบเทียบกันได้คลาดเคลื่อน อาทิ ระดับความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตที่อัตราร้อยละ 0.0001 เทียบกับระดับความเสี่ยงดังกล่าวที่อัตราร้อยละ 0.01 ซึ่งต่างมีค่าน้อยมากและเป็นการยากต่อการจำแนกความแตกต่างได้

(3) วิธีการประเมินโดยอาศัยการบริโภคของบุคคล (Consumer Market Behavior Method)

วิธีนี้จะศึกษาว่าคนทั่วไปใช้เงินจำนวนเท่าใด เพื่อจับจ่ายอุปกรณ์ป้องกันความปลอดภัย เช่น เข็มขัดนิรภัยเพื่อลดความเสี่ยงจากการเสียชีวิต

(4) วิธีการประเมินโดยอาศัยการคำนวณมูลค่าปัจจุบัน (Present Value Method)

วิธีนี้จะคำนวณมูลค่าปัจจุบันของรายรับที่บุคคลทั่วไปหาได้โดยหักลบด้วยค่าใช้จ่ายประจำวัน ค่าครองชีพ และภาษีที่ต้องชำระ แล้วเหลือเป็นมูลค่าปัจจุบันที่จะตกทอดแก่ทายาทที่ผู้ตายมีหน้าที่อุปการะ

4.4.2.2 ตัวอย่างการศึกษามูลค่าชีวิต (VSL) ในประเทศไทย และข้อเท็จจริงจากการใช้ดุลพินิจของศาล

(1) ในช่วงปี พ.ศ. 2546 Vassanadamrongdee and Matsuoka (2005)¹³⁸ คำนวณโดยวิธี Contingent Valuation Method สอบถามความเต็มใจจ่าย (Willingness to pay) เพื่อหลีกเลี่ยงมลภาวะทางอากาศและการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุรถยนต์ ทำให้ประมาณค่าชีวิตคนไทยได้ประมาณ 25.3-50.6 ล้านบาท

(2) ตามรายงาน World Development ประจำปี 2550 คำนวณโดยวิธี Contingent Valuation Method สอบถามความเต็มใจจ่าย (Willingness to pay) ของคนไทยเพื่อลดความเสี่ยงจากระเบิดที่ฝังอยู่ใต้ดิน สรุปได้ว่าชีวิตของคนไทยเท่ากับ 8.5 ล้านบาท¹³⁹

(3) การประเมินกลุ่มประชากรเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอของจังหวัดพิจิตร โดยใช้เทคนิคการประเมินมูลค่าแบบ Contingent Valuation Method พบว่ามูลค่าชีวิตเชิงสถิติที่คำนวณได้มีค่าอยู่ระหว่าง 14.54 – 17.87 ล้านบาท ต่อครัวเรือนต่อปี¹⁴⁰

¹³⁸ S. Vassanadamrongdee, and S. Matsuoka, “Risk perceptions and value of statistical life for air pollution and traffic accidents: Evidence from Bangkok, Thailand,” *Journal of Risk and Uncertainty* 30(3), (2005), 261-287.

¹³⁹ John Gibson, Sandra Barns, Michael Cameron, Steven Lim, Frank Scrimgeour and John Tressler, “The Value of statistical life and the Economics of Landmine Clearance in Developing Countries”, *World Development*, 35(3), 512-531, DOI:10.1016/j.worlddev.2006.05.003.

¹⁴⁰ มนัสนันท์ เนียมศรี, กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย และ Zarocho_@hotmail.com, “การประเมินมูลค่าชีวิตเชิงสถิติจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอ: กรณีศึกษาจังหวัดพิจิตร,” *วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, ปีที่ 7 เล่มที่ 1, (ตุลาคม 2554 - มีนาคม 2555): 51-64.

ในการศึกษามูลค่าชีวิตโดยงานวิจัยข้างต้นทั้งสามตัวอย่างนั้น เป็นวิธีที่ใช้การวัดความเต็มใจจ่ายจากบุคคลซึ่งว่ากันในเรื่องหนึ่งก็ไม่ใช่ที่ยอมรับเพราะมีแนวโน้มที่จะมีความลำเอียงในการตอบของแต่ละบุคคลที่อาจจะประเมินค่าชีวิตของตนสูงมากอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด แต่ก็สามารถแสดงให้เห็นว่า ในสภาพของสังคมจริง ๆ ที่กว้างออกไป อรรถประโยชน์และการประเมินค่าประเมินราคาของวัตถุต่าง ๆ ไม่จำเป็นต้องมีมูลค่าที่เท่ากันเสมอ ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ได้อีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของชีวิต ซึ่งเป็นเสมือนสินค้าที่มีเพียงชิ้นเดียวในโลก ว่ากันตามจริงแล้ว ก็สามารถมีราคาได้อย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับว่าจะถูกให้ค่าจากมุมมองของใคร

ในกรณีที่ละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย ผู้ตาย ผู้สืบสันดาน ผู้กระทำละเมิด ต่างตีค่าตีราคาของชีวิตในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป แม้ว่าจะตัดอคติส่วนตัวออกไปแล้ว แต่ด้วยความไม่แน่นอนของข้อมูล ย่อมเป็นไปได้ยากที่การประเมินมูลค่าชีวิตของแต่ละฝ่ายจะถูกต้องตรงกัน อย่างไรก็ตาม การที่นักเศรษฐศาสตร์พยายามประเมินมูลค่าชีวิตออกมาด้วยวิธีการต่างๆ ก็ยังพอเป็นแนวทางให้ทั้งศาลและสังคมได้เรียนรู้ว่า ชีวิตนั้นสำคัญมากแค่ไหน และหากสูญเสียไปต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ที่ใช้หลักการต่าง ๆ ประเมินออกมานั้นเป็นเท่าไร จะได้ทำให้สังคมใช้ระดับความระมัดระวังที่เหมาะสมได้

(4) เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินมูลค่าชีวิตของคนไทยอีกตัวหนึ่ง แต่ใช้วิธีการที่แตกต่างไปจาก 3 ตัวอย่างแรก เนื่องจากกรณีนี้จะใช้วิธีวิจัยที่เรียกว่า “Revealed Preference Method” เป็นการศึกษาความพึงพอใจที่ปรากฏออกมา โดยศึกษาจากข้อมูลของตลาดแรงงานในแต่ละอาชีพ ซึ่งจะมีความเสี่ยงที่จะเสียชีวิตแตกต่างกันไป¹⁴¹ โดยศึกษาว่าความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นนั้น นำมาซึ่งค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นเท่าใด ดังนั้น ค่าจ้างจากการทำงานนอกจากจะขึ้นอยู่กับความสนใจ ทักษะ วุฒิการศึกษา อายุ เพศ ความมั่นคงของงาน ความก้าวหน้าของงาน และปัจจัยอื่น ๆ แล้ว ก็ขึ้นกับความเสี่ยงที่จะได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตด้วย จากงานวิจัยนี้ได้ข้อสรุปว่า คนไทยมีมูลค่าชีวิตเฉลี่ยประมาณ 0.52 ล้านบาท แต่จะเพิ่มขึ้นเป็น 3.6 ล้านบาทเมื่อเป็นผู้มีค่าจ้างต่อเดือนตั้งแต่ 1 หมื่นบาทขึ้นไป

¹⁴¹ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย, (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, มกราคม 2553), สนับสนุนโดยสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 79-84.

4.4.3 ค่าเสียหายภายใต้ต้นทุนในการบริหารจัดการระบบละเมิด

ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิด ไม่ได้จำกัดเฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงต้นทุนในการบริหารจัดการระบบละเมิดด้วย ดังนั้นศาลควรกำหนดค่าเสียหายให้เท่ากับผลรวมของมูลค่าความเสียหายที่รวมต้นทุนในการบริหารจัดการระบบเข้าไปด้วย ซึ่งควรแยกด้วยว่าขนาดของความเสียหายที่ผู้กระทำผิดต้องรับผิดชอบก็ต้องขึ้นอยู่กับสัดส่วนความผิดที่ตนได้กระทำ อีกทั้งควรพิจารณาถึงเจตนาเป็นองค์ประกอบด้วย

4.4.4 ค่าเสียหายภายใต้โอกาสในการบรรเทาความเสียหายของผู้เสียหาย

การบรรเทาความเสียหายเป็นสิ่งที่สังคมปรารถนา เนื่องจากหลังเกิดเหตุละเมิด การบรรเทาความเสียหายจะช่วยลดระดับความรุนแรงของสถานการณ์ได้ไม่มากนักน้อย ดังนั้นเพื่อจูงใจให้การบรรเทาความเสียหายแก่ผู้เสียหายอยู่ในระดับที่เหมาะสม ศาลควรกำหนดค่าเสียหายให้เท่ากับมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นหลังได้รับการบรรเทาความเสียหายแล้ว

4.4.5 ค่าเสียหายภายใต้ความสามารถในการจ่ายของผู้ก่อความเสียหาย

ในกรณีที่ผู้ก่อความเสียหายไม่มีความสามารถที่จะจ่ายค่าเสียหายได้ ควรให้ผู้แทน ซึ่งเป็นบุคคลหรือองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย หรือ สามารถควบคุม หรือมีส่วนในการรับผิดชอบการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย เป็นผู้จ่ายค่าเสียหายทั้งหมดหรือบางส่วนแทน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้แทนเกิดความระมัดระวังในการกระทำของผู้ได้บังคับบัญชามากขึ้น และเป็นการสอดส่องพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในสังคมโดยมีต้นทุนต่ำอีกด้วย เช่น พ่อแม่ควรต้องดูแลบุตรหลานของตน เป็นต้น

4.4.6 ค่าเสียหายภายใต้ความไม่แน่นอน (Uncertainty) หรือไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะเกิดขึ้น (Unforeseeable)

ในกรณีที่ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไม่แน่นอน ผู้เสียหายไม่ทราบล่วงหน้าว่าความเสียหายนั้นจะมีมูลค่าเท่าใด เนื่องจากไม่ทราบว่าผู้เสียหายเป็นใครและมีต้นทุนชีวิตมาอย่างไร ในกรณีนี้ การกำหนดมูลค่าความเสียหายให้เท่ากับมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจะไม่มีผลต่อการจูงใจให้เกิดความระมัดระวังที่เหมาะสม

แต่อย่างไรก็ตามหากผู้ก่อให้เกิดความเสียหายทราบมูลค่าความเสียหายโดยเฉลี่ย และศาลกำหนดให้ค่าสินไหมทดแทนเท่ากับมูลค่าความเสียหายโดยเฉลี่ยก็จะสามารถสร้างแรงจูงใจในการใช้ความระมัดระวังในระดับที่เหมาะสมได้ แต่การประมาณการค่าเฉลี่ยของความเสียหายที่ไม่แน่นอนนี้อาจทำให้ระบบละเมิดมีต้นทุนบริหารจัดการสูงเกินไป แล้วศาลก็จะตัดค่าความเสียหายส่วนที่ไม่แน่นอนออกจากการคำนวณค่าเสียหาย หรือใช้สูตรคิดคำนวณแบบง่าย ๆ ตามกระบวนการคิดของมนุษย์ (ซึ่งจะไปใช้ระบบที่เล็งเห็นได้ง่าย หรือที่เรียกว่าระบบอัตโนมัติ)

นอกจากนี้ กรณีที่ผู้ก่อความเสียหายใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วแต่ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงความเสียหายนั้นได้ หลักการกำหนดค่าเสียหายให้เท่ากับมูลค่าความเสียหายที่แท้จริงก็อาจได้รับการยกเว้น เช่น คดี Palsgraf v. Long Island Railway Co. ในสหรัฐอเมริกา เหตุเกิดจากพนักงานบนรถไฟไปช่วยอุ้มคนคนหนึ่งซึ่งทรงตัวไม่มั่นคงกำลังจะพลัดตกลงมา ขณะนั้นชายคนนั้นได้ทำกล่องซึ่งห่อด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์กึ่งตกไปตามราง และเกิดระเบิดขึ้นเนื่องจากในกล่องบรรจุพลุไฟ แรงระเบิดทำให้กระเบื้องกระเด็นไปโดนนาง Palsgraf ผู้เป็นโจทก์ในคดี และอยู่ห่างออกไปหลายเมตร ศาลแห่งรัฐนิวยอร์กตัดสินว่า Long Island Railway Co. ไม่ต้องรับผิดชอบ¹⁴²

4.4.7 ความเสียหายภายใต้หลักความรับผิดชอบโดยประมาทตามกฎของแฮนด์ (Hand Rule)

กฎของแฮนด์ ถูกสร้างขึ้นโดยท่านผู้พิพากษา Learned Hand โดยมีหลักการดังกล่าวเป็นสมการทางคณิตศาสตร์ว่า

$$B = PL$$

โดย B คือ ต้นทุนของการใช้ระดับความระมัดระวัง

P คือ การเปลี่ยนแปลงของความเสี่ยงในการเกิดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงระดับความระมัดระวัง

L คือ มูลค่าความเสียหาย

ดังนั้น กล่าวได้ว่า PL ก็คือผลประโยชน์จากการใช้ความระมัดระวังนั่นเอง กฎของแฮนด์ระบุว่า หากผู้ใดไม่ยอมใช้ความระมัดระวังทั้งที่ต้นทุนในการใช้ความระมัดระวังต่ำกว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับ ($B < PL$) จะถือว่าผู้นั้นกระทำโดยประมาท และในทางตรงกันข้าม หาก $B > PL$ ก็จะถือว่าผู้นั้นไม่ได้กระทำโดยประมาท

แต่ในกรณีของการกระทำละเมิดเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตายนั้น จะใช้ทฤษฎีของแฮนด์ไม่ได้ ดังเห็นได้จาก กรณีของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แม้ต้นทุนในการระมัดระวังจะต่ำกว่าประโยชน์ที่จะได้รับ แต่หากความผิดและการกระทำนั้น ส่งผลให้มีสารอันตรายลงในสินค้าอันเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายแล้ว จะกล่าวว่าผู้กระทำผิดไม่ประมาทหาได้ไม่

¹⁴² ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, รายงานฉบับสมบูรณ์ การวิเคราะห์กฎหมายด้วยวิธีทางเศรษฐศาสตร์: การคิดค่าเสียหายในคดีละเมิด ภายใต้โครงการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์กฎหมายด้วยวิธีทางเศรษฐศาสตร์, (สถาบันวิจัยและพัฒนา สำนักรงานศาลยุติธรรม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ตุลาคม 2553).

ชี้ให้เห็นค่า ค่าความเสียหายที่กระทบต่อ มูลค่าแห่งชีวิต เป็นสิ่งเฉพาะตัวออกไป ในทางกฎหมาย พรบ.ความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 จึงได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนให้มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในทางลงโทษได้ ตามมาตรา 11 นั้นเอง

4.5 วิเคราะห์ความเสียหายที่เหมาะสมในมุมมองของนิติเศรษฐศาสตร์

โดยทั่วไป ค่าเสียหายที่เหมาะสม ต้องเท่ากับ มูลค่าความเสียหายที่แท้จริง ซึ่งนอกจาก จะชดเชยและเยียวยาผู้เสียหายแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมทรัพยากรที่ถูกผู้กระทำละเมิดดึงออกจากระบบ เศรษฐกิจได้อีกด้วย และยังสามารถส่งผลให้เกิดแรงจูงใจให้เกิดการยับยั้งและป้องปรามการกระทำอัน ไม่พึงประสงค์ในอนาคตและทำให้เกิดความระมัดระวังในระดับที่เหมาะสมอีกด้วย แต่ในการศึกษา เรื่องหลักค่าเสียหายที่เหมาะสมในทางเศรษฐศาสตร์แล้ว ไม่เพียงแต่ค่าเสียหายที่เท่ากับมูลค่าความเสียหายที่แท้จริง แต่ยังต้องพิจารณาถึงต้นทุน และผลประโยชน์อื่น ๆ ในสังคมด้วย

เมื่อนำมูลค่าของการกำหนดค่าความเสียหายโดยวิธีทางเศรษฐศาสตร์มาเปรียบเทียบกับค่าสินไหมทดแทนที่ศาลกำหนดให้ในอดีตที่ผ่านมาพบว่า ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนต่ำกว่า มูลค่าชีวิตที่คำนวณได้ทางเศรษฐศาสตร์ทุกกรณี สะท้อนว่าค่าเสียหายที่ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณานั้นไม่เหมาะสมกับมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นในทางเศรษฐศาสตร์

ตารางที่ 4.1 ตารางแสดงมูลค่าชีวิตตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ กับ มูลค่าชีวิตที่ศาลไทยใช้ดุลพินิจพิจารณาในรูปแบบของค่าสินไหมทดแทน

อ้างอิงจาก	มูลค่าชีวิตที่คำนวณได้	มูลค่าชีวิตจากการใช้ดุลพินิจของศาล
Vassanadamrongdee and Matsuoka "Risk perceptions and value of statistical life for air pollution and traffic accidents: Evidence from Bangkok, Thailand"	25.3-50.6 ล้านบาท	จากตารางที่ 3.5 ค่าสินไหมทดแทนรวมทั้งสิ้นที่ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาชดเชยความเสียหาย มีมูลค่าสูงสุดที่ประมาณ 2.8 ล้านบาท โดยแบ่งเป็นมูลค่าเฉลี่ยที่โจทก์เรียกร้องอยู่ที่ 2.4 ล้านบาท และมูลค่าเฉลี่ยที่ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดให้ที่ 0.7 ล้านบาท (ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต อยู่ที่ร้อยละ 44.94)
Gibson "The Value of statistical life and the Economics of Landmine Clearance in Developing Countries"	8.5 ล้านบาท	
มนัสนันท์ เนียมศรี และคณะ “การประเมินมูลค่าชีวิตเชิงสถิติจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอ: กรณีศึกษา จังหวัดพิจิตร”	14.54 – 17.87 ล้านบาท	
ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ "รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การพัฒนา กฎหมาย ว่าด้วยการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย”	0.52 ล้านบาท แต่จะเพิ่มขึ้น เป็น 3.6 ล้านบาทถ้า ผู้ตาย มีรายได้ตั้งแต่ 10,000 บาทต่อเดือน	

ที่มา: ผู้วิจัย.

4.6 เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมกับการใช้ดุลพินิจพิจารณาค่าสินไหมทดแทนของศาล

ในส่วนนี้จะอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมซึ่งประยุกต์ใช้วิเคราะห์รูปแบบการใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย เนื่องด้วยเหตุที่สังคมคือการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ผู้ซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจมีเหตุมีผลทางเศรษฐศาสตร์และเป็นนักคิดที่มีเหตุผล (Rational Calculator) และมีพฤติกรรมในเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Behavior)¹⁴³ การฟ้องร้องดำเนินคดี การต่อรอง การระงับข้อพิพาท และการกำหนดค่าสินไหมทดแทน เป็นพฤติกรรมของตัวละครต่างๆที่เกี่ยวข้องกันในสังคมโดยเฉพาะเมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างกัน ตั้งแต่ โจทย์ จำเลย ทนายความ ศาล และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ กล่าวคือ ต่างฝ่ายต่างต้องการผลประโยชน์แก่ฝ่ายตนเองมากที่สุด โจทก์ย่อมต้องการค่าสินไหมทดแทนที่มากที่สุด ตามที่จะเรียกร้องได้ ในขณะที่ฝ่ายจำเลยย่อมต้องการสูญเสียทรัพยากรของตนน้อยที่สุด ในขณะที่ศาลต้องการข้อยุติของคดีที่รวดเร็วและเป็นธรรมจากคำร้องของโจทก์และจำเลย ดังนั้นผลของกระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดีไม่ได้เกิดจากการตัดสินใจของใครคนใดคนหนึ่ง แต่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมหลักฐาน ประเด็นฟ้อง ข้อโต้แย้งของทุกฝ่ายด้วย การทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมของมนุษย์ผู้ซึ่งปราศจากความคงเส้นคงวา (Inconsistence) มีความลำเอียง (Biases) การยึดติดกับทางเลือกเดิม (Status quo bias) การใช้หลักการหยาบ ๆ (Rules of Thumbs) หรือการเดาสุ่ม (Randomness) ในการตัดสินใจเป็นต้น¹⁴⁴ กระบวนการตัดสินใจเหล่านี้อาจถูกหรือผิด อาจส่งผลดีหรือผลเสียต่อตนเองหรือต่อบุคคลภายนอกด้วยก็ได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะคนเรามีข้อจำกัดในกระบวนการคิดไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการประมวลผลข้อมูลให้แม่นยำถูกต้องภายใต้เวลาอันจำกัด หรือความสามารถด้านความทรงจำ เป็นต้น ด้วยข้อจำกัดเหล่านี้มนุษย์จึงมักหลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่ซับซ้อนหรือใช้เวลาและทรัพยากรมาก ๆ ในการตัดสินใจ แล้วจะหันไปใช้การตัดสินใจแบบหยาบ ๆ ซึ่งกระบวนการพิจารณาคดีของศาลในคดีละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายนั้น เป็นกระบวนการตัดสินใจภายใต้สภาวะกดดัน ทั้งในแง่ความไม่ครบถ้วนของข้อมูล ความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ การอำนวยความสะดวกระหว่างโจทก์

¹⁴³ Thomas J. Miceli and Matthew J. Baker, *Economic Models of Law, Economic Approaches to Law*, (Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing Limited, 2014).

¹⁴⁴ R. H. Thaler and C. R. Sunstein, *Nudge: improving decisions about health, wealth, and happiness*, (Yale University Press April 8, 2008).

และจำเลย นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความสอดคล้องของผลแห่งคดีที่กำลังพิจารณาเทียบเคียงกับคดีอื่นที่มีความใกล้เคียงกัน และยังต้องพิจารณารวมไปถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่บรรทัดฐานของค่าสินไหมทดแทนในคดีในอนาคตซึ่งอาจมีพฤติการณ์ใกล้เคียงกันด้วย

ทำให้หลายครั้งที่พฤติกรรมมนุษย์เป็นไปเพื่อหลีกเลี่ยงการสูญเสีย หลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการถูกล่อลวงด้วยข้อมูลที่ขาดตกบกพร่อง เพื่อให้พฤติกรรมการตัดสินใจนั้นเลือกไปยังทางใดทางหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งอาจไม่ใช่ทางเลือกที่ดีที่สุดแต่ง่ายที่สุดกับการประมวลผลของมนุษย์ทั่วไป

นอกจากนี้มนุษย์เรายังตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ มีความยึดมั่นกับค่านิยมหรือบรรทัดฐานของสังคม จากการสัมภาษณ์ผู้พิพากษา¹⁴⁵ กล่าวว่าบางครั้งก็ต้องตรึงค่าสินไหมทดแทนที่กำหนดให้จากแนวคำพิพากษาเก่าที่เคยมีมาในอดีตในคดีที่ใกล้เคียงกัน เพื่อไม่ให้มีคำถามต่อไปว่าเหตุใดจึงให้แตกต่าง หรือเพื่อเปิดทางให้กับผู้พิพากษาเองในอนาคตที่อาจต้องเจอคดีอื่นๆที่สมควรแก่การปรับเพิ่มลดค่าสินไหมทดแทนทั้งที่รายละเอียดของคดีมีความใกล้เคียงกันต่างกัน เพียงรายละเอียดย่อยบางส่วนเท่านั้นซึ่งส่วนใหญ่เป็นส่วนที่ไม่เป็นตัวเงินและยากแก่การประมาณค่า การตรึงไว้ก่อนนี้ผู้พิพากษาในอนาคตจะมีช่องในการยืดหยุ่นคำพิพากษาในประเด็นของค่าสินไหมทดแทนได้มากขึ้นนั่นเอง

4.6.1 กระบวนการคิดของมนุษย์ (Human Cognitive Systems) กับการใช้

ดุลพินิจของศาลไทย

กระบวนการคิดเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมมนุษย์ใช้ประกอบการตัดสินใจสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ ระบบอัตโนมัติและระบบไตร่ตรอง

4.6.1.1 ระบบอัตโนมัติ (Automatic System)

ระบบอัตโนมัติเน้นการใช้สัญชาตญาณคือคนเราจะตัดสินใจหรือกระทำสิ่งใดด้วยความรวดเร็วปราศจากการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นระบบนี้จะควบคุมยาก (Uncontrolled) เน้นใช้ความสัมพันธ์จากสิ่งรอบตัว (Assosiative) รวดเร็ว (fast) และใช้ความชำนาญ (Skilled) เป็นหลัก เช่น การหักพวงมาลัยรถยนต์เมื่อสุนัขวิ่งตัดหน้า เป็นต้น

¹⁴⁵ ผู้พิพากษาศาลแรงงาน ไม่ประสงค์ออกนาม สัมภาษณ์ ทางโทรศัพท์ ณ วันที่ 5 พฤษภาคม 2561

4.6.1.2 ระบบไตร่ตรอง (Reflective System)

ระบบไตร่ตรอง เน้นการคิดวิเคราะห์ จะมีลักษณะที่ควบคุมได้ (Controlled) ตั้งใจทำ (Effortful) ทำได้ช้า (Slow) รู้ตัวว่ากำลังทำอะไรอยู่ (Self-Aware) ใช้การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือหลักการ (Rule-Following) เช่น การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนของศาลภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย เป็นต้น

ภาพที่ 4.4 กระบวนการคิดในมนุษย์, Thaler and Sunstein (2008) แปลเป็นภาษาไทยโดย สีนาด ตรีวรรณไชย ใน “เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมและนโยบายของเมือง” คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, แผนงานนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาอนาคตของเมือง, 2559.

ในกรณีของการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนนั้น ในตอนแรกการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ไม่คุ้นเคยหรือไม่ถนัด หากศาลยังขาดประสบการณ์ในระยะแรกอาจต้องใช้ระบบไตร่ตรอง แต่หากมีการฝึกฝนหรือมีประสบการณ์บ่อยๆ ก็ย่อมเปลี่ยนเป็นการใช้ระบบอัตโนมัติได้ ซึ่งในที่นี้มีข้อดีคือ สามารถลดเวลาที่ใช้ในการตัดสินใจหรือตอบสนองต่อเหตุการณ์ลงได้ แต่อย่างไรก็ตาม การที่เราพึ่งพากระบวนการคิดแบบอัตโนมัติมากเกินไป ก็อาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดได้

ส่วนหนึ่งของการตัดสินใจที่ผิดพลาดมาจากการที่เรามีข้อจำกัดในกระบวนการคิด นั่นคือ เรามีข้อจำกัดในประมวลผลข้อมูล ยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีมากและซับซ้อนจะยิ่งทำให้การตัดสินใจผิดพลาดได้ง่าย อีกทั้งยังผลักดันให้เราหันไปใช้หลักการตัดสินใจแบบหยาบๆ (rule of

thumbs) หรือการสุ่มเดา (randomness) มากขึ้น พฤติกรรมการตัดสินใจภายใต้ข้อจำกัดของมนุษย์เหล่านี้ เทียบเคียงได้กับการใช้ดุลพินิจของศาล คือ การตัดสินใจอย่างอิสระที่จะเลือกกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด อาจถูกหรือผิด อาจส่งผลดีหรือผลเสียต่อตนเองหรือต่อบุคคลภายนอกและสังคมได้นั้น อาจมีความลำเอียง ยึดติดกับทางเลือกเดิม หลีกเลียงการตัดสินใจที่ซับซ้อนแล้วหันไปใช้การตัดสินใจแบบหยาบ ๆ ได้เช่นกัน

การตัดสินใจที่ขาดตกบกพร่องเหล่านี้มีได้เสมอในมนุษย์ทั่วไปรวมถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่ในฐานะผู้พิพากษาในชั้นศาล ซึ่งเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่ตัวแทนในการตัดสินใจตัดสินค่าสินไหมทดแทนจากการรับข้อมูลของทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย เพื่อนำมาสู่กระบวนการตัดสินใจภายใต้ดุลพินิจของผู้พิพากษาแต่ละท่าน โอกาสที่ข้อมูลเหล่านั้นจะมีความขาดตกพร่องย่อมสามารถเกิดขึ้นได้ ส่งผลให้กระบวนการตัดสินใจของศาลอาจถูกหรือผิด ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) และทฤษฎีข้อมูลที่ไม่สมมาตร (Asymmetric Information) เป็นสองทฤษฎีหลักในการวิเคราะห์การใช้ดุลพินิจของศาลไทยกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายนั่นเอง

และในทางกฎหมายแล้ว การทำหน้าที่ของศาลในฐานะตัวแทนของทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย เพื่อตัดสินค่าสินไหมทดแทนแล้วนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาตามความแห่งพฤติการณ์และความร้ายแรง นั่นคือการหลีกเลี่ยงไม่ให้ศาลใช้ระบบอัตโนมัติมากเกินไป แต่ให้หันไปใช้ระบบไตร่ตรองให้มากขึ้น

4.6.2 ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)

ทฤษฎีนี้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย คือ ตัวการ (Principle) และตัวแทน (Agent) ความสัมพันธ์นี้จะเกิดขึ้นเมื่อ ตัวการผู้ซึ่งมีจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ไม่สามารถกระทำการอันไปสู่จุดมุ่งหมายนั้นด้วยตนเองได้ จึงมอบหมายให้ตัวแทนเป็นผู้ดำเนินการเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายแทน ในกรณีที่เกิดการละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายนี้ ศาล ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนของการเสียชีวิตของผู้ถูกละเมิดอีก ในขณะที่โจทก์เองก็ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ตายในการเรียกร้องค่าสินไหมชดเชยที่เกิดแก่ผู้ตายและสมาชิกในครัวเรือนตามที่กฎหมายกำหนด ด้วยการก่อเกิดซึ่งตัวแทนนี้เองปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นพร้อมกันนั้นคือ ความไม่สมมาตรของข้อมูล (Asymmetric Information) ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความสามารถของตัวแทน หรือ จุดประสงค์ระหว่างตัวการและตัวแทน ทำให้ส่งผลต่อผลลัพธ์ของ

ตัวการที่มอบหมายผ่านตัวแทนอาจต่างไปจากเดิม¹⁴⁶ เช่น โจทก์อาจมุ่งให้ผลลัพธ์ของคำพิพากษาเป็นไปเพื่อชดเชยความสูญเสียหรือความเสียหายของตนเป็นหลัก หรือในขณะที่จำเลยต้องการความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจถึงเหตุผลของพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการละเมิดเป็นหลัก ในขณะที่สังคมอาจต้องการตัวอย่างของการประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างจากคำพิพากษา ความต้องการของแต่ละคนและจุดมุ่งหมายของแต่ละฝ่ายก็จะแตกต่างกัน ผู้พิพากษาในศาลต้องตัดสินใจคดีเพื่อประโยชน์กับทั้งโจทก์และไม่เป็นการเกินกว่าเหตุต่อจำเลย อีกทั้งต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขหรือข้อจำกัดตามระบบกฎหมาย และคำนึงถึงผลลัพธ์โดยรวมต่อสังคม ไม่สามารถมุ่งที่ประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียวได้ ดังนั้นผลลัพธ์ของคำพิพากษาอาจไม่สามารถทำให้ทุกฝ่ายถึงพอใจได้มากที่สุด

แต่อย่างไรก็ตามเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าในปัจจุบัน การทำหน้าที่ของศาลในฐานะตัวแทนของโจทก์ตามแนวคิดทฤษฎีตัวแทน (Agent Theory) กลับพบว่ามีลักษณะที่ให้ค่าสินไหมทดแทนที่ต่ำกว่าเสมอ¹⁴⁷

4.6.3 ทฤษฎีข้อมูลที่ไม่สมมาตร (Asymmetric Information)

ข้อมูลที่ไม่สมมาตร หมายถึง สภาวะที่แต่ละฝ่ายในตลาดมีข้อมูลข่าวสารไม่เท่ากัน ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจได้เปรียบจากการมีข้อมูลข่าวสารเหนือกว่าอีกฝ่าย ซึ่งอาจส่งผลให้ใช้ความได้เปรียบทางข้อมูลข่าวสารนั้นเอาเปรียบอีกฝ่ายที่มีข้อมูลน้อยกว่า การพยายามชิงความได้เปรียบกันนี้จะนำไปสู่ความล้มเหลวของตลาด (Market Failure)¹⁴⁸ เช่น โจทก์อาจมีข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าความเสียหายทั้งส่วนที่ประเมินได้และประเมินไม่ได้มากกว่าศาล ย่อมรู้ดีกว่าตัวละครอื่น ๆ ในการฟ้องร้องเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่ตนประเมินขึ้นจากการสูญเสียชีวิตของผู้ถูกละเมิดและอาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินกว่าเหตุนอกเหนือจากความเสียหายที่แท้จริง เช่น เป็นการเรียกร้องเพื่อความสะใจจากการต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักในครอบครัว ซึ่งมูลค่าที่เกิดกว่าเหตุนี้จะส่งผลต่อจำเลยในการแบกรับภาระนี้เช่นกัน และทำให้ดุลยภาพที่ได้จากตลาดนั้นจะไม่เป็นจุดที่มีประสิทธิภาพสูงสุดของสังคม แต่ในขณะเดียวกันตามกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142) ฝ่ายจำเลยมีสิทธิที่จะคัดค้านและชี้แย้งในประเด็นที่โจทก์เรียกร้องได้เช่นกัน

¹⁴⁶ ธีรยุทธพงศ์ ทองภักดี, *เศรษฐศาสตร์นโยบายสาธารณะ* Economics of Public Policy, (กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมและพัฒนาเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2551).

¹⁴⁷ ผู้พิพากษา ไม่ประสงค์ออกนาม สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2561

¹⁴⁸ ชัยนต์ ต้นดีวิศดาการ, *เศรษฐศาสตร์จุลภาค: ทฤษฎีและการประยุกต์* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550).

เนื่องจากจำเลยย่อมมีข้อมูลในฐานะคู่กรณีมากกว่าตัวละครอื่นๆในการฟ้องร้อง (ที่สำคัญย่อมมีมากกว่าศาลผู้ซึ่งเป็นเพียงคนกลางในการตัดสินคดี)

จากตัวอย่างข้างต้นทำให้เป็นที่สังเกตได้ว่า แท้จริงแล้ว “ศาล” ผู้ซึ่งมีหน้าที่ในการตัดสินคดีกลับกลายเป็นตัวละครที่โดยสภาพจะมีข้อมูลน้อยที่สุด ต้องอาศัยสำนวนคดีจากฝ่ายโจทก์ที่ตั้งคำขอมาและหักล้างด้วยสำนวนของฝ่ายจำเลยที่ร้องค้าน แล้วใช้ดุลพินิจประกอบสำนวนคดีเพื่อพิจารณาค่าสินไหมทดแทน โดยไม่สามารถทราบได้อย่างแน่นอนว่าใครมีข้อมูลมากน้อยต่างกันเพียงไร

โดยสภาพของลักษณะการดำเนินคดีและการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนตามกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง จะเห็นได้ว่าข้อมูลคำร้องของฝ่ายโจทก์มีสถานะเปรียบเสมือนตัวตั้งในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทน ในขณะที่ข้อมูลคำค้านจากจำเลยมีสถานะเปรียบเสมือนตัวลด ที่จะนำมาหักลดจากคำร้องของโจทก์ที่เกินความเป็นจริง หากกล่าวถึงเพียงเท่านี้ตัวละคร 2 ฝ่ายหลัก (โจทก์ และจำเลย) จะหน้าที่ของตนในการเพิ่มลดค่าสินไหมทดแทนได้เอง แต่เนื่องด้วยค่าสินไหมทดแทนบางประการมีลักษณะที่ยากแก่การคำนวณ เช่น ค่าขาดไร้อุปกรณ์ ค่าขาดแรงงาน ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของ ไทยจำกัดการคำนวณค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้เพียงก่อนตายเท่านั้น แต่ไม่เคยกำหนดค่าขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้ในอนาคตจากการสูญเสียชีวิตเนื่องจากการถูกละเมิดเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย) ทำให้เมื่อเกิดเหตุละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย ตัวแทนผู้ทำหน้าที่ประเมินค่าความเสียหายในส่วนที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้นั้นมีแนวโน้มที่จะให้ราคากับค่าเสียหายส่วนนี้ผ่านทัศนคติและมุมมองที่แตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะแต่ละฝ่ายมีข้อมูลที่ไม่เท่ากัน ผลของการประเมินค่าความเสียหายจึงแตกต่างกันนั่นเอง

4.6.4 วิเคราะห์กลยุทธ์เด่นในการใช้ดุลพินิจศาล

จากทฤษฎีตัวแทน และ ข้อมูลที่ไม่สมมาตร สามารถนำมาประยุกต์อธิบายการเลือก “กลยุทธ์” ของโจทก์ จำเลย และศาล ซึ่งมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างมีฐานะเป็นตัวแทนของตัวการ ในกระบวนการพิจารณาคดีภายใต้ความไม่สมมาตรของข้อมูล จนนำไปสู่การเลือกใช้กลยุทธ์ในการพิจารณาคดีของศาลในฐานะตัวแทนของโจทก์และจำเลย

1. โจทก์ : ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ถูกละเมิด (ตัวการ) อันเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย โจทก์จะเป็นผู้ ตัดสินใจกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่คาดหวัง (Expected Compensation) ไว้ ณ ค่าหนึ่ง ซึ่งต่อไปจะใช้ตัวย่อว่า $EC_{\text{โจทก์}}$
2. จำเลย : ทำหน้าที่เป็นตัวการที่จะเป็นผู้ตัดสินใจกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่คาดหวัง (Expected Compensation) ไว้ ณ ค่าหนึ่ง ซึ่งต่อไปจะใช้ตัวย่อว่า $EC_{\text{จำเลย}}$

3. ศาล : ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย ศาลจะเป็นผู้พิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนตามสำนวนคำร้องของฝ่ายโจทก์และจำเลย นั่นคือ การนำ $EC_{\text{โจทก์}}$ เปรียบเทียบกับ $EC_{\text{จำเลย}}$ เพื่อพิจารณาประกอบดุลพินิจของศาล ภายใต้กระบวนการพิจารณาคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 ซึ่งกำหนดว่าค่าสินไหมทดแทนที่ศาลจะกำหนดนั้นไม่สามารถให้เกินค่าขอได้ ทำให้สถานะของค่าสินไหมทดแทนที่โจทก์คาดหวัง ($EC_{\text{โจทก์}}$) เป็นมูลค่าของตัวตั้งในสมการการคำนวณ และค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยคาดหวัง ($EC_{\text{จำเลย}}$) จะทำหน้าที่เป็นตัวหักลดในสมการนั่นเอง

เมื่อเกิดเหตุละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย จึงนำไปสู่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน 3 ลักษณะ ดังนี้

4.6.4.1 กรณีที่โจทก์และจำเลยสามารถตกลงกันได้

ลักษณะที่ 1

$$EC_{\text{โจทก์}} < EC_{\text{จำเลย}}$$

เป็นลักษณะที่ค่าสินไหมทดแทนที่โจทก์คาดหวัง มีมูลค่าน้อยกว่าค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยคาดหวัง ซึ่งส่งผลให้การชดเชยความเสียหายยุติลงได้โดยง่าย อาจผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยทั้งในศาลและนอกศาล หรือผ่านการเจรจาตกลงระหว่างคู่กรณีกันเอง

ลักษณะที่ 2

$$EC_{\text{โจทก์}} = EC_{\text{จำเลย}}$$

เป็นลักษณะที่ค่าสินไหมทดแทนที่โจทก์คาดหวัง มีมูลค่าเท่ากับค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยคาดหวัง ซึ่งส่งผลให้การชดเชยความเสียหายยุติลงได้โดยง่ายเช่นกัน อาจผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยทั้งในศาลและนอกศาล หรือผ่านการเจรจาตกลงระหว่างคู่กรณีกันเอง

ทั้งลักษณะที่ 1 และลักษณะที่ 2 ตามทฤษฎีตัวแทน (Agent Theory) และ ข้อมูลที่ไม่สมมาตร (Asymmetric Information) อธิบายได้ว่า โจทก์ผู้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ตาย หากกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายน้อยกว่าหรือเท่ากับค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยคาดหวังได้ จะทำให้ตกลงกันได้ โดยง่าย ไม่ว่าจะค่าสินไหมทดแทนนั้นจะเป็นค่าเสียหายที่แท้จริงหรือไม่ก็ตาม ซึ่งเป็นไปได้ยากเนื่องจากความตายไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์ผู้มีเหตุผลจะปรารถนา เพราะความตาย

ไม่ใช่สิ่งที่เกิดประโยชน์อีกทั้งยังทำให้เกิดต้นทุนและผลกระทบทางลบต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น ต้นทุนค่าเสียโอกาสในการแสวงหาความสุข ต้นทุนของสังคมที่ต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลและหน่วยผลิตของสังคม หรือผลกระทบภายนอกต่อบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ Hurd และ Wise ได้อธิบายว่าการเสียชีวิตของหัวหน้าครอบครัวที่เป็นผู้ชาย จะส่งผลทำให้มาตรฐานการครองชีพของครอบครัวนั้นลดลง เมื่อนำมาเทียบกับเส้นความยากจน พบว่า ทำให้ครอบครัวนั้น ยากจนลงด้วย นอกจากนี้ ยังมี การคาดประมาณว่า การเสียชีวิตของสามีทำให้มาตรฐานการครองชีพของภรรยาตกลงประมาณร้อยละ 25 หรือมากกว่า¹⁴⁹ ดังนั้นเมื่อความตายได้เข้ามาสู่ชีวิตของมนุษย์ บุคคลผู้มีเหตุผล (Rational Persons) จะมีวิธีปฏิบัติต่อความตายที่แตกต่างกันเพราะต่างคนต่างมีต้นทุนที่ต่างกัน มีทัศนคติ ความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ต่างกัน ทำให้สุดท้ายหากต้องเสียชีวิตและนำไปสู่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแล้วจะพบว่า มีความเป็นไปได้มากกว่าที่ค่าสินไหมทดแทนที่แต่ละคนคาดหวังจะแตกต่างกัน จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจว่า เมื่อเกิดเหตุละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย ค่าสินไหมทดแทนที่โจทก์คาดหวัง ($EC_{\text{โจทก์}}$) จะไม่เท่ากับค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยคาดหวัง ($EC_{\text{จำเลย}}$) และนำไปสู่การฟ้องร้องดำเนินคดี และนำไปสู่ลักษณะการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในลักษณะสุดท้าย

4.6.4.2 กรณีที่โจทก์และจำเลยไม่สามารถตกลงกันได้ ต้องนำคดีขึ้นสู่ชั้นศาล ลักษณะที่ 3

$$EC_{\text{โจทก์}} > EC_{\text{จำเลย}}$$

ลักษณะสุดท้ายนี้ เป็นลักษณะที่ค่าสินไหมทดแทนที่โจทก์คาดหวัง มีมูลค่าสูงกว่าค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยคาดหวัง ซึ่งส่งผลให้การชดเชยความเสียหายไม่สามารถยุติลงได้เองระหว่างกัน นำไปสู่การฟ้องร้องดำเนินคดี

เมื่อค่าสินไหมทดแทนที่โจทก์คาดหวัง ($EC_{\text{โจทก์}}$) มีมูลค่าสูงกว่าค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยคาดหวัง ($EC_{\text{จำเลย}}$) คดีจะถูกนำขึ้นสู่ศาล เพื่อให้ศาลเป็นตัวกลางในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทน โดยปราศจากข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะ

¹⁴⁹ Michael D. Hurd and David A. Wise, “The Wealth and Poverty of Widows: Assets Before and After the Husband's Death,” *Publisher: University of Chicago Press*, Volume Title: *The Economics of Aging*, (1989), 177-199.

อย่างยิ่งความเสียหายในส่วนที่ไม่สามารถคำนวณได้ ดังนั้นตามกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งแล้วพบว่า การฟ้องขอค่าสินไหมทดแทนจะเริ่มจากโจทก์ตั้งคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนก่อน ซึ่งอาจมีแนวโน้มที่จะสูงกว่าค่าความเสียหายที่แท้จริงหรือพอดีกับค่าความเสียหายที่แท้จริง หรือน้อยกว่าค่าความเสียหายที่แท้จริง เพื่อส่งให้ศาลพิจารณาคำขอจากฝ่ายโจทก์ที่จะเรียกเอาจากฝ่ายจำเลย จากนั้นศาลต้องทำหน้าที่พิจารณาถึงหลักฐานและเหตุผลที่โจทก์ยื่นประกอบการพิจารณาคำค้ำจากฝ่ายจำเลย เพื่อนำคำค้ำมาเป็นตัวหักลดค่าขอจากฝ่ายโจทก์ โดยแสดงให้เห็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 ตารางแสดงผลการพิจารณาคำขอเรื่องค่าสินไหมทดแทนระหว่างโจทก์และจำเลย ผ่านการใช้ดุลพินิจของศาลในฐานะตัวแทนของทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย ภายใต้ข้อมูลที่มีอยู่ในสำนวน

โจทก์ยื่น คำขอ	จำเลยยื่น คำค้ำ	คำค้ำพียงขึ้น	คำค้ำพียงไม่ขึ้น
คำขอพียงขึ้น	คำขอพียงขึ้น	คำขอถูกลด	ได้เท่าที่ขอ
คำขอพียงไม่ขึ้น	คำขอพียงไม่ขึ้น	คำขอถูกลด	คำขอถูกลด

ที่มา: ผู้วิจัย.

จากตารางพบว่า โอกาสที่ศาลจะลดค่าสินไหมทดแทนจากคำขอของโจทก์มีมากถึง 3 ใน 4 ของความเป็นไปได้ทั้งหมด และมีโอกาสที่ศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนมากที่สุดได้เพียง 1 ใน 4 ของความเป็นไปได้ทั้งหมด และไม่สามารถให้เกินจากที่โจทก์ร้องขอได้ตาม ป.วิ.พ.มาตรา 142 ทำให้สามารถตีความเข้ากับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมได้ว่า ไม่ว่าโจทก์จะเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนที่คิดว่าสมเหตุสมผลที่สุดเพียงไร ก็มีแนวโน้มที่ศาลจะลดค่าสินไหมทดแทนที่โจทก์ร้องขอเสมอ ทำให้เกิดรูปแบบของพฤติกรรมระหว่างโจทก์และศาลในการเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนกรณีที่ถูกกล่เมตถึงแก่ความตาย โดยโจทก์จะมีแนวโน้มที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนให้สูงไว้ก่อน ในขณะที่ศาลจะตอบโต้โดยการพยายามลดทอนค่าสินไหมทดแทนให้ต่ำลงไว้ก่อนเช่นกัน โดยศาลจะแยกค่า

สินไหมทดแทนไว้เป็น 2 ประเภทกว้าง ๆ คือ 1.) ค่าสินไหมทดแทนที่ชัดเจน ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถ
ลดทอนได้ยากเนื่องจากเกิดขึ้นจริงเป็นตัวเงินอย่างชัดเจน เช่น ค่าปลงศพ ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย
เป็นต้น และ 2.) ค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ชัดเจน ซึ่งศาลต้องใช้ดุลพินิจเป็นองค์ประกอบในการ
พิจารณาค่าความเสียหาย แต่ในทางปฏิบัติลักษณะของค่าสินไหมที่ไม่ชัดเจนนี้กลับเป็นค่าสินไหมที่มี
ความสับสนซับซ้อนเป็นอย่างมาก เช่น ค่าขาดไร้โอกาส ค่าขาดแรงงาน ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน
เป็นต้น ศาลกลับใช้ดุลพินิจที่ไม่สมเหตุสมผลเพราะในความจริงแล้วศาลไม่อาจล่วงรู้ได้อย่างถ่องแท้ว่า
ค่าสินไหมทดแทนที่โจทก์ร้องขอในแต่ละคดีจะเป็นความจริงมากน้อยแค่ไหนอย่างไรนั่นเอง ทำให้
แทนที่ศาลจะใช้ดุลพินิจมากขึ้นกลับเป็นการยึดติดกับสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน แล้วให้เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่
จะต้องหาหลักฐานให้ศาลเชื่อได้ว่าค่าสินไหมที่ไม่ชัดเจนนั้นสมควรที่ศาลจะกำหนดให้ตามที่โจทก์
เรียกร้องจริง มิเช่นนั้นศาลก็จะลดทอนไว้ก่อนตามที่เห็นได้จากประจักษ์พยานของฝ่ายโจทก์และ
จำเลยเท่านั้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

สภาพสังคมสมัยใหม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและก้าวกระโดด โดยเฉพาะการเติบโตทางด้านวัตุนิยมแต่ในขณะเดียวกันคุณธรรมจริยธรรมของผู้คนในสังคมกลับตกต่ำ มีการล่วงละเมิดในสิทธิของผู้อื่นและนำมาซึ่งความเสียหายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ร่างกาย ความเสียหายต่อทรัพย์สิน หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ล้วนนำไปสู่การฟ้องร้องและดำเนินคดีในชั้นศาล

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ระบุว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” แต่จะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ไปศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ตามมาตรา 438 ทำให้ศาลใช้ดุลพินิจในการพิจารณาทั้งขนาดและวิธีการของค่าสินไหมทดแทนเอง

แต่จากการสำรวจของ Nida Poll พบว่าร้อยละ 44.32 ของประชากรไทยเชื่อว่าสาเหตุและปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาละเมิดในสังคมไทยนั้น เกิดจากความอ่อนแอของกระบวนการยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้กฎหมายขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถยับยั้งและป้องปรามการกระทำผิดได้

จากผลการศึกษาพบว่า การขาดซึ่งประสิทธิภาพของกฎหมายละเมิดนั้นมีสาเหตุมาจากทั้งส่วนที่เป็นบทบัญญัติทางกฎหมาย และการใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดเป็นเหตุให้ผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายนั้นอยู่ในระดับที่ต่ำเกินไป ทำให้กฎหมายละเมิดไม่สามารถสร้างแรงจูงใจที่จะเกิดความระมัดระวังในระดับที่เหมาะสมได้ ดังนี้

ประเด็นการขาดประสิทธิภาพเนื่องจากบทบัญญัติทางกฎหมาย

1. ตามบทบัญญัติทางกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จะสูญเสียสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนบางประการเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่ผู้เสียหายไม่ถึงแก่ความตาย ได้แก่ ค่าขาดแรงงาน ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ เพราะจะเรียกร้องได้ต่อเมื่อผู้เสียหายอยู่ในภาวะที่เกิดความเสียหายแก่ร่างกายเป็นเหตุให้บุคคลภายนอกต้อง

ขาดแรงงาน หรือผู้เสียหายไม่สามารถประกอบอาชีพทำมาหาได้ แต่ในกรณีที่เสียชีวิต ค่าขาดแรงงาน ที่ผูกพันโดยสัญญาจะลดลงตามการเสียชีวิตของผู้สัญญา ส่วนค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก็จะยุติลงทันทีเช่นกัน ในส่วนนี้ส่งผลให้การกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายทำให้การรับรู้ของคนในสังคมบิดเบี้ยว เนื่องจากกฎหมายแสดงให้เห็นว่าการตายทำให้สิทธิในการเรียกร้องน้อยกว่าการมีชีวิตรอด หากผู้ก่อให้เกิดความเสียหายเล็งเห็นถึงผลในข้อนี้ จะมีแรงจูงใจให้เกิดการคาดหวังให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตายมากกว่าความพยายามที่จะทำให้ผู้เสียหายมีชีวิตรอด

2. ในประเทศอังกฤษมีการกำหนดมูลค่าชีวิตที่เสียไป (Bereavement claim) ซึ่งเป็น การกำหนดเงินชดเชยให้แก่ คู่สมรสของผู้เสียชีวิต บิดามารดา หรือบุตร โดยมีลักษณะเป็นค่าคงที่เมื่อ เกิดเหตุละเมิดต่อชีวิตขึ้น ซึ่งประเทศไทยและอเมริกาไม่มีกำหนดให้ โดยล่าสุดในปี ค.ศ. 2013 กำหนดไว้ที่ £12,980

3. มาตราที่ 446 ระบุเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ไม่เป็นตัว เงินอื่น ๆ ว่าสามารถเรียกร้องได้อย่างชัดเจน แต่เจาะจงให้สิทธิเฉพาะกับผู้เสียหายเท่านั้น ซึ่งในกรณี ที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายในทันทีหรือ บาดเจ็บแล้วตาย จะไม่สามารถโอนสิทธินี้ให้แก่ผู้อื่นได้ เว้นแต่ จะมีการฟ้องร้องดำเนินคดีไว้ก่อนที่ผู้เสียหายจะเสียชีวิต และจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 (1) ซึ่งระบุเกี่ยวกับการ เรียกร้องค่าเสียหาย ต่อจิตใจของบุคคลใกล้ชิดแวดล้อมผู้ตายไว้อย่างชัดเจนว่าภายใต้พระราชบัญญัตินี้ผู้สืบสันดานหรือ บุคคลแวดล้อมใกล้ชิดผู้ตายสามารถเรียกร้องได้ ทำให้ศาลตีความต่อไปว่าในกรณีคดีละเมิดอื่นที่ไม่ เกี่ยวข้องกับ พรบ.ความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กรณีความเสียหายต่อจิตใจที่เรียกร้องโดยบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ตายนั้น ไม่สามารถเรียกร้องได้เนื่องจากไม่มี บทใด บัญญัติไว้ จะกระทำมิได้ภายใต้กฎหมายเฉพาะบางประเภทเท่านั้น เช่น พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

3. การกำหนดค่าสินไหมตามกฎหมายละเมิดของไทย มีเพื่อเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืน สู่สภาพเดิม แต่ในต่างประเทศจะมีการกำหนดค่าสินไหมเชิงลงโทษด้วยซึ่งส่งผลให้กฎหมายมี ประสิทธิภาพมากขึ้นได้

ประเด็นการขาดประสิทธิภาพเนื่องจากการใช้ดุลพินิจของศาล

1. กระบวนการคิดของศาล มีแนวโน้มของการใช้ระบบความคิดแบบอัตโนมัติ ทำให้ ได้ผลลัพธ์อย่างรวดเร็วและสิ้นเปลืองต้นทุนน้อย แต่จะทำให้การใช้ดุลพินิจของศาลอยู่ในระดับที่ไม่ เหมาะสม กฎหมายขาดประสิทธิภาพ และทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างการกำหนดค่าสินไหม

ทดแทนกรณีผู้เสียหายเสียชีวิต กับกรณีที่ผู้เสียหายไม่เสียชีวิต แล้วทำให้ค่าสินไหมทดแทนของการตายน้อยกว่ากรณีที่ไม่เสียชีวิต นั่นคือ

(1) การตีความความหมายอย่างแคบ ศาลไทยไม่ยอมรับค่าเสียหายต่อจิตใจที่เกิดขึ้นแก่บุคคลใกล้ชิดแวดล้อมผู้ตาย โดยให้เหตุผลว่า “ไม่มีบัญญัติให้เรียกร้องได้” เมื่อเปรียบเทียบกับข้อกำหนดค่าสินไหมทดแทนในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา มีข้อแตกต่างที่สำคัญ คือ ทั้งในประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาต่างมีการยอมรับค่าเสียหายอันเกิดจากความเศร้าโศกเสียใจที่ต้องสูญเสียชีวิตของคู่สมรส บิดามารดา หรือบุตร โดยผู้เรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจนี้ต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความเสียหายที่กระทบกระเทือนจนเกิดเป็นโรคทางจิตใจ หาใช่เพียงแต่ความรู้สึกหรืออารมณ์ชั่วคราวไม่ นอกจากนี้ ส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ และมีผลต่อขนาดค่าความเสียหายภายใต้กฎหมายไทยที่ผู้เสียหายจะได้รับชดเชยนั้นต่ำกว่ามูลค่าความเสียหายที่แท้จริง

(2) ตีความเงื่อนไขของการพิจารณาค่าขาดแรงงานว่าจะต้องเกี่ยวพันกันตามสัญญาจ้างเป็นหลัก ซึ่งทำให้การตายอยู่นอกเงื่อนไขนี้เนื่องจากผู้ตายจะทำให้สัญญาสิ้นสุดลงในพื้นที่

(3) หากเดิมเคยมีคำพิพากษาในประเด็นคล้ายๆกันว่าอย่างไร ก็จะยึดตามแนวทางนั้นๆ โดยไม่ใช่ดุลพินิจพิจารณาเพิ่ม

2. การใช้ดุลพินิจที่ไม่เหมาะสมของศาลยังสามารถสะท้อนผ่านค่าทางสถิติต่อไปนี้

(1) ของค่าปลงศพ ที่เป็นค่าใช้จ่ายที่ชดเชยตามค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง แต่จากผลการศึกษาพบว่า ศาลยังคงกำหนดค่าสินไหมทดแทนในระดับสูง (ร้อยละ 80-100) เมื่อเปรียบเทียบกับที่โจทก์ร้องขอ แต่จะกุดต่ำลงให้ไม่เกิน 200,000 บาท แม้จะเป็นการใช้จ่ายจริงก็ตาม

(2) ค่าขาดไร้อุปการะ ศาลไม่มีวิธีคิดที่แน่นอน ส่วนใหญ่ใช้ จำนวนเงิน (ซึ่งศาลใช้ดุลพินิจพิจารณา) คูณกับระยะเวลาในชีวิตที่ผู้ขาดไร้อุปการะเหลืออยู่ ศาลไม่ได้คำนึงถึงความสามารถในการประกอบอาชีพ ระดับรายได้ก่อนตาย หรือระยะเวลาที่ผู้ตายอาจมีชีวิตอยู่ต่อไปในอนาคต ซึ่งเป็นต้นทุนพื้นฐานในฐานะทรัพยากรมนุษย์ ที่การตายได้พรากความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ของบุคคลคนหนึ่งออกไปจากระบบสังคม จะเห็นได้จาก กรณีผู้เสียหายในคดีชานติกา ผู้ขาดไร้อุปการะของผู้ตายที่มีรายได้ก่อนตายน้อยกว่า กลับได้รับค่าขาดไร้อุปการะต่อเดือน มากกว่าผู้ขาดไร้อุปการะของผู้ตายที่มีรายได้ก่อนตายสูงกว่า

(3) ค่าสินไหมทดแทนกรณีเสียชีวิตโดยรวมที่ศาลพิจารณาให้โดยเฉลี่ยอยู่ 701,914.45 บาท หรือร้อยละ 44.94 ของที่โจทก์เรียกร้อง มูลค่านี้เมื่อพิจารณาประกอบกับการคำนวณมูลค่าชีวิตที่ต้องสูญเสียจากการตายตามหลักของ VSL แล้วพบว่า ศาลกำหนดค่าเสียหายต่อชีวิตโดยเฉลี่ยต่ำกว่ามูลค่าชีวิตเสมอ ไม่ว่าจะเทียบจากการคำนวณมูลค่าชีวิตด้วยวิธีใดก็ตาม ส่งผลให้

คนในสังคมมีระดับความระมัดระวังที่ต่ำกว่าระดับที่เหมาะสม เพราะไม่ตระหนักถึงความเสียหายที่แท้จริงจากการก่อให้เกิดความเสียหายของตนเอง

3. เมื่อพิจารณาด้วยหลักนิติเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับพฤติกรรมของศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน ประกอบกับสถานะคนกลางที่ปราศจากข้อมูลที่ต้องครบถ้วนทั้งหมด อีกทั้งเป็นเพียงตัวแทนของแต่ละฝ่ายในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนภายใต้ข้อกำหนดทางกฎหมายแล้ว ทำให้พบพฤติกรรมเด่นของการใช้ดุลพินิจของศาลไทยว่าโดยสภาพของกระบวนการพิจารณาคดี ตามหลักประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 พบว่า ศาลมีแนวโน้มการใช้ดุลพินิจที่จะกดยค่าสินไหมทดแทนต่ำลงเสมอ เนื่องจากไม่สามารถให้เกินค่าขอได้ อีกทั้งค่าค้ำของจำเลยเป็นตัวลดทอนค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องโดยไม่แน่ชัดว่ามูลค่านั้นอาจถูกกำหนดโดยบริสุทธิ์ใจจากฝ่ายโจทก์แล้วหรือไม่ ด้วยความไม่แน่ชัดของข้อมูลอีกทั้งขาดวิธีที่มีแบบแผนชัดเจน ศาลจึงเลือกให้น้ำหนักของความปลอดภัยไว้ก่อนต่อการพิพากษาคดี นั่นคือการกดยค่าไว้ก่อนอีกนั่นเอง

ผลเสียเมื่อค่าสินไหมทดแทนที่ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดไม่สามารถสะท้อนความเสียหายที่แท้จริงได้

1. กฎหมายขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถจูงใจให้คนในสังคมใช้ความระมัดระวังที่เหมาะสมได้
2. คนในสังคมเกิดแรงจูงใจที่จะทำให้ผลของการละเมิดมีผลต่อชีวิตมากขึ้นเนื่องจาก ในระยะอันสั้นที่คาดเห็นได้อย่างหยาบๆผ่านกระบวนการคิดของมนุษย์จะเล็งเห็นว่า ความตายของผู้เสียหายตัดสินสิทธิเรียกร้องบางประการทางกฎหมายได้ ทำให้ขนาดของค่าความเสียหายที่ต้องรับผิดชอบมีความแน่นอนมากกว่าการที่ผู้เสียหายบาดเจ็บ หรือบาดเจ็บแล้วตาย
3. นำไปสู่การเรียกร้องที่เกินความจริงจากฝ่ายโจทก์ คือเรียกมาก ๆ ไว้ก่อนเนื่องจากจะถูกกดยค่าลงเสมอ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของศาลต่อไปในอนาคต
4. สังคมเข้าสู่ระบบประกันภัยมากขึ้น เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการเสียชีวิตของตนเองที่ผู้อื่นก่อให้เกิดช่องโหว่ที่ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมระหว่างคนรวยกับคนจน ดังเช่น คดีรถบรรทุกพลิกคว่ำทับฟอร์จูนเนอร์ สุดท้ายก็จะวนกลับมาที่การป้องกันการละเมิดในอนาคตในการใช้กฎหมายเป็นเครื่องป้องกันหาใช่ประกันภัยแต่อย่างเดียว
5. ประเทศชาติและสังคมจะล้าหลังเนื่องจากขาดระบบที่จะจูงใจให้สมาชิกในสังคมตระหนักถึงความสำคัญของชีวิต ที่ประกอบไปด้วยทุนมนุษย์จำนวนมากที่ต้องสูญเสียไปก่อนวัยอันควร

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ศาลควรมีวิธีการที่ชัดเจนและอธิบายได้ เนื่องจากค่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน สามารถประมาณการทางคณิตศาสตร์ได้ และทำให้ศาลมีเครื่องมือช่วยประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนมากขึ้นลดข้อบกพร่องจากการใช้กระบวนการคิดไตร่ตรองกับลักษณะของข้อมูลที่มีความสลับซับซ้อนได้

2. ควรปรับปรุงมาตรา 443 วรรคสาม กล่าวคือ ถ้าเหตุที่ตายลงนั้น ทำให้บุคคลที่ต้องขาดไร้อุปการะซึ่งชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนค่าขาดไร้อุปการะ ก็ควรรวมถึงค่าเสียหายทางจิตใจด้วย โดยจะพิจารณาให้มากน้อยเพียงไรหรืออย่างไรนั้นก็เป็นดุลพินิจของศาลอีกส่วน อีกทั้งควรปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 วรรคสาม กล่าวคือ ถ้าผู้ถูกกระทำละเมิดตายเสียก่อนฟ้องคดี ให้บิดามารดา สามีภริยา หรือบุตร ของผู้ตายฟ้องคดีในส่วนของค่าเสียหายอื่นที่ไม่เป็นตัวเงินได้ หรือหากมีเจตนาจะจำกัดการเรียกร้องค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนี้ไม่ให้ผู้แวดล้อมใกล้ชิดผู้ตายมีสิทธิที่จะใช้ได้ ก็ให้ระบุให้ชัดเจนขึ้น เนื่องจากปัจจุบัน ศาลใช้วิธีการตีความอย่างแคบเกินไป

3. จากค่าทางสถิติในบทที่ 3 ของงานวิจัยนี้ สามารถแบ่งการกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้เป็นแบบชัดเจน เช่น ค่าปลงศพ ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ศาลใช้รูปแบบกระบวนการคิดแบบอัตโนมัติได้เป็นส่วนใหญ่ และใช้ดุลพินิจเป็นองค์ประกอบแต่กลับใช้ดุลพินิจในทางลดทอนค่าสินไหมทดแทนที่ชัดเจนเหล่านี้ ในขณะที่การกำหนดค่าสินไหมทดแทนแบบไม่ชัดเจน เช่น ค่าขาดไร้อุปการะ เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยกระบวนการคิดแบบใช้ดุลพินิจเป็นส่วนใหญ่ กลับมีลักษณะเสมือนศาลมีระดับการกดดันในการพิจารณาไว้ก่อน ซึ่งแท้จริงควรทำการศึกษาเชิงเศรษฐศาสตร์เพิ่มเติมเพื่อหาสมการการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการเสียชีวิตเพื่อประกอบการกำหนดค่าสินไหมของศาลในอนาคต

รายการอ้างอิง

หนังสือ

- จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ถึงภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2553.
- จิระวัฒน์ ปั่นเปี่ยมรัชฎ์, ทวีชัย เจริญเศรษฐศิลป์, ทศนีย์ ปิยนรินทร์, และทรงพล สงวนจิตร. การวิเคราะห์กฎหมายด้วยวิธีทางเศรษฐศาสตร์: การคิดค่าเสียหายในคดีละเมิด. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2555.
- จิต เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 4. โครงการตารางและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ, 2545.
- จิต เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 8. โครงการตารางและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ, 2556.
- ชยันต์ ต้นดีวิศดาการ. ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์และตลาดปัจจัย. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- ชยันต์ ต้นดีวิศดาการ. เศรษฐศาสตร์จุลภาค: ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- ณัฏช กุณิสร์. เศรษฐศาสตร์การจัดการ (Managerial Economics.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
- ณัฐพงษ์ ทองภักดี. เศรษฐศาสตร์นโยบายสาธารณะ Economics of Public Policy. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมและพัฒนาเอกสารวิชาการ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2551.
- นิกร ทัสโสโร. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทย. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2549.
- บุญคง หันจางสิทธิ์. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์, ตุลาคม 2556.
- ปกป้อง จันวิทย์. การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์, โครงการการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2554.
- ประเสริฐ ฐ นคร. มังรายศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียงจงเจริญ, 2541.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. กฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร, 2526.

ป๋องปอนด์ รักอำนวยกิจ และพิริยะ ผลพิรุฬ. ความตายในแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม. ตุลาคม 2553.

พจน์ ปุષปาคม. ละเมิด. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์. 2531.

เพ็ง เพ็งนิต. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ: หจก. จีรัชการพิมพ์, 2552.

พิพัฒน์ จักรางกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ภาคหนึ่ง). กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2543.

ไพจิตร ปุญญพันธุ์. คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง ประมวลกฎหมายอาญา ลักทรัพย์โดยใช้อุบายมีได้หรือไม่ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย. แสงทองการพิมพ์, 2517.

ไพจิตร ปุญญพันธุ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดพระราชบัญญัติทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 หลักกฎหมายลักษณะละเมิด ข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2553.

ไพจิตร ปุญญพันธุ์. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดพร้อมด้วยภาคผนวกตารางความรับผิดต่าง ๆ คำสันทัดแทนและนิรโทษกรรมพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และหลักกฎหมายละเมิด ข้อสันนิษฐานความผิดทางละเมิดพร้อมด้วยภาคผนวก. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551.

ร.แลงการ์ด. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) ละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2478.

วารี นาสกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526.

วิชา มหาคุณ. หลักกฎหมายละเมิดศึกษาจากคำพิพากษาฎีกา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2523.

ศักดิ์ สนองชาติ. คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539. พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551.

ศนันท์กรณ (จำปี) โสทธิพันธุ์. คำอธิบายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่งและลากมิควรได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อ

ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง.

กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2553.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ในประเทศไทย. มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, มกราคม 2553. สนับสนุนโดยสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่. *เกร็ดกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: บัณฑิตอักษร, 2555.

สุขุม ศุภนิติย์. *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด*. พิมพ์ครั้งที่ 7.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2553.

หยุด แสงอุทัย. *ความรู้กฎหมายทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

อิสร์กุล อุณหเกตุ. *ระบบค่าปรับทางอาญา*. ชุดหนังสือการสำรวจองค์ความรู้เพื่อการปฏิรูปประเทศไทย, 126/146 ชั้น 4 อาคาร 10 ชั้นสถาบันบาราศนราดรุร ซอยติวานนท์ 14 ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000: สำนักงานปฏิรูป (สปร.).

วิทยานิพนธ์

กฤษณา พิษณุโกศล. “ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ.” ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

คชา ชิตโชติ. “ของตกหล่นจากโรงเรือน.” สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

จักรินทร์ โกเมศ. “ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายลักษณะละเมิด.” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

ณัฐวุฒิ วรรณวานิช. “การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายเนื่องจากการทำละเมิด.” ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538

นพรัตน์ สนั่นพานิชกุล. “สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ตามบัญญัติมาตรา 420 ศึกษาในแง่ประวัติศาสตร์และหลักกฎหมายเปรียบเทียบ,” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.

ปริญญาวัน ชมเสวก. “ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิด.” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

ภาคภูมิ พงษ์ชัยภูมิ. “ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

สายสุตา นิงสานนท์. “ความรับผิดเด็ดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิด.” สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

บทความและวารสาร

คัมภีร์ แก้วเจริญ. “ค่าเสียหายในคดีละเมิด.” *วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* ปีที่ 7, ฉ.3 (กุมภาพันธ์ 2526).

จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. “ค่าเสียหายอันเป็นโทษในคดีละเมิด.” *วารสารนิติศาสตร์* ปีที่ 15, (ธันวาคม 2528).

จักรี ไชยพินิจ. “แนวการวิเคราะห์ทางการเมืองเชิงสถาบันของเบเวอรี ครอเฟิร์ด: บทวิเคราะห์เชิงวิพากษ์,” *วารสารศาสตร์การเมืองบูรพา* ปีที่ 3, ฉ. 1 (ม.ป.ป.).

ไพจิตร บุญญพันธ์. “ค่าเสียหายเป็นค่าสินไหมทดแทนหรือไม่,” *วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช* ปีที่ 2, เล่ม 2 (ธันวาคม 2533).

พรทิพย์ สุทธิธรรมศิลป์. “ค่าเสียหายทางจิตใจ: ศึกษากฎหมายลักษณะละเมิดของอังกฤษและเยอรมันเปรียบเทียบกับกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย,” *สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม หลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารศาลชั้นต้น รุ่นที่ 13*, 2557.

มนัสนันท์ เนียมศรี. กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย. และ Zarocho_@hotmail.com. “การประเมินมูลค่าชีวิตเชิงสถิติจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอ: กรณีศึกษาจังหวัดพิจิตร.” *วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์*, มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 7 เล่มที่ 1, (ตุลาคม 2554 - มีนาคม 2555).

ศุภฤดี ถาวรยุติการต์. “สหวิทยาการนิติเศรษฐศาสตร์: การขยายพรมแดนความรู้ด้านสังคมศาสตร์.” *ประชาชาติธุรกิจ*, 2552.

เอกสารการบรรยาย

บทความวิชาการประกอบการสัมมนา. “การวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์.” จัดโดย สถาบันรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ณ วันที่ 26 มกราคม 2553.

ศรีราชา เจริญพานิช และคณะ. “เอกสารการสอนชุดวิชา มนุษย์กับสังคม.” นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2544.

อนันต์ จันทโรภากร. “วิวัฒนาการของกฎหมายลักษณะละเมิด.” เอกสารประกอบการบรรยาย.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

เฉลิมวุฒิ สารกิจ. “แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับละเมิด.” สำนักกฎหมายนิติศาสตร์ชาติรัก,
<http://chalermwutsa.blogspot.com/2013/02/blog-post.html>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2558).

เทอดศักดิ์ ชมโต๊ะสุวรรณ. “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนทุนมนุษย์กับการศึกษา: กรณีศึกษาประเทศไทย.” มหาวิทยาลัยรังสิต, 2559. https://www.researchgate.net/profile/Thoedsak_Chomtohsuwan/publication/304019625_raynganwicaychbabsmburn_khorngkar_karsuksakhwamsamphanthrahwangphltxbthaenthunmnusykabkarsuksa_krnisuksapraphesthiy/links/59b6a2e4458515c212b2d1cd/raynganwicaychbabsmburn-khorngkar-karsuksakhwamsamphanthrahwangphltxbthaenthunmnusykabkarsuksa_krnisuksapraphesthiy.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2561).

ไทยรัฐออนไลน์. “สั่งพักใบขับขี่ 6 เดือน ปรับหมื่นสอง หนุ่มคอนเทนเนอร์ เมากั๊ม.” ไทยรัฐ, 28 พฤษภาคม 2561. <https://www.thairath.co.th/content/1293696>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 พ.ค. 2561).

วรณารีย์ สิงห์โต. “องค์ประกอบภายในของความรับผิดชอบ.” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
<http://www.stou.ac.th/Schools/Slw/upload/Ex.40701-7.pdf>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2558).

สัมภาษณ์

ผู้พิพากษาศาลแรงงาน ไม่ประสงค์ออกนาม. สัมภาษณ์โดย สันต์สุดา สิทธิประเสริฐ, โทรศัพท์,
 5 พฤษภาคม 2561.

Books

Heuston, The Late R.F.V. and Buckley, R.A., *Salmond and Heuston on The Law of Torts*. 21 ed., London: Sweet & Maxwell, 1996.

L, William, *Law of Torts*. 4th ed. Minnesota: West Publishing Co., 1978.

Markesinis, B.S., and S.F. Deakin. *Tort Law*. 4 ed., Oxford: Clarendon Press, 1999.

McBride, Nicholas J, and Roderick Bangshaw. *Tort Law*. 2nd ed., London: Pearson Longman, 2005.

McGregor, Harvey. *The Common Law Library Number 9: The Law of Damages*. 16 ed., London: Sweet & Maxwell, 1997.

Miceli, Thomas J. and Matthew J. Baker. *Economic Models of Law, Economic Approaches to Law*. Cheltenham. UK: Edward Elgar Publishing Limited, 2014.

Posner, Richard A. *Frontiers of Legal Theory*. Cambridge: Harvard University Press, 2001.

Thaler, R. H. and C. R. Sunstein. *Nudge: improving decisions about health, wealth, and happiness*. Yale University Press, April 8, 2008.

Journals and Materials

Ashenfelter, Orley. “Measuring the value of statistical life: Problem and Prospects.” *Working Paper#505, Industrial Relations Section*, (Princeton University, December 2005).

Avraham, Ronen. “Putting a price on Pain and suffering damages: A Critique of the current approaches and a preliminary Proposal for change.” *Heiononline*. 100 Nw. U. L. Rev. 87 (2006).

Bovbjerg, Randall R., Frank A. Sloan and James F. Blumstein. “Valuing life and limb in tort: Scheduling Pain and Suffering.” *Keiononline*. 83 Nw. U. L. Rev. 908 (1988-1989).

- Calabresi, Guido. 1961. "Some Thoughts on Risk Distribution and the Law of Torts." *Yale Law Journal*, 70, (1960).
- Chantara-opakorn, Anan. "Personal Injury and Damages for non-Pecuniary loss in the Law of Thailand." (International Conference on "Law in the Changing World" Faculty of Law Thammasat University, 9th December 2009). Reading Material. Faculty of Laws. Thammasat University.
- Coase, Ronald. "The Problems of Social Cost." *Journal of Law and Economics*, 3, (1960).
- Fox, Jan Woodward and Kate McConnico. "Punitive Damages in Texas 1995- chapter 41 of the Texas Civil Practice & Remedies Code." *Thurgood Marshall Law Review*, 21, (1996).
- Gibson, John. Sandra Barns. Michael Cameron. Steven Lim. Frank Scrimgeour. and John Tressler. "The Value of statistical life and the Economics of Landmine Clearance in Developing Countries." *World Development*, 35(3). DOI:10.1016/j.worlddev.2006.05.003.
- Hurd, Michael D. and David A. Wise, "The Wealth and Poverty of Widows: Assets Before and After the Husband's Death." *Publisher: University of Chicago Press*, Volume Title: The Economics of Aging, (1989).
- Leebron, David W. "Final Moments: Damages for Pain and Suffering Prior to Death." *New York University Law Review*, 64, (1989).
- Malone, Wex S. "The Genesis of Wrongful Death." *Standard Law Review*, 17, (1965).
- Miller, Ted R. "Willingness to pay come of age: Will the system survive?." *Northwestern University Law Review*, 83(4), (1989).
- Thomson, Proctor. "Determinants of Lifetime-Income Profile." Claremont, C.A.: Mimeographed Lecture Note, Claremont Graduate School, (1969).
- Vassanadumrongdee, S. and S. Matsuoka. "Risk perceptions and value of statistical life for air pollution and traffic accidents: Evidence from Bangkok, Thailand." *Journal of Risk and Uncertainty*, 30(3), (2005).
- Viscusi, W. Kip. "Pain and Suffering: Damages in Search of Sounder Rationale." *Michigan Law and Policy Review*, 1, (1996).

Electronics Medias

- Arlen, Jennifer. "An Economic Analysis of Tort Damages of Wrongful Death." *New York University Law Review*, (1985-1986) <https://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/nylr60&id=1126> (accessed February 23,2018).
- A The National Archives. "Fatal Accidents Act 1976." [Legislation.gov.uk.https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1976/30/section/1A](https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1976/30/section/1A) (accessed December 12,2017).
- Becker, Gary S. *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. New-York: NBER, 1975. <http://www.nber.org/chapters/c3730.pdf> (accessed July 14, 2017).
- Boumemouth University. "Mcloughlin v. O'Brian (1983) 1 AC 410," Boumemouth. https://mybu.bournemouth.ac.uk/courses/1/056874/content/_966857_1/dir_CaseLaw.zip/CaseLaw/McLoughlin_v_O_Brian_%281982%29.htm (accessed December 2, 2017).
- Claimsconnection. "Bereavement Award Increased to £12,980." January 2, 2008. <https://www.theclaimsconnection.co.uk/news/bereavement-award-increased-to-%C2%A312980.html> (access January 23, 2018).
- Hartigan, Tom. "Bereavement Damages-A Geographical Injuries?," Trethrowans. http://www.trethrowans.com/site/library/legalnews/bereavement_damages_a_geographical_injustice (accessed October 11, 2017).
- Herett, Darcey, "A Critical Review of Bereavement Damages in England and Wales." <https://www.aber.ac.uk/en/media/departmental/lawampcriminology/researchpages/pdf/publications/auslcj2015/A-Critical-Review-of-Bereavement-Damages-in-England-and-Wales.pdf> (accessed May 16,2018).
- Speiser, Stuart M. and Stuart S. Malawe., "American Tragedy: Damages for Mental Anguish of Bereaved Relatives in Wrongful Deat." *Tulane Law Review*, 51(1), (1976): 1. https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/tulr51&div=10&g_sent=1&casa_token=&collection=journals# (accessed September 13, 2017).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยของประชากร

ในการวิจัย กรณีที่ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยของประชากร เมื่อผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาทำการทดสอบสมมติฐาน โดยทั่วไปแนวทางในการทดสอบค่าเฉลี่ยของประชากรกรณีกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม ขั้นตอนของการทดสอบ สามารถดำเนินการได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ตั้งสมมติฐาน เป็นการตั้งสมมติฐานทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยสมมติฐานหลัก (Null hypothesis) (H_0) และสมมติฐานรอง (Alternative hypothesis) (H_1) ซึ่งสมมติฐานรองตั้งได้ 2 แบบ คือสมมติฐานรองแบบมีทิศทาง ซึ่งจะต้องทำการทดสอบแบบทางเดียว (One-tailed test) และ สมมติฐานรองแบบไม่มีทิศทาง ซึ่งจะทำการทดสอบแบบสองทาง (Two-tailed test)

ขั้นที่ 2 กำหนดระดับนัยสำคัญ ซึ่งเป็นการกำหนดความน่าจะเป็นที่ผู้วิจัยจะยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 (α) จากการปฏิเสธสมมติฐานหลักที่เป็นจริง ในงานวิจัยนี้ กำหนดอยู่ที่ $\alpha = .05$ แปลว่าค่าเฉลี่ยนี้ยอมรับความผิดพลาดที่ร้อยละ 5

ขั้นที่ 3 เลือกสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ในการทดสอบค่าเฉลี่ย สถิติที่ใช้ในการทดสอบคือ t - test โดยมีข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้

ข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบ t - test มีดังนี้

- 1) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่ม
- 2) การแจกแจงของประชากรเป็นโค้งปกติ
- 3) ข้อมูลอยู่ในมาตราอันตรภาค (Interval Scale) ขึ้นไป
- 4) ไม่ทราบความแปรปรวนของประชากร

ขั้นที่ 4 กำหนดขอบเขตวิกฤติ

การกำหนดขอบเขตวิกฤติ เป็นการกำหนดพื้นที่หรือบริเวณในการแจกแจงตัวอย่างของสถิติทดสอบที่ใช้สำหรับปฏิเสธหรือยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) ซึ่งในการกำหนดขอบเขตวิกฤติจะพิจารณาสมมติฐานรอง (H_1) ที่ตั้งขึ้นว่า เป็นแบบทางเดียว (one-tailed test) หรือแบบสองทาง (two-tailed test) เพื่อนำค่าระดับนัยสำคัญ (α) ไปหาค่าวิกฤติ (critical value) มาใช้ในการเปรียบเทียบกับค่า ที่คำนวณได้จากกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการตัดสินใจว่า จะยอมรับ (Acceptance) หรือปฏิเสธ (Rejection)

สมมติฐานหลัก (H_0) ซึ่งในกรณีการทดสอบแบบสองหาง (Two-tailed test) การหาค่าวิกฤตจะต้องหารค่า α ด้วย 2 ($\alpha/2$) ก่อน แล้วใช้ผลหารที่ได้ไปเปิดตารางการแจกแจงของตัวอย่างสถิติทดสอบ แต่กรณีทดสอบแบบทางเดียว (One-tailed test) สามารถใช้ค่า α ไปเปิดตารางได้เลย

ในการกำหนดขอบเขตวิกฤตเพื่อสรุปผลการทดสอบนั้นจะเห็นว่าสามารถพิจารณาได้ 2 แนวทางด้วยกัน คือ กรณีที่ 1 พิจารณาจากค่าวิกฤตที่เปิดจากตารางเทียบกับค่าสถิติที่คำนวณได้จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นหลักโดยพิจารณาค่าที่อยู่ในแนวแกนนอนของการแจกแจงของค่าสถิตินั้นๆ หรือ กรณีที่ 2 พิจารณาจากพื้นที่ใต้โค้งการแจกแจง ซึ่งเป็นกรณีที่ใช้กับการคำนวณด้วยคอมพิวเตอร์ โดยพิจารณา ค่า Sig. (ค่า P-value) ในตารางแสดงผลการคำนวณ (Print out) เทียบกับค่าความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 (α)

ขั้นที่ 5 คำนวณค่าสถิติทดสอบตามสูตร เป็นการคำนวณค่าสถิติโดยนำข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างที่ศึกษาไปแทนค่าต่าง ๆ ตามสูตรของสถิติทดสอบ

ขั้นที่ 6 สรุปตัดสินใจ โดยนำค่าสถิติจากการคำนวณมาเปรียบเทียบกับค่าที่ได้จากตาราง (ค่าวิกฤต) แล้วจึงจะตัดสินใจเกี่ยวกับผลทดสอบ โดยมีหลักพิจารณา ดังนี้

6.1 ถ้าสถิติที่คำนวณได้ตกอยู่ในขอบเขตค่าวิกฤต (ค่าคำนวณมากกว่าหรือเท่ากับค่าวิกฤต โดยไม่คิดเครื่องหมาย) จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) นั่นคือจะยอมรับสมมติฐานการวิจัยตามที่ผู้วิจัยกำหนด

6.2 ถ้าค่าสถิติที่คำนวณได้ตกอยู่นอกขอบเขตค่าวิกฤต (ค่าคำนวณน้อยกว่าค่าวิกฤตโดยไม่คิดเครื่องหมาย) จะยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0)

การทดสอบค่าเฉลี่ยการกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลไทยกรณีผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย (t-test)

โดยในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างคดีที่ผู้เสียหายถูกละเมิดถึงแก่ความตายมาจำนวน 33 คดี โดยแต่ละคดีจะมีการฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนทั้งสิ้นคิดเป็นมูลค่าร้อยละ 100 และสัดส่วนมูลค่าของค่าสินไหมทดแทน “ทั้งหมด” ที่ศาลตัดสินให้ โดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 44.94 จึงนำไปหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและคำนวณค่า t-test เพื่อทดสอบว่าการใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนกรณีผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตายนั้น มีแนวโน้มที่ศาลจะลดทอนลงครึ่งหนึ่งของมูลค่าที่โจทก์เรียกร้องหรือไม่ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จึงกำหนดค่าคงที่ที่ใช้ในการทดสอบให้เท่ากับ “50” และมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$t = \frac{\bar{X} - \mu}{S/\sqrt{n}} \rightarrow t = \frac{\bar{X} - \mu}{\sigma/\sqrt{n}} ; df_2 = n_2 - 1$$

ขั้นที่ 1 ตั้งสมมติฐาน

สมมติฐานทางสถิติ $H_0 : \mu \leq 50$

$H_1 : \mu > 50$

ขั้นที่ 2 กำหนดระดับนัยสำคัญ

$$\alpha = .05$$

ขั้นที่ 3 เลือกสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

$$t = \frac{\bar{X} - \mu}{S/\sqrt{n}} ; df = n - 1$$

ขั้นที่ 4 กำหนดขอบเขตวิกฤติ

จากการกำหนด $\alpha = .05$ และเป็นการตั้งสมมติฐานแบบทางเดียว $df = 33 - 1 = 32$ เปิดตาราง ที่ $\alpha = .05$ จะได้ค่าวิกฤติ $t = 1.6939$ ($t_{ตาราง} = 1.6939$)

ขั้นที่ 5 คำนวณค่าสถิติตามสูตร

$$t = \frac{\bar{X} - \mu}{S/\sqrt{n}} ; df = 33 - 1 = 32$$

$$t = \frac{44.94 - 50}{797.99/\sqrt{33}} = -0.0364$$

ตารางแสดงค่าการทดสอบ t-test

ของค่าเฉลี่ยสัดส่วนการกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดให้แก่โจทก์กรณีผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย

คำพิพากษาฎีกา	N	\bar{x} (ค่าเฉลี่ยร้อยละที่ ศาลกำหนดให้)	S.D.	t
กรณีผู้เสียหายถึงแก่ ความตาย (คดี)	33	44.94	797.98	-0.036405733
Critical Value	0.05			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขั้นที่ 6 สรุปตัดสินใจ

เมื่อ $t_{\text{คำนวณ}} > t_{\text{ตาราง}}$ จะปฏิเสธ H_0 และ ยอมรับ H_1

เมื่อ $t_{\text{คำนวณ}} < t_{\text{ตาราง}}$ จะยอมรับ H_0

เนื่องจาก $t_{\text{คำนวณ}} = -0.0364$ น้อยกว่า $t_{\text{ตาราง}} = 1.6939$ ดังนั้น จึงปฏิเสธ H_0 ยอมรับ H_1 นั่นคือ การใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนกรณีผู้ถูกละเมิดถึงแก่ความตาย จะกำหนดค่าสินไหมทั้งหมดรวมแล้ว น้อยกว่าหรือเท่ากับครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50) ของที่โจทก์ร้องขอเสมอ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากค่าสถิตินี้จึงนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า ศาลใช้ดุลพินิจต่ำเกินไปจริง

การคำนวณ Confident Interval

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคำนวณเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ช่วงความเชื่อมั่น ณ ระดับ $\alpha = .05$ เพื่อหาค่า สูงสุด และต่ำสุด ของช่วงความเชื่อมั่นนี้ โดยใช้สูตรคำนวณว่า

$$\text{Lower endpoint} = \bar{X} - 1.96 \frac{\sigma}{\sqrt{n}},$$

และ

$$\text{Upper endpoint} = \bar{X} + 1.96 \frac{\sigma}{\sqrt{n}}.$$

โดย	\bar{x}	=	44.94
	σ	=	797.98
	n	=	33

จะได้ช่วงความเชื่อมั่นของข้อมูลอยู่ระหว่าง 35.30 - 54.58

ซึ่งในทางงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ว่า ศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนอยู่ที่ร้อยละ 50 ของมูลค่าที่โจทก์ร้องขอ ซึ่งเมื่อทดสอบค่าความเชื่อมั่นเพิ่มเติมแล้ว ได้ค่าสูงสุดของช่วงความเชื่อมั่นที่ 54.58 หมายความว่า คดีใดๆที่ศาลใช้ดุลพินิจในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์น้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 54.58 นั้นถือว่าเป็นกรณีที่ศาลให้ค่าสินไหมทดแทนต่ำกว่าครึ่งหนึ่งตามสมมติฐาน ซึ่งเมื่อนำไปประกอบกับคดีตัวอย่างพบว่า มี 21 คดี จากทั้งหมด 33 คดี ที่ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนน้อยกว่าหรือเท่ากับครึ่งหนึ่ง นั้นแสดงให้เห็นว่าศาลใช้ดุลพินิจต่ำกว่าที่โจทก์เรียกร้องไปจริง

ภาคผนวก ข แนวคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 366 / 2474 จำเลยได้ใช้อาวุธปืนพยายามฆ่าโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานกระทำการตามหน้าที่แต่พลาดเป้า ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นกรณีอุกฉกรรจ์ได้แรงแม้โจทก์ไม่ได้บาดเจ็บล้มตายแต่ก็ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามควรแก่พฤติการณ์จำนวน 2,500 บาท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 366 / 2475 จำเลยชุดคร่าอนาจารหญิงสาวจนถูกฟ้องและยังนำสืบให้ร้ายแก่ผู้เสียหายในคดีอีก ศาลฎีกาจึงกำหนดให้จำเลยใช้เบี้ยทำขวัญ 1,500 บาทให้สาสมแก่เหตุที่เจ้าทุกข์ต้องระงำใจและมีให้ทำผิดอีกในภายหลัง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1037 / 2491 วินิจฉัยว่าในเรื่องละเมิดนอกจากผู้เสียหายจะได้รับค่าแพทย์ค่ายาที่เสียไปแล้วยังอาจได้รับค่าเสียหายในการถูกทำร้ายและทนทุกข์ทรมานด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1742 / 2499 (ประชุมใหญ่) จำเลยฆ่าบุตรโจทก์ถึงแก่ความตาย ย่อมถือว่าจำเลยได้กระทำละเมิดต่อโจทก์ทำให้โจทก์ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู โดยไม่ต้องคำนึงว่าในปัจจุบันบุตรที่ตายจะได้อุปการะเลี้ยงดูโจทก์ซึ่งเป็นมารดาอยู่ด้วยหรือไม่ ส่วนค่าเสียหายจะเท่าไรนั้นศาลย่อมกำหนดให้ตามสมควร ส่วนค่าเสียหายเพื่อความวิบโสมนัสนั้นเรียกไม่ได้เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 64 / 2501 การเลียนแบบชื่อของบริษัทโจทก์ ทำให้โจทก์เสียหาย จำเลยต้องรับผิดชอบ แต่เนื่องจากจะคิดราคาเหมือนทรัพย์สินอื่นไม่ได้เป็นกรณีที่มีความเสียหายยากแก่การประเมินราคา ศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยมีเจตนากระทำละเมิดจริงทั้งที่มีผู้ทักท้วงแล้วจึงกำหนดให้ใช้ค่าเสียหาย 50,000 บาท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 292 / 2502 ค่าเสียหายฐานละเมิดนั้นไม่รวมถึงค่าที่ต้องสูญเสียบุตรไปเพราะละเมิดนอกเหนือไปจากค่าที่ต้องขาดอุปการะตามกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 789 / 2502 วินิจฉัยว่าสามีไม่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายทางจิตใจที่เกิดความว่าเหวเพราะสูญเสียภรรยาผู้เคยปฏิบัติให้ชีวิตของสามีมีความสุข เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 677 / 2510 จำเลยทำละเมิดให้มารดาโจทก์ด้วยโจทก์ว่าเหวขาดที่เคารพหลักและอุปการะที่มารดาดูแลบ้านเรือนและบุตรโจทก์ ศาลไม่ให้ค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 477 / 2514 (ประชุมใหญ่) กรณีละเมิดที่เป็นเหตุให้เศร้าโศกเสียใจและผิดหวัง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติไว้ให้เรียกค่าสินไหมทดแทนได้แม้จะเป็นบิดาตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1859 / 2518 วินิจฉัยว่าค่าทอนทุกซ์ทรมานซึ่งผู้เสียหายได้ฟ้องคดีแล้ว จึงตายลงนั้น ผู้เข้าเป็นคู่ความแทนว่าคดีต่อไปได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1921 / 2520 ลูกจ้างของจำเลยขับรถประจำทางโดยประมาท เลินเล่อ เลี้ยวรถด้วยความเร็วเกินสมควร จนทำให้โจทก์ผู้เตรียมจะลงยืนที่หน้าประตูรถ ถูกรถเหวี่ยง ตกจากรถต้องผ่าตัดสมอง เป็นเหตุให้ทุพพลภาพตลอดชีวิต ทุกซ์ทรมานทั้งกายและใจไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ จำเลยต้องรับผิดชอบในความเสียหายเหล่านี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 128 / 2522 โจทก์ถูกรถจำเลยชนกีดรอยแผลเป็น ซึ่งทำให้โจทก์เสียบุคลิก และโจทก์ต้องทนทุกซ์ทรมาน เป็นความเสียหายซึ่งมิใช่ตัวเงินซึ่งไม่ซ้ำซ้อนกัน โจทก์เรียกได้ตามมาตรา 446

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2488 / 2523 สุขขของจำเลยหลบหนีออกไปได้ขณะจำเลยเปิดประตู สุขขจึงออกไปกีดโจทก์ แสดงว่าจำเลยไม่ได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรในการเลี้ยงดูสุขข จำเลยจึงต้องชดใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ รวมทั้งทดแทนความตกใจและทุกซ์ทรมานด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6905/2538 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 445 และมาตรา 1567 แสดงให้เห็นว่าหากบิดาหรือมารดาซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองได้มอบหน้าที่ให้บุตร ทำการงานอันใดอันหนึ่งในคร่ำเรือนแล้วปรากฏว่ามีบุคคลใดทำละเมิดต่อบุตรซึ่งมีความผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องทำการงานให้แก่บิดามารดาจนถึงแก่ความตายผู้ทำละเมิดจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนคือค่าขาดแรงงานในคร่ำเรือนให้แก่บิดามารดาที่ต้องขาดแรงงานนั้นด้วยและการฟ้องเรียกค่าขาดแรงงานดังกล่าวมิใช่การฟ้องเรียกค่าขาดไร้อุปการะตามมาตรา 443วรรคสาม ขณะที่ผู้ตายยังมีชีวิตอยู่โจทก์ทั้งสองซึ่งเป็นบิดามารดาผู้ตายได้ให้ผู้ตายช่วยดำเนินกิจการของบริษัทที่โจทก์ทั้งสองได้จัดตั้งขึ้นและโจทก์ทั้งสองเป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทนบริษัทแต่บริษัท เป็นนิติบุคคลต่างหาก การที่ผู้ตายช่วยดำเนินกิจการของบริษัท จะถือว่าผู้ตายช่วยดำเนินกิจการของโจทก์ทั้งสองหาได้ไม่ และเมื่อผู้ตายถึงแก่ความตายโจทก์ทั้งสองต้องจ้างบุคคลภายนอกมาทำงานแทนผู้ตายก็เป็นการจ้างมาทำงานให้แก่บริษัท หากเป็นกรณีที่ต้องขาดแรงงานบริษัท ก็คือบุคคลที่ต้องขาดแรงงานหาใช้ โจทก์ทั้งสองไม่โจทก์ทั้งสองไม่มีอำนาจฟ้องเรียกค่าขาดแรงงานจากจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 622/2539 ขาดแรงงานซึ่งนางพันธุ์ผกาเป็นผู้ดูแลกิจการร้านค้า พันธุ์ผกาเดือนละ 500 บาท เป็นเวลา 10 ปี เป็นเงิน 60,000 บาท นางพันธุ์ผกาไม่ต้องอุปการะเลี้ยงดูโจทก์ที่ 1 และโจทก์ที่ 1 มิได้ขาดแรงงาน พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ยกฟ้องโจทก์ที่ 1

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 20896/2556 ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา จำเลยถึงแก่ความตาย ระหว่างการพิจารณาของศาล ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา โจทก์ร่วมยื่นคำร้องว่า

จำเลยถึงแก่ความตาย โจทก์ร่วมกับนางปราณีตกลงกันในคดีส่วนแพ่ง โดยนางปราณียินยอมชำระเงิน 300,000 บาท โจทก์ร่วมประสงค์จะถอนฟ้องในส่วนคดีแพ่งต่อศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 20920/2556 ค่าขาดไร้อุปการะเป็นสิทธิตามกฎหมายโดยไม่จำต้องคำนึงว่าระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่ ผู้ตายมีรายได้และเลี้ยงดูโจทก์หรือไม่และเพียงใด เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า ขณะเกิดเหตุ ผู้ตายอายุ 20 ปี โจทก์อายุ 40 ปี ที่โจทก์เรียกค่าขาดไร้อุปการะเดือนละ 3,000 บาท เป็นเวลา 20 ปี เป็นเงิน 720,000 บาท จึงเป็นจำนวนที่เหมาะสมตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9530/2557 ผู้ตายมีหน้าที่จะต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูโจทก์ที่ 1 ตามกฎหมาย โจทก์ที่ 1 จึงมีสิทธิได้รับค่าขาดไร้อุปการะตาม ป.พ.พ. มาตรา 443 วรรคสาม โดยไม่ต้องพิจารณาว่า ในขณะนั้นผู้ตายได้อุปการะเลี้ยงดูโจทก์ที่ 1 เป็นเงินเดือนละเท่าใด แม้โจทก์ที่ 1 ไม่มีหลักฐานเกี่ยวกับแหล่งที่มาของเงินได้ของผู้ตาย ศาลก็มีอำนาจกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์ที่ 1 ตามสมควรได้ เมื่อพิจารณาถึงอายุของโจทก์ที่ 1 ซึ่งขณะเกิดเหตุมีอายุ 53 ปี ส่วนผู้ตายมีอายุ 57 ปี ย่อมเห็นได้ว่า โจทก์ที่ 1 มีโอกาสได้รับอุปการะตามกฎหมายได้ไม่น้อยกว่า 10 ปี ที่ศาลชั้นต้นกำหนดค่าขาดไร้อุปการะให้แก่โจทก์ที่ 1 เดือนละ 6,000 บาท เป็นเวลา 10 ปี ถือว่าเหมาะสมแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4780/2558 คดีมีปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยตามฎีกาโจทก์ทั้งสองประการต่อมาว่า จำเลยทั้งสามต้องรับผิดชอบชำระค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูเด็กชายอานนท์ และเด็กหญิงธิดารัตน์ หรือไม่ เห็นว่า ผู้ที่จะได้รับค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูจะต้องเป็นผู้มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/38 คือ สามีกับภริยาหรือบิดามารดากับบุตร แต่เด็กชายอานนท์ และเด็กหญิงธิดารัตน์ มิใช่บุตรของนายหอม ผู้ตาย แม้ในความเป็นจริงผู้ตายจะอุปการะเลี้ยงดูเด็กทั้งสองอยู่ก็ตาม จึงไม่มีสิทธิเรียกค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูจากจำเลยทั้งสามและไม่ก่อสิทธิให้แก่ผู้อื่นฟ้องเรียกค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูแทน โจทก์ทั้งสองไม่อาจฟ้องเรียกค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูเด็กชายอานนท์และเด็กหญิงธิดารัตน์ได้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวสันต์สุดา สิทธิประเสริฐ
วันเดือนปีเกิด	31 ธันวาคม พ.ศ.2529
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2553: เศรษฐศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่ง	ผู้บริหารสถาบันกวดวิชา
ทุนการศึกษา (ถ้ามี)	2551: Student Exchange Support Program (JASSO) ณ ประเทศญี่ปุ่น
ประสบการณ์ทำงาน	2557 – ปัจจุบัน : ผู้บริหารสถาบันกวดวิชา อิงสุดา ทิวเตอร์๔ 2554 – ปัจจุบัน : วิทยากรภายนอก บรรยายด้านดาราศาสตร์ในและนอกสถานที่ 2553 – 2554 : Assist to Chief Communication Office สังกัดฝ่ายบริหาร Double A (1991) Public Company Limited